

કોની બેરી ?

(રસીક ટીટકટીય નવલ કથા.)

વિજ્ઞાસ આફ્રીસ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૪૦૨૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ કોલીબૈરા ?

વિષય ૨૫૭૩ : ૨

કો'ની બૈરી ?

(રસીક ડિટેક્ટીવ નવલકથા.)

ભાષાંતરકાર:

સાકરલાલ મગનલાલ કાપડિયા.

મુદ્રક અને પ્રકાશક:

હરિલાલ વલ્લભદાસ અલ્પક્ષત્રી.

શ્રી હરિ-હર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, અળરગેટ, કોટ, મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૧ લી

૧૯૨૯

પ્રત ૧૦૦૦

કિંમત રૂ. ૨-૦-૦.

અનુક્રમણિકા.

૧ શ્રી પીરાઈર-સંગ્રહ
પ્રકરણ

વિષય

પાનું.

૧	હું રંગમાં ભંગ	૩
૨	શું ભયંકર મીઠા	૧૦
૩	શું સખીની સલાહ...	૧૬
૪	યું એ સખીઓ	૩૩
૫	મું પોલીસની તપાસ	૪૨
૬	હું તારનું કારમ	૫૧
૭	મું ડીટેક્ટીવની શોધ	૫૮
૮	મું ખુની કાણુ ?	૬૭
૯	મું ભેદી મામલો	૭૫
૧૦	મું બટન...	૮૧
૧૧	મું રોઝ ચલરાઈ	૮૬
૧૨	મું ખાનગી ડીટેક્ટીવ	૯૩
૧૩	મું રોઝ અને બરટન	૧૦૧
૧૪	મું આશ્વાનાં કીરણો	૧૧૦
૧૫	મું પ્રેમાંકુર	૧૧૬
૧૬	મું એ ડીટેક્ટીવો	૧૨૭
૧૭	મું "જધેડો"	૧૩૭
૧૮	મું વરડન પકડાયો	૧૫૦
૧૯	મું પ્રતિજ્ઞા	૧૬૨
૨૦	મું રોઝનો એકરાર...	૧૭૧
૨૧	મું જોન કેસ તપાસ છે	૧૮૧
૨૨	મું જોખી મદદ	૧૮૭
૨૩	મું મેકવેન હાર્યો ?...	૨૧૫
૨૪	મું વરડન છુટયો	૨૨૨
૨૫	મું કો'ની ઝેરી	૨૨૯

કોની બેરી ?

પ્રકરણ-૧ છું.

રંગમાં ભંગ.

“મારે મારા પતિને આજે રાતે કહી દેવુંજ નોંધશે. હા, થોડીજ-વારમાં હું મારી છાતીનો બોળો હલકો કરી નાખીશ. એ મારાપતિ છે અને ધણીધણીઆણી વચ્ચે કંઈ ભેદ નજ રહેવો નોંધએ. મને શરૂઆત કરતાં ભારી લાગે છે. ઓહ! એ મારી વાત સાંભળી શું ધારશે? કાલ સુધી થોભી જાઉં? નહિ નહિ-હા-એમ કરવુંજ અહેતર થશે. અપ્રસોસ! મારી હીમત ચાલતી નથી. મારો ભુતકાળ યાદ આવતાંજ મારા દીલમાં કંપારી છુટે છે.”

ટેક્ષીના એક ખુલામાં પોતાના ધણીની નજર ચુકવી રોઝ આવા

વિચારમાં મશગુલ થઈ હતી. તેનો પતિ જોન હેરીક ખુશ મીઠાજી
ચહેરે બેઠો હતો અને તે પોતાની ખુબસુરત પત્નીને જોઈ મલકાઈ
જતો હતો.

“રોઝ ! હું આજે ઇવતા ઇવત સ્વર્ગનું સુખ ભોગવું છું,”
તે રોઝનો લગ્નની નવી વીંટીવાળો હાથ પોતાના હાથમાં લઈ બેઠો
“આ પણ અચાનક પરણી ગયાં તેથી મારો આનંદ ઉલટો વધી
ગયો છે. જરા વિચાર તો કર જ્હાલી ! ૭ મહિના પહેલાં તો તું મારી
સેક્રેટરી હતી. એક મહિનાપર મેં તારી આગળ મારો પ્રેમ જાહેર
હીંમત પણ કરી ન હતી. પણ આજે ? આજે હું તારો થયો છું
તું મારી સદાને માટે મારી થઈ છે.”

“જ્હાલી ! આપણે હંમેશ સુખી થઈએ એવી હું ખુદાની અંદગી
કરું છું” રોઝ રખેને પોતાના ધણીને કંઈ શક જાય એમ ધારી બોલી.
અંતેની આંખો મળી અને રોઝ કુદરતી રીતે જોનની ગાદમાં દબાઈ.
જોને તેને મધુરા સુખનથી વધારી લીધી.

“અલબત્ત, આપણે સુખીજ થઈશું રોઝ ! અંદગીના મહાન
બનાવો અચાનકજ બને છે. હું અચાનક પાર્લામેન્ટમાં ચુંટાયો, પેલા
ટેટનહોલ ફેસની અચાનક બ્રીફ મળવાથી હું મસહુર થઈ ગયો, માંદ
જીનું ઘર પાછું ખરીદી લેવાની મને અચાનક તક મળી અને મારી
અંદગીનું સહિથી કીમતી ગાહર-તું-જ્હાલી ! પણ મને અચાનક મળી
ગઈ. ખરેખર, હું ઘણોજ લાખ્યાળી છું” રોઝના રેશમ જેવા
વાળાપર હાથ ફેરવતો જોન બોલ્યો. અને ફરીથી તેણે રોઝને
સુખીઓથી વધારી લીધી.

“હજી તું લગ્નની ધાંધલાના વિચારમાંજ મશગુલ જણાય છે—”

“નહિ વ્હાલા ! હું તો તમારોજ વિચાર કરું છું. અને...”

“ખીજ વાત મને ત્રેનમાં કહેજો. હે, આ સ્ટેશન આવી પુણ્ય. એક્સપ્રેસને આર મીનીટની વાર છે. રોઝ ! આજે રાતે ફેકસ્ટોન ને કાલે પેરીસ ! ઓ વ્હાલી ! તારા જેવી પરી આપવા માટે હું ખુદાનો આભાર માનું છું.”

જેન ટેક્ષીમાંથી ઉતર્યો અને તેણે રોઝનો હાથ પકડી તેને નીચે ઉતારી. સામાન પોટરને સોંપ્યો અને બન્ને સ્ટેશનના પ્લેટફોર્મ તરફ જવા લાગ્યાં.

રોઝને લાગ્યું કે તેણે પોતાના ઘણી સમક્ષ એકરાર કરવાની સુંદર તક જવા દીધી.

“જો મેં એમને બધી વાત કહી દીધી હોત તો સાફ થાત. કાંઈ શીકર નહી. હું ત્રેનમાં એકરાર કરીશ.” તે આવા વિચાર કરી ચુપ રહી.

જેન રીઝર્વ કરેલો પહેલા વર્ગનો ડબ્બો શોધવા લાગ્યો. ડબ્બો મળતાં તેણે જોઈતો સામાન તેમાં મુકાવી દીધો.

“હજી આઠ મીનીટ બાકી છે, ડારલીંગ ! હું ઇવનીંગ પેપર્સ અને ચોપાનીઆ ખરીદી લાવું—” કહી જેન બુકરટોલ તરફ દોડ્યો.

“આહ ! મારો વ્હાલો કેવો સુંદર છે ?” રોઝ બચવા લાગી : “મેં એને છેતર્યો—મારે એને મારી જીંદગીની બધી વાત અગાઉથી કહેવી જોઈતી હતી—અરે ખુદા ! એ મારો એકરાર સાંભળીને મારે માટે શું ધારશે ? . પણ એમાં મારો શું વાંક ? અમારા લગ્ન એટલી

ઉતાવળથી થઈ ગયાં કે મને એકરાર કરવાની તકજ ન મળી-જેનને મેળવીને સુખી થવાની લાલચમાં હું કંઈ કહેવાની હીમ્મત કરી શકી નહિ. એ સમજી છે-મને માફ કરશે-હું ત્રેનમાં બેસતાં વાર મારાં કરમની કહાણી કહી દઇશ.” પ્લેટ-ફોર્મ પર ઉભી રહીને રોજ આવા વિચાર કરતી હતી એવામાં કોઈએ તેના ખભા પર ધીમેથી હાથ મુક્યો. તે પાછી ફરી અને પોતાની સામે એક પુરૂષને જોતાંજ તેના હોંસકોસ ઉડી ગયા. તેની મનોહર કાળો આંખોમાં ભયની લાગણી પેદા થઈ. શરીર થરથર ધ્રુજવા લાગ્યું. ગાલ પરની રતાશ ઉડી ગઈ અને તે જાણે પત્થરની પુતળી હોય તેમ સ્તબ્ધ થઈ ગઈ.

પેલા અજાણ્યા સખસે હેટ ઉતારી નમન કયું અને પછી તે જરા હસીને ધીમેથી બોલ્યો: “તું મને ઓળખતી નથી? પાંચ વરસમાં તારો ઘણો એટલો બધો બદલાઈ ગયો છે કે તું તેને ઓળખી પણ શકતી નથી?”

રોજ તરતજ ભાનમાં આવી.

“હા. તમે કલોડ છો.” તે ધીમેથી બોલી. “હું તમને મરી ગયલા ધારતી હતી. આહ! હવે શું થશે?...” તે ભયથી થરથરતી જોનને જોવા લાગી “એક બે પળમાં મારા ઘણું આવી લાગશે.”

“તારો ઘણો? શું તું પાછો પરણી?” પેલા અજાણ્યાએ ગંભીર અવાજે પુછ્યું.

“હા. હું આજે અપોરેજ પરણી. હું જોન હેરી કની પત્ની થઈ છું.”

“એ તો મોટી આફત થઇ રોઝ ! તારો ધણી જાણે છે કે તું અગાઉ પરણી હતી ?”

“નહિ, મને તેમને કહેતાં બીક લાગતી હતી. આજે રાતે અધી વાત કહી દેવાનો મારો ઇરાદો હતો.”

“પણ તું તેને શું કહેશે ? તારી હાલત ધણી બગાડે છે. હું તારો ખરો ધણી છું અને કાયદાસર રીતે તું જોનની ધણીઆણી થઇ શકશે નહિ”

રોઝ લાચારીથી આમ તેમ જોઇ રહી.

“શું કરવું તેની મને સમજ પડતી નથી.” તે બોલી. “બોલો, મને સલાહ આપો. હું જોન સાથે શુદ્ધ નિઃશ્ચયી અને સાચા પ્રેમથી આજે હેમ્પરટેડમાં સેન્ટ પોલના દેવળમાં પરણી છું. મારી માએ મને ખાત્રી આપી હતી કે તમે મરણ પામ્યા છો...તમે વાલવારેજો ગયા પછી જ મહિનામાં મરણ પામ્યા હતા એવી સ્ટીપીકેટ પણ મારી માએ મને બતાવી હતી અને તે પછી હું મારી જાનને સ્વતંત્ર માનતી હતી...”

બોલતાં બોલતાં તેનો અવાજ તદ્દન ધીમો પડી ગયો અને જાણે હમણાં રડી પડશે એવી થઈ ગઇ. સ્વપ્નામાં ગમે તેવી કલ્પના કરવા છતાં પણ તેનો ધણી પાછો જીવતો થશે એવો તેને ખ્યાલ આવે તેમ ન હતું.

હવે ક્લોડે આજુબાજુ જોઇ કહ્યું: “હજુ ધણીવાર છે. તારી જોન લેટ થઇ છે.” તેણે તેનો હાથ પકડ્યો: “આપણે હેરીકનો

વિચાર કરવો જોઈએ. કાંઈપણ રીતે તેને જાહેર જાહનામીથી બચાવી લેવાનો ઉપાય શોધવો જોઈએ. તે લોકોમાં જાણીતો છે ? ”

“હા, મારો જોન ધારામંડળનો સીતારો છે. કેટલાકો કહે છે કે તે ભવિષ્યમાં એટરની જનરલ થશે. ગયે અઠવાડીએ તે પાલમિંટમાં ચુંટાયો છે. તેની મહત્વાકાંક્ષા પાર વિનાની છે. પ્રભુ મને માફ કરે ! હું તેની કાકિંદી પાયમાલ કરનારી બાપા નીવડીશ . ”

“નહિ નહિ. તું એમ નિરાશ ના થા, રોજ ! તારે પ્રથમ હેરીકનોજ વિચાર કરવો જોઈએ. કાંઈપણ રીતે આ શોકજનક આબદ દાખી દેવી જોઈએ. જો, લોકો આપણા તરફ તાકી તાકીને જુએ છે. કાંઈને શક ઉપજે તેવું આપણે ન કરવું જોઈએ. મારું મગજ પણ ચક્કર ચક્કર ફરે છે. તું તારે માટે કંઈ ઇલાજ શોધી કાઢ. ચાલ, આ ખાલી ત્રેનના ડબ્બામાં બેસ. હેરીકની આબર બચાવવા વિષે આપણે વિચાર કરીએ.”

કલોડ બીજા પ્લેટફોર્મ પર ઉભેલી એક ખાલી ત્રેનના ડબ્બામાં રોજને લઈ ગયો. રોજ ચાવી આપેલી પુતળી પેડે તાબે ચઢી. હજી જોન આવી પુગ્યો નહોતો.

નિરાશ ચહેરે રોજ ડબ્બામાં ગાદીવાળી બેઠક પર ફસડાઈ પડી. તેની આંખમાં આંસુ નહોતાં. તે કંઈ બોલતી નહોતી. પણ શીકારીના પંજામાં સપડાયેલી હરણી જેમ ધુળે તેમ તે થરથર ધુળ રહી હતી.

“હું બારીમાંથી હેરીકપર નજર રાખીશ.” કલોડ બારી તરફ જોઈ બોલ્યો: “હેરીક આવે કે તરત તું તારી ત્રેનમાં ચાલી જાશે. તેટલાં આપણે તારી હાલતનો વિચાર કરીએ. ઓહ ! કેવી કમનસીબી ! તું

આજેજ પરણી પણ તું જ્ઞેનની કાયદાસર પત્ની નથી. ખરેખર, તારી હાલત દયાજનક છે.” તે થોડીવાર થોભ્યો. રોઝ તેના તરફ દયા માગતી હોય તેમ કશું નજરે જોઈ રહી: “આપણે ત્રણેએ સાથે મળી મસલત ચલાવવી પડશે. તારી માએ દેવાળીઆ હાલતમાંથી બચવા માટે બળાત્કારથી તને મારી સાથે પરણાવી હતી. મેં પરણ્યા પછી તારી પાસેથી કોઈપણ હકની માગણી કરી નહોતી. એ કમનસિબ લગ્નને દિવસેજ હું દક્ષિણ અમેરીકા ચાલ્યો ગયો હતો અને મને ખરેખર મરો ગયલો ધારીનેજ તું જ્ઞેન હેરીકના પ્રેમમાં પડી હતી એ બધી વાતથી તેને માહિતગાર કરવો પડશે.”

આજ પળે રોઝ એક ચીસ પાડી ઉભી થઈ.

“કેમ શું છે?” કલોડે પુછ્યું.

“મારી ત્રેન-મારી એક્સપ્રેસ ચાલી-જુઓ, પેલો જ્ઞેન ચાલ્યો-તે ત્રેનમાં ચઢી ગયો-તેને જુમ મારો-જ્ઞેન!...”

પણ કલોડ નીચે ઉતરીને જ્ઞેનને જુમ મારે તે પહેલાં તો એક્સપ્રેસ ત્રેન પ્લેટફોર્મ પસાર કરી ગઈ અને ગાર્ડના ડગ્માની પાછળની લાલ બત્તી ભયંકર આકૃતની નિશાની હોય તેમ રોઝ ફાટી આંખે જોઈ રહી.

હવે રોઝનું શું થશે ?

પ્રકરણ ૨ જી.

ભયંકર ચીસ.

ત્રેન પસાર થવાથી રોઝની નિરાશાનો પાર રહ્યો નહિ. તેની મનોહર આંખોમાંથી આંસુની ધારા તેના સુંદર ગાલપર ઉતરવા લાગી. ખાલી ત્રેનના ડાઆમાંથી તે નીચે ઉતરી પડી હતી. તેનું શરીર ધુજતું હતું અને જો ક્ષોડવરન વખત સર આવીને તેનો હાથ પકડી ન લેતો તે પ્લેટફોર્મપર તુટી પડવાનો સંભવ હતો.

“તું નિરાશ ના થા.” તેણે તેને સલાહ આપી. “તારી લાગણી હું સમજું છું. તારા પર ભયંકર આઘાત થયો છે. પણ ગમે તે રીતે આ આફતનો અંત લાવવો પડશે. મારો હાથ ધર-હું તારા મિત્રની ગરજ સારીશ-ગભરા ના-”

તેનો ગંભીર પણ સરસ અગળ સાંભળી રોઝને તેનાપર વિશ્વાસ આવ્યો. તેના દીલમાં કંઈ પાપ હશે એવો તેને ખ્યાલ પણ આવ્યો નહિ. ગભરાયલા અધ્યાની પેટે તે વરડનનો હાથ જોરથી પકડી ઉભી રહી.

“જેન શું ધારશે ? તેને મારી શીકર થશે?” રોઝ પટપટી.

“મીઠ હેરીક ફેક્ટરોન ગયા છે. ત્રેન વચ્ચે કોઈ સ્ટેશનપર ઉભી રહેતી નથી એટલે તું તેનાપર ફેક્ટરોન સ્ટેશનપર તાર કરી તેને ખબર આપ કે તું ત્રેન ચુકી ગઈ છે. સહવારની બોટ એક્સપ્રેસમાં તું ત્યાં જઈ પુગજે રોઝ ! મને તારી દયા આવે છે. હું તારો પતિ હોવા છતાં મેં તારાપર પતિનો પ્યાર બતાવ્યો નથી. તારૂં પત્નિ તરીકે રક્ષણ ક્યું નથી એ બેદરદારીનો અહો હું હવે વાળી આપીશ.”

“હું તમને ચાહતીજ નહોતી. મારે મન તમે એક નામ શીવાય કંઈજ નહોતા.” રોઝ કડવાશની લાગણીથી બોલી

“હું જાણું છું અને તેટલા માટેજ આ બનાવ વધારે કંઠાળ લાગે છે. તારી માનો ચાલુ આગ્રહ હોવા છતાં તારા જેવી સતર વરસની નાદાન છોકરીને મારે મારી પત્ની બનાવવી જોઈતી નહોતી. રોઝ ! સાંભળ, હું તને કડવા બોલ કહેવા માગતો નથી. તારી મા ગુજરી ગઈ છે પણ તે જાણતી હતી કે હું શ્રીમંત છું. તારી સુંદરતા મને ઘેલો કરી મુકશે તે તે જાણતી હતી. જે તે તને મારી સાથે પરણવાને સમજાવી શકે તો તે મારી દોલતનો છુટથી ઉપયોગ કરી શકે એમ તે માનતી હતી. તેને માથે કરજના ટગલા હતા અને તેથી તે મુઝાદ ગઈ હતી. મને આ સાદું ગમી ગયું. મેં ધાયુ” કે મારી નાદાન બેરી ઉમર લાયક થશે ત્યારે તે મને ચાહતાં શીખશે. આવા વિચારથી હું તને પરણ્યો -મેં તને પાછી નિશાળે જવા દીધી-તારી માનું કરજ મેં ચુકવી દીધું અને તું સમજી થાય ત્યાં સુધી પરદેશ ચાલ્યો ગયો. મારી વ્હાલી રોઝ ! નસીબદેવી તારા તરફ ખરેજ ધાતકી થઈ છે—”

“જો મેં જોતને બધી વાત કહી દીધી હોત તો મને જરા પણ શીકર ન થાત ” તે બોલી. “તે એવો ભલો, ન્યાયી અને પ્રેમાળ છે કે તે મને માફ કરત-પણ હવે ?...”

“હવે તારી પહેલી ફરજ તેને તાર કરવાની છે.” વરડને સુચના કરી. “હું તાર મોકલું કે તું પોતે મોકલશે ? તાર ક્યાં પછી હું કરવું તેનો આપણે નિશ્ચય કરીશું.”

દુઃખી રોએ હકારદર્શક માથું હલાવ્યું. કાષ્ઠ બીજે તેના તરફથી તેના પતિને તાર મોકલે તે તેને યોગ્ય લાગ્યું નહિ. તે તાર ઓફીસમાં ગઈ-તાર લખ્યો-તે પર સ્ટેમ્પ લગાવ્યો અને ઓફીસમાંથી બહાર નીકળી.

એક બીજી ત્રેન હમણાંજ પ્લેટફોર્મ પર આવી ઉભી હતી અને સેંકડો ઉતાડિઓની ભીડ થઈ હતી. તેણી જરા ખુલ્લી જગ્યાએ જઈ વરડનને જોવા લાગી પણ તે નજરે પડ્યો નહિ તે તેને છોડી ચાલ્યો ગયો એવો તેને વિચાર આવ્યો. આહ ! જો તે ચાલ્યો જાય અને તેને ફરીથી કદી મ્હો ન બતાવે તો કેવું સારું ? પણ નહિ. વરડન બુકરટોલ તરફ ગયો હતો. તેણે જોનને તાર મોકલવા જોટલો વખત આપ્યો અને તે પછી તે તાર ઓફીસ તરફ પાછો ફર્યો. રોજ ન્યાં નહોતી. રોજ આટલામાંજ હશે અને તે તેને પકડી પાડશે એવો તેણે વિચાર કર્યો.

આજ પળે તાર ઓફીસનું બારણું ઉઘાડી એક છોકરો બહાર આવ્યો અને તેની નજર પહેલી જો સ્ત્રી પર પડી તેને અટકાવી તેણે પુછ્યું : “મેમ ! હમણાં તમે આ તાર મોકલ્યો ? હેરીક, બ્લાઇટરોક હોટલ, ફેક્ટરીન’

પેલી બાઇ ના પાડી ચાલી ગઈ એટલે વરડન પેલા છોકરા પાસે ગયો અને બોલ્યો : “મને તાર બતાવ. મારી એક મિત્રે એ તાર મોકલ્યો છે. કેમ, તારમાં કંઈ ભુલ છે ?”

“તે તારની પાછળ પોતાનું ટેકાણું લખવાનું ભુલી ગઈ છે. મને તાર કારકુને હમણાંજ તપાસ કરવા મોકલ્યો. સાહેબ ! નવા કાનુન

પ્રમાણે તારના ફારમની પાછળ તાર મોકલનારે પોતાનું ઠેકાણું લખવું જોઈએ”

વરડને પોતાના વેસ્ટકોટમાંથી પેન્સીલ બહાર કાઢી કહ્યું: “હું તેનું ઠેકાણું લખી આપું છું. લે—”

તેણે ફારમ પાછું આપ્યું અને તાર ઓફીસનો છોકરો ત્યાંથી ચાલ્યો. અરધી મીનીટમાં કલોડની નજર રોજ પર પડી અને તે ઉતાવળથી તેની પાસે જઈ પુગ્યો.

ભય, નિરાશા અને લાચારીથી રોજ હેબતાઈ ગઈ હતી. જો કલોડ તેને પાછો ન મળે, તેને હંમેશાં છોડી જાય તો કેવું સારું! એવો તે વિચાર કરતી હતી એવામાં તેની નજર કલોડ પર પડી.

તે કુતુહલતાથી તેને ડીકી રહી. કલોડનો દેખાવ કેટલીક રીતે જોન સાથે મળતો હતો. જોનના જેવોજ તે ઉંચો અને પાતળો હતો. તેના ચહેરા પર કરચલી પડી હતી. પણ તે એડોળ લાગતો નહોતો. તેની આંખો કાળી, ચંચળ અને તીક્ષ્ણ હતી પણ તેમાં સરળતાના તનખા જણાતા હતા. ફેર એટલોજ હતો કે કલોડને ચશ્મા વિના ચાલતું નહોતું જ્યારે જોનને ચશ્માની જરૂર નહોતી.

“રોજ! આ જાહેર જગ્યાએથી આપણે જલદી બહાર નીકળી જઈએ તેમાં સાર છે. જો, લોકોને શક જશે કે તું જોન હેરીકની કાયદાસર પત્ની નથી તો તેઓ તારી ને જોનની નીંદા કરશે.” કલોડ રોજનો હાથ વ્હાલથી પકડી બોલ્યો.

“પણ કલોડ! તમે મારા ધણી હોવાનો દાવો કરવા માગતા નથીને?”

“ખચીતજ નહિ...શીવાય કે તું મારી પત્ની થવા માગતી હોય -હું તને સમ્પુર્ણ સ્વતંત્રતા આપવા માગું છું.” તેણે તરત હસીને જવાબ આપ્યો “ચાલ, અહીંથી જલદી બહાર ચાલ.”

“સ્ટેશનની બહાર ગયા પછી ક્લોડે ટેક્ષી બોલાવી. રોજ તદ્દન લાચારીથી તેમાં બેઠી.”

“લંડનમાં તારા કોઈ મિત્રો છે ?” થોડીવાર પછી ક્લોડે પુછ્યું.

“થોડાક ઓળખીતા માણસો છે ને એક સખી છે.”

“હીક ત્યારે ! આ મુશ્કેલીનો અંત કેમ લાવવો તેનો વિચાર કર્યા પછી તું તારી બહેનપણીને ત્યાં ચાલી જજે.”

“તમારો આભાર !” ક્લોડપર રોજને જરા પણ શકં ઉપજ્યો નહિ.

“મારો ફ્લેટ પાસેજ છે.” ક્લોડે ટેક્ષી ઉભા રખાવી કહ્યું : “મારે ત્યાં ચાલ જરા નારતો લે. પછી આપણે શું કરવું તે વિશે હેરીકની સલાહ લઈશું.”

“રોજ નિશ્ચિંતપણે ક્લોડની સાથે તેના રૂમમાં ગઈ.”

“હું હમણાં અહીં રહું છું.” ઓરડામાં આવ્યા પછી ક્લોડે કહ્યું : “હું થોડા દીવસ પહેલાંજ ઇંગ્લાંડ આવ્યા અને ત્યારથીજ તારી શોધમાં હતો.” રોજને બેસવા એક ખુરશી આપી તેણે આરણ્ય બંધ કર્યા. “રોજ ! પાંચ પાંચ વર્ષ સુધી હું તેને તજી ગયો હતો એટલે તું આપણા લગ્ન રદ કરાવી શકશે.”

“હા, એમજ કરવું પડશે.” આભારની લાગણીથી ક્લોડનો હાથ પકડી રોજ બોલી : “હું જોનને ખરા જીગરથી ચાહું છું-જોન પર હું પાગલ થઈ છું. હું તમને ચાહતી નથી તે સાંભળીને ગુસ્સે ના થતા.”

કલોડ વરડનના ચહેરા પર કાંઈ કેરફાર થયો નહિ. પણ તે રિથર, તિક્ષણ નજરે રોઝને જોઈ રહ્યો. રોઝની પુર બહારમાં ખીલેલી યુવાની, તેની મોહક બાદબુલી સુંદરતા અને એકાંત જોઈને કલોડની વતી ચળી. તેના દિલમાં હવસની આગ સળગી.

“એ મારી બધરી છે. હું કહું તેમ કરવાને એ બંધાયેલી છે.” તેને વિચાર આવ્યો. અને તેની નાડીમાં જનંશથી ખુન વહેવા લાગ્યું.

“હું અત્યારે તારા જોનપરના પ્રેમની ચિંતા કરતો નથી.” એક ટેબલપરના ખાનામાંથી એ ખાલા કાઢી તેમાં પોટવાઇન રેડતો તે બોલ્યો: “મને તારી શીકર થાય છે. રખેને લયની મારી તું બેલાન થઈ જાય તેનો મને લય લાગે છે. લે, આ ખાલી પી જા.”

“મને દારૂ ગમતો નથી.” રોઝ બોલી પણ તેની નજર ખાલી પર ચોંટી હતી. કલોડની માયાળુ લાગણીની તેના પર અસર થઈ અને તે ખાલી લઈ ગટગટાવી ગઈ. જાલ પાણી પેટમાં પડવા પછી તેને જરા દિવ્યમત આવી-તેનાં શીકા ગાલ પર રતાશ આવી-તે ઉભી થઈ અને હેટ કાઢી આપના સામે ઉભી રહી પોતાના ખોરવાયલા વાળ સમારવા લાગી. તે પછી તે કંટાળીને ખુરશીપર બેસી અને ટેબલપર લાયની ટાણી ટેકવી વિચારમાં પડી. કલોડ સામી ખુરશીપરથી તેને એકીટસે ટીકી રહ્યો હતો.

“રોઝ ! તું મને પાછી મળી છે એટલે મને વિચાર થાય છે કે હું તને છોડી દઉં તો મુખર્મા ગણાઈશ. નહીં. એમ ગલરાના. હું

તને હાનિ કરવા માંગતો નથી, પણ જરા મારો તો વિચાર કર ” કલોડે પોતાની લાગણી જાહેર કરી.

“ વાત એમ છે કે પાંચ વર્ષ પહેલાં તારી માને નાણાની મુશ્કેલી માંથી બચાવવા માટે હું તારી નાદાન ઉમ્મરમાં તારી સાથે પરણ્યો તેથી પતિ તરિકેનો મારો દાવો ઓછો થતો નથી.

“ તમે મને લગ્નના વચનથી બાંધી રાખવા માંગો છો ? ” રોઝ ગભરાઈને બોલી.

“ શા માટે નહિ ? પાંચ વર્ષ સુધી એ લગ્નથી બંધનકારક હતા અને આજે પણ બંધનકારક છે.”

“ હું જોતને ચાહું છું. તમે મારા પર કરેર થશો ? ”

“ જહાલી ! એ કરેરતાનો સવાલ નથી પણ જરૂરીયાતનો સવાલ છે. હજુ હું વૃધ્ધ થયો નથી. મને મીઠું હેરીકના જોટલીજ પત્નિની જરૂર છે. અને હું મરી જાઉં ત્યાં સુધી હેરીક પત્નિ તરિકે તને મેળવી શકશે નહિ.”

“ તમે મરી જાઓ ત્યાં સુધી ? ” તે થરથરતી બોલી. કલોડ મરી જાય એવો લાગતો નહોતો. તેનો લાલ ચહેરો આરોગ્યની ખાત્રી આપતો હતો.

“ હું કદિ તમારી પત્નિ થવાની નથી. હું તમને ચાહતી નથી. મને તમારી દરકાર નથી ગમે તે રીતે મને છુટ્ટી કરો...”

કલોડ જરા હસ્યો.

“રોઝ ! મારી નજરે વિચાર કરી જો. તું નાદાન છોકરી હતી ત્યાં સુધી મેં તને સતાવી નથી. પણ અમેરીકાના જંગલમાં પણ મને તારા વિચાર આવ્યા હતા. તું જુવાનીમાં આવશે ત્યારે ભલભલી ઉમરાવળદી પણ તારી ખુબસુરતીની અદેખાઈ કરશે. એવી મારી ખાત્રી હતી, નહિ રોઝ ! તારા જેવી પરીબદીને છોડીદેવાની મુખાઈ હું કરવાનો નથી.

“ચુપ રહો ?” રોઝ ઉભી થઈ પોતાના કાનપર હાથ મુકી બરાડી: “તમારી વાત હું સંભળી શકિત નથી. હું આજે એવા ગૃહસ્થને પરણી છું કે જે મારો આત્મા છે. તમે જે શબ્દ બોલો છો તે મારું અપમાન કરનારા છે. પાંચ વર્ષ પહેલાં તમે મને છોડી ગયા, મારી મા મરી ગઈ ત્યારે હું પાછ વગરની બાપ્પારણુ બની તે વખતે તમે મને શોધી કાઢી મારું રક્ષણ કર્યું હતું ? કાંઈ પણ સ્વમાનવાળો પતિ પોતાની પત્નિ નિરાધાર હાલતમાં સમજવા દે ખરો ? પણ તમે તમારા કાંઈ કારણસર દક્ષિણ આફ્રિકામાં ભરાઈ રહ્યા અને આજે હું તમને અકસ્માત મળી ગઈ ત્યારે તમે મારા ધણી થવાનો દાવો કરો છો ? નહિ. એ કદિ બનશે નહિ.”

તેની આંખોમાંથી અંગારા વરસવા લાગ્યા. તે કલોડ-વરડનની સામે થવાનો-તેની નીચ આજુ ઉંઘી વાળવાનો નિશ્ચય કરી ચુકી હતી, તરતજ તેણે હેટ માથે મુકી અને તેમાં પીન ખોરી દીધી.

વરડન તેને પકડવાં ઉભો થયો.

“ સમુર ! જો તું પાછી ચાલી જશે તો હું તને પાછી પકડી લાવીશ. અને હું તારો ધણી છું એ વાત જાહેર કરીશ. રોઝ વરડન ! જ્યાં ઉભી છે ત્યાંજ ઉભી રહે. આ માફ ધર છે અને અહીંજ રહેવાની તારી ફરજ છે.”

રોઝે આસપાસ નજર કરી. સારા નસીબે તે બારણાની બાજુએ હતી.

“ હું જાઉં છું. દુનિયાની કોઈ પણ સત્તા મને અટકાવી શકશે નહિ. હું જેનને બધું કહી દઈશ. અને મારો બહાલો મને કોઈપણ રીતે સ્વતંત્ર કરશે.” તે અડગ નિશ્ચયથી બોલી બારણા તરફ ગઇ.

“ બારણા બંધ છે. ઉભી રહે, તું મારી પત્નિ છે.”

નહીં, બારણાંને તાળું માયું નથી. હું આ ચાલી...” આજ પળે કલોડ તેની પાસે આવ્યા અને તેને અટકાવી. રોઝ જરા વિચારમાં પડી. તેના ચશ્માપર રોઝની નજર પડતાંજ તેને એક મુઠ્ઠો મારી તેના નાક પરથી ચશ્મા પાડી નાખ્યા તે જાણતી હતી કે ચશ્મા વિના કલોડ આંધળા જેવો થઇ જશે અને તેને નાસી જવાની તક મળશે.

ચશ્મા જવાથી કલોડે ગુસ્સાથી દાંત પીસ્યા અને તે આંધળાની પેઠે ઓરડામાં હાથ ફેરવવા લાગ્યો. રોઝ તરત બારણા તરફ દોડી. બારણું ઉઘાડી બહાર જતાં તેનો ડગલો ભેરવાયો. તે જોસથી ખેંચી કાઢી ત્યાંથી બીધેલી હરણીની પેઠે તે દાદર ઉતરવા લાગી.

દાદરપર ગયા પછી તેણે કલોડના ઓરડામાં અવાજ સાંભળ્યો. ચશ્મા શોધવા માટે કલોડ ફાંફાં મારતો હશે. એવી તેણે કલ્પના કરી પણ બીજી પળે કલોડની ભયભરી ચીચીઆરી સંભળાઇ. રોઝ બીધી અને અનેક તક વિતક કરતી દાદર ઉતરી નાસી ગઇ.

પેલી ચીચીઆરી શાની હતી તે કોઈ કહી શકશે ?

પ્રકરણ ૩ બું.

સખીની સલાહ.

કલોડ વરડનના ગરમ ઓરડામાંથી અચાનક ઠંડી હવામાં આવતાં રોઝના માથાપર સળગતી ચિંતા, ભય અને નિરાશાની ધગધગતી લડી જરા ઠંડી થઇ. કલોડના ઓરડાના બંધ બારણાની પાછળ શું થયું હતું તેનો વિચાર કરવા તેની તપાસ કરવાની તેની હિંમત ચાલી નહીં, તેના મગજમાં આ ભયંકર સ્થળેથી જેમ અને તેમ જલદીથી ચાલી જવાનો વિચારજ ઘોળાયા કરતો હતો અને તે ગમે તે ભોગે પોતાના આગલા પતિના પંઝામાંથી છટકી જઇ જાંદગીની લડત લડી નાખવા માગતી હતી.

નિરાશાના ઘોર અંધકારમાં એ બીચારી મધુરી, આશ્ચર્યની યુવાન રમણીને આશાનું એક પણ કિરણ જણાયું નહિ તે જે સ્થિતિમાં આવી પડી હતી તે કોઇ પણ સ્ત્રીને માટે ભય ભરી હતી. રોઝ દુનીઆદારીની વધુ અનુભવી નહોતી. તેની માતાના મરણ પછી તે પાછ વગરની બીખારણુ થઇ ગઇ હતી; પણ તે વખતે તે ડરી નહોતી. તેણે હિંમતથી પોતાનું ગુજરાન કરવા માટે જોઇતાં સાધનો શોધી લીધાં હતાં. નોકરીની ફરજે તે ઝડપથી શીખી ગઇ હતી અને જોન હેરીક જેવા પ્રખ્યાત બેરીસ્ટરની સેક્રેટરી તરીકે તેણે તેને સંતોષ આપ્યો હતો. પણ તે પછી જોન તેના પર મોહી પડ્યો-રોઝ એ મીઠાં પ્રેમને વશ થઇ અને હવે જોનના પ્રેમ શિવાય તે બીજું કંઇ જાણતી નહોતી.

તે જોનને પરણી ગઇ-તેના સુખનો-આનંદનો પાર રહ્યો નહિ પણ લગ્નને પહેલેજ દીને “હનીમુન” ગુંગરવા જતી વખતે તેના આગલો ધણી ભુતની પેઠે અચાનક કુટી નીકળ્યો અને તેથી રોઝનું આખું જીવનજ ફેરવાઇ ગયું.

રસ્તામાં તે કંઇપણ હેતુ વિના પગ જ્યાં લઇ જાય ત્યાં જતી હતી. તે કોની બધરી છે ? એ જ્યાંય તેને ધુળવી રહ્યા હતા. તે જોનને પ્રાણુથી પણ વધારે ચાહતી હતી; પણ કાયદો તેને બીજાની જ બૈરી બનાવતો હતો. થાકથી અને આ ભયંકર વિચારના ત્રાસથી તે એક બગીચાના કમ્પાઉંડ પાસે ઉભી રહી. થોડી વાર શ્વાસ લીધા પછી તેની નજર બગીચાના દરવાજા પરના નામ પર પડી. “કોનોટ ગાર્ડન્સ !” આ શબ્દો વાંચતાં તેને યાદ આવ્યું કે જોન હેરીટની મિત્ર-મીસ એલીસ બ્રાઉન ત્યાજ રહ્યા હતા. મીસ મુંદર, અને યુવાન હતી. તે ભલી હશે-તે તેને મદદ કરશે કેમકે એકવાર તે જોનની ખાસ મિત્ર હતી.

રોઝે સઘળી બીક ખંખેરી કાઢી અને તે હિંમતથી એલીસનું ઘર શોધવા લાગી અંતે તે એક સુંદર ઘર પાસે જઇ પુગી તે એલીસનું હતું. બારી પરના પરદા અંદરના કીમતી રાત્ર રચીલાની આગાહી કરતા હતા. તેણે દરવાજા પાસે જઇ ઘંટડી વગાડી અને થોડીવારમાં તરતની ઉંઘમાંથી ઉઠેલી દાસીએ આંખ ઓળતાં ઓળતાં દ્વાર ઉઘાડ્યાં.

“મીસ બ્રાઉન ઘરમાં છે ?” રોઝે આતુરતાથી પુછ્યું.

“નહિ મીસ! પણ થોડીવારમાં આવવાં જોઈએ. તમે થોભી શકશો ?”

રોઝને આરામની જરૂર હતી. તે એકલી ભટકવા માગતી નહોતી તેથી તે દાસીની સાથે ઘરમાં દાખલ થઇ. એજ વખતે ઘરના મુખ્ય દરવાજા પાસે એક મોટર આવી ઉભી રહી અને તેમાંથી એક યુવાન રમણી બહાર નીકળી તે સુગંધીદાર સેન્ટથી મધમધ થઇ રહી હતી. ગાઉનનો એક છેડો હાથમાં પકડી તે ઘરમાં આવી અને બીજી પગેજ તેણે રોઝને જાલથી શેકહેંડ કરી. દાસીએ આરણ્યા આગળજ તેને રોઝના આગમનની ખબર આપી દીધી હતી.

“ઓહો ! મીસ મેક્સવેલ ! કેમ છો ? તમને જોઈને હું ધણીજ ખુશી થઈ છું, આવો, કોટ કાઢી નાખો. આપણે આરામથી સગડી પાસે બેસી વાત કરીએ. ગભરાઓ છો શા માટે ? આ તમારુંજ ઘર છે.” એલીસ કોટ કાઢી નાખી સગડી પાસે એક સોફા પર બેસી સીગરેટ સળગાવતી બોલી. તેના હાવભાવ અને અભીનય પરથી તે પાંચ પૈસે સુખી શોખીન સ્ત્રી જણાતી હતી. રોઝને તેણે આપેલા આવકારથી તેને સંતોષ થયો, અને તે ટેબલ પર ટીકટીક થતાં સોના રૂપાથી મહેલા ધડીઆળ તરફ જોઇ રહી.

“તમે મી. હેરીકનાં મિત્ર છો એમ ધારી હું અહીં આવી છું. તમે મને જાણખતાં હશો...” રોઝ ધીમેથી બોલી.

“તમને નહીં જાણખું ? વાહ ! તમે પણ કેવી વાત કરો છો ? હું હમણાંજ એક મોટી ડીનર પાર્ટીમાંથી આવી એટલે મને મોડું થયું.

મયા જુન મહીનામાં જોને લેડી ઓમરની ગાડન પાટીમાં મારી સાથે તમારી ઓળખાણ કરાવી હતી. હું તમારા જેવી સખીને જુલો જાઉં એવી જુલકણી નથી. તે પછી સીરીલ ડેનસમની ૨૧મી વર્ષ ગાંઠને દીને થયલી મીજબાનીમાં આપણે મળ્યાં હતાં તે જુલો મયા ? જોન અને હું ઓક્સફર્ડમાં સાથે હતાં. અમે બચપણના દોસ્તો છીએ. પણ મીસ મેક્લેલ ! તમે બીમાર હો એવા લાગે છે ? તમારા વાળ વીખરાઈ મયા છે, તમારી હેટ છુદાઈ ગઈ છે. શયનગ્રહમાં જઈ તમે વાળ સમારી આવશો ?”

“તમારો આભાર. પણ હમણાં હું શણગાર કરવા માગતી નથી. મહેરબાની કરી મને એક હેટપીન આપશો તો ચાલશે, મારી પીન હું થોડીવાર પહેલાં ક્યાંક જુલો આવી છું. મીસ બ્રાઉન ! હું ઘણી મુશ્કેલીમાં છું. તમે મને અને... જોનને મદદ કરશો, એમ ધારી તમારી પાસે દોડી આવી છું.” રોઝ ખુલાસો કરવા લાગી.

એલીસ બ્રાઉન નરમ રેશમી બ્લુ વસ્ત્રમાં સજ થઈ હતી અને તેમાં તેની ખુબસુરતી અજળ ખીલી ઉઠી હતી. રોઝની વાત સાંભળી જરા વિચારમાં પડી—તેણે અરધી આંખો મીંચી અને પાછી રોઝ તરફ તિક્ષણ નજર કરી: “તમે અને જોન મુશ્કેલીમાં છો ? મને કંઈ સમજ પડતી નથી. શાંત થાઓ અને જો હોય તે મને કહો.” કહી તેણે સીગરેટ ફેંકી દીધી.

“આજે હું હેમ્પસ્ટેડમાં સેન્ટ પોલના દેવળમાં જોન સાથે પરણી...” રોઝ બોલી. એલીસ અજળ થઈ. તેના ખભા પરનો

મુલાયમ સ્કાફ નીચે પડી ગયો અને તે લેવાને જ્હાને તે નીચી વળવાથી તેના ચહેરા પરનો ભાવ રોઝ જોઈ શકી નહિ.

“તમે જોનને પરણ્યા? નહિ. નહિ, તમે મશ્કરી કરો છો... ..” સગડી તરફ નજર રાખી એલીસે અજબબી બતાવી.

“મીઠ હેરીક અને તમે ખાસ મિત્રો હતાં ને તેથી હું અહીં આવી છું. હું જે કહું છું તે તદ્દન સાચું છે.”

“અમે મિત્રો હતાં એ વાત ખરી છે. ડેનસમને ત્યાંની પાર્ટી પછી અમે એક બીજાને મળ્યાં નથી. અજબ જેવી વાત છે કે જોને પોતાના લગ્નની મને પણ ખબર ન આપી... વાર, બોલો શું થયું છે? મારા જીના મિત્ર જોનને ખાતર જે મારાથી બની શકશે તો હું તમને મદદ કરીશ.” છેલ્લા શબ્દો એલીસ અજબ લાગણીથી બોલી.

“આહ ! મીસ બ્રાઉન ! હું જાણતીજ હતી કે તમે મારા તરફ દીલસોજી બતાવશો. હું બીનઅનુભવી છું અને અચાનક આફતથી ગભરાઈ ગઈ છું એ પ્રભુ ! મારું શું થશે ? હું જોનને મારી જીંદગીનો ભેદ કદાચ વિના પરણી હતી...”

એલીસ દટાર થઈ-તેની અગમ્ય આંખોમાંથી ભેદી પ્રકાશ ચમક્યો.”

“એવો ભેદ શો છે ? કંઈ લયંકર વાત છે ?”

“હા. હું અગાઉ પરણી હતી તેની જોનને ખબર કર્યા વિના હું તેને પરણી છું.”

તેં એવી બુલ શા માટે કરી ?”

“સ્ત્રી જ્યારે પ્રેમમાં દીવાની થાય છે ત્યારે તે ગમે તેવી મુર્ખાઈ કરી નાંખે છે. હું જ્નેનપર પાગલ થઈ હતી. જ્ને હું તેને મારી જીંદગીનો ભેદ કહી દઉં તો તે મારી પરવા કરશે નહિ એવી મને ખીક લાગી હતી. વળી તેને એ વાત કહેવાની કંઈ જરૂર પણ નહોતી. મારા આગલા લગ્નને એટલો બધો વખત વહી ગયો હતો કે હું એ બનાવને પણ બુલી ગઈ હતી...”

“પણ તારો પહેલો પતિ—”

“હું તેને મારી માને રાજી રાખવા માટે સતર વરસની નાદાન વયે પરણી હતી. હું તે વખતે નીશાળે જતી હતી. મારી માએ મને બળાત્કારથી પરણાવી હતી. મારા ધણીએ તે વખતે મારી દરકાર કરી નહિ અને હું તો તેને ચાહતીજ નહોતી. તે લગ્ન પછી તરતજ પરદેશ ચાલ્યો ગયો. ૭ સાત મહીના પછી મને તેના મરણની ખબર પડી. વાલપારેઝોના એક વકીલે મારી મા પર તેના મરણના પુરાવા મોકલી આપ્યા; અને તે પરથી હું ખાત્રીથી માની બેઠી કે હું તદ્દન સ્વતંત્ર છું...ઓ પ્રભુ! મને માફ કર—”

“તેં આ વાત જ્નેનથી શા માટે છુપી રાખી ?” એલીસ હવે રોઝની ઉલટ તપાસ લેવા લાગી.

રોઝે શરમાઇને નીચે જોયું.

“અમે બન્ને અચ્ચાનક પ્રેમમાં પડ્યાં એક મહિના પહેલાં તે મને ચાહે છે એવો મને ખ્યાલ નહોતો. તે પછી તેણે અચ્ચાનક મારા પ્રેમની માગણી કરી મને પોતાના ઘરની રાણી બનાવવાનું વચન આપ્યું. મેં હા પાડી. મારા સુખનો પાર રહ્યો નહીં અને એ મુખી પળોમાં હું ભુતકાળ ભુલી ગઈ. રખેને મારા વહાલા જોનનો પ્યાર એછો થઈ જાય એવા ભયથી હું તદ્દન ચુપ રહી...”

“તારી એ ભુલ હતી.”

“હા, એ ભુલનું પરિણામ હવે હુંજ સહન કરું છું.

“વાર...પછી શું થયું?”

“મીસ બ્રાઉન ! આજે રાતે હું અને જોન પેરીસ જવાના હતાં ...એવામાં મારો આગલો ધણી વીક્ટોરીઆ સ્ટેશન પર પુટી નીકળ્યો તેણે મને ઓળખી-મેં મારા બીજા લગ્નની વાત કરી ત્યારે કલોડ ધણો નિરાશ થઈ ગયો...”

“કલોડ ? તેનું નામ શું ?” એલીસ જરા ચમકી.

“કલોડ વરડન”

“હં...પછી ?” અજબ ચાલાકીથી મનોભાવ છુપાવી એલીસ બોલી.

“તેણે મને કહ્યું કે કોઈ પણ ભોગે આ વાત કરી જાહેર નીંદા થવા દેવી નહિ. અમે અમારી નજર સામે એક્સપ્રેસ ત્રેન ચાલી જતી

જેન. જોન તેમાંજ હતો. કલોડે મારા તરફ દીલસોજી બતાવી. તે મારે ભિન્ન થવા તઈયાર થયો અને મેં મુરખીએ તેનાપર વિશ્વાસ મુક્યો. હું તેને ઘેર ગઈ ત્યાં તેણે પોતાની ખરી જાત બતાવી અને મારા ઘણી તરીકે મને તેની સાથે રહેવાનો આગ્રહ કરવા લાગ્યો.”

“તું આગલા લખનો ઇનકાર કરતી નથી ?”

“શી રીતે ઇનકાર કરે ? કમનસીબે હું કલોડને પરણી હતી એ વાત સાચી છે.”

“તે તને ક્યાં લઈ ગયો હતો ?”

“વેસ્ટ મીનસ્ટર, મેથ્યુઝ મેનશન્સ, ફેલેટ નં ૬૭...”

“તેણે તને પાછી આવવા દીધી ?”

“નહિ, તે તો મને ત્યાં રોકી રાખવા માગતો હતો. પણ હું તેને છોડી નાસી આવી... પછી કંઈ ભયંકર બનાવ બન્યો...”

“શો ?”

“હું આરણ્યની બહાર નીકળી કે તરત મેં કલોડની મોટી ચીસ સાંભળી હું એટલી બધી ગભરાઈ હતી કે ઝડપથી દાદર ઉતરી ગઈ...”

એલીસ સ્વીગરેટની બોક્ષમાં આંગળી નાખી રમત કરવા લાગી.

“આબાદ નાટક જેવો બનાવ !... સાંભળ, પેલો જાપાવાળો પોરીઓ થું જુમ મારે છે ?”

તે બારી પાસે ગઈ અને પરદો ખસેડી ઉભી રહી. રસ્તામાં જાપા વેચનારા છોકરાઓ જુમાજુમ કરી રહ્યા હતા.

“વેસ્ટ મીનસ્ટરમાં બેઠી ખુન-હેટ પીન-ખુનીને પકડવાનું ચિન્હ...ખાસ વધારો-”

“લે, આ વળી કોઇ ખીલું ખુન થયું ! આજ કાલ લંડનમાં ખુનીઓ વધી ગયા છે.” એલીસ પરદો પાછો નાખી બોલી અને તેણે પોતાની દાસીને બોલાવી છાપુ લાવવાની આજ્ઞા કરી. રોઝ છાપાવાળા છોકરાઓનો અવાજ સાંભળી વધુ ને વધુ ગભરાતી જતી હતી.

થોડીવારમાં દાસી છાપું લઇ આવી અને તે એલીસના હાથમાં મુકી ચાલી ગઇ.

એલીસે થોડીક પળ છાપું વાંચ્યું. તે પછી તેણે ઉંચું જોયું. તેના ચહેરા પર ભયની નિશાની હતી.

“મારી વ્હાલી રોઝ ! આમાં શું લખ્યું છે તે જાણે છે ? નહિ. તારે વાંચવાની જરૂર નથી.”

“મને વાંચવા દો. એમાં મારે વિશે ઇસારો નહિ હોય.”

“વ્હાલી તારી ધારણા જીલભરી છે. જેનું ખુન થવાની વાત જાણ છે તેનું નામ મીં વરડન છે-ખુન તેના દીવાનખાનામાં થયું છે કે જ્યાં તું તેની સાથે ગઈ હતી. પોલીસે એક ચાંદીની હેટપીન પકડી છે અને તારી હેટની પીન પણ ગુમ થયેલી છે.”

રોઝ કુસકા ખાવા લાગી.

“હું નિર્દોષ છું—ખુદાના કસમ ખાધને કહું છું કે હું નિર્દોષ છું. મેં કલોડને હાથ પણ અરાડયો નથી. મેં તેની ચીસ સાંભળી હતી એ શિવાય હું કંઈ પણ જાણતી નથી. તમે તો મને ગુનેહગાર ધારતા નથી ને?”

“નહિ નહિ તારા જેવી છોકરી આવું કામ કરે તે હું માનતી નથી. એસી જા, હું પુછું તેનો જવાબ આપ.”

રોઝ ગરીબ ગાય જેવી પાછી એસી ગઇ.

“સેન્ટ મેથ્યુઝ મેનશનમાં દાખલ થતી તને કોઇએ જોઇ હતી?”

“નહિ અમે જે સ્ટેશન પરથી જે ટેક્સી લીધી હતી તેને થોડે દુરથી છોડી દીધી હતી અને તે તરતજ ચાલી ગઇ હતી.”

“વાર, પછી તું તારા ધણી સાથે દાદર ચઢી ત્યારે તમારા એ શિવાય દાદરપર બીજું કોઇ હતું?”

“નહિ.”

“તું કલોડના રૂમમાં હતી ત્યારે કોઇ આવ્યું હતું? કોઇએ ખાસ જોઈ કાઢ્યા હતાં?”

“નહિ.”

એલીસ હસી અને રોઝનો હાથ પકડી બોલી: “ત્યારે વ્હાલી! તારે હેટ પીન શિવાય કશાથી ડરવાની જરૂર નથી. શું તારી પીન કોઇ ખાસ જાતની હતી?”

“નહિ, એવી તો મેં સેંકડો પીન જોઇ છે.”

“ત્યારે તદ્દન ચુપ રહે—તારો કાઈ વાળ પણ વાંકો કરી શકશે નહિ.”

“પણ જોન...મીઠ હેરીક...”

“હા. તે તને પુછશે કે વીક્ટોરીઆ સ્ટેશન પરથી તું ક્યાં ગઈ હતી અને તે દરમીયાન તેં શું કર્યું હતું?”

“અને મારે સઘળો ઓકરાર કરવો પડશે.”

એલીસે ભવાં ચઢાવ્યાં.

“શાનો ઓકરાર?”

“એ કે હું તેની ઐરી નથી. કલોડ વરડનને હું પરણી હતી.”

“મારી જાણી રોઝ!” તેના ખભાપર જાલથી હાથ મુકી એલીસે બોલી: “તું જોનને ચાહે છે અને જોન તને ચાહે છે ખરું?”

“હા.”

“તો પછી તમારા બંનેના સુખ માટે, જોનની કીર્તિ કલંકીત થતી બચાવવા માટે, તમારા બેની નીંદા અટકાવવા માટે તારે ખાસ સંભાળ લેવાની જરૂર છે.”

“હું જોન માટે ગમે તે કરવાને તૈયાર છું”

“તો સાવધ થા. કલોડ વરડનનું કોણ જાણે કોણે ખુન ક્યું છે. કલોડના મરણ સાથે તારા તેની સાથેના લગ્ન રદ થાય છે અને તું પાછી સ્વતંત્ર થાય છે. આજેજ તું જોન હેરીકને પરણી—તે તારો પતિ છે—તે તને ચાહે છે. તારા પર તેને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે. રોઝ! તારા ધણીનો વિશ્વાસ તુમી જાય એવું કંઈજ ના કરતી.”

“તમે એમ કહેવા માગો છો કે મારા આગલા કમનસીબ લગ્નની વાત હજી મારે છુપાવી રાખવી ?”

“હા. હવે એ વાત કહેવાની જરૂર શી છે ? તું જોન હેરીકની પત્ની છે કેમકે વરડન પેલી દુનીઆનો મહેમાન થયો છે.”

“મને લાગે છે કે મારે જોનને અધી વાત કહી દેવી જોઈએ.”
રોઝ બોલી.

“નહિ, તારે એક શબ્દ પણ ન બોલવો જોઈએ. જો, જરા વિચાર કરી જો. જો તું અધો બેઠ બોલી દેશે તો શું થશે ? તને પોલીસ ગીરફતાર કરશે, તારા આગલા લગ્નની વાત બહાર આવશે, તું કલોડ વરડનની પત્ની હતી અને તેને તું ચાહતી નહિ હોવાથી તેં તેને તારા રસ્તામાંથી દુર કર્યો હતો એવી સરકારી વકીલની દલીલ અદાલત સહેલાઈથી માની લેશે, એ જુડી અતિશયોક્તિભરી હકીકત છાપામાં છપાશે; અને જોનની બળકતી કારકીર્દિ પર તેની ખરાબ અસર થયા વિના રહેશે નહિ. કદાચ તે તારો બચાવ કરવા તૈયાર થશે; પણ આ અધી બીનજરૂરી ચીંતા વહોરવાની જરૂર શી છે ? જો તું તારું અને જોનનું કલ્યાણ ચાહતી હોય તો તારે તારું મોઢું તદ્દન ચુપજ રાખવું જોઈએ.”

રોઝે ભારે નીશ્વાસ નાખ્યો.

“જ્ઞાતી રોઝ ! તારે કોઈ પણ જાતનો એકરાર કરવાની કંઈ જરૂર નથી. તું અચાનક આફતમાં આવી પડી છે તેથી તને

હમણાં આ બધું અસલ્ય લાગે છે; પણ વખત જતાં તું શાંત થશે ત્યારેજ તને લાગશે કે મારી સલાહ સાચી છે. તું કલોડ વરડનને મળી હતી તેની તારા પતિ જોનને પણ ખબર પડવી જોઈએ નહિ. આ ખુન પ્રજા ભુલી જાય તે પછી તું જોન પાસે ખુલાસો કરજે. તેનું ઉદાર જીગર બધું સમજી જશે. પણ હમણાં જો આ વાત બહાર આવશે તો તેની આબરૂની પાયમાલી થઈ જશે.”

રોઝને ખરી પરિસ્થિતિનું લાન થયું. તેને લાગ્યું કે જો તે હિંમતથી મૈન ધારણ કરશે તો તે સુખી થશે, જોનનો પ્રેમ મેળવશે. હમણાં મૈન રહેવામાંજ સાર છે, પાછળથી તે પોતાના ધણીને સમજાવી લેશે એમ ધારી તેણે સંતોષ લીધો.

“મને લાગે છે કે તમારી સલાહ સાચી છે.” આંસુભરી આંખે રોઝે એલીસને કહ્યું: “પણ હું લંડનમાં છું અને કાલે સહવારે જોનને મળીશ તેની મારે તેને ખબર આપવી જોઈએ.”

એલીસ બેદલ્યું હસી પણ રોઝ તે જોઈ શકી નહિ.

“તમે ફેક્ટરીમાં ક્યા હોટલમાં ઉતરવાનાં હતાં?”

“બ્રામ્પટ રોકમાં.”

એલીસ ટેલીફોન પાસે ગઈ. “હું હમણાંજ જોનને ખબર આપું છું. તે હોટલમાં તારી રાહ જોતો હશે. તારે જોઈએ તો તું તેની સાથે વાત કર, નહિ તો હું તેને કહું કે તું ત્રેન ચુકી જવાથી મારે ઘેર આજની રાત રહી છે.”

“હું જ જોન સાથે વાત કરીશ. તમે નંબર જોડી આપો.”

ફેક્ટોરની ત્રંક લાઇનના નંબર મળતાં પા કલાક ગયો અને તે પછી પાંચ મીનીટે ફેક્ટોરના વ્હાઇટ રોડ હોટલની ઘંટડી વાગી; “હા, હું ફેક્ટોર હોટલની મેનેજરેસ છું તમારે કોની સાથે વાત કરવી છે?” રોડે ધીમે અવાજ સાંભળ્યો.

“હું મીસીસ હેરીક છું.” રોડે જવાબ આપ્યો. “તમારા હોટલમાં મારા પતિ મી. જોન હેરીક છે કે?”

“હા, મી. હેરીક અહીં આવ્યા છે ખરા, જરા થોભો હું હમણાં મેમને બોલાવું છું.”

જોનનો અવાજ સાંભળવાને આતુર થયેલી રોડ ભયથી ધડકતી ઝાતીએ થોભી.

આખરે પાછો અવાજ આવ્યા પણ તે જોનનો નહોતો.

“તમે મીસીસ હેરીક છો?”

“હા.”

“મેં તમારા પતિને તમારો સંદેશો પહોંચાડવાની કોશિષ કરી; પણ હું નિષ્ફળ ગયું.”

“કેમ?”

“કારણ કે મી. હેરીક ફેક્ટોરની પોલીસ ફેજના વડા સાથે પાનગી વાતચીત કરે છે. તમે ફરીથી ફોન કરશો?” હોટલની મેનેજરેસ બોલી અને આ શબ્દો રોડને વજ્રવાત જેવા લાગ્યા.

મકરણ ૪ થું.

એ સખીઓ.

એલીસ તીવ્ણ નજરે રોઝનું વદન જોઈ રહી હતી. જોન હોટલમાં પોલીસ સાથે વાત કરે છે એ વાત સાંભળી રોઝ ગભરાઈ; પણ તેનો ફીકકો ચહેરો વધુ ફીકકો થયો નહિ. રોઝ ક્યારની ફની પુણી જેવી થઈ ગઈ હતી અને તેની ચળકતી આંખોમાં ભયની લાગણી તરવરી રહી હતી.

“હા. હું ફરીથી “રીંગ” કરીશ.” તેણે ધીમે અવાજે જવાબ વાળ્યો. “જો તમે મારા પતિને મળો તો તેમને કહેજો કે હું તેમની સાથે વાત કરવાને આતુર છું. હું મીસીસ હેરીક છું—સમજ્યાં કે ?”

એલીસે તેની પાસે આવી તેની કાંડી પકડી કહ્યું “રીસીવર છોડી દે બ્લાલી ! નહિ તો તું ગમે તે બોલી જશે.” તે રોઝના કાનમાં બબડી. “શું જોન હોટલમાં નથી ? તને શું જવાબ મળ્યો ?”

રોઝે રીસીવર મુકી દીધું અને તે દીવાલને અડેલી શ્વાસ લેવા લાગી.

“એ લોકોને મારા પર શક થયો છે. પોલીસ અત્યાર અગાઉ જોન પાસે પહોંચી ગઈ છે.”

“તને એમ કાણે કહ્યું ?”

“હોટલની મેનેજરે ! ફેક્ટોરનની પોલીસ ફોજનો વડો અમલદાર જોનને ખાનગીમાં પરપુછ કરી રહ્યો છે. તમે એનો અર્થ સમજો

શક્તિમાં નથી ? એ લોકો અમને છુટાં પાડશે—ઓહ ! મારો જ્નેન ! મારું શું થશે ?”

તે રડતી-કુંસકા ખાતી એક ખુરશીપર પડી અને પોતાના ગોરા હાથોમાં મ્હો છુપાવી બાળક પેઠે રોવા લાગી. વીજળીક વેગે એલીસ તેની પાસે ગઇ અને તેના માથાપર હાથ ફેરવતી બોલી: “જુઓ મીસીસ હેરીક ! તમે આમ હિમ્મત હારી જશો તે ચાલવાનું નથી. શાંત થાઓ; નહિ તો તમે તમને અને તમારા પતિને ભયમાં લાવી મુકશો. તમે ખુન ક્યું નથી. વરડનના રૂમમાંથી તમને અહાર નીકળતાં કોઇએ જોયાં નથી. લંડનનો કોઇ પણ માણસ તમને આ ગુન્હામાં સંડોવી શકે તેમ નથી તો પછી તમે શા માટે ગભરાઓ છો ? બોલો, હાટલવાળીએ તમને શું કહ્યું ?”

“એટલુંજ કે જ્નેન પોલીસ અમલદાર સાથે ખાનગી વાતચીત કરે છે.” રોઝ બોલી.

“કદાચ એ વાતચીતને આ ગુન્હા સાથે કંઈ પણ સંબંધ નહિ હોય, રોઝ ! તારો ઘણી બેરીસ્ટર છે એટલે તેના ધંધાને લીધે તેને ઘણી વાર પોલીસ સાથે કામ પડે છે.”

કુશ્મતો માણસ ફીણને વળગે તેમ રોઝે આ સુચના પકડી લીધી.

“હા. હા. ઘણીવાર તો નહિ પણ કે.ઇ કોઇવાર અમારે ઘેર પોલીસ અમલદાર જ્નેનને મળવા આવતો હતો...હાય ! મારું ઘર ! હું કદી પાછી મારે ઘેર જઇશ નહિ. જ્નેનથી મારે વિખુટાં પડવુંજ પડશે એવો મને ભય લાગે છે.”

“તું તદ્દન ખોટી બીક રાખે છે.” એલીસ ખોલી “હિમ્મત રાખ. હમણા જોન ‘ફ્રાન’ કરશે. નહિ તો તું પાછી “રીંગ” મારજે. લે, આ પી બ, ગભરા ના-તને કંઈ થવાનું નથી.” આટલું કહી એલીસે એક પ્યાલી ભરી રોઝને પીવા આપી અને રોઝ ચાવી આપેલી પુતળાની પેઠે તે પી ગઇ. શરાબ પીવાથી તેનામાં તેજ આવી અને તે આભારની લાગણીથી એલીસ તરફ જોઇ હસી.

“મીસ બ્રાઉન ! તમારી મહેરબાની હું કદી પણ ભુલીશ નહિ. તમે અણીને વખતે મને સહાય કરી છે. હું જાણું છું કે હું હિમ્મત હારી નિરાશ થઈ ગઇ છું. ઓહ ! મને જોનને સુખી કરવાની કેવી કેવી હોંશ હતી ! મારી ભુલથી-એક નજીવી ભુલથી એ સુખ ઉડી ગયું તેથી મને બહુજ લાગી આવે છે મીસ બ્રાઉન ! હું મારા જોનને માટે ગમે તે કરવાને તૈયાર છું.”

“હું તે જાણું છું અને તેથીજ તમે જે બોલો યા કરો તેમાં સંભાળ રાખવાની જરૂર છે. જોન તારો ભરથાર છે અને મારો મિત્ર છે. તું પ્રેમને લીધે તેને માટે ગમે તે કરવાને તૈયાર છે જ્યારે હું પવિત્ર મિત્રતાથી તેની કીર્તિનું રક્ષણ કરવાને આતુર છું. બહાદી ! આપણે પ્રથમ તેનો વિચાર કરવો જોઈએ.”

“હવે તે નવરા થયા હશે ?” રોઝ પટપટી. એલીસના શબ્દો જાણ્યેજ તેના કાન પર પડ્યા હશે. તેનું સંઘળું ધ્યાન જોનમાં હતું. તેની નજર સામે ફ્રાન્કરોનના હોટલનો ઓરડો તરવરી રહ્યો

હતો. એ ઓરડામાં જોન વ્હીલે મ્હોડે બેઠો હશે. અને ડીટેક્ટીવ તેને જાત જાતના સવાલો પુછીને હેરાન કરતો હશે એવા ખ્યાલથી તે દુઃખી થતી હતી.

“તું એસી રહે. હું તને નંબર જોડી આપું છું,” એલીસે તેને ખુરશીપર બેસાડી દૃઢ હાથમાં રીસીવર લઈ “વ્હાઈટ રોક હોટલ” નો નંબર માગ્યો; “રોજ ! જો, જોન તારી સાથે વાત કરવા આવે તો તેને એટલુંજ કહેજો કે જોન ચુકી જવા પછી તું અહીં આવી હતી. તે પછી તું જોનનેજ બોલવા દેજો. જો કંઈ ગભરાવા જેવું હશે તો તેની વાત પરથી તરત માલુમ પડી જશે. મને લાગે છે કે તારે ગભરાવાની કંઈજ જરૂર નથી.....મને ફેક્ટરીન નં. ૮૨૬૭૪ જોઈએ છે. પ્લીઝ ઈજ...” થોડીકવાર પછી ઘંટડી વાગી: “હું-વ્હાઈટ રોક હોટલ છે કે? થેંકયુ. હું મીસ બ્રાઉન છું. મીસીસ હેરીક તરફથી વાત કરું છું, મી. હેરીક કામમાંથી પરવાર્યા કે?...હા. હું થોભું છું હં!...”

રોજ ઉભી થઈ અને એલીસના ખભાપર જોરથી હાથ મુકી જેમ તેમ ઉભી રહી. તેને પોતાની જાનની દરકાર ન હોતી. તે પોતાની ભુલની સજા ખમવાને તૈયાર હતી. તેનો વ્હાલો જોન સલામત છે એટલીજ ખાત્રીની તેને જરૂર હતી. એલીસની સલાહ તેને સાચી લાગી. જોન ને પોતાનો બેદ કહીને તે તેના સુખમાં કડવાશ રેડવા માંગતી ન હતી. જો હાલનો ભય નાબુદ થઈ જાય તો

તે જોનને સુખી કરવા માટે જાંદગી પટકી નાખવા માગતી હતી. જો જોડા છુપો રાખે છે તેમાં જોનનું સુખ રહેલું છે એમ માનીને એ બોળી રમણી પોતાના પતિ સમક્ષ જુકું બોલવા તર્ક્યાર થઇ.

“લે આ જોન આવ્યો. સંભાળીને વાત કરજો.” એલીસ તેના હાથમાં રીસીવર આપી તદ્દન ધીમા અવાજે બોલી,

“તમે જોન છો ? હા-હું રોઝ છું. વ્હાલા !”-રોઝે ટેલીફોનમાં વાત કરવા માંડી. જોનનો અવાજ સાંભળતાંજ તેના ચહેરા પર ખુશાલીની છટા પ્રગટી નીકળી; “હું ખુશીમાં છું વ્હાલા ! એ બધો મારોજ વાંક હતો. આપણા લગ્નનેજ દહાડે આવો ઘોટાળો થઇ ગયો તેથી હું ઘણીજ દીલગીર છું. વ્હાલા ! તમારા વિના મને જરા પણ ગમતું નથી...હા. મેં તમને ત્રેનમાં ચઢી જતા જોયા હતા-મેં તમને ખુબ મારી હતી. પણ એવામાં ત્રેન ચાલી ગઇ-હું શું કરું ? તે પછી બીજી ત્રેનજ નહોતી. શું ? મોટરમાં આવી પહોંચત ?...અરે રામ-મને મોટરનો ખ્યાલજ આવ્યો નહિ-હમણાં કેટલા વાગ્યા?”

હેરીક હસ્યો અને બોલ્યો:

“હમણાં તો ઘણું મોડું થયું રોઝ ! સહવારની ત્રેનમાં આવી પુગજો. જા, ઉંઘી જા-આરામ લે. મને સવારે મળજો... હાસતો ! તને મેં ન જોઇ ત્યારે હું અજબ થયો હતો. મેં જાણ્યું કે તું ત્રેનમાંજ હશે, પણ બધા ડગ્યા શોધવા છતાં તારો પતો ન

લાગ્યો.—હા તારો તાર મને વખતસર મળ્યો હતો. હવે નકામી મોડી રાત સુધી જગ્યા ના કર વહાલી ! તું કંટાળી ગયલી લાગે છે ! ગુડ આય વહાલી ! ”

“ગુડ આય મારા જ્ઞેન !”

રીસીવર મુકી રોઝે છુટકારાનો દમ ખેંચ્યો અને એલીસ તરફ જોઈ જરા હસી.

“પ્રભુનો આભાર-જ્ઞેને પોલીસની કંઈ વાતજ ન કરી.”

“હું શું કહેતીતી ? કેમ મારી સલાહ સાચી નીવડી ને ? તારે એને દુઃખી કરવાની કંઈજ જરૂર નહોતી. તારા લગ્નને દિને આવો બનાવ બનવાથી તમારા આનંદનો નાશ થયો પણ તેમાં તમે લોકો શું કરો ? જેવી પ્રભુની મરજી ! આવ, હવે સગડી પાસે બેસ. મારે તારી સાથે વાત કરવી છે. હવે તો તારા દીલમાં ભય રહ્યો નથી ને?”

“નહિ. તમારો આભાર હું કદી ભુલીશ નહિ. આહ ! હું નકામી ગભરાઈ મરી—” રોઝ નાદાન બાળાની પેઠે હસી અને પોતાનાં વીખરાયલા વાળની લટો સમારી સગડી સામેની ખુરશીપર બેઠી. તેના ફીફા ગાલપર પાછી રાતી સુરખી આવવાથી તેની ખુબસુરતી વધી ગઈ હતી.

“મને તારી દયા આવે છે. લગ્નને દિવસેજ તું તારા ધણીથી છુટી પડી-અફસોસ !—”

“મને જોનની ચિંતા હતી—”

“અલબત્ત, તું તેને બહુજ ચાહે છે.”

“મારા જન કરતાં પણ વધારે જોન મારા જીવનનો આધાર છે.”

“હાસ્તો! તેથીજ તારે સંભાળથી વર્તવાનું છે. હવે કંઈ ધારતી નથી પણ ખુનના કેસ બહુ વિચિત્ર હોય છે. તું તારી કંઈ ચીજ વરડનના ઓરડામાં મેલી આવી નથી ને?”

“નહિ—હેટપીન શીવાય કંઈ નથી. વરડન સાથેની તકરારમાં પીન પડી ગઈ. શીવાય મારો રૂમાલ, પરસ, હાથના મોઝા વિગેરે બધું મારી પાસે છે.”

“ત્યારે કંઈ ફીકર નહિ. આજકાલના ડીટેક્ટીવો મુઆ રજનું ગજ કરી મેલે છે. તું વરડનને ઘેર શી રીતે ગઈ હતી?”

“ટેક્ષીમાં—”

“એ ઠીક નથી. તું ધારે છે કે ટેક્ષી ડરાઈવર તને ફરીથી ઓળખી શકશે?”

“નહિ, હું નથી ધારતી કે તે મને ઓળખી શકે. કલોડના ધરથી થોડે દુર ટેક્ષી છોડી દેવામાં આવી હતી.”

“કલોડે કંઈ ઠેકાણું કહ્યું હતું?”

“નહિ.”

“ટેક્ષી કલોડના ઘર આગળ ઉભી રહી નહોતી?”

“નહિ. નહિ.”

“ત્યારે તો તું ક્યા લતામાં ગઈ હતી તેની પણ તને ખબર નહિ હોય ?”

“નહિ.”

“વરડનના ઘરનું નામ તું જાણે છે ?”

“નહિ.”

“તેનું કેકાણું ડાપામાં આપેલું છે. તેં ખુનનો અહેવાલ વાંચ્યો નથી ?”

“નહિ-મારે વાંચવો પણ નથી.”

“તો ના વાંચતી. તને કંઈજ ખબર નથી તે સારું છે. તું કંઈ જાણતી નથી એટલે કંઈ પણ જોઈ કહી શકશે નહિ. વાર, હેટપીન ક્યાં છે ?”

“કંઈ હેટપીન ?”

“તું જે પીન વરડનના ઓરડામાં મેલા આવી તેની સાથેની બીજી પીન ! તું તને બીજી પીન આપીશ. મારે તારી સલામતીનો વિચાર કરવાનો છે જાણી ! તારી હેટપીન જોતો તો ઓળખે એમ નથી ને ?”

“નહિ. નહિ. તે એવી નજીવી ચીજોપર ધ્યાન આપતો નથી.”

“ત્યારે કંઈ ફીકર નહી. કાલે સહવારે તું તું તેને જઈ મલજો. ત્રેન ચુકી જવા વીધે તારે ખુલાસો કરવો પડશે. કહેજો કે કોઈ ચીજ પર તારું ધ્યાન ખેંચાવાથી તું ત્રેન ચુકી ગઈ...”

“એવું જુઠાણું મારાથી જોતને નહિ કહેવાય.”

“વળી પાછી ગાંડી થઈ કે ? એમાં જુઠાણું કંઈ નથી. કલોડ વરડને તારું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. પણ તું સંપુર્ણ સત્ય કહી શકે તેમ નથી એટલે અર્ધ સત્ય કહ્યા વિના છુટકો નથી.”

“અરે રામ ! કેવી આકૃત છે ? મારા પતિથી હું કંઈ પણ છુપાવવા માગતી નથી.”

“તારે ખાતર નિહ પણ જોનને ખાતર તારે મૌન રહેવાની જરૂર છે.”

“હું જોનને માટે ગમે તે કરવાને તૈયાર છું.”

“શાઆશ ! રોઝ ! તું જોનની પત્ની થવાને લાયક છે. જોન કાંતિના શીખરપર પહોંચવાની અણીપર છે. આવી વખતે તેની સ્ત્રીપર ખુનનો આરોપ આવે તો લોકો શું ધારશે ? હું તને નિર્દોષ માનું છું. જોન તને નિર્દોષ માનશે; પણ દુનીયાને મ્હોડે તાળું મારી શકાશે નહિં. તારે જોનના કલ્યાણ માટે આ વાત હાલમાં છુપી રાખ વીજ પડશે.”

“પણ જો જોન એ બેદ શોધી કાઢશે તો ?”

“નહિ. નહિ. એ બનવા જોગ નથી. તારે ડરવાનું હોય તો તે ફક્ત પોલીસથી ! જો પોલીસ આ ખુન સાથે તને સડોવે તો તરતજ જોનને તું ખરી વાત કહી દેજે. પણ જ્યાં સુધી પોલીસને કંઈ શક ન ઉપજે ત્યાં સુધી જાણી જોઈને આકૃત વહોરી ના લેતી.”

“વાર...” રોઝ હુંસકા ખાતી બોલી.

“ચાલ હવે રડ ના. હિમ્મત રાખ. તું કંટાળી ગઈ છે. રાત પણ બહુ વીતી ગઈ. ચાલ, હવે સુઈ જા...” એલીસ જાણથી તેનો હાથ પકડી તેને શયનગૃહમાં લઈ ગઈ અને બેચેન રોઝ પલંગ પર પડી.

પ્રકરણ ૫ મું.

પોલીસની તપાસ.

રોજ સહવારની ત્રેનમાં લંડન છોડી ગઇ. એલીસની સલાહથી તે શાંતિથી નિંદ્રા લેવા પામી હતી. અને નિંદ્રાની મીઠી શાંતિની તેનાપર સારી અસર થઇ હતી. ઉંઘમાં તે લયંકર ખુન લુલી ગઇ હતી અને તેને બદલે તેણે જ્નેનના પ્રેમના મધુર સ્વપ્ના જોયાં હતાં.

છાપામાં ખુનનો કમકમાટીલયોં અહેવાલ વાંચવાની તેની હિંમતજ ચાલી નહોતી. તેને આ કરપાણુ ગુન્હાની જેટલી ઓછી માહિતી હોય તેમાંજ તેની સલામતી છે એમ તે માનતી હતી. તેને આ ખુનમાં સંડોવવામાં આવે એવો સંભવ નહોતો. પોલિસ તેના પતિને કંઇ બીજાજ કારણસર મળવા ગઇ હશે. અને તે પોતાનો સામાન ત્રેનના ખાલી ડબ્બામાં મેલીને વરડન સાથે વાત કરતી હતી. એવામાં કોઇ ચોર કંઇ ચીજ ચોરી ગયો હશે એમ ધારી તેણે બીજે લય દુર કર્યો હતો. તે ફેક્ટરીનના સ્ટેશનપર ઉતરી ત્યારે તેણે જ્નેનને જોયો નહિં. તેનો પતિ તેને લેવા ન આવ્યો તેથી તેને વજાઘાત થયો, જ્નેનના પ્રેમમાં પડ્યા પછી તે નાની મુસાફરી પરજતી તો પણ જ્નેન તે પાછી ફરતી ત્યારે હંમેશા તેને લેવાને સ્ટેશનપર આવતો. આજે તેથી રોજને ઓછું આવ્યું. બીજાજ પળે તેને વિચાર આવ્યો કે જ્નેન મોડી રાત સુધી જાગ્યો હતો તેથી સવારે જલ્દી જાગી શક્યો નહિ હોય અને

હોટલની દાસી તેને વખતસર જગાડવાનું ભુલી ગઇ હશે. જોનને મેળવવાને તે અત્યંત ઉત્સુક હતી તેથી સ્ટેશનની બહાર નીકળી ટેક્સી બાંડે કરી તે સીધી હોટલમાં ગઇ હોટલમાં દાખલ થતાંજ યુનિફોર્મમાં સજ્જ થયેલો એક માણસ તેની પાસે આવ્યો અને તે હેટ ઉતારી નમન કરી બોલ્યો: “ તમે મીસીસ હેરીક છે ?”

“ હા.” રોઝ હતી. “ મહેરબાની કરી મારા આગમનની મારા પતિને ખબર આપશો ?” હું રજીસ્ટરમાં તમારું નામ લખું છું.”

“ મીં હેરીક માળ પરના દિવાનખાનામાં તમારી રાહ જુએ છે, તમે આવો કે તરત તમને મીં હેરીકના દિવાનખાનામાં લઇ જવાની મને આશા થઇ છે.”

રોઝની છાતી ધડકી. જોન પોતેજ તેને જ્હાલભર્યો આવકાર આપવા નીચે કેમ ન આવ્યો ?

“ તે એકલો છે ?” રોઝે કાંઈક ભયની લાગણીથી પુછ્યું.

“ નહિ.”

“ હું અહિંજ મારા પતિની રાહ જોઇશ.”

“ મેડમ ! તમારી રાહ જોવાય છે. ?” ચાલો મારી સાથે ઉપર ચાલો.

રોઝ તેની પાછળ ચાલી. તેમના પગલાંનો જડ ગલીચાપર કંઈ અવાજ થયો નહિ, અનેક બારીઓની હાર પસાર કરી તેઓ આગળ વધતાં હતાં. રોઝ બગીચાનું સૌંદર્ય જોઈ ખુશ

પ્રુશ થઇ ગઇ. જોને ઉભયના સુખ માટે બાદશાહી હોટલમાં જગ્યા લીધી હતી.

એક ઓરડાના દ્વાર પાસે આવી પેલા માણસે બારણાપર ટકોરા માર્યા અને તે પછી બારણું ઉઘાડી તેણે રોઝને અંદર દાખલ કરી. રોઝ તદ્દન શાંત થઇ ગઇ હતી. તે દમભરી ચાલે અંદર ગઇ. પણ પોતાના પતિ શિવાય બીજા બે જણને ત્યાં જોઇ જરા ચમકી.

“જોને ! વહાલા ! તમને આટલી બધી શીકરમાં નાખવા માટે હું ઘણીજ દીલગીર છું” તે જોને પાસે જઇ બોલી.

જોને તેની કમ્મર પર હાથ નાખ્યો અને માથું નમાવી રોઝના ગુલાબી હોઠપર ચુમી લીધી.

“કંઈ ફીકર નહી વહાલી !” તે હસીને બોલ્યો : “જે થયું તે થયું. હવે તું મારી પાસે છે ને ?...જો રોઝ ! આ ગ્રહસ્થા તને થોડા સવાલ પુછવા માગે છે. વાતમાં કંઈ દમ નથી. પણ કાયદાનો ફારસ ભજવવાની એ લોકોની ફરજ છે.”

રોઝે ભવાં ચઢાવી પોલીસ અમલદારો પર નજર ફેંકી : “હું ગમે તે સવાલનો જવાબ આપવાને તૈયાર છું...”

બારી પાસે ઉભેલો પોલીસ કોનસ્ટેબલ બે ડગલાં આગળ આવ્યો. રોઝે પહેલીવાર તેના યુનીફોર્મ પર નજર કરી અને એક ટેબલ પર પડેલી તેની ટોપી જોઇ.

“તમને તસ્દી આપવા માટે હું દીલગીર છું, મીસીસ હેરીક ! હું આ જીલ્લાનો ચીફ કોનસ્ટેબલ છું. ગઇ રાતે મારા મીત્ર સ્કોટલેન્ડ

યાડના ડીટેક્ટીવ મેકવેનને અને મને ફેક્ટોરન હોટલમાં આવી નમને થોડાક સવાલ પુછવાનો હુકમ મળ્યો હતો.

જોને રોઝના ખભાપર હાથ મુકી તેને હીમ્મત રાખવાની સુચના કરી.

“તારે ગભરાવાની જરૂર નથી રોઝ ! આ સામાન્ય તપાસ છે. આ ગ્રહસ્થાને પોતાની ફરજ બજાવવાની છે. એક અસાધારણ ભયંકર બનાવ બન્યો છે. તે સાથે તને કંઈ સંબંધ નથી એટલે આ ઓફીસરો તને વધુ તકલીફ આપવાના નથી. એમના સવાલોના જવાબ આપી દે એટલે પત્યું.”

તે હસી અને શાંત અદાથી સોફાપર બેઠી.

“મને લાગે છે કે આપણો સામાન ચોરાયો હશે.”

ઈન્સપેક્ટરને પોતાના કર્તવ્યપર અણુગમે આવ્યો. તે થોડીક પળ ચુપ રહ્યો-પોતાના હાથમાંના કાગળપર નજર ફેરવી-પછી પારણાથી થોડે દુર ઉભેલા ડીટેક્ટીવ તરફ જોયું. ડીટેક્ટીવ પણ મુઝાયેલો જણાતો હતો અને તે મ્હોંપર હાથ મુકી ખોંખતો હતો.

“તમે મી૦ જોન હેરીકનાં પત્ની છો ?” કોનસ્ટેબલે તપાસ શરૂ કરી.

“હા. હું મી૦ હેરીક સાથે ગઈ કાલે હેમ્પસ્ટેડમાં પરણી.”

જોને તેની પાસે આવી રોઝનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો.

“તમારા પતિએ અમને કહ્યું છે કે તમે બંનેએ કાલે એક્ષપ્રેસ ત્રેનમાં ફેક્ટોરન આવવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો.”

“ખરી વાત છે.”

“મીરીસ હેરીક ! તમારે કાલે રાતે કાઢને મળવાનું હતું ? તમારા પતિથી છુપી રીતે તમે કાઢની મુલાકાત લેવાનું વચન આપ્યું હતું ? મને આવો ઉધ્ધત સવાલ પુછવા માટે માફ કરજો. પણ મી. હેરીક વકીલ છે એટલે તેઓ મારી મુશ્કેલી સમજી શકશે.”

“નહિ— ખીલકુલ નાંહ.” રોઝ ગુસ્સાથી લાલ લાલ થઇ બોલીઃ “કાલે મારો લગ્ન દિન હતો. લગ્ન થયા પછી અમે તરતજ સ્ટેશનપર ગયા અને જો એક અનિવાર્ય અકસ્માત ન થયો હોત તો હું કાલેજ મારા પતી સાથે અહીં આવી હોત.”

“અને એ અનિવાર્ય અકસ્માત શો હતો ?”

“અમે સ્ટેશનપર જરા મોઝાં ગયાં હતાં. વખત ખીલકુલ હોતો મારા પતી ત્રેનમાં સામાન મુકાવી છાપા લેવા પ્લેટફોર્મ છોડી ગયા અને હું તેમની રાહ જોતી ઉભી રહી પ્લેટફોર્મપર ઉતાડ્યોની બીડ હતી. જોનને આવતાં ઘણીવાર લાગી એટલે અમે ત્રેન ચુકી જઇશું એમ ધારી હું તેમને શોધવા નીકળી. છેલ્લી ઘડીએ ઉતાડ્યોની ધાંધલ વધી ગઇ. એજ પળે ગાડે સીટી મારી હું ત્રેન પકડવા દોડી પણ એટલામાં ત્રેન પસાર થઇ ગઇ—”

“તમે ગઇ રાતે તમારા પતીને પાછા જોયા નહોતા ?”

રોઝે જોન તરફ કંઈ નજરે જોયું.

“વ્હાલા ! આ લોકો મને આવા સવાલ શા માટે પુછે છે ? શું થયું છે ?”

“કંઈ નથી વ્હાલી !” રોઝનો હાથ થાપડી જોન બોલ્યો “મીંડો
ગલોવર તને અયોગ્ય સવાલ નહિ પુછે તેની હું સંભાળ રાખોશ.”
તે મલોવર તરફ જોઈ હસ્યો.

રોઝની ખીક ઓછી થઈ. તેનો વ્હાલો જોન તેનું રક્ષણ કરવાવાળો
બેઠો છે એટલે તેને કાઢની ખીક ન લાગી.

“તમે ગઈ રાતે મીંડો હેરીકને ફરીથી જોયા નહોતા ?”

“જોયા હતા. પણ હું એમની સાથે વાત કરી શકી નહોતી.
ત્રેન ચાલુ થવાથી એ દોડતા દોડતા ઝુટ બોરડપર ચઢી ગયા—મેં
એમને ખુબ મારી પણ ધાંધલમાં એમણે મારી ખુબ સંભળી નહિ.”

“તે પછી તમે શું કર્યું.”

“હું સીધી તાર ઓશીસમાં ગઈ અને ત્રેન ચુકી જવા વીણે
મેં મારા પતિને તાર કર્યો.”

“અરાબર છે મીસીસ હેરોલ્ડ ! તમે તારમાં શું લખ્યું. હવું ?
ગભરાઓ ના, હું તમારા લાલ માટેજ આ સવાલ પુછું છું તે
મી. હેરોલ્ડ સમજે છે.”

“મારી પત્નીને દુઃખ થાય છે તે હું જાણું છું.” જોન રોઝ તરફ
સહાનુભૂતિ બતાવતો બોલ્યો “હજી એને શું બન્યું છે તેની ખબર
નથી, રોઝ ! વ્હાલી ! ગભરા ના. તને આવા ભયંકર ગ્રહરથો
જોઈને ડર લાગે તે સ્વાભાવિક છે પણ તારે ડરવાનું કંઈ કારણ
નથી. એમને સવાલોની એક ટીપમાં આપવામાં આવી છે તેના

જવાબ આપી દે એટલે મીંડો ઝલોવર અને મી. મેકવેન આપણી વીદાય લેશે.”

રોઝે જોનના શબ્દો સાંભળ્યા કે કેમ તે સકમંદ છે. તે મીસ એલીસ બ્રાઉનની એતવણી નો વિચાર કરતી હતી. રોઝે ન ધારેલો બનાવ બન્યો હતો. પોલીસને તેનાપર શક લાવવાનું કંઈ કારણ નહોતું છતાં પોલીસ તેની પાસે આવી પુગી હતી. મહા મહેનતે તે પોતાની બચની લાગણી છુપાવી શકી.

“તમે શું પુછતા હતા મી. ઝલોવર?”

“તમે તારમાં શું લખ્યું હતું તે તમને યાદ છે?”

“હા. મેં એમ લખ્યું હતું કે ‘પ્લેટફોર્મ પર તમને શોધતાં ત્રેન ચુકી ગઈ. દીલગીર છું. કાલે સહવારની ત્રેનમાં આવીશ. રોઝ.’”

“અને તમે તાર આ હોટલને શીરનામે મોકલ્યો હતો ?

“હા. બહાઈટ રોક હોટલ, ફેક્ટોન.”

“તમે પોતેજ તાર લખ્યો હતો ?”

“હા.”

“ત્યારે તમે તમારા હસ્તાક્ષર સહેલાઈથી પારખા શકશો ?”

“જરૂર.”

“તમે તાર એલીસમાં ગયાં ત્યારે એકલાંજ હતાં ?”

કાની બેરી ?

“હા.” રોઝ હોઠ દાબી બોલી.

“તમારી ખાત્રી છે?”

“હા. તમે એમ કહેવા માગો છો કે મારી સાથે ખીનું કાઈ હતું?”

“હું કંઈજ કહેવા માગતો નથી મીસીસ હેરીક! મને તો મારા સવાલનો સીધો જવાબજ જોઈએ છે.”

હેરીક વચ્ચે બોલ્યે: “રોઝ! તને જે સવાલ પુછવામાં આવે તેનોજ જવાબ આપ, તારે સામે સવાલ પુછવાની જરૂર નથી.”

રોઝ હસી-તેને હિમ્મત આવી.

“હું તારે ઓરીસમાં એકલીજ ગઈ હતી અને તારે લખા પૈસા ચુકવી હું બહાર નીકળી હતી.”

“તે પછી તમે શું કર્યું?”

“હું મારી એક સખીને ત્યાં ગઈ.”

“શા માટે?”

“કેમકે લંડનમાં રાતવાસો રહ્યા વિના છુટકો નહોતો અને મારી પાસે સરસામાન નહી હોવાથી કાંઈ હોટલમાં રહેવાનું અને તેમ નહોતું.”

“તમે તમારી સખીનું નામ કેંકાણું જણાવશો?”

“હા. તેનું નામ મીસ એલીસ બ્રાઉન છે અને તે એક વોટરમાં કાનોડે મેનશનસમાં રહે છે.

“મીસ બ્રાઉનને તમારા પતિ ઓળખે છે?”

“મી. હરીક એલીસને મારી પહેલાંના ઓળખે છે.”

જોને ડોકું ધુણાવી હા પાડી.

“તમે કાલે મી. હેરોકપર ટેલીફોન કર્યો હતો.”

“હા.”

“હવે મારે એકજ સવાલ પુછવાનો બાકી છે.” કહી ઇન્સ્પેક્ટરે ગળવામાંથી એક કાગળ કાઢી તે રોઝને આપ્યો “આ તમારા તારની અસલ નકલ છે. તમે તમારા અક્ષર પીછાનો છો ને?”

“હમણાં આ ફારમને ફેરવતા ના. આમજ પકડી રાખજો. હમણાં ફારમની પાછલી બાજુ પર ના જોતાં. તમે તાર પર તમારું નામ ટેકાણું લખ્યું હતું? યાદ કરીને કહો. દરેક તાર મોકલનારનું નામ ટેકાણું લખવા માટે ફારમમાં જગ્યા રાખવામાં આવે છે.”

“મારી ખાત્રી છે કે મેં મારું નામ ટેકાણું લખ્યું નહોતું.”

“હવે ફારમ ફેરવો અને ત્યાં શું લખ્યું છે તે જુઓ.”

ફારમની પાછળ કોઈ મરદના અક્ષરમાં ટેકાણું લખાયલું હતું.

“આ ટેકાણું મેં લખ્યું નથી.” રોઝનો સ્વર ધુન્યો.

“આ અક્ષર તમે ઓળખો છો? આ ટેકાણું કાણે લખ્યું હશે તે તમે કહી શકશો?”

રોઝ હાંફવા લાગી.

“મેં આ ટેકાણું લખ્યું નથી.” તે ખોલી. “તમે આવો સવાલ શા માટે પુછો છો?”

“કારણ કે આ ફારમ પર જે ટેકાણું લખવામાં આવ્યું છે ત્યાં ગઈ રાતે વરડન નામના એક ગ્રહસ્થનું ખુન થયું છે.” ઇન્સપેક્ટરે ગંભીર અવાજે ખુલાસો કર્યો.

પ્રકરણ ૬ હું.

તારનું ફારમ.

રોઝની જીંદગી લયમાં હતી-તેના પતિની કીર્તિ પર કાલું કલંક લાગવાનો ભય હતો. રોઝ એ ભયંકર ભય સામે લડવાને તૈયાર થઈ.

હવે વરડન તરફની ફરજનો સવાલજ નહોતો. તે મરી ગયો હતો. રોઝ તેની જરાપણુ ઓશીઆળી નહોતી. જે પણ જતી હતી તેનાપર તેની આખી જીંદગીના સુખ દુઃખનો આધાર હતો. તેના ચહેરા પર આ સમયે અજબ જેવી શાંતિ છવાઈ ગઈ, જાણે તેને કંઈજ ખીક ન હોય તેમ તે શાંત અને ગૌરવભરી અદાથી પોલીસને હંફાવવા તૈયાર થઈ તેને પોતાના પ્રાણ કરતાં પણ પોતાના બ્હાલા જોનની કીર્તિની વધારે પરવા હતી. તારનું ફારમ અગ્નયખીથી તપાસી તે ઇન્સપેક્ટર તરફ જોઈ બોલી: “મી. ઝોવર! આને મારી સાથે શો સંબંધ છે તે હું સમજી શકતી નથી. તમે કહો છો તેમ કોઈ ખીયારાનું ખુન થયું હોય તો તે માટે હું દીક્કગીર છું પણ મને તે સાથે શો સંબંધ છે તે સમજાવશો?”

“મીસીસ હેરીક !-” ઝોવર માનભરી રીતે બોલ્યો: “મારી ફરજ ખુનીને શોધી કાઢવાની છે. અને તે માટે અમે બની શકતી તપાસ કરવા માગીએ છીએ. ગઈ રાતે લંડનમાં સેન્ટ મેથ્યુઝ મેન્શનસમાં એક જણનું ખુન થયું હતું. વિચિત્રતા એ છે કે તમે તમારા પતિ સાથે આવવાને બદલે ત્રેન ચુકી ગયા . અને ..”

“ઝોવર ! તમે એમ સુચવવા માગો છો કે—” જોન વચ્ચે ખોલ્યો.
ઝોવર શરમાયો.

“નહી, નહી, મી. હેરીક ! હું કંઈજ સુચવવા માગતો નથી. આ તાર સંબંધી મને જે શક છે તેજ હું દુર કરવા માગુ છું. મીસીસ હેરીક મુઝાઇ ગયાં છે, તેમને ઘણી વાતની હજુ ખબર નથી તેથી હું હકીકત રજુ કરું છું. જુઓ, મીસીસ હેરીક ! તમે પોતે તાર લખીને રવાના કરવાનું મને કહ્યું છે. પણ ભેદ એ છે કે તમારા તારના ફારમતી પાછળ વરડનનું ડેકાણુ લખેલું છે કે જેનું ગઇ રાતે ખુન થયું હતું. આ ભેદ વીધે તમે કંઈ ખુલાસો કરી શકશો ?”

“નહી, હું એટલુંજ કહી શકુ છું કે મેં એ જાણ્યોતી તાર મોકલ્યોજ નહોતો. મેં રેશનની તાર ઓપીસમાંજ તાર લખ્યો હતો અને તાર લેનાર કારકુન જો મને ફરીથી જોશે તો મને તરતજ ઓળખશે એવી મારી ખાતરી છે.” રોઝ અજળ હિંમતથી જવાબ આપવા લાગી.

ઝોવરે ધીમે નીસાશે નાખ્યો.

“અમે કારકુન પાસેથી તમારું વર્ણન મેળવ્યું હતું તે તમારા લમણાંના પોષાક સાથે મળતું આવે છે. તમે આજ કપડાં ગઇ કાલે પણ પહેર્યાં હતાં ને ?”

“હા. મારા પતિ તેના સાક્ષી છે.” કહી રોઝ જોન તરફ જોઇ હતી.

“ત્યારે તારના ફારમની પાછળ આ ઠેકાણું કેવી રીતે આવ્યું તે વિશે તમે કંઈજ ખુલાસો કરી શકતાં નથી?”

“બનવા જોગ છે કે મેં કોઈએ વાપરેલું ફારમ ઉંચકી લીધું હશે.”

“નહિ, જો તેમ હોત તો બીજા બાબુએ, નારનો સંદેશો લખેલો હોત.”

“નહિ, નહિ મી. ઝોવર! ધારો જે ફારમ એક બીજા સાથે ચીટકી થયેલા હોય. એક પર કોઈએ તાર લખ્યો હશે બીજા પાછળ ઠેકાણું લખ્યું હશે. પછી જે ફારમ જણાતાં તેણે તે છુટા પાડી ફરીથી નામ લખાતી તસ્દી લીધા વીના તાર કારકુનને હવાલે ર્યો હશે અને પેલા ઠેકાણાવાળું ફારમ મારા હાથમાં આવી ગયું હશે,” રોજે અજમ બુધ્ધી બતાવનારો ખુલાસો કર્યો.

ઝોવરે ડીટેક્ટીવ તરફ જોઈ કહ્યું: “એ બનવાજોગ છે.”

“હા. કલે રવાના થયેલા બધા તાર તપાસવા પડશે” મેકવેન બોલ્યો.

“પણ ધારો કે વરડનના ઠેકાણા જેવા અક્ષરવાળો બીજો તાર ન મળ્યો તો?” ઝોવરે શંકા બતાવી.

“મજે યા નહિ પણ મજે.” રોજ વચ્ચે બોલી: “કિટલીક વાર લોકો તાર ઓપીસમાં જાય છે, તાર લખી નાખે છે અને વિચાર

અદલાતાં તે રવાના કરતા નથી. મને તેની સાથે કંઈજ સંબંધ નથી. તમારે જોઈએ તો મારી સખી મીસ એલીસ બ્રાઉનને યોગ્ય પરપુષ્ક કરજો.”

“હવે કંઈ કરવાની જરૂર નથી. તમારા ખુલાસા પછી શંકાનું કંઈ કારણ રહેતું નથી.” રોઝના હાથમાંથી તારનું ફારમ લઈ ઝોલોવર ખોદ્યો. “તમને તસ્દી આપવા માટે હું ઘણોજ દિલગીર છું.”

“તમારે દિલગીર થવાની કંઈજ જરૂર નથી આવા ભયંકર ખુન સાથે સંડોવવાના ભયથી હું મુઝાઈ હતી; પણ તેમાં તમે શું કરો ? તમે તમારી ફરજ બજાવવાને બંધાયલા હતા...” રોઝ હસીને જોઈ તરફ રમતીયાળ ઢાંચે જોઈ પાછી ખોલી: “જોઈ ! બહાલા ! આપણા લખને દિવસેજ કેવો વિચિત્ર બનાવ બન્યો!...”

“ઘણોજ વિચિત્ર ! પોલીસ ફોજના આ “ભયંકર મૃદુરથો” કોઈવાર રજાનું ગળ કરી મેલે છે. ખરુંને ઝોલોવર ?”

“લોકો એમ માને છે ખરા, મી. હેરીક ! પણ તમે જાણો છો કે અમે અમારી ફરજ બને ત્યાં સુધી કોઈની લાગણી દુખવ્યા વિના બળવીએ છીએ. મીસીસ હેરીકને અમે બીન જરૂરી તકલીફ આપી નથી ..”

“નહિ, નહિ, ચાલો હવે તમારી ફરજ પુરી થઈ છે એટલે કંઈ ખાશો પીશો ?”

“નહિ. તમારો આભાર મી. હેરીક !

રોઝ આ વખતે ડીટેક્ટીવ મેકવેનનો ચહેરો જોઇ રહી હતી. મેકવેનનો ચહેરો બેડોળ નહોતો પણ તે પર કોઇ જાતની લાગણી જણાતી નહોતી. તેના વિશાળ કપાળની નીચેની ચળકતી આંખો મોટી પાંપણથી ઢંકાયેલી હતી—તેની આંખો તિક્ષ્ણ, ચળકતી અને શાંત હતી. તે ધીમું ધીમું હસતો હતો; છતાં તેનો ચહેરો તદ્દન ભાવહીન અને ભેદી લાગતો હતો.

“ડોવર !—” ડીટેક્ટીવ બોલ્યો. “હવે મીસીસ હેરીકને તકલીફ આપવાની જરૂર નથી. એમનો ખુલાસો મેં નોંધી લીધો છે. બીજા તારો બારીકાઈથી તપાસવા પડશે. મીસીસ હેરીકની એ સુચના ઘણીજ કીંમતી થઇ પડવાનો સંભવ છે. કદાચ બીજા તારો તપાસતાં આ ભેદી ખુનપર કંઈક પ્રકાશ પડશે. ગુડ મોરનીંગ મેડમ ! ગુડ મોરનીંગ મી. હેરીક !”

તે માનપુર્વક નમીને બારણા સુધી ગયો. ડોવરે તેની પાછળ ચાલવા માંડ્યું. રોઝે છુટકારાનો દમ લીધો.

અચાનક ડીટેક્ટીવ મેકવેન ઊંબરપર થોભી જરા વિચારમાં પડ્યો, તેણે પાછું ફરી જોયું અને રોઝ પુછી ગઇ.

“મી. હેરીક ! ફરીથી જરૂર તો નહિ પડે પણ કદાચ તમને અથવા મીસીસ હેરીકને મળવાની જરૂર ઉભી થાય તો તમે ક્યાં મળશો ?” ડીટેક્ટીવે પૂછ્યું.

“અમે આઠ કે પંદર દિવસ આ હોટલમાં રહી પાછા ઘેર જઈશું. તમને અન્નેને ઠેકાણાની ખબર છે. હનીમન વિત્યા પછી

તમે રોજ મને મારી એમ્પરમાં યા ડોટમાં મળી શકશો ગુઃ મોનીંગ !”

અન્ને પોલીસ અમલદારો વિદાય થયા. ખારણા બંધ થયા. જોને તરતજ રોજને પોતાની જોડમાં લઇ તેના પર મીઠાં ચુંબનનો વરસાદ વરસાવવા માંડ્યો. પ્રેમનો હિબરો ખલાસ થયા પછી અન્ને વાતે વળગ્યા.

“હવે તારે ગભરાવાની કંઈજ જરૂર નથી. મને બધી વાત કર. એલીસ તને શી રીતે મળી? તે તારી સાથે શી રીતે વતી હતી? આપણા લગ્ન વિષે તે શું બોલી હતી?”

રોજની છાતી જોશથી ધડકવા લાગી. જોનના સવાલો પરથી તે કંઈપી શકી કે ભુતકાળમાં એલીસ સાથે તેના પતિને કંઈક સંબંધ હશે?”

“તે અજબ થઇ હતી એટલે મને લાગે છે કે તેને આપણાં લગ્નની ખબર હતી. આપણાં લગ્નની વાત છાપામાં છપાઇ હતી અને એલીસ શહેરમાં રહેતી હોવાથી તેણે તે વાંચી હશે.”

જોન સીગરેટ સળગાવી ધરતી છત તરફ જતા ધુમાડાના ગોટા જોવા લાગ્યો.

“એલીસ અજબ છોકરી છે. તેણે એકવાર હું તેની સાથે

પ્રેમમાં છુ. એમ માની લીધું હતું. મારી વ્હાલી રોજ શિવાય ખીજી કોઈપર મારું ચીત ચોટે ખરું ?”

રોજ ખડખડ હસીને બોલી: “ નહિજ વળી ! પણ એલીસે તમારા પ્રેમની માંગણી કરી હતી ?”

“ નહિ. પણ તેને મારા ઓળખીતા પાસે મારાપરનો પ્રેમ વ્યક્ત કર્યો હતો અને મારા એ મિત્રે મને એ વાત કરી હતી ત્યારે હું હસી હસીને થાકી ગયો હતો. વ્હાલી ! તારા શીવાય દુનિયાની કોઈપણ સ્ત્રી મારે માટે સરળદળ નથી. હવે એલીસનું નામ જવા દે.”

“ જાઓ, તમે બહુ સ્વાર્થી છો ! એ બીચારાએ મારાપર ઘણીજ મમતા બતાવી હતી. તમે જાણો છો કે મારા બધાં વસ્ત્રો આપણા સામાન સાથે હતાં અને હોટલમાં સરસામાન વિના જતી સ્ત્રીઓ તરફ લોકો અપમાનભરી નજરે જુએ છે એટલે મેં હોટલમાં જવાને બદલે એલીસનું ઘર શોધી કાઢ્યું તેણે મને વ્હાલથી આવકર આપ્યા હતા. આપણા લગ્નની વાત સાંભળી તે જરા અજબ થઈ હતી પણ તે પછી અમે તમારે માટે કંઈ કંઈ વાત કરી હતી. એલીસે તમને લગ્ન માટે અબીનંદન આપવાનું મને કહ્યું છે ” રોજ બોલી અને અંન્ને પતિ પત્નિ તે પછી પ્રેમનો મધુરેલ્લાવો આખવામાં મશગુલ થઈ ગયાં.

પ્રકરણ ૭ મું.

ડીટકટીવની શોધ.

મેકવેન આહોશ ડીટકટીવ હતો અને તેથી આ ભયંકર ખુનનો ભેદ શોધી કાઢવાનું કામ તેને સોંપવામાં આવ્યું હતું. ક્યારે ચુપ રહેવું, ક્યારે જાણી જોઈને હલકો દરજ્જો સ્વીકારી લેવો તે તે સારી પેઢે જાણતો હતો એજ કારણસર રોઝની તપાસ કરવાનું કામ તેણે પોતાનાથી ઉતરતા અમલદાર ઝોવરને કરવા દીધું હતું.

તેનો સ્વભાવ ભેદી અને મહત્વાકાંક્ષી હતો. તે પોતાના મનમાં જે વિચાર કરતો—જે મન બાંધતો—તે ભાગ્યેજ બીજા દોષને જણાવતો. આથી “વ્હાઇટ રોક” હોટલ છોડ્યા પછી તેણે ઝોવર સાથે મસલત કરવાની જરૂર જોઈ નહિ.

બપોરની ત્રેનમાં તે લાંડન જઈ પહોંચ્યો. ત્યાં જતાં વાર તેણે “સ્કોટલેન્ડ યાડ”માં ટેલીફોન કરી એક વિશ્વાસુ મદદનીશ મોકલવાની વિનંતી કરી અને તે પછી તેના પેટમાં કુરકુરીઆ બોલતાં હોવાથી તે ‘આન્ડ’માંના હોટલમાં જમવા ગયો.

અરધા કલાકમાં તેનો યુવાન મદદનીશ આવી પુગ્યો. તેણે ભુરો ડગલો પહેર્યો હતો અને બોલરના જેવી ભુરી ટોપી પહેરી હતી. તેનો ચહેરો ક્ષીણ થઈ ગયલો હતો. વાળ કંઈક રાતા હતા. આંખો ભુરી અને તીક્ષ્ણ હતી અને તે વારંવાર આમથી તેમ નજર ફેંક્યા કરતો હતો તે પરથી તે ચારે બાજુ આંખ ફેરવ્યા કરતા

નોળીઆનો ખ્યાલ આપતો હતો. તેનું નામ હોલકર હતું પણ ઘણા ખરા પોલીસ ફોજના માણસો તેને “નોળીઆ”ના નામે ઓલાવતા હતા. ડીટેક્ટીવોને તે ઘણોજ ઉપયોગી થઈ પડ્યો હતો.

“કેમ શું ખબર લઈ આવ્યા?” મેકવેન ભોજન લઈને હોટલમાંથી કોટના બટન બંધ કરતો બહાર પડ્યો કે તરત તેને પકડી પાડી નોળીઆએ પુછ્યું.

મેકવેને આકાશમાં ભેગા થતાં વાદળાંઓ પર નજર ફેંકી અને હોલકરને પાછળ આવવાનો ઇસારો કરી તે કુટપાથપરથી “વ્હાદટ હોલ” ને રસ્તે પડ્યો.

“તમે શું ખબર લઈ આવ્યા?” નોળીઆએ મુંઝા રહેલા મેકવેનને ફરીથી સવાલ પુછ્યો.

ડીટેક્ટીવ હસ્યો. તે કંઈ વાત કહે તેવો માણસ નહોતો. “પહેલા લાંડનની વાત કર,” તેણે કહ્યું.

હોલકરે હસીને પોતાના સ્વચ્છ દાંત બતાવ્યા.

“અહીં કંઈ જાણવા જેવું નથી. પોલીસે આખી રાત તપાસ કરી પણ કંઈ સમજ પડી નથી. ખુન કોઈ પુરખે ક્યું હતું કે સ્ત્રીએ તે પણ આપણી પોલીસ સમજી શકતી નથી.”

“એમ કે? લેને હું તને કહું કે ખુની સ્ત્રી છે.” મેકવેન બોલ્યો.

હોદ્કરે જરાપણ અન્યથા બતાવી નહિ.

“ડીન, બારકર અને રાષ્ટસન બધાજ માને છે કે ખુની કોઈ મરદ છે.”

“શા માટે તેઓ એમ માને છે?”

“કારણકે એક નાજુક નાઝનીન માણસનો જન જાય તેટલા જોસથી મરનારના શરીરમાં પેલી પીન બોંકી શકે એમ તેઓ માનતા નથી.”

“એ પરથી તો એમજ જણાય છે કે તેઓ સ્ત્રી જાતીને ઓળખતાજ નથી.” મેકવેન પોતાનો જમણો હાથ હલાવી બોલ્યો: “યાદ રાખ કે દુનિયામાં જાત જાતની સ્ત્રીઓ હોય છે. ધારી લે કે વરડનના દીવાનખાનામાં એક નીરોગી, બળવાન, મોહક સુંદરી હતી. ધારી લે કે તેને ત્યાં તેની મરજી વિરૂદ્ધ લાવવામાં આવી હતી અથવા તેની મરજી વિરૂદ્ધ રોકી રાખવામાં આવી હતી. આવા સંજોગોમાં તે વકરાયલી વાઘણ જેવી થઈ જાય તે વિષે કંઈ શક છે? નીરાશા, ભય, નીશ્ચય અને ગુસ્સાની લાગણીથી તે છેલ્લે પાટલે એસી જાય તે તદ્દન કુદરતીજ છે. મારી ખાત્રી છે કે ખુન કોઈ રમણીને હાથેજ થયું છે.”

“પેલા તારના ફારમ પરથી કંઈ માલુમ પડ્યું?” હોદ્કરે પૂછ્યું.

“નહિ” મેકવેન માથું ધ્રુણાવી બોલ્યો: “હજી. કંઈ કહી શકાતું નથી. હું એ સુંદરીને મળી આવ્યાં, તેણે સંતોષકારક ખુલાસા ક્યાં એટલુંજ નહિ પણ ખુન થયું ત્યારે તે બીજી જગ્યાએ હતી તેની

ખાત્રી આપી, એ વિષે હજી તપાસ કરવાની છે—પણ ખુનને વખતે બીજી જગ્યાએ જ હતી એવી આપણી ખાત્રી થઈ જાય તો તેનું નામ પણ દઈ શકાશે નહિ; શીવાય કે—”

“શીવાય કે?”

“ધીરજ ધર, હું કંઈક તપાસમાં છું”

“તમે ઝલોવર સાથે શી વાતચીત કરી?”

“કંઈ જ નહિ. તેણે મેં કહ્યું તે પ્રમાણે મીસીસ હેરીકને સવાલ પુછ્યા અને તેને તેથી સંતોષ થયો—”

“તમને સંતોષ ન થયો?”

“થોડાક થયો ને થોડાક નહી.”

“આહ ! એ સ્ત્રી કેવી છે?”

“સુંદરમાં સુંદર ! એ હમણાં જ પરણી છે ને તેથી મને આ કામ જરા ધાતકી લાગે છે. તેનો ધણી પ્રખ્યાત કોર્ટ્સ કાઉન્સિલ હેરીક છે.”

“ત્યારે તો મીસીસ હેરીક વિરૂધ્ધ કામ કરતાં તમારે લોખંડના ચણા ચાવવા પડશે.”

“હા. મી. હેરીક લલમલા ખુનીઓને સહેલાઈથી નિર્દોષ ઠરાવવાની શક્તી ધરાવે છે. હેરીક જેવા બાહોશ બેરીસ્ટરને ક્ષીધેજ પેલો બદમાશ હેરીસન છુટી ગયો હતો એ કે આપણે જાણ્યતા હતા કે તેણે એક નહિ પણ બે ખુન કર્યા હતા. આવા માણસની સ્ત્રી સામે પગલાં

ભરવાનું કામ વિકટ છે; પણ હવે એ વાત જવાદે, આપણે વેસ્ટમીનસ્ટર બ્રીજ પાસે આવી પુગ્યા...”

“તમે ખુનવાળો ઝોરડો જોવા માગો છો?”

“હા. હું કંઈ ચાવી મેળવવા માગું છું.”

“શાની ચાવી?”

“કંઈ પણ મીસીસ હેરીકની વાતના કુરચે કુરચા ઉડાધી દે એવો કંઈ પણ પુરાવો મળવો જોઈએ.”

“પણ ખુનવાળી રાતે તે જ્યાં હોવાનો દાવો કરે છે ત્યાં તપાસ કરોને?”

“નહિ. એ કામ કોઈ કાચો માણસ કરી આવશે. મને મીસીસ હેરીકની કેટલીક વાત શક્યમંદ લાગે છે.

“કંઈ?”

“તેણે અમને કહ્યું કે તારના ફારમની પાછળના વરડનના ઠેકાણા વિષે તે કંઈજ જાણતી નથી. એ ઠેકાણા સીવાય તેને આ કેસમાં સંડોવવા માટે બીજી કોઈ પણ સાબીતી નથી. તેને વરડનના ઠેકાણાની ખબર નહિ હોય તે સંભવિત છે. પણ તે પછી તેણે પોતે મોકલેલા તારના અસલ ફારમની પાછળ વરડનનું ઠેકાણું કેવી રીતે આવ્યું તે વિષે વગર પુછ્યે જે ખુલાસો કર્યો તે પરથી મારા દીલમાં શંકા ઉપજી છે કે તે બહારથી જણાય છે તેટલી નિર્દોષ નથી. તેણે જે ખુલાસો કર્યો તે તીક્ષ્ણ બુદ્ધિ બતાવનારો હતો. એમ બની શકે તે

મને પણ સુઝ્યું નહોતું. જો એવી સુચના તેના ધણીએ કરી હોત તો હું અજાણ ન થાત કેમકે હેરીકનું બેભુનું ચમત્કારીક છે.”

“મીઠા હેરીકેજ પોતાની સ્ત્રીને અગાઉથી લણાવી રાખી હશે.”

“નહી. અમે ફેક્ટરીન ગયા ત્યારે તે હોટલમાં એકલોજ હતો અને પોતાની સ્ત્રીની રાહ જોતો હતો. રોજ ત્રેન ચુકી જવાનો તાર તેને મળ્યો હતો. થોડીવાર પછી રોજે લંડનમાંની પોતાની સખીના ઘરમાંથી પોતાના ધણીને ટેલીફોન કરી ત્રેન ચુકી જવાની ખબર આપી, અમે મી. હેરીકને મળ્યા છીએ અને ખુનની તપાસ કરીએ છીએ એ ખીનાની રોજને ખબર આપવાની અમે મી. હેરીકને તાકીદ કરી હતી એટલે રોજ સહવારની ત્રેનમાં વ્હાઈટ રોડ હોટલમાં આવી ત્યાં સુધી તેને લણાવવાની હેરીકને તકજ મળી ન હતી. રોજ આવી ત્યારે હું અને ઝોલાર હેરીકના રૂમમાંજ હતા અને રોજ આવતાંની સાથે અમે તેની તપાસ શરૂ કરી હતી.”

“તમે પાછળથી ઝોલાર સમક્ષ કંઈ શંકા બતાવી હતી?”

“ નહિ. ચાલ, આ વરડનું ઘર આવ્યું. હજુ તેની લાશ ઉપરજ હશે. જો તને કંઈ માલુમ પડે તો તું મનમાંજ રાખજો ને પાછળથી મને ખબર આપજો.”

અન્ને ખુનવાળા મકાનમાં દરવાજા પાસે ગયા. ત્યાં એક પાંદ-રેગીર ઉભો હતો. ડીટકટીવને જોઈ તેણે સલામ કરી અને તેઓને ઘરમાં દાખલ કર્યા. માળપર જતાં વરડનના ઓરડા પાસે એક ખુરશીપર બેઠેલો સીપાઈ મેકવેનને જોઈ ઉભો થયો.

“લાશ ક્યાં છે?” મેકવેને પુછ્યું.

“હેડ ઓફીસના હુકમથી લાશને જુરી હાઉસમાં લઇ જવામાં આવી છે.”

“ઔરડામાંથી કંઈ મળ્યું?”

પોલીસ સીપાઇએ ગજવામાં હાથ નાખી સોનેરી ફેમવાળા ચરમા મેકવેનના હાથમાં મુક્યા.

“એ શીવાય?”

“કંઈ નહિ.”

મેકવેન અને તેનો મદદનીશ ઔરડામાં દાખલ થયા. બારી-માંથી સૂર્યનાં કીરણો અંદર આવતાં હતાં, ઔરડામાં સઘળા ચીજો અસ્ત વ્યસ્ત પડી હતી. ટેબલ પાછળ ખસેડવામાં આવ્યું હતું. એ ખુરસીઓ ઉંધી વળી ગઇ હતી અને ગાલીચાપર પોરટ વાઇનની ખાટલી ખાલી થઇ જવાથી તે જગ્યા હીની થઇ હતી.

“તમે બહાર જાઓ.” મેકવેને સાજન્ટને કહ્યું અને તે સલામ કરી બહાર ગયો.

મેકવેન ખાલી ખુરશી પર બેસી આસપાસ નજર કરી બોલ્યો: “ગઇ રાતે મરનારને મળવા કોઈ આવ્યું હતું, બન્નેએ પોરટ વાઇન પીધો હતો તેની આ ખાલી પ્યાલીઓ પડેલી છે. મારો મત પ્રબળ થાય છે. વરડનને મળવા આવનાર કોઈ સ્ત્રી હતી.”

“બરાબર ! બે પડેણો સાથે મળે ત્યારે પોરટ વાઘન પીતા નથી.”

“હા. મરદો વાતચીત કરતી વખતે કડક શરાબ પીએ છે. વાઘન પીધા પછો બન્નેને મતબેદ પડયો: શા બાબતમાં તે આપણે જાણવા માગતા નથી. આ ઓરડાની હાલત પરથી જણાય છે કે પેલી સ્ત્રીએ અહીંથી ચાલી જવાની કાશેષ કરી હશે અને વરડને તેને બળ જબરીથી રોકી રાખી હશે. આથી તે સ્ત્રી છેલ્લે પાટલે બેઠી, તેની પાસે તીક્ષણ હેટપીન શીવાય બીજું કાંઈ હથીઆર નહોતું તેની દયાનત ખુન કરવાની નહી હોય એ સંભવીત છે. વરડનના બલાત્કાર-માંથી બચવા માટે તેને જબમી કરીને નાસી જવાનો તેનો ધરાદો હશે. તે પાગલ થઈ હતી-અનુની થઈ હતી એટલે તે વરડને ઝેરથી પીન બોંકી બેઠી...”

“એક !” હોલ્કર બેલ્યો: “આ યુવાન સ્ત્રીને કંઈજ શક ગયો નહિ હશે; નહિ તો તે પોતાના ઘણીને ફેન કરત નહિ, અને સીધી ફેકરટોનના હોટલમાં પણ આવત નહીં તેની બીજી હેટપીન ગુમ થઈ હતી કે ?”

“નહિ તેની હેટમાં બે પીન બરાબર હતી. તેણે પીન બદલી નાખવાની કાળજી રાખી હતી.”

“વાર—”

“તેણે ધા કર્યો—વરડન જમીનદોસ્ત થયો— તે ગભરાઈને નીચી વળી તેને જોવા લાગી અને વરડનના શરીરમાંથી જાન ચાલ્યો ગયેલો

જોઈ તેણે શું કયું ? તે ગભરાટમાં ઓરડામાંથી બહાર નીકળી ગયો. આરણા આગળ ભારી પરદો છે. બહાર જવામાં એ નડતર રૂપ હતો કોઈની નજરે પડ્યા વિના તે નાસી જવા માગતી હતી એટલે થોડોક પરદો ખસેડી આરણું ખોલી તે ઉતાવળા ઉતાવળા બહાર નીકળી. ઓટલામાં તેનો કોટ આરણામાં ભેરવાઈ ગયો. તેણે તે જોશથી ખેંચી લીધો. અને નાસી ગઈ. હવે પરદો ખસેડ. આરણા પાસેથી કંઈ પુરાવો મળશે.”

“શું ? ” નોળાઓ ધીમેથી બોલ્યો.

મેકવેન આરણા પાસે નીચો વળ્યો અને તેની તીક્ષ્ણ આંખો એક કાળું ચળકતું બટન શોધી કાઢ્યું.

“જો, આ નાનકડી ચીજ મીસીસ હેરીકને પાયમાલ કરી નાખશે. ગ્લોવર સાથે તે વાત કરતી હતી ત્યારેજ મેં જોયું હતું કે તેના કોટમાંથી એક બટન તુટી ગયલું હતું.” આટલું બોલી ડીટેક્ટીવ હસ્યો.

પ્રકરણ ૮ મું.

ખુની કોણ ?

મેકવેન હાથમાં તે ચળકતું બટન જોતો બારી પાસે ઉભો રહ્યો. જાણે તેની હથેલીમાં કોહીનુર હીરો હોય અને તેના સ્પર્શથી તે આનંદમગ્ન થઈ ગયો હોયની તેમ તેનો ચહેરો ખુશાલીથી ખીલી રહ્યો.

“મળ્યું—મળ્યું—મને જે જોઈતું હતું તેજ મળી ગયું!—” તે પોતાના સાથી તરફ જોઈ બબડ્યો; “હોલ્કર! આમ વીચીત્ર ડાચું ના કર. હું મારું નસીબ અજમાવવા માગતો હતો અને મારા કપાળ પરની પાંદડી ખોલી નાખવાની શક્તિ આ નાનકડા બટનમાં છે.”

“તમે મને મુઝવી નાખો છો.” હોલ્કર હસીને બોલ્યો.

“કેમ?”

“દશ મીનીટ પહેલાં તમે મીસીસ હેરીકને આ ખુન સાથે કંઈજ સંબંધ નથી એમ કહેતા હતા. હવે તમે યુવાન રોઝને ફાંસીને લાકડું ચઢાવવાની તૈયારી કરી રહ્યા છો...”

“દોસ્ત ! સૌથી પહેલાં મને ડીટેક્ટીવ માન. રોઝ ગમે તેટલી ખુબસુરત હોય અને હું પુરૂષ હોવાથી મારું દીલ ગમે તેટલું મુગ્ધ થયું હોય; પણ તેથી હું મારી કારકીર્દી ધુળમાં મેળવવા માગતો

નથી. મને મોટી મોટી આશા છે. તારાથી મારે કંઈ ખાનગી નથી. જો, થોડા વખતમાં ડીવીઝનલ ઇનસપેક્ટરની જગ્યા ખાલી પડવાની છે અને...” તે તદ્દન ધીમેથી હોલ્કરના કાન પાસે મ્હોં લઈ જઈ બોલ્યો. “અને જો આ કામમાં ખંદા પાર પડે તો એ પદવી મારીજ છે.”

હોલ્કર ફાટી આંખે આ વાત સાંભળી રહ્યો. તેના પર નસીબ દેવી રાજી ન થઈ તેથી કદાચ તેને અદેખાઈ પણ આવી હશે.

“સંભાળજો! આ સામાન્ય બટન છે” હોલ્કર બોલ્યો. “અંહી જે સ્ત્રી આવી હતી તેનાજ કોટમાંથી આવું બટન ગુમ થયું હોય તો આ પ્રબળ પુરાવો ગણાશે; પણ એ અખંડ સાબીતી નથી—મેક!”

“ચુપ રહો! મારા પુરાવાને હું તદ્દન અખંડ બનાવીશ. રોજ પર શક લાવવાને મને આ પરથી વ્યાજબી કારણ મળે છે. તું એમ કહેવા માગે છે કે તે અકસ્માતથી પોતાના ધણીથી જુદી પડીને ત્રેન ચુકી ગઈ હતી? નહિ. નહિ, બન્ને દીવાના કબુતરાં જેવા પ્રેમધેણાં છે. મારો ખ્યાલ એવો છે કે રોજ જાણી જોઈને તેના ધણીથી છુટી પડી ગઈ હતી: કદાચ તેણે કોઈને મળવાની ગોઠવણ કરી હશે પરી જેવી ખુબસુરત સ્ત્રીઓ ધારે તે કરી શકે છે. ધાર કે હેરીક શીનાય બીજો કોઈ રોજના પ્રેમનો ઉમેદવાર હોય તો?—”

“તો શું? તે પોતાના લગ્નને દહાડેજ બીજાને મળવાનું વચન આપે તે સંભવીત નથી.”

મેકવેને પેલું બટન સંભાળથી ગજવામાં નાખી કહ્યું, “કાણે કહ્યું કે તેણે ખીજાને મળવાનું વચન આપ્યું હતું ? શું કાંઈ સાથે અણધાર્યો મેળાપ નહિ થતો હોય ?”

“મેં ધાયું કે એ એવી નહીં હશે. તમેજ કહેતાતા ને કે એ શકમંદ ભુતકાળ વાળી નથી.”

મેકવેન હસ્યો અને આંખની પાંપણો હલાવતો બોલ્યો: “પ્રથમ નજરે જે છાપ પડે છે તે ઘણી વાર ભુલાવો ખવાડે છે. સ્ત્રી ચરીત્ર અજબ બેદી ચીજ છે. મીસીસ હેરીક જેવી ખુબસુરત છં તેવીજ હુશીયાર છે. તેણે તારના કારમ વીશે જે ખુલાસો કર્યો હતો અને ગ્લોવરના સવાલથી જરા ભય લાગતાં તેણે પોતાના પતીની સહાય માટે જે રીતે નજર ફેંકી હતી..”

“તમે તેને અત્યારથીજ ગુનેહગાર સમજવા લાગ્યા —”

મેકવેન ડગલાના બટન બંધ કરતો હતો અને તેની તીક્ષ્ણ આંખો ગેરડાનું બાહ્યક નીરીક્ષણ કરતી હતી.

“ગઈ રાતે આ રૂમમાં જે કંઈ નાટક ભજવાયો હતો તેના દરેક પ્રસંગને હું પ્રવેશવાર ગોઠવવાને શક્તીવાન થઈશ એવી મને આશા છે.” મેકવેન બોલ્યો: “એક સ્ત્રી અને એક પુરૂષ—કેલોડ વરડન અને રોઝ હેરીક—ગઈ રાતે અહીં હતાં—બન્ને વચ્ચે તકરાર થઈ હતી મારામારી થઈ—તે પછીની વાત તું જાણે છે. જરા ચાકાક થા દોકરા ! આટલી સાખીતી તો તું પણ ભેગી કરી શકતે.”

“હું સ્ત્રીઓને તમારી પેઠે ઓળખી શકતો નથી.”

“વાર-કેટલા વાગ્યા ? હજુ ઘણીવાર છે. ચાલ, દાવ આવે ત્યારેજ સોગરી મારવી જોઈએ.”

“ક્યાં જવું છે ?”

“મીસ બ્રાઉનને ત્યાં.”

“જેને ઘેર મીસીસ હેરીકે રાત ગાળી હતી તે ?”

“હા-ટેક્લી મંગાવ.”

હોલ્કર ટેક્લી સીંગાર સળગાવી વિચારમાં પડ્યો: “ધીમે ધીમે પંખેરું મારા પીંજરમાં આવતું જાય છે. આહ ! માંજરી આંખોવાળી નખરાંખાજ નાઝનીનોથી હવે ચેતતા રહેવું પડશે ! જોન હેરીક જેવા ખેરીસ્ટરને એ છેતરી ગઇ. પરીજ્ઞદી ! તું મેકવેન ડીટેક્ટીવની આંખમાં ધુળ નાખી શકશે નહિ.” આવા વિચાર કરતો તે દાદર ઉતર્યો અને ભાડાની ટેક્લીમાં દાખલ થયો.

ટેક્લીમાં ગાદીને અડેલીને હોલકર એક ખુણામાં લાંબા પગ કરી પડ્યો હતો. તેની બંને આંખો અરધી મીંચેલી હતી પણ તે પોતાના ઉપરીના ચહેરાપર થતો. એકે એક ફરફાર બારીકીથી જોતો હતો.

“તમે ધારો છો કે રોજ ગઇ રાતે મીસ બ્રાઉનને ત્યાં ગઇજ નહોતી ?” નોળીઆએ થોડીવાર પછી વિચારમાં પડેલા મેકવેનને પુછ્યું.

“તે ત્યાં થોડીવાર પણ જરૂર ગઈ હતી.” ડીટેક્ટીવે જવાબ આપ્યો. “તેણે એલીસને ત્યાંથી ટેલીફોન કર્યો હતો. હવે જો એલીસને ત્યાં ટેલીફોન નહિ હોય તોજ તેણે ખીજી જગ્યાએથી ફોન કરવાનું માની શકાશે.”

“હું તમારી સાથે આવું?”

‘ખાસ જરૂર નથી. તું રસ્તામાં રખડ્યા કરજો ને અને તેટલી તપાસ કરજો. ખુનના બેદ સહેલાઈથી ઉકેલાતા નથી સમજ્યો?’

થોડીવારમાં ટેક્સી સુંદર મકાનોની હાર પાસે જઈ ઉભી. આ મકાનો ખુનના અડા હોય એવો જરા પણ ભાસ થતો નહોતો. મકેવેને સીગાર ફેંકી દઈ કહ્યું: “તારે જોઈએ તો ચારડમાં જ—”

“નહિ. અહીં થોભીશ. કદાચ તમને પાછળથી કોઈ સાથીની જરૂર પડશે.” ડીટેક્ટીવનો જવાબ સાથી બોલ્યો.

“તું દુરનો દુર રહેજો. તું જામસુરી કરે છે એવો શક ન જવો જોઈએ. મીસ બ્રાઉન કદાચ આપણને ઉપયોગી થઈ પડશે.”

મેકેવેને ટેક્સીનું લાકું ચુકવી દીધું અને હોલ્કર તરફ નજર કર્યા વિના તેણે એલીસનું ઘર શોધી કાઢ્યું. તપાસ કરતાં તેને દાસી મારફતે ખબર મળી કે એલીસ ખીમાર છે.

“મને ધણુંજ અગત્યનું કામ છે,” મેકેવેને કહ્યું.

દાસીએ તેને દીવાનખાનામાં ખુરશીપર બેસાડ્યો. થોડીવારમાં એલીસ ઠીલો માઉન્ટ પહેરી ધણી દુઃખી થતી હોય તેમ આવી અને એક આરામ

પુરશીપર બેસી કંટાળાભર્યા અવાજે બેલી: “આજે સહવારથી મારું સખત માથું દુઃખે છે. હું કાઢતે મળવાની નથી એવો મેં મારું દાસીને હુકમ કર્યો હતો પણ એણે મને કહ્યું કે તમને અગત્યનું કામ છે.”

એલીસ ઠીલા ગાઉનમાં ઘણીજ ફાંકડી લાગતી હતી. તેનું માથું ખુલ્લું હતું અને તેના રેશમ જેવા વાળ, અરફ જેવી નાજુક લાંબા ગરદન. શ્વાસ લેવાથી હંચી નીચી થતી મોહક છાતી વિગેરે જોઈ મેકવેનનું મન ચક્રીત થવા લાગ્યું. તે કાઢ રમણીથી ચજો એવે નથી એવું તેને અભિમાન હતું પણ એલીસની મોહક છટા જોઈ તે ભાન ભુલવા લાગ્યો. એલીસનું વદન જરા કચ્છ હતું; પણ તે સાથે જ જાદુ ભર્યું હતું. તેની કાળી મારકણી આંખો ડીટકટીવને મલા કરવા માટે તેને ટીકી રહી હતી. મેકવેન પોતાનું કામ ભુલી ગયો અને આ જોખનવંતીને મદીત્રી આંખ જોવા લાગ્યો.

“તમે શા કારણસર તસદી લીધી છે મીઠા મેકવેન?” રૂપેર ઘંટડી જેવા સુંદર અવાજે એલીસે પુછ્યું: “તમે સ્કોટલેન્ડ યારડમાંથી આવો છો ખરું? તમારા જેવા ભેદી માણસને મળવાનું સદ્ભાગ મળવાથી મને ખરેખર આનંદ થાય છે.”

મેકવેન જેમ તેમ શુદ્ધીમાં આવ્યો. આ નખગણા સમયે તે બે ત્રણ મીનીટ પણ મુરખા બની ગયા તે માટે તેને પસ્તાવે થવા લાગ્યો.

“હા. હું તમારી સખી મીસીસ હેરીક સંગ્રામી પુછપરછ કરવા આવ્યો છું.”

“ઓહ !”

“તમે બન્ને દીલગીર સખી છો ?”

“હું મીસીસ હેરીકને સારી પેઠે ઓળખું છું. તેના પતી સાથે મને લાંબા વખતની મૈત્રી છે. પણ સ્કોટલેન્ડ ચારડ સાથે મારી સખીને શી નીસબત છે ?

“મીસ બ્રાઉન ! તમને તસ્દી આપવા માટે હું દીલગીર છું—”
 એલીસ હસી પડી અને તેના મોતી જેવા દાંત જોતાં મેકવેન ફરીથી મુગ્ધ થયો:

“શું છે ? ફહો તો ખરા ! હું ખરી વાત જણાવાને આતુર થઈ રહી છું.”

“તમે આજનું છાપું વાંચ્યું હશે ?”

“હા”

“તેમાં તમે એક ભેદી ખુનનો અહેવાલ વાંચ્યો ?”

“નહિં. હું એવી ભયંકર વાતો વાંચતી નથી. જાંદગીની જંગળ ક્યાં ઓછી છે કે વળી એવી એવી ખુનની વાતો વાંચીને હું દુઃખી થાઉં !”

“તમને ન ગમે એવી વાત કરવાને હું ખરેજ દીલગીર છું. પણ ન્યાયને માટે-મારી ફરજ મારે બજાવવીજ જોઈએ. ગઈ કાલે વેસ્ટ મીનસ્ટરમાં એક ઘરમાં એક પુરુષનું ખુન થયું હતું.

એલીસે બાંધાવ્યાં “મને તેની સાથે શો સંબંધ?”

“ડીટેક્ટીવ તરીકે એ ખુનનો બેદ શોધીને ગુનેહગારને સજા કરાવવાની મારી ફરજ છે. અમારી તપાસ દરમિયાન મીસીસ હેરીંગ લંડનના સ્ટેશન પરથી મોકલેલો તાર મળ્યો હતો તે પર જે ગ્રહસ્થનું ખુન થયું છે તેનું શીરનામું મળ્યું હતું હવે તમે મારી મુલાકાતનું કારણ સમજી શકશો...”

એલીસે એક ટેબલનું ખાનું ખોલી સીગરેટનું પાકસ કાઢ્યું:
“તમે સીગરેટ પીશો? મને સીગરેટનો શોખ છે.”

મેકવેને આભાર માની સીગરેટ લીધી અને દીવાસળી સળગાવી એલીસની સીગરેટ સળગાવવા તેણે હાથ લંબાવ્યો. એલીસના હાથ સાથે તેના હાથનો સ્પર્શ થવાથી તેના આખા શરીરમાં રોમાંચ થયો. આવો અનુભવ તેને કાઠ્યાર થયા નહોતો. એલીસનો સ્પર્શ થતાં જ તેના હૃદયના તાર ઝણઝણી ઉઠ્યા અને તે એલીસને મદભરી આંખો મુરખની પેઠે જોઈ રહ્યા.

પ્રકરણ ૯ મું.

લેલી મામલો.

“મીસીસ હેરીક ગઇ રાતે મારે ત્યાં હતી” એલીસે સીંગરેટના બે ત્રણ દમ લઇ અચાનક કહ્યું.

“હા—એ વાત ખરી છે” મેકવેન બોલ્યો અને તે મ્હોમાંથી ધુમાડાનો ગોટો બહાર કાઢી તે તરફ જોઇ રહ્યો “તે કેટલા વાગે અહીં આવી હતી તે તમને યાદ છે?”

એલીસે ગઇ રાતના બધા બનાવ યાદ કર્યા. રોઝે તેને બધી વાત કરી હતી. તે ત્રેન ચુકી ગઇ હતી, તે પછી તેણે તેના ધણીપર તાર મોકલ્યો હતો અને તે એલીસને ત્યાં આવી ન્યારે તેની દાસી રોઝને મળી હતી.

“મને બરાબર યાદ નથી પણ મેં ડીનર લીધા પછી થોડીવારે રોઝ આવી હતી. હું રાતે જરા મોંઝથી ડીનર લઉં છું. ડીનર લઇ હું એક ચોપડી વાંચતી હતી અને તે પછી એક બ કાગળ લખવા બેસતી હતી એવામાં રોઝ આવી હતી.”

મેકવેનની બધી આશા ધુળમાં મળી. જો એલીસની વાત સાચી હોય તો રોઝ ખુન કરે તે તદ્દન અશક્ય હતું

“તમે મને ચોક્કસ વખત કહી શકતાં નથી?”

“નહિ. નવ સવાનવ વાગ્યા હશે” એલીસ પોતાનું સુંદર માથું ધુણાવતી બોલી.

“અને આખી રાત રાત તે તમારી સાથે રહી હતી?”

“હા. મેં તેને ડીનર લેવા આમ્રહ કર્યો પણ તે લખને દીને પતીથી વીખુટી પડવાથી ઘણી દુઃખી થઈ હતી તેથી તેણે ના પાડી. રોજ જેવી ખુબસુરત છોકરી હતીમુન ગુજરવા જતાંજ ત્રેન ચુકી ઘણીથી વીખુટી પડી તે માટે તમને તેની દયા આવતી નથી?”

“આવે છે, પણ હું સ્ત્રીઓનો અભ્યાસી નથી. અલખત એ િચારીને લાગી તો આવ્યુજ હશે. મને અજાયબી એ ઉપજે છે કે હોટલમાં જવાને બદલે તે તમારે ત્યાં શા માટે દોડી આવી હશે?”

“તેની પાસે સરસામાન નહેતો તેથી. તે જાણતી હતી કે મારે ત્યાંજ તેને જોઈતી ચાંજે મળી રહેશે. મીઠું મેકવેન!—” એલીસે ડીટ-કટીવ તરફ નયન જાણુ ફેંક્યું. “શું તમે મીસીસ હેરીકને ખુન સાથે કોઈ જાતનો સંબંધ હતો એમ કહેવા માગો છો?”

“નહીં હું તમારી સખીને કોઈ જાતનો ગેર ઈનસાફ કરવા માગતો નથી. હું “એલીબી” (ખુન વેળાએ તે કોઈ ખીજીજ જગ્યાએ હતી એમ) પુરવાર કરવા માગું છું. રોજે મને ક્યું છે કે તેણે ગઈ રાત તમારે ત્યાં ગાળી હતી.”

“એ ખરી વાત છે.”

“તમે ફેક્ટોનના વ્હાઈટ રોક હોટલમાં મી. જોનપર ફોન કર્યો હતો?”

“હા. તમારે જોઈએ તો ઓપરેટરને પુછી જુઓ.” એમ કહી તેણે ટેલીફોન તરફ આંખો કરી. મેકવેને માથું ફેરવી ટેલીફોન જોઈ લીધો.

“મને તમારા બોલપર વીશ્વાસ છે. ત્યારે મીસીસ હેરીકે રાત અહીં ગાળી હતી?”

“ને વીધે કંઈ શક છેજ નહી. તે પાસેના બે રૂમમાં સુતી હતી. તમારે જોઈએ તો તે રૂમ જોઈ આવો ને મારી દાસીને પુછી જુઓ. હું બહારમાં જવાની હોવાથી મારી દાસી મારો સરસામાન બાંધવામાં રોકાયેલી છે.”

મેકવેને અત્યાર અગાઉ માળપર પગલાંનો અવાજ સાંભળ્યો હતો અને ઉપરની બારીઓ બંધ કરવાની હીલચાલ તેનાથી અનુભવી નહોતી.

“હવે મારે વધુ તપાસ કરવી નથી. મને તમારા જવાબોથી સંપૂર્ણ સંતોષ થયો છે. તમને સતાવવા માટે હું દીલગીર છું. ચાલો, હવે હું રજા લઉં.”

એલીસ ઉભી થઈ અને તેણે મેકવેન તરફ પોતાનો સંકેદ નાબુક હાથ લંબાવ્યો. બંનેની આંખો મળી, મેકવેન જાંઘડીમાં કોઈનાઝતીનને જોઈને મુગ્ધ થયો હોતો. થોડીવાર તે એલીસનો મુલાયમ હાથ પોતાના હાથમાં લઈ ઉભો રહ્યો, અને તે પછી એલીસને હસતાં હસતાં નમન કરી તે બહાર નીકળ્યો.

બોંયતળીએ જઈ તેણે નવી સીઝાર સળગાવી.

“ અજબ ફાંકડી સ્ત્રી ! રોઝ એના કરતાં ખુબસુરત છે પણ આ કંઈ કમતી નથી—” ડીટેક્ટીવ આવા વિચાર કરતો હતો એવામાં એક વૃદ્ધ માણસ તેની પાસેથી ઝડપથી પસાર થતાં તેનો હાથ મેકવેનનાં હાથને લાગ્યો અને તેના હાથમાંની સીગાર નીચે પડી ગઈ.

“ ભલા માણસ ! જરા જોઈને તો ચાલો. તમારી બેદરકારીને લીધે મારી સીગાર ઉડી ગઈ.” ડીટેક્ટીવ જરા હસીને બોલ્યો:

“ માફ કરો સાહેબ !”

“ કંઈ નહિ, તમે અહીં શું કરો છો ? લો, આ સીગાર સળગાવો. ઘણી લહેજતદાર છે. તમે અહીં શું કરો છો ?”

પેલા યુદ્ધને ઉંચી જાતની હવાના સીગાર મળવાથી આનંદ થયા. તે સીગાર સળગાવતાં બોલ્યો.

“ હું આ મકાનનો રખેવાળ છું.”

“ હંમેશાં અહીંજ રહો છો ?”

“ હા. હું સહવારે પાંચ વાગે ઉઠું છું અને રાતે બાર વાગે સુવા પામું છું. લાકુતો કંઈને કંઈ ચીજ માટે મને મધરાત સુધી જાગવા દેતા નથી.”

મેકવેન જરા વિચારમાં પડ્યો.

“ જો દોસ્ત ! તારે એક કાઢિન કમાવો છે ?” ડીટેક્ટીવે ગંજવામાંથી એક સીકકો કાઢી પેલા યુદ્ધના હાથમાં મુક્યો.

“ હા. સીકકાનો ચળકાટ જોઈ યુદ્ધની આંખ ખુશાલીથી ચમકી.

“ કાલે રાતે મીસીસ બ્રાઉનને ત્યાં કોઇ આવ્યું હતું ?”

“ હા. મને બરાબર યાદ છે, એના જીવન એક ખુબસુરત સ્ત્રી કાલે રાતે આવી હતી.”

“ તે કેટલા વાગે આવી હતી ?”

“ દશેક વાગે. તેણે લાંબો કાટ પહેર્યો હતો. પણ મીસીસ બ્રાઉન જેવી તેના ગાલપર લાલી ન હતી. તે જરા શીકી હતી. મેં બંન્નેને દાદરપર ચઢતાં જોઇ હતી.”

“ ઓહ ! ત્યારે બહારથી બંન્ને સાથે આવી હતી ?”

“ હા. મીસ બ્રાઉન ડીનર લેવા કોઇ મિત્રને ત્યાં ગઇ હતી અને ત્યાંથી બંન્ને ટેક્ષીમાંથી ઉતરતી મેં મારી નજરે જોઇ હતી.” આટલું કહી તે ખુદો ડીટેક્ટીવનો આભાર માની ચાલ્યો ગયો. મેકવેનનું માથું ફરવા માંડ્યું. સ્ત્રીઓ પરનો તેનો વીશ્વાસ ઉડી ગયો. એલીસે તેને કહ્યું હતું કે તે ડીનર લઇ કાગળ લખવાની અણી પર હતી ત્યારે રોઝ આવી હતી. હવે આ ખુદો કહે છે કે બંન્ને બહારથી સાથે આવી હતી. શું એલીસે પ્રથમથી ચેતી જાહેને આ ખુદાને ભણાવી રાખ્યો હશે ?

ડીટેક્ટીવ મેકવેન આવા વીચાર કરતો રસ્તા પર પહોંચ્યો અને થોડે દુર તેનો સાથી હોલકર મળ્યો.

“અજબ ચાલાક પુતલી છે.” તે બબડ્યો.

“તમે નીરાશ થઇ આવ્યા લાગો છો.” હોલકરે કહ્યું.

“નહી. હું છેક નીરાશ થયાં નથી પણ મામલો ભેદી થતો જાય છે. જો પેલા ઘરમાં મીસ એલીસ પ્રાઉન રહે છે. તે જીવાન અને ખુબસુરત છે. સંભાળીને ચાલજે એલીસે મને કહ્યું છે કે તે બહારગામ જવાની છે. એના પર બારીક નજર રાખજે. એ જ્યાં જાય ત્યાં એની પાછળ પડછાયાની પેઠે જજે અને જો કદાચ ફેક્ટરીમાં બ્લાઇટરોક હોટલમાં જાય તો એની બાબતોરૂમ તું બાંહે રાખજે.”

હોલકર એક પણ બોલ બોલ્યા વીના પોતાના સરદારની આજ્ઞા પાળવા પસાર થઇ ગયો.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

બટન.

મેકવેન હાલકરથી છુટો પડી વીકટોરીયા સ્ટેશનપર ગયો, વરડન કેસે તેને મુઝવણમાં નાખ્યો હતો. તેને રોઝ અને એલીસ બંને બનાવતી હતી અને બંને એક બીજાનો ભેદ જાણતી હતી એવો મેકવેનને શક ગયો હતો. મામલો ગંભીર થતો હતો. બે સ્ત્રીઓ તેની સામે કાવતર કરતી હતી અને તેમાંની એક એલીસપર તેનું જીગર ચોંટ્યું હતું. જીગર એલીસ ચોરી ગઇ હતી અને તે જરા મુર્ખો બન્યો હતો એ વાત તે જાહેરમાં કબુલે એમ નહોતું પણ એલીસની મોહક મુરતી તેની નજર સામે તરવરી રહી હતી અને તે ડીટેક્ટીવ મટીને “આશક” થવાની અણીપર હતો તે વીશે જરા પણ શંકા નહોતી.

તેણે ફેક્ટરનાની ત્રેન પકડી. તેના મગજમાં ત્રેનની ઝડપ કરતાં વધુ ઝડપથી ગત જતના વીચારો ઘોળાતા હતા શું મામલો ગંભીર થતો હતો? નહીં. ઉલટું તેને એમ લાગ્યું કે આ કેસનો ભેદ ખોલવાની અણીપર આવ્યો હતો. મીસીસ રોઝ હેરીકે પોતે ગુનાહ થયો હતો તે વેળાએ જુદીજ જગ્યાએ હોવાની રજુ કરેલી “એલીસી”ની દલીલ પાયા વીનાની હતી: કારણકે મીસ એલીસ બ્રાઉને તેને કહ્યું હતું કે રોઝ તેને ત્યાં રાતે એકલી આવી હતી જ્યારે મકાનના રખેવાળના કહેવા પ્રમાણે બંને બહારથી સાથે આવી હતી. આ એક મુદ્દો હતો. બીજો મુદ્દો રોઝ એલીસને ત્યાં ફટલા વાગે

ગઘ તે હતો. તે ત્રેન ચુકી ગયા પછી તાર મંલીને વરડનની સાથે તેના રૂમપર ગઈ હતી? વરડનને ત્યાં જઈ તેનું ખુન કરી તે એલીસને ત્યાં ગઘ હોય તે સંભવીત નથી? ખુનસુરત એલીસ તેને મુરખ બનાવી ગઘ તેથી તેણે આ કેસમાં જરાપણ દયા નહીં બનાવવાની પ્રતીક્ષા લીધી.

ફેક્ટરોનમાં આવી તેણે જોન હેરીકને મળવાની માગણી કરી.

“મી. અર્નિ માસોસ હેરીક બંને ડીનર લાઇ કેનસરટમાં ગયાં છે. “હોટલની મેનેજરેસે જવાબ વાળ્યો: “અને દશ વાગ્યા સુધી પાછા આવવાનો સંભવ નથી. તમે તેમની રાહ જોવા માગો છો?”

મેકવેને ધડીઆળ જોયું. તેની પાસે પુરો એક કલાક હતો અને સાઠ મીનીટમાં તો કંઈ કંઈ કરી નાખવાની તેને ઉમેદ હતી.

“હા. હું મી. હેરીકના રૂમમાં થોભીશ. હું તેનો જીનો દોસ્ત છું.”

હોટલની દાસી તેને માળપર એક વીશાળ દીવાનખાનામાં છોડી આવી. ટેબલપર રોઝે પોતાની અને પોતાના પતીનો જીપી મુકી હતી ડીટેક્ટીવ કરડી નજરે રોઝની જીપી જોઇ રહ્યો.

“મીસ એલીસ ફરતાં પણ પલુ એ ફાંકડી છે” તે બબડ્યો. “હ ને પાંચ થઇ ને એ લોકો દશ વાગ્યા સુધી આવવાના નથી. એવામાં રોઝના ચોરડાનો ઝડતી લઇ લઉં?”

તેણે દીવાનખાનામાંથી એક દ્વાર ઉઘાડ્યું. બાજુનો ઓરડો રોઝનો હતો. તે ઓરડાની પેઠે તેમાં દાખલ થયો. ઓરડામાં અંધારું હતું. બારી પર મજબુત પરદા લટકતા હતા. જેમ તેમ દીવાલને અડેલી તેણે વીજળીક અતીની સ્વીચ શોધી કાઢી અને ઓરડામાં પ્રકાશ ઝળહળી રહ્યો, બીજીજ પળે તેણે રોઝનું કબાટ ઉઘાડી નાખ્યું અને તેમાંથી રોઝનો મુસાફરીનો ડાગલો કાઢી તેને ખુરશીપર નાખી તપાસવા લાગ્યો. તેનો હાથ ધુળ્યો.

“મેકવેન, દીકરા તું ગધેડો છે. તું કલોડ વરડનના ખુનનો બેદ શોધી કાઢવા આકાશ પાતાળ એક કરી રહ્યો છે પણ તારું હૃદય ધડકે છે. તું હોતકર પાસે ગમે તેવી દોંગ મારે પણ કાળી આંખોની તારાપર અસર થયા વીના રહી નથી. હશે. ન્યાય તે ન્યાય શું હું જે પ્રેમીઓને છુટાં પાડું? શા માટે નહીં? ધનસા-ફને માટે મારે મારી ફરજ બળવવીજ જોઈએ-” તેના કપાળ પર પ્રસ્વેના બીંદુઓ બાઝી ગયા હતા, તે લુંછી નાખી તે પાછો વિચારમાં પડ્યા: “જેન રોઝને આહું છે; તેના પર અંધ વિશ્વાસ રાખે છે. રોઝ પણ જેનપર પાગલ થયેલી છે. જે રોઝની પસંદગીમાં જેને ગફલત ખાધી હોય તો તેમાં એ બીચારાનો વાંક નથી. હું પણ એલીસને જોઈને ચક્રમ્રમ બની ગયો હતો. આહ! બ્રહ્માએ મરદોને પાગલ બનાવવા માટે શા માટે સુંદર સ્ત્રીઓ સજી હશે?...” જવા દે. મેકવેન! તારે રોઝ કે જેનનો બિચાર કરવાનો નથી. આ કેસપર તારા પોતાના ભવિષ્યનો આધાર

છે. જો તું જીવ્યો તો ડીવીઝનલ ઇન્સપેક્ટર થશે અને સ્કોલેન્ડ યાર્ડમાં તારી બોલબાલા ગવાશે. આખું લંડન-આખું ઇંગ્લેન્ડ વરડનના ખુનીને ફાંસીએ લટકાવવાની બુમાબુમ કરે છે ! જો પેલું બટન આજ ડગલાનું હશે તો તારી જીત થઈ ચુકી.” તેણે ગજવામાંથી પેલું બટન કાઢ્યું. તે પછી પોતાના પગપર ડગલો નાખી તેના બટન જેવા લાગ્યો. બધા બટન સલામત હતા. પણ નીચેનું બટન બીજા બટનથી જરા નાનું હતું. અને તેનો ચળકાટ ઓછો હતો. કેવી ચાલાક બીલાડી ? રોજે ડગલામાં ગુમ થયલા બટનની જગ્યાએ બીજું બટન ટાંકવાની ચાલાકી બતાવી હતી પણ તેમ કરતાં તે જરાક ગોથું ખાઇ ગઇ હતી.

“રોજનું બટન ડગલાના બીજા બટન સાથે મળતું નથી અને મારું બટન આપ્પાદ મળે છે. રોજ હેરીક ! હવે તું મારા પંજામાં આપ્પાદ સપડાઇ ગઇ. તું ભલે ના પાડ, પણ ખુનની રાતે તું વરડનના રૂમમાં ગઇ હતી તે વિષે કંઈ પણ શક નથી.” તેના આનંદનો પાર રહ્યો નહીં. તે ડગલો મુકી દેવાની અણીપર હતો એવામાં ખારણા અચાનક ઉઘડી ગયા. અને રોજ ભયથી રૂની પુણી જેવી થઇ ઉંબરપર ઉભી ઉભી ડીટેક્ટીવને જોઇ રહી.

“તમે મારા શયનગૃહમાં શું કરો છો ? મારા કપાટમાંથી તમે મારો ડગલો શા માટે કાઢ્યો ? મારા સવાલનો જવાબ આપો; નહીં તો હું મારા ધણીને બોલાવીશ.” રોજ તરત સાવધ થઇ, દમ્બામથી બોલી.

“મીસીસ હેરી ! મારી સલાહ માનો,” કહે કલેજે મેકવેને જવાબ વાળ્યો. “અને તમે જો તમારા ભવિષ્યની દરકાર કરતા હો તો મને એકલાનેજ તમારે જે કહેવું હોય તે કહો.”

રોજ થોડીવાર ચુપ રહી. તેની જાતી ભયથી ધડકતી હતી. ગ્લોવર સાથે આવનાર ડીટેક્ટીવ મેકવેનને તેણે ઓળખી લીધો. આ કરડા માણસે તેને કંઈજ પૂછ્યું ન હતું. હવે તે તેના રૂમમાં તપાસ કરવા આવ્યો હતો અને જે ડગલો પહેરીને તે વીક્ટોરીયા સ્ટેશનપરથી વરડનને ત્યાં ગઈ હતી તે ડગલો ડીટેક્ટીવના રોકોડી હાથમાં હતો. રોજે ધાયુ” કે તે ડગલાપર લોહીના ડાઘ જોવા આવ્યો હશે. ખુનના આરોપીના વસ્ત્રોપર લોહીના ડાઘ માલુમ પડે તો તે પ્રત્યક્ષ પુરાવા ગણાય છે, એમ રોજ જાણતી હતી. આ વિચારથી તેને હિંમત આવી. તેના ડગલાપર લોહીનો ડાઘ હતોજ નહિ. વરડનના ખુન માટે તે નિર્દોષ હતી.

“તમે મારા ભવિષ્ય વિષે શા માટે ઇસારો કરો છો ? તમારી એકલાનીજ સાથે વાત કરવાની મને ફરજ પડવામાં તમારી મતલબ શા છે ?” રોજે ફરી દુનિામ બતાવ્યો.

“મીસીસ હેરીક ! હું તમારા લાલ માટે એમ કહું છું, બોલો તમે તમારા ડગલાપર નવું બટન મુકવાની શા માટે તસ્દી લીધી ?”

“તમારી વાત હું સમજી શકત નથી, ગઈ રાત્રે મુસાફરીમાં મારું એક બટન તૂટી ગયું હતું. તેને બદલે મેં બીજું ટાંકી લીધું તેમાં તમને નવાઈ શા માટે લાગે છે ?”

“કેમકે તૂટી ગયલા બટનની મને ખાસ જરૂર છે.”

પ્રકરણ ૧૧ મું.

—:૦:—

રોઝ ગભરાઈ.

“તમે શું કહેવા માગો છો તેજ હું સમજી શકતી નથી. ખરી વાત એ છે કે મારા કોટમાંથી એક બટન ગુમ થયું હતું. નવા કોટના બટન જોરથી સીવવામાં આવતાં નથી એટલે વધુ બટન તુટી કેમ ન ગયાં તેજ અજબ જોવું છે. તમે મારો કોટ તપાસી જોશો તો તમને જણાશે કે મેં બધા બટન ફરીથી સીવી લીધા છે.” મીસીસ હેરીકે ખુલાસો કર્યો.

“તમે એમ કહેવા માગો છો કે આજ બટન તુટી ગયું હતું?”

“નહી. જે ખરી વાત છે તે મેં તમને જણાવી દીધી. તમે શા માટે આવી પુછપરછ કરો છો?”

“મહેરબાની કરી ધીરજ રાખો. તમે તમારું બટન ક્યાં ગુમાવ્યું હતું તેનો તમને કંઈ ખ્યાલ છે.

“જરા પણ નહી. તે ગમે ત્યાં તુટી પડ્યું હશે.”

“બટન તુટી જવાની તમને ક્યારે ખબર પડી?”

“આજે સવારે તમે ગયા પછી મારા પતી સાથે હું ફરવા જવાની હતી તે વખતે કોટમાં એક બટન ન હતું અને બીજા તુટી જવાની અણીપર હતા. આથી મારા હાથમાં જે બટન આવ્યું તે મેં સીવી લીધું.”

“આહ !” ડીટેક્ટીવથી બોલાઈ ગયું. તેને લાગ્યું કે હું ધારતો હતો તેટલો હું ચાલાક નથી. આ સ્ત્રી તેને અજ્ઞા માથાની મળી: “તમારી પાસે ઘણા બટન છે ?”

“તમેજ જુઓને.” કહી રોઝે ટંબલનું એક ખાનું બોલ્યું અને તેમાંથી એક રેશમી કાથળી કાઢી પોતાની નાજીક હથેલીમાં અનેક બટનો ખાલી કર્યા “જુઓ-આમાં જોઈએ તેટલા બટન છે.”

મેકવેન તીક્ષણ નજરે બટનો જોવા લાગ્યો. કાળા કોટપર શોભે તેવા લગભગ ડઝન બટન હતા અને તે કોટપરના બીજા બટનોની જેવડા તથા તેવાજ રંગના હતા. બીજા એક બે જરા નાના હતા અને આ નાના બટનના જેવું બટન રોઝે પોતાના કોટપર ટાંક્યું હતું. એ વાત તદ્દન સ્પષ્ટ હતી. જો રોઝ કંઈ છુપાવવા માગતી હોત તો તેણે આખા બીજા બટનોના જેવુંજ બટન ટાંક્યું હોત, મેકવેન એક મોટું બટન હાથમાં લઈ બોલ્યો: “તમારા કોટના બીજા બટનો સાથે આ બટન મળતું આવે છે. આને બદલે તમે નાનું બટન શા માટે ટાંક્યું ?”

“હું એવી નજીવી બાબતની દરકાર કરી નથી. મારે ઉતાવળમાં મારા ઘણી સાથે ફરવા જવાનું હતું. તમેજ સગજી શકશો કે હનીમુન ગુનરવા નીકળેલી જીવાન સ્ત્રી આ બાબતની દરકાર કરતી નથી.”

મેકવેન હસ્યો. હવે છેલ્લે પાટલે બેઠા વીના તેનો ઘૂટકોજ ન હતો. તે રોઝને હંફાવવાનો દ્રઢ નીશ્ચય કરી બેઠો હતો.

“સાંભળો, મીસીસ હેરીક !” મેકવેન ગંભીર અને દૃઢ અવાજે બોલ્યો: “તમે જે વાત કરો છો તે સાચી નથી. ખરી વાત એ છે કે તમે કલોડ વરડનના ઓરડાના પરદાવાળા બારણામાંથી ઝડપથી બહાર નીકળી જતાં હતાં ત્યારે બારણા સાથે ભેરવાવાથી એક બટન તુટી ગયું હતું—”

આ ઘા આબાદ વાગ્યો રોઝ પગથી માથા સુધી કમ્પી ગઈ. તેની આંખે ચક્રર આવ્યાં.

“હું—હું—કલોડના ઓરડામાં—” લથડતી જમ્પાને તે આટલા શબ્દો બોલી બેભાન થઈ ગઈ.

મેકવેન ગભરાયો. તેણે કોઈ સ્ત્રીને પોતાની નજર સામે બેભાન થતી જોઈ નહોતી એક તો તે વગર રગ્નએ ચોરની પેઠે જોન હેરીક જેવા પ્રખ્યાત બેરીસ્ટરની બૈરીના શનયગૃહમાં ઘુસી આવ્યો હતો અને હવે રોઝ બેભાન થવાથી તેની સ્થિતિ કફોડી થઈ પડી હતી. તેણે તાબડોતોબ રોઝનો ઘાટ કબાટમાં મુકી દીધો પેલા બટનના કોથળીમાં નાખી તે ટેબલના ખાનામાં સેરવી દીધી અને રોઝને ઉંચકી બાજુના ઓરડામાં પલંગપર સુવાડી દઈ તેણે બારીના પરદા ખાલી નાખ્યા. તાજે પવન આવવાથી રોઝ સાવધ થઈ તેની મોહક આંખો ઉઘડી, તે થરથર ધુન્નતી હતી. શીકારીના પંજામાં સપડાયલી હરણીના જેવી તે બીચારીની હાલત હતી.

મેકવેન રોઝનાં રૂની પુણી જેવો ચહેરો જોઈ પસ્તાવા લાગ્યો. તેને લાગ્યું કે તેણે પોતાની સત્તાનો દુરુપયોગ કર્યો. પણ નહી,

ખીજ પળે તે એ ખ્યાલ જીલી ગયો. તે ડીવીઝનલ ઇન્સપેક્ટર થવાને તલપાપડ થઈ રહ્યો હતો અને જો વરડનના ખુનનો ભેદ તે શોધી કાઢે તોજ તેને એ પદવી મળવાની આશા હતી. એક નજીવા તારના ફારમ પછવાડેના શીરના માપર પાયો બાંધીને તે આ બેદી ખુનના ભેદ એક પછી એક શોધી કાઢતો હતો. એલીસ બ્રાઉન તેની પાસે જુહું બોલી તેને બનાવી ગઈ તેથી તે ગુરસે થયો હતો. પણ હવે તે શંકાના ક્ષેત્રમાંથી બાહાર આવ્યો હતો. વરડનના ઓરડામાં ખુનની રાતે રોજ ગઈ હતી તે વીશે તેને જરા પણ શક રહ્યો નહોતો. રોજના કોટમાંથી ગુમ થયેલું બટન તેના કપડામાં હતું અને “રોજ વરડનના ઓરડામાંજ બટન ગુમાવી આવી હતી” એ શબ્દોની જાદુ અસરથી તે બેભાન થઈ ગઈ તેથી તેની શંકા ખાત્રીના રૂપમાં ફેરવાઈ ગઈ હતી. પણ હવે રોજને વધુ સતાવવામાં તેને સાર જણાયો નહી. તે જાણતો હતા કે તેને જોન હેરીક જેવા બેરીસ્ટર સાથે કામ લેવાનું છે. રોજ પર પોલીસને શક ગયો છે એ ખીનાની જોનને ખબર પડી જશે તો તે પોલીસને લોખંડના ચણા ચવાડશે અને ડીટકડીવની તપાસમાં જાત જાતની મુશ્કેલી ઉભા કરશે તે મેકવેન સારી પેઠે જાણતો હતો. જો રોજ ચુપ રહે તો જોનને આ વાતની ખબર પડશે નહી એમ ધારી તેણે કરડાકી છોડી દીધી અને રોજ તરફ લાગણી બરી નજરે જોઈ બોલ્યો: “મીસીસ હેરીક ! તમારે ગભરાવાની કંઈજ જરૂર નથી.”

રોજ હસી તે હવે પુરતી સાવધ થઈ હતી અને હંડા પવનની લહેરોથી તેનાં ગાલપરની ઉડી ગયેલી રતાસ પાંચી આવી હતી.

તે નીર્દોષ હતી. કલોડ વરડનનું 'પુન તેણે કયું' નહોતું એટલે 'પુનના આરોપ માટે તે ગભરાતી ન હતી. તેને એકજ લય હતો અને તે કલોડ સાથેના તેના આગલા લગ્નની વાત જોનથી છુપી રાખવાનો. આહ ! જો તેણે એ આશુગમતી વાત પ્રથમથીજ પોતાના વહાલા જોનને કહી દીધી હોત તો તેને આટલી બધી મનોવેદના સહન કરવી પડત નહીં. હવે તે લાચાર હતી. તેને પોતાના જાતની દરકાર ન હતી. પણ તેના વહાલા જોનને તે દુઃખી કરવા માગતી નહોતી જો મેકવેન તેનો પીછો છોડી દે અને લોકો કલોડના પુનને ભુલી જાય તો તે પછી તે જોનની વીશાળ છાતી પર માથું મુકી રડતાં રડતાં સ્વર્ણા એકરાર કરી પોતાના પત્નીની માફી માગી લેશે એવી આશાથી તેણે મોન રહેવાનો નીશ્ચય કર્યો હતો.

તમને મારાપર કંઈ શક છે ? થોડીવારમાં મારા પત્ની આવશે. તમારે મને જે પુછવું હોય તે પુછી લ્યો. હું જ્યાંય આપવાને તૈયાર છું.

“ મીસીસ હેરીક ! તમારું દીલ દુઃખાવવા માટે હું ખરેજ દીલ-ગીર છું મને તમારાપર જરા પણ શક નથી. ભલે મી. હેરીક આવે ! મને તમારો મીત્ર સમજજો ...”

ગેઝને આ શબ્દો સાંભળી શાંતી વળી, એ ત્રણ મીનીટ બંનેએ એકરાર પેસારની વાત કરી એટલામાં ત્યાં જોન આવી લાગ્યો.

“ઓહો ! મેકવેન ! તમે પાછા આવ્યા ? એક દીવસમાં બબ્બેવાર ફેકરટોનની મુસાફરી ! તમે ડીટકટીવો અબ્બ માણસ છો ! કેમ કંઈ નવા જુની છે ?” હેરીક આવતાંવાર મેકવેનને જોઈને તેની સાથે શેકહેંડ કરતો બોલ્યો.

“ નહીં મી. હેરીક ? નવા જુની કંઈ નથી. પેલા તારના ફારમને લીધેજ મારે મીસીસ હેરીકને તકલીફ આપવી પડી. અમે શું કરીએ ? અમારી ફરજજ એવી છે.”

“તમને મારી પત્નીપર તો કંઈ શક નથી ને?”

“નહીં નહીં મી. હેરીક ? હકીકત એટલીજ છે કે તમારા પર મીસીસ હેરીકે કરેલા તારની પાછળ મરનારનું ઠેકાણું હોવાથી તે વાંધે તપાસ કરવાની અમારી ફરજ હતી, ચાલો, સાહેબજી !” કહી મેકવેન રજત લીધી.

જોન અને રોઝ થોડીકવાર માંડી માંડી વાત કરી અને તે પછી રોઝ થાકી ગયલી હોવાથી શયનગૃહમાં ગઈ, જોન પોતાના ઓરડામાં જઈ સીગરેટ સળગાવી વ્હીસ્કીનું ગ્લાસ પીવા બેસી. એવામાં ટેલીફોનની ઘંટડી વાગી.

“ કોણ છે ?” જોને પૂછ્યું.

“ તમારું ભત્રું ઇચ્છનાર” કોઈ સ્ત્રીનો અવાજ આવ્યો.

“ તમારું નામ ?”

“તમારે નામ જાણવાની કાંઈ જરૂર નથી.”

“ તો ફોન છોડી દો.” જોન ગુસ્સે થયો.

“ સાંભળો મી. હેરીક ! ઘણી અગત્યની વાત છે. તમારી પત્ની કાલે રાતે વીક્ટોરીઆ સ્ટેશન પર તમારાથી છુટી પડી ક્યાં ગઇ હતી તે તેને પુછી જોજો. સાહેબજી !”

જોનના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહીં, તેણે ગુસ્સાથી રીસાવર છોડી દીધું અને આમ છુપી રીતે તેના દાલમાં તેની જહાલી માટે શંકા પેદા કરનાર બદમાશ કોણ હશે તેનો તે વીચાર કરવા લાગ્યો. તેણે ટેલીફોનના વડા મથક પર ફોન કરીને તેના પર ફોન કરનાર વીશે તપાસ કરી પણ ત્યાંથી તેને એટલીજ ખબર મળી કે સેન્ટ લીઓના-રડમાંના કોઈ જાહેર ટેલીફોન પરથી કોઈ સ્ત્રીએ તેની સાથે વાત કરી હતી આ દુષ્ટ કોણ હશે તેના જોનને ખ્યાલ શુદ્ધાં આવ્યો નહીં બારી મગજે તે શયનગ્રહમાં ગયો અને ત્યાં રોજનું સુંદર હસતું વદન જોઈ તેની સઘળી શંકા ઉડી ગઈ.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

—:~:—

ખાનગી ડીટકટીવ.

રોજ એભાન થઇ ગઇ અને તેને શાંત કરીને મેકવેન વિદાય થઇ ગયો તે પછી તેના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ. રોજ ખુનવાળી રાતે ક્લોડ વરડનના ઓરડામાં ગઇ હતી. બન્નેએ સાથે એસીને પોરટ વાઈન પીધા હતા. તે પછી બંનેને કોઇ કારણસર ખટપટ થઇ હતી, વરડનના ઓરડામાં થયેલી ભાંગતુટ પરથી મેકવેનની ખાત્રી થઇ હતી કે વરડને રોજને બળાત્કારથી રોકી રાખવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો અને રોજ ત્યાંથી છટકી જવા માટે વરડનને પીન ભાંકી નાસી ગઇ હતી. ઉતાવળમાં ઓરડામાંથી બહાર નીકળતાં રોજનો કોટ બારણા સાથે ભેરવાયો હતો અને ડગલાનું એક બટન તુટી ગયું હતું. મેકવેને ધાયુ કે રોજનો હેતુ વરડનનું ખુન કરવાના નહિ હશે. તે તેને જખમી કરીનેજ ત્યાંથી છટકી જવા માગતી હશે પણ ગુસ્સાના આવેશમાં બેશથી પીન ભાંકી દેવાથી વરડન મરણ પામ્યો હશે. વરડનના ઓરડામાંથી નીકળી તે એલીસ બ્રાઉનને ત્યાં ગઇ હતી અને ત્યાં તેણે એલીસને બધી વાત કરી દઇ પોલીસને કેવી રીતે હંશવવા તેનો વીચાર કર્યો હશે મેકવેન સમક્ષ એલીસ બુકું બોલી હતી તે પરથી તેણે ધારી લીધું કે એલીસને રોજ પોતાના વીશ્વાસમાં લઇને સઘળી હકીકતથી તેણીને વાકેફ કરી

હશે. આટલી આટલી સાબીતી ભેગી કરવા છતાં જોન હેરીક જેવા ભેરીસ્ટન્ટની બધરીને પકડવા માટે વોરંટ મેળવવાની મેકવેન હીંમત કરી શક્યો નહિં. તેને લાગ્યું કે હજુ પણ વધારે પુરાવાની જરૂર છે.

ખીજી બાજુએ રોઝ હોટલમાં સહવારના પહોરમાં જગી ત્યારે તેને દુનીઆ નવીજ જણાઈ. જુની દુનીઆ રાત્રીના અધકારમાં ગુમ થઈ ગઈ હતી. તે હવે જોન હેરીકની પત્ની હતી. જોનના બંને હાથો તેના ગળા પર હતા અને જોનના હોઠ તેણીના હોઠને વળગ્યા હતા, જોનના પ્રબળ પ્રેમમાં રોઝ સઘળી ચીંતા અને ભય ભુલી ગઈ.

હતીમુનના સુખી દાવસો આનદમાં પસાર થવા લાગ્યા. હવે મેકવેન રોઝને હરાન કરવાઆવતો નહોતો. રોઝ પોતાની નિર્દોષતા જાણતી હતી એટલે તે ધીમે ધીમે પોલીસનો ભય ભુલવા લાગી. વરડને તેની છાંદગીની મીઠાશ લુંટી લેવાના ધરાદો રાખ્યો હતો પણ હવે તે પેલી દુનીઆનો મહેમાન થયો હતો અને તે કારણસર રોઝ તેની પણ દયા ખાતી હતી, જોને મજેલ નનામા સદેશાની જરા નહોતી કેમકે બીજાઓનું સુખ જોઈને બળી મરનારા ઘણા બદમાસો આ દુનીઆમાં પડ્યા છે તે તે જાણતો હતો. તારના ફારમની પાછળના સરનામા સાથે રોઝનું નામ વર્તમાનપત્રમાં વાંચીને કાઈ બદમાસે જોનના દીલમાં શંકા પેદા કરવા માટે ટેલીફોન કર્યો હશે એમ ધારીને જોને એ ખ્યાલજ મનમાંથી કાઢી નાખ્યો હતો. વર્તમાનપત્ર પણ હવે વરડનના ખુનને ભુલી ગયા હતા. રોજ રોજ નવા નવા સેનસેશન શોધનારા છાપાઓને વરડનના ખુની શોધવાની દરકાર નહોતી. વેસ્ટ

મીનીસ્ટર ફ્લેટમાં રહેતા ક્લોડ વરડન નામના સખસનું કોઈ સખસ અથવા સખસોએ ધરાદાપુર્વક ખુન કયું હતું. એવો જ્યુરીએ અભીપ્રાય આપ્યા પછી છાપાવાળાઓએ આ કેસ વીષે એક શબ્દ પણ લખવાની જરૂર જોઈ નહોતી. રોઝની જગ્યાએ કોઈ ચાલાક સ્ત્રી હોત તો તે વધારે સાવધ રહેત. પણ રોઝ બોળી હતી. જુરીનો અભીપ્રાય આવી ગયા પછી આ પ્રકરણ તદ્દન અંધ થયું હતું. એમ તે માનતી હતી. પણ કાયદાના પ્રતીનીધીઓ રાત દીવસ તપાસ કરીને વરડનના ખુનનો ભેદ શોધી કાઢવા માટે ઉથલ પાથલ કરી રહ્યા હતા તેની ખીચારી રોઝને ખબર પણ નહોતી.

મેકવેન જરા પણ જાણ્યો નહોતો. તેનો સાથી હોલ્કર એલીસના પડછાયાની પેટે જસુસી કરતો હતો અને સ્કોટલેન્ડ યાર્ડના ઉપરી અમલદારો જો વીરૂદ્ધ પડ્યા નહિ હોત તો મેકવેને અત્યાર આગમજ રોઝને પકડવાનું વોરંટ મેળવ્યું હોત !

સ્કોટલેન્ડ યાર્ડમાં પોતાની દાદ નહીં સંભળાવાથી મેકવેન મુંઝાયો. તેને પોતાનો કેસ વધારે મજબુત કરવાની જરૂર જણાઈ. પણ હવે શું કરવું તે તેને સુઝ્યું નહી. ઘણો વીચાર કર્યા પછી તેણે તેના મીત્ર સ્ટ્રીલ ખરડનની સલાહ લેવાનો વીચાર કર્યો. સ્ટ્રીલ ખરડન હીંદમાં ધ્રુપી પોલીસના અમલદાર તરીકે નામ કાઢી આવ્યા હતા અને હવે લંડનમાં ખાનગી હીટેક્ટીવનું કામ કરતો હતો. મેકવેન ખરડનની સલાહ લેવા માટે તેને ઘેરે દોડી ગયો. ખરડને તેને જહાલથી આજકાર આપ્યો અને ખન્ને દોસ્તોએ મીંગારેટ

સળગાવ્યા પછી મેકવેને વાત શરૂ કરી. સ્ટીલ બરટન વરડન કેસની છાપામાં પ્રગટ થયલી વીગતો જાણતો હતો. મેકવેને તેને પોતે કરેલી શોધની ખબર આપી અને તે પછી કહ્યું. “એ ખુબસુરત બલાઓ મને હંફાવી રહી છે !”

“ખરેખર !-” બરટન હસ્યો: “સ્ત્રીઓ અજબ હોય છે એ વાત ખોટી નથી. એક આંખના ઇસારાથી નાઝનીનોને જે જોષએ તે મળી રહે છે છતાં તેઓ ખુન જેવા ભયંકર ગુન્હા શા માટે કરતી હશે !”

“તે તને મારા જેવો અનુભવ થશે ત્યારે જણાશે હવે મારી વાત સાંભળ. રોઝ વીષે મેં તને અધી વાત કરી છે. એલીસની પછવાટે હોલ્કર પડ્યો હતો તેણે મને ખબર આપી છે કે એલીસે સેન્ટ લીઓનારડમાંના બહાર ટેલીફોન પરથી ફોકરટોન હોટલમાં વાત કરી હતી ..”

“હા - પછી ?”

“પછી વધુ તપાસ કરવાના હેતુથી હું એલીસના મકાનમાં ઘુસી ગયો. એલીસ તે વખતે બહારગામ ગયલી હતી ત્યાંથી મને શું મળ્યું ?

“શું ?”

“જે પીનથી ખુન થયું હતું તેની જોડ”

“વાહ ! હવે તારે કેસ રસીલો થતો જાય છે. પછી ?”

કો'ની બેરી ?

ટીરકટીવ બરુન અને મીસ બેરીથ.

“પછી મીસ એલીસ લંડનમાં આવી અને મેં તેને હંકાવવાના હેતુથી પેલી પીન તેને બતાવી. પણ તે જોઈને ગભરાઈ જવાને બદલે તે ખડખડ હસી પડી અને આપ્પાદ તેનાજ જેવી ચાર પાંચ પીન તેણે મારી સામે ફેંકી. હું નીરાશ થયો. તે પછી મેં એલીસના મકાનના રખેવાણને ફરીથી પુછપરછ કરી ત્યારે તે પણ ફરી ગયો. ખુનવાળા રાતે રોજ કેટલા વાગે આવી હતી, રોજ એકલી આવી હતી કે એલીસની સાથે? વીગેગે સવાસોના જવાબમાં તેણે મને ઉડાવનારા જવાબ આપ્યા અને મારી બધી મહેનત ઉધી વળી. પરીણામ એ આવશે કે ખુની રોજ હેરીક છટકી જશે અને મારી—ચારલ્સ મેકવેનની—ડીવીઝનલ ઇન્સ્પેક્ટરની પદવી હવામાં ઉડી જશે. બરટન! તું મારો દોસ્ત છે. મેં તને અગાઉ આધરીશ કાવત્રા કેસમાં મદદ કરી હતી, આ વખતે મને મદદ કરીને આભારી કરશે?”

“હા.”

“શાબ્બાશ! દોસ્ત મળજો તો તારા જેવા મળજો.”

“આભાર માનવાની જરૂર નથી. વરડનની દૃઢ ક્રીયા થઈ છે?”

“નહી. આજે સાંજે થશે.”

“ત્યારે મને પહેલાં શયન જોવા દે, તે પછી હું ખુનવાળો ઝોરડો જોવા માગું છું.”

“ઝોરડામાંથી ટેટલી ચીજો મળી હતી?”

“ફક્ત ત્રણ. એક હેટપીન, એક ચરમાની ભાગેલી જોડ—”

‘ સ્ત્રીના કે પુરૂષના ?’

“ પુરૂષના. એ શિવાય એક મોટું કાળું બટન મળ્યું છે. વળી એ ખાલી પ્યાલા પણ હતા—”

“ તેમાં શું પીવાયું હતું ?”

“ પોટ વાઇન.”

“ તેમાં કંઈ કેરી ચીજ હતી ?”

“ જરા પણ નહિ.”

“ જરાવાર થોભ. હું કપડાં પહેરી તારી સાથે આવું. તને મુઝવનારી એ ખુબસુરત પરીઓને જોવાને હું તલ પાપડ થઈ રહ્યો છું.” બરટને કહ્યું અને તે બીજા ઓરડામાં વસ્ત્રો બદલવા ગયો.

થોડીવારમાં બન્ને મિત્રો સ્કાટલેન્ડ યાર્ડમાં જઈ પુજ્યા ન્યાં બરટને ખુનવાળા ઓરડામાં મળી આવેલી સઘળી ચીજો લક્ષપુર્વક જોઈ લીધી. દારૂના પ્યાલા શિવાય સઘળી ચીજોના તેણે આખાદ ચિત્રો પાઠી લીધા. તે પછી તે ખુનવાળો ઓરડો જોવા ગયો અને લાશ કેવી હાલતમાં મળી હતી, તે વખતે ઓરડાની હાલત કેવી હતી વિગેરે મેકવેન પાસેથી જાણી લીધું.

તે પછી બન્ને હોસ્પિટલમાં શબ જાળવવાના ઓરડામાં ગયા.

ત્યાં શબને અજાણ હીકમતથી જાળવી રાખવામાં આવ્યું હતું શાંતિથી જાણે ગાઢ નિદ્રામાં પડ્યો હોયની એવો ભાસ થતો હતો. બરટન વાંકો વળ્યો અને મેકવેન ન જુએ એવી રીતે તેણે મરનારના નાકની ટાંડીનું માપ લઈ લીધું. તે પછી તે મનમાં જ જરા દરયો અને મેકવેન પાસે જઈ બોલ્યો:—

“આલ્સ! તારી ખાત્રી છે કે ખુન કોષ્ટ સ્ત્રીએજ કયું છે?”

મેકવેને જરા વિચાર કરી જવાબ વાળ્યો: “દોસ્ત! યાદ રાખ કે પુરૂષો હેટપીન પાસે રાખતા નથી, બે મરદો સાથે મળે ત્યારે પોટ વાઈન પીતા નથી, મરદો ચાર બટનવાળો મોટો ત્રાવેલ્સીંગ કોટ પહેરતા નથી. જો તારે આ કેસનો ભેદ શોધી કાઢવો હોય તો આ ત્રણ મુદ્દા ધ્યાનમાં રાખજે.”

બરટન ઘણા વખતથી આ મુદ્દા જાણતો હતો. તે શિવાય તેણે બીજા એક શોધ કરી હતી પણ ધંધાદારી અભિમાનને લીધે તેણે તે મેકવેનને કહી નહોતી. છેલ્લી ઘડીએ તેણે તે જે શોધ કરી હતી તેથી આખા કેસનું સ્વરૂપ જ રી જતું હતું.

બરટન મેકવેનને મદદ કરવાને ઘણો આતુર હતો. પણ હોરપી-ટલમાંથી ઘેર જતાંજ તે ઇન્ડ્યુએન્સીથી પટકાઈ પડ્યો અને તેથી તેને લગભગ વીશ દિવસ સુધી ઘરમાં ગોંધાઈ રહેવાની ફરજ પડી.

તે સાંજે થયો તે દિને તેનો નોકર તેને થોડાક સચિત્ર છાપાં આપી ગયો. બરટન રમુજને ખાતર પાના ઉથલાવી ચિત્રો જોવા લાગ્યો. એજ વખતે મેકવેને ટેલીફોન કરી તેણે શું ધાડ મારી હતી તેની પરપુછ કરી અને બરટને પોતાની માંદગીને લીધે કંઈ તપાસ નથી થઈ તેની મેકવેનને ખબર આપી. મેકવેને ગુસ્સાથી ટેલીફોન છોડી દીધો.

બરટને ચિત્રો જોવાનું ફરીથી શરૂ કર્યું અને એક સુંદર ચિત્ર જોતાં તે અન્યબીથી છક્ક થઈ ગયો. એક મોહક બગીચામાં બે સુંદર

યુવતીઓ ઉભી હતી. એકના નાનુક હાથમાં તાળું ચુલાખના પુષ્પો હતા, ચિત્રની નીચે મુજબ ઉલ્લેખ હતો: “મોહક આગનાં સુંદર પુષ્પો—ઉપલા ચિત્રમાં મી. જોન હેરીક એમ. ડી. કે. સી. ના પત્ની મીસીસ હેરીક અને મી. જોનના યુવાન સાળા મીસ મેક્લેલ બગીચામાં ઘુલ વીણતાં ઉભાં છે. મી. હેરીક ઇંગ્લેન્ડના પ્રખ્યાત બેરીસ્ટર છે અને હમણાં માદ્રીડમાં ભરાનારા ન્યુ યુનીવર્સલ લૉઝ કમીશનમાં ભાગ લેવા ગયા છે.”

બરટનની આંખો ચિત્રપરજ ચોંટી ગઈ હતી: “મોહક આગનાં સુંદર પુષ્પો!” તે બબડ્યો: “પણ આ એ પુષ્પોમાંથી અધિક સુંદર કયું પુષ્પ છે તે હું કહી શકતો નથી. બંને એક બીજાને ટક્કર મારે એવી છે.” આ વખતે કમોડ વરડનનું શબ્દ જોઈને તેણે કરેલી શોધ યાદ આવવાથી તેને સંતોષ થયો. તેની બીમારી હવામાં ઉડી ગઈ. આ ચિત્રમાંની યુવતીઓને જોતાંજ તેના શરીરમાં વીજળીક શક્તિ આવી ગઈ, તે ખુરશીપરથી એકદમ ઉભો થઈ બબડ્યો: “મેકલેન મુરખ છે—હાલકર ગંધેડા છે—મીસ એલીસ ? વેલ, તે આ નાટકમાં કેવું પાત્ર ભજવે છે તે હજી સ્પષ્ટ નથી. પણ એક વાત સ્પષ્ટ છે અને તે એ કે મીસીસ હેરીક વેસ્ટ મીન્સ્ટર ફ્લેટ ખુન માટે તદ્દન નિર્દોષ છે.” વીક્ટર !—તેણે પોતાના નોકરને બોલાવ્યો: “મારી બેગ તૈયાર કર ! આમ માઈં ડાયું ના જોયા કર. હું મુસાફરી કરવાને તદ્દન શક્તિવાન છું. ઉતાવળ કર. બે-ગકટરની કંઈ જરૂર નથી. ઓહ ! મેકલેન આવો મોટા ગંધેડા હશે એવો મને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ નહોતો !”

પ્રકરણ ૧૩ મું.

રોઝ અને અરટન.

“મીસીસ હેરીક ઘરમાં નથી, સાહેબ ! તમે થોભશો કે ચીઠી લખી જશો ?” એક દાસીએ સ્ટીલ અરટનને જવાબ આપ્યો અને તેના મોં તરફ શકભરી નજરે જોઈ રહી. સ્ટીલ હસ્યો. તે છ માસલ ચાલી અરટન આવ્યો હતો. પેલા ફોટોગ્રાફમાંની મનમોહક સુંદરી જોવાની તેને તલપ હતી. વર્તમાન પત્રમાંનો ફોટો જોતાં જોત હેરીકના રમણિય ઘરનો તેને આખાદખ્યાલ આવ્યો હતો જોનનું ઘર ખરે સ્વર્ગસદન જેવું હતું.

“તમને હરકત ન હોય તો હું મીસીસ હેરીકની રાહ જોઈશ.” ફક્ત તે દાસીની પાછળ હોલમાં દાખલ થયો હતો. ઓરડામાંના ટેબલ પર સુંદર ફલાવરવાળાં ગુલાબના પુલો શોભી રહ્યા હતા. “મીસીસ હેરીક ક્યારે આવશે તે તમે જાણો છો ?” તણે દાસીને ખુરશી પર બેસી સલાહ પૂછ્યો.

“લંચ લઈને તરતજ રોકાણી બહાર ગયા છે. કદાચ ચાહ પીવાની વખતે આવે અથવા ડીનર પહેલાં પણ આવી પહોંચે. તમારે મીસ મેક્લવેલને મીસીસ હેરીકનાં બહેનને મળવું છે ?”

અરટનને ફોટોમાંની રમણી યાદ આવી તે પ્રેમધેલો નહોતો થયો તેણે મીસ મેક્લવેલને હજી જોઈ પણ નહોતી છતાં તેની નાડી જોરથી ધબકારા મારવા લાગી.

“ જો મીસ મેક્લવેલ મને મળશે તો હું આભારી થઈશ. મારું નામ મી. સ્ટીલ બરટન. ”

દાસી બહાર આવી. બરટન બારીએ જઈ ઉભો. બગીચામાં મીસ મેક્લવેલ કુલ ભેગાં કરતી હતી. બરટને તેને તરતજ ઓળખી. એટલામાં દાસી મીસ મેક્લવેલ પાસે જઈ પહોંચી અને તેને બરટનના આગમનની ખબર આપી. તે મધુરી રમણીએ બારી તરફ નજર ફેંકી અને કુલની ટોપલી મૂકી દઢ બારીની નીચે આવી તે બોલીઃ “બગીચામાં આવોને ! મારી બહેન ચારેક વાગે આવશે. ”

બરટન તરત દાદર ઉતરી બગીચામાં ગયો.

“ મારી બહેને તમને બોલાવ્યા છે ? ” રોઝની બહેને પૂછ્યું.

“ નહિં. તે મને ઓળખતાં પણ નથી. પણ મારે તેમની સાથે અગત્યની વાત કરવાની છે. ”

તે સુંદરી અચાનક ઉભી રહી. તેને કંઈ શંકા આવી.

“ મને માફ કરજો. તમે પોલીસના માણસ છો ? ”

“ હું સરકારી નોકર નથી. પણ ખાનગી ડીટેક્ટીવ છું. ”

“ ડીટેક્ટીવ ? ” તેના રાતા બ્રોઠ ધિક્કારથી હાલ્યા.

“ મારી પદવી તમને નારાજ કરનારી હોય તો તે માટે હું દિલગીર છું. હું તમારા બહેનને મળવા પછી આવીશ. ”

બરટનની રીતભાત એટલી બધી વિનયી હતી કે તેના તરફ અભાવ બતાવવા માટે એડીથ મેક્લવેલને શરમ બેપડી.

“ તમને માહું લાગ્યું હોય તો માફ કરજો. પણ મને રોઝની ચિંતા થાય છે. ” એડીથે કહ્યું: “ પોલીસ એ બીચારીને વારંવાર સતાવે છે. એક મેકવેન નામનો માણસ મારી બહેનની પાછળ ખાધ પીને લાગ્યો છે. એ મુઆને હું જોઈ કની તો બેચાર તમાચાજ લગાવી દઉં ! પણ હું શું બકી રહી છું ? તમે તેના મિત્ર હશે અને આ વાત તેને કરશો એટલે એ મુઓ મારી બહેનને વધુ સતાવશે. પણ હું તમને લોકોને પૂછું છું કે રોઝે તમારા શું હાથી થોડા માર્યા છે ? વરડનના ભયંકર ખૂન વિષે તે જે જાણતી હતી તે તો તેણે ક્યારનું પોલીસને કહી દીધું છે. રોઝ હતીમુન ગુન્નરવા ગઇ ત્યારે ઝલોવર તેને સતાવવા ગયો પછી મેકવેન આવ્યો અને હવે તમે—”

નાદાન બાળક જેવી નિર્દોષતાથી પોતાની લાગણી વ્યક્ત કરતી એડીથને જોઈને બરટન હસ્યો. એડીથ તેના તરફ ડરડી આંખે જોઇ રહી.

“ તમારે શીકર કરવાની કંઈ જરૂર નથી મીસ મેક્લવેલ ! ” બરટન ગંભીર થઈ બોલ્યો: “ હું ખુલ્લા દીલથી કબુલ કરું છું કે મેકવેનની સુચનાથીજ મેં આ કેસ લાથમાં લીધો છે પણ થોડા વખતપર મેં એક મુદ્દો શોધી કાઢ્યો છે તેથી આખો કેસ બદલાઇ ગયો છે. મીસીસ હેરીકે ગભરાવાની કંઈ જરૂર નથી એવી હું ખાત્રી આપવા આવ્યો છું. હવે તમે મને ખાનગી ડીટકટીવ હોવા માટે માફ કરશો. ”

“ એ તમે રોઝને માટે ખુશખબર લાગ્યા હો તો હું ગમે તે

માફ કરીશ. એ બીચારીને પોલીસે એટલી બધી સતાવી છે કે તે શીકરથી દુબળા પડી ગઇ છે. તમે જાણુતા તો હશે કે મી. હેરીક પરદેશ ગયા છે ?”

“ નહિ. મી. હેરીકની ગેરહાજરી માટે હું દિલગીર છું. અમે ઓફિસમાં સાથે બાંધ્યા હતા. ”

“ એમ ? ત્યારે તમે જોનને ઓળખો છો ?”

“ ઘણી સારી રીતે. ”

હવે એડીથનો બધો અભાવ દુર થઈ ગયો. “તમે ચાહ પીશો ?”

“ થેંક યુ !”

એડીથે દાસીને ચાહ લાવવાનો હુકમ કર્યો. થોડીજ વારમાં દાસી ચાહ લઈ આવી. એડીથે પોતાના નાળુક હાથે એ પ્યાલા ભર્યા અને ખુન્નેએ ખુશાલ ચહેરે પ્યાલા ખાલી કર્યા કે તરતજ રોઝ બગીચામાં દાખલ થઇ.

બરટન ઉભો થયો. તેણે એક પલકારામાં રોઝને જોઈ લીધી. તેની આંખની નીચે કાળા ડાઘ પડ્યા હતા અને તેના સહેસપર સિંતાની સ્પષ્ટ છાપ જણાતી હતી, તે પોતાના જીગરમાં કાંઈ ભયંકર ભેદ ઘુપાની રહી હોય એમ બરટનને લાગ્યું.

“ રોઝ ! આ મી. સ્ટીલ બરટન ખાનગી ડીટેક્ટીવ છે અને પેલા કેસ સંબંધી શીકર નહિ કરવાની તને ખાત્રી આપવા માટે અહીં મોકલ્યા છે. ” એડીથે રોઝ સાથે એડીથની ઓળખાણ કરાવી.

રોઝ એક કદમ પાછળ હડી ગઈ. તેની છાતીમાં નવેસરથી લય ઉત્પન્ન થયો. જોનની ગેર હાજરીમાં તે વરડનના ખુનને બૂલી જવાને શખત મહેનત કરતી હતી.

“ મીસીસ હેરીક ! તમે બહારથી ચાકીને આવ્યા છો પહેલા ચાહ પી લો. ” બરટને વિવેક કર્યો.

“ જો તમે લાંડનની પોલીસ તરફથી આવ્યા હો તો મારે વધુ કંઈ કહેવાનું નથી. ” રોઝ ગભરાટથી બોલી. બરટને તેની દયા આવી.

“ હું એકલોજ આ કેસની તપાસ કરું છું. તમને સતાવવામાં આવ્યા તે માટે હું દિલગીર છું. સારે નસિએ મેં એવી શોધ કરી છે કે જેથી તમારી નિર્દોષતા તરતજ સિધ્ધ થઈ જાય છે. તમે ચાહ પી લો. પછી આપણે વાત કરીશું. ”

રોઝે ચાહ પીધી અને તે પછી તે બરટને દિવાનખાનામાં લઈ ગઈ. એડીથ ટુલ વીણવા ચાલી ગઈ.

“ મીસીસ હેરીક ! વેસ્ટમીન્સ્ટર ફ્લેટમાં થયેલા બેદી ખુન સાથે તમને સંડોવવામાં મેકવેને ગંભીર ગોથું ખાધું હતું. હું તમારી સાથે ખુલા દીલથી વાત કરોશ અને તમે પણ તેવીજ રીતે વાત કરશો એવી મને આશા છે. ” બરટને વાત શરૂ કરી.

“ મી. મેકવેને તમને કહ્યું હશે કે મેં મારા પતિ પર જે તાર મોકલ્યો હતો તેના ફરમની પાછળ મરનાર વરડનનું ઠેકાણું હતું. મી. બરટન ! એ ઠેકાણું મેં લખ્યું નહોતું. ”

“મેકવેન ગધેડો બન્યો હતો. તેના ભેંજમાં એમજ હસી ગયું હતું કે કોઈ સ્ત્રીએ ખુન કયું” છે એટલે તે તમારી પાછળ લાગ્યો. પણ ખરી વાત જુદીજ છે. ”

“ તમને કોનાપર શક છે ?”

“ મારી પાસે એવી સાબીતી છે કે જેથી ખુની મરદ છે તે સહેલાઈથી પૂરવાર થઈ શકશે. મેં એ શોધ કરી કે તરતજ તમને ચિંતામુક્ત કરવાની મને મારી ફરજ જણાઈ. મારા મિત્ર મી. મેકવેનને કોણ જાણે કેમ હજુ પણ તમારાપર શંકા છે. પણ તે ખોટો છે તે હું સિધ્ધ કરી બતાવીશ. ”

“ કેવી રીતે ?”

“જુઓ, આ ખુનવાળા ઓરડામાંથી મળેલા ચશ્માનો નકશો છે. હાલમાં એ ચશ્મા સ્કોટલેન્ડ યાર્ડમાં છે. આ ચશ્મા મરનારના છે એમ મેકવેન માની બેઠો હતો. પણ ખરી વાત એ છે કે મરનારે કદિ ચશ્મા પહેર્યાજ નહોતા.”

રોડ થર થર ધુજવા લાગી. તેનું માથું ચક્કર ચક્કર ભ્રમવા લાગ્યું કેમકે વરડન ચશ્મા પહેરતો હતો તે તે જાણતી હતી તેના ચહેરા પરથી ખરટનની તીક્ષ્ણ નજર સમજી ગઈ કે રોડ ખુન વિષે વધારે જાણે છે.

“કલોડ વરડને ચશ્માં પહેર્યા નહોતા. મીસીસ હેરીક ! મેં તેની લાશ જોઈ છે અને તેના નાકની ઘાંટી માપી જોતાં આ ચશ્માની

ફ્રેમ મોટી માણસ પડી છે. ખુનવાળા ઓરડામાં વરડન સાથે બીજો માણસ હતો—બન્ને વચ્ચે મારામારી થઈ હતી—મારામારીમાં ખુનીના ચશ્મા નીકળી પડ્યા હતા અને તે ખુન કરીને તરત નાસી ગયો હતો.”

“તમારી ખાત્રી છે કે કલોડ વરડન ચશ્મા પહેરતો ન હતો ?” રોઝ ધુજતા સ્વરે બોલી.

“હા મારી સંપૂર્ણ ખાત્રી છે. જુઓ, ખુન થયા પછી એક કલાકમાં પોલીસે મરનારની લાશનો આ ફોટો લીધો હતો. તેમાં તેનું નાક પાતળું જણાય છે—” આટલું કહી બરટને રોઝના હાથમાં એક નાનો ફોટો આપ્યો. તે જોતાંજ રોઝ હેબતાઈ ગઈ, તે ગભરાટથી ચીસ પાડી ઉઠી: “ઓ ખુદા ! આ વરડનનો ફોટો નથી.” હવે હું શું કરું ? હું જોન હેરીકની પત્ની નથી.” રોઝની આંખમાંથી આંસુની ધારા ચાલી.

“મીસીસ હેરીક ! આમ હિમ્મત હારી ના જાઓ. હું મી. હેરીકનો મિત્ર છું—હું તમને મદદ કરવા—તમને મુશ્કેલીમાંથી બહાર લાવવા આવ્યો છું. મારા પર વિશ્વાસ રાખો. આપણે બે સાથે મળીને બધાને પુગી વળી શકીશું.”

“નહિ. નહિ. તમે કંઈ કરી શકશો નહિ. હું જોનને પરણી છું ને હજુ મારો પહેલો ધણી જીવતો છે. કલોડ વરડનને હું પાંચ વરસ પહેલાં પરણી હતી. હું જોનને પરણી ત્યારે તેને મરી ગયેલો ધારતી હતી. પણ હું તમારી પાસે શા માટે આવો એકરાર કરું છું ?”

“કારણ કે હું તમારો મિત્ર છું. જોનું ખુન થયલું ધારવામાં

આવે છે તે જીવતો છે એમ જાણીને મને નવાઈ લાગી છે, પણ ગભરાઓ નહિ. હજુ પણ તમને અચવાનો માર્ગ છે.

“શી રીતે ? વરડન જીવતો છે એટલે હું જોનની ઐરી નથી. મી. અરટન ! મને કહો તો ખરા હું કોની ઐરી છું ?” રોઝ હજુ પણ રડતી હતી.

“ધારો કે તમે વરડનના પત્ની છો, પણ તેથી ગભરાવાનું કારણ નથી. તમારે માટે, હેરીકને માટે અને તમારી બહેનને ખાતર આ કેસ હું હાથમાં લઇશ અને તમે જોન સાથે પાછાં સુખી ન થઓ ત્યાં સુધી જાપીશ નહિ. તમે મેકવેનને કહ્યું હતું તેના કરતાં કંઈ વધારે જાણો છો ?”

“હા. ખુનવાલી રાતે વરડનના ઓરડામાં હું ગઇ હતી.”

“તમે તેને જીવતો છોડી આવ્યા હતા.?”

“હા. તેણે મને બળાતકારે રોકવાની કોશિષ કરી હતી. પણ હું છટકી આવી હતી.”

“તમે તેને હેટ પીન બોંકી ન હતી ?”

“પ્રભુ સાક્ષી છે કે હું નિર્દોષ છું.”

“મને બધી વાત કહો.”

“હું મી. હેરીકને પરણી તે પછી અમે ફેક્ટરોન હનીમુન ગુબારવા જતા હતા હું સ્ટેશન પર જોનની રાહ જોતી ઉભી હતી. એવામાં વરડન અચાનક પુટી નીકળ્યો. તેને હું પાંચ વરસથી મરી ગયેલો

સમજતી હતી. જોનને મેં મારા આગલા લગ્નની વાત કરી નહોતી તેથી વરડનને જોતાં હું ગભરાઈ ગઈ. તેણે ધીરજ આપી—મારા પરનો પોતાનો દાવો છોડી દેવાનું વચન આપ્યું—અમે વાત કરતા હતા એવામાં ત્રેન ઉપડી ગઈ—જોન તેમાં બેસી ગયો અને વરડન મને પોતાને ઘેર લઈ ગયો ત્યાં જતાં તેની દયાનત બગડી અને હું નાસી ગઈ—”

“આ વાત તમારા પતિને તમે કહી રહી?”

“નહિ. જોનને કુદ્દુબી કરવાની મારી હિમ્મત ન ચાલી. પણ અફસોસ ! હવે કાનૂનીગમ્યે તેને બધી વાત કહેવી પડશે. હું ઘર છોડી જઈશ.”

“નહિ. નહિ. તમે શાંત થાઓ.”

“શી રીતે શાંત થાઉં ? વરડન જીવતો છે ને તે મારો પતિ થવાનો દાવો કરશે.”

“વરડન તમારો વાળ પણ વાંકો કરી શકશે નહિ.” અરુને દબતાવી રોજને ખાત્રી આપી “તેણે એક માણસનું ખુન કર્યું છે અને તે દુનીયાને બીજે નાકે ગયો હશે તો પણ હું તેને પકડી પાડીશ, મારા પર વિશ્વાસ રાખો. તમારી બધી શીકર ભુલી જાઓ. તમે થોડાજ વખતમાં જોન હેરીકનાં પત્ની થશો.”

પ્રકરણ ૧૪ મું.

આશાનાં કિરણો.

રોઝે બરટન તરફ વ્હાલ અને લાગણી ભરી નજર ફેંકી કહ્યું: “મી. બરટન! તમે મારા તરફ ધણીજ લાગણી બતાવો છો અને તે માટે હું તમારી આભારી છું, પણ તમે ખરી પરિસ્થિતિ સમજતા નથી. હું જોન હેરીકની પત્ની ગણાઉં છું પણ ખરેખર તેની બેરી નથી.” આવો એકરાર કરતાં તે શરમાઈ. તેના જીગરમાં જાતજાતની વેદના અને મુઝવણ થતી હતી અને તે સાથે બરટનના કહેવાથી તેના હૃદયમાં આશા પણ ઉત્પન્ન થઈ હતી. “કલોડ વરડન મારો ધણી છે.” રોઝે આગળ વાત ચલાવી: “અને જ્યાં સુધી તે જીવતો છે ત્યાં સુધી હું તેની પત્ની તરિકે રહેવાને બંધાયેલી છું.”

“પણ તે જીવતો રહેશે ત્યાં સુધીને?” બરટન બબડ્યો: “જો માફ નસિબ ચારી આપશે તો તે વધુ જીવવાનો નથી. વધુવાર જીવતા રહેવાનો તેને હકજ શો છે? તે જે બીચારાનું ખુન કરીને નાસી ગયો છે તેના તરફ તેણે કંઈ દયા બતાવી છે? તમારા તરફ તમને છોડી દીધા પછી તેણે કંઈ દયા બતાવી છે? આવા કંગાળ માણસને જીવવાનો હકજ શો છે?”

“હું કલોડને પરણી ત્યારે તદ્દન નાદાન હતી. હું તરતજ શાળા છોડી આવી હતી...” રોઝના એક બીડાઈ ગયા: “પણ આ

મારા ભૂતકાળનો વિચાર કરવાનો સમય નથી, મારે મારા પતિનો—
મારા જ્ઞેનના સુખનો વિચાર કરવાનો છે. તેને મારી જીવન કહાણી
સાંભળીને વજ્રાધાતયશે. હું તેને તાર કરીને બોલાવી મંગાવું?”

યુવાન બરટન પર કેટલો વિશ્વાસ મુક્યો તેની સલાહને કેટલે
અંશે સાચી માનવી તેનું રોજને અત્યારે લાન પણ ન હતું,
સ્ટીલ બરટનની નિરાશા હવે દુર થઈ હતી. તે હંમેશનો આશાવાદી
હતો. તેણે રોજની નજીક પોતાની ખુરશી ખેંચી અને તેના વદન સામે
નજર સ્થિર કરી બોલ્યો: “તમે મારી ખરી સલાહ માગો છોને?
સાંભળો, મીસીસ હેરીક! મેં તમને થોડીવાર પહેલાં કહ્યું કે હું
શિકારી કુતરાની પેઠે પેલા અગ્નિપ્રયા માણસના ખુન માટે વરડનની
પાછળ પડનાર છું, તમારી—અને સ્કોટલેન્ડ યાર્ડની મદદથી આપણે
વરડનને પરણેજ કરીને તેને ગુનેહગાર ઠરાવી તેને સજા કરાવીશું,
તેનો અર્થ શો થશે તે તમે જાણો છો.”

“તે ફાંસીને લાકડું લટકશે.” રોજ તદ્દન ધીમા અવાજે બોલી.

“બરાબર! ફાંસીની સજા પણ આવા બદમાસ માટે ઓછી છે.”
બરટને આ શબ્દો સાંભળીને રોજ સંતોષ પામશે એવી આશા
રાખી હતી પણ તેમાં તે નિરાશ થયો.

“મેં જ્ઞેન અને મારી વચ્ચે કેવી સ્થિતિ ઊભી કરી છે તે તમે
સમજતા નથી.” તે શોકગ્નનક સ્વરે બોલી: “જો મેં પ્રથમથી મારા
સ્વાથનો વિચાર કર્યો ન હોત અને જ્ઞેનને બધી વાત ખુલ્લા
દીને કહી દીધી હોત તો આવો પ્રસંગ આવત નહિ. હું અભા-

મણીના કરમ કરતુકને લીધે જ્ઞેનની કારકિર્દિ પામમાલ થઈ જશે. તેના કીર્તિધંત નામને કલંક લાગશે અને તે મને કદિ માફ કરશે નહિ.”

બરટન આ વખતે દિવાલ પર ટાંગેલા જ્ઞેનના ખુબસુરત ચહેરાને ટીકી રહ્યા હતા.

“મીસીસ હેરીક ! હું પુરુષોના ચારિત્ર્યને સારી રીતે ઓળખું છું. જ્ઞેન તમારી આવી ભૂલ માટે તમને દોષિત ગણે એવો યુવાન નથી. પોતાના જીવન ભરનું સુખ નષ્ટ થવાનો ભય હોય તો કોઈ પણ સ્ત્રી તમારી પેઢેજ વતે તે જ્ઞેન સમજી શકશે અને તે તમને એવા પ્રબળ પ્રેમથી ચાહે છે કે તે આવી ભૂલ પર ધ્યાન પણ આપવાનો નથી.”

ખુરશીપર બેઠી બેઠી રોઝ ધ્રુવ : “તમે જ્ઞેન જેવા પ્રેમીની મનોદશા સમજતા નથી. તે મને કદિ માફ કરશે નહિ. તમે શું છો ? હું તેને તરત બોલાવી મંગાવું ?”

બરટન રોઝની દુઃખદાયક મનોદશા સમજી ગયો. રોઝને હજુ પણ જ્ઞેનના પ્રબળ પ્રેમપર વિશ્વાસ હતો અને તેટલા કારણસરજ તે જ્ઞેનને પાછો બોલાવી તેની સમક્ષ પોતાની ભારી છાતી હલકી કરવા માગતી હતી.

“તમારા પતિને બધી વાત જણાવવી તો પડશેજ,” બરટન શાંત સ્વરે બોલ્યો : “પણ તેમાં ઉતાવળ કરવાની કંઈ જરૂર નથી. હેરીક અગત્યના મીશન પર પરદેશ ગયો છે, ત્યાં તે જે કામ કરશે તેનાપર

તેના ભાવીનો આધાર છે, તમારો તાર મળતાંજ તે બધા કામ છોડી દઇને અહિં દોડી આવશે, નહિ, એમ કરવાની કંઈ જરૂર નથી.”

“ત્યારે હું શું કરું? પત્ર લખું?”

“નહિ. તમારી હાલની મનોદશામાં તમે ચામ્ય પત્ર લખી શકશો નહિ, જોન પાછો આવે ત્યાં સુધી મૌન રહેવામાંજ સાર છે.”

રોઝ તે સુંદર દિવાનખાનામાંના રાયરચીલા તરફજોઈ રહી. ખારી તરફ નજર કરી તેણે બગીચામાં એક દ્રષ્ટિ ફેંકી, આ સુંદર મહેલની તે સ્વામિની ગણાતી હતી. પણ કાયદાની નજરે તે અહિં એક તદ્દન અગણી સ્ત્રી હતી.

“મી. બરટન! હું જોનના આ ઘરમાં તેના પોતાના વૈભવવિલાસ ભોગવી, તેની પોતાની કમાણીની રોટી ખાઈને રહી શકીશ નહિ. હું આ ઘર છોડી જઈશ અને તેને ફરી કદિ પણ મળીશ નહિ.”

“શાંત થાઓ.” રોઝના ખમા પર હાથ મૂકી બરટન બોલ્યો “જે થયું તે ન થયું થનાર નથી. હમણું આપણે તમારા પતિની કારકિર્દીનો વિચાર કરીએ છીએ. આખી દુનિયા તેને ઓળખે છે. સમાજમાં તે માનવંત ગણાય છે. તેના ભાવી માટે અમીર ઉમરાવો પણ મોટી મોટી આજ્ઞા બાંધી બેઠા છે. એક દિવસ તે આ દેશનો અગ્રગણ્ય નેતા થવાનો સંભવ છે. આવા સંજોગોમાં ઉતાવળીયું પગલું ભરીને તેની કારકિર્દીના નાશ કરવામાં શાણપણ છે? કોઈ કોઈ વાર તમારી પેઠે કોઈ સ્ત્રી એવી જાળમાં ફસી

જય છે કે જેમાંથી મુક્ત થવાનો કોઈ રસ્તો જણાતો નથી. પણ તમારે તમારા ભવિષ્યના સુખને માટે—તમારી નાની બહેનને ખાતર—અને જોનના આનંદને માટે હિંમત રાખવી જોઈએ.”

“નહિ. નહિ. હું ફરીથી કદિ સુખી થવાની નથી.” રોઝ બખડી.

“હું તમને વચન આપું છું કે તમે જરૂર સુખી થશો. જ્યારે વરડન પરહેજ થઈને ફાંસીને લાકડે લટકશે ત્યારે તમારી સઘળા મુશ્કેલીનો અંત આવી જશે. હેરીક તમને આહતો હતો તેથી તમને પરજો હતો અને જોન હેરીક જેવો મરદ સામાન્ય રીતે—રમતને ખાતર પ્રેમમાં પડતો નથી.”

“તેથી તો માફ હજાર વધારે વીંધાઈ જાય છે. જ્યારે તેને બધી ખબર પડશે. ત્યારે શું થશે તેનો હું ખ્યાલ પણ કરી શકતી નથી.”

“મીસીસ હેરીક ! જ્યારે તમારો કશ્ચુ એકરાર તે સાંભળશે ત્યારે તેને તમારી દયા આવશે અને તે તમને દિવાસો દેશે, એક મિત્ર તરિકે—શુભેચ્છક તરિકે મારી સલાહ માનો. આપણે આ મુશ્કેલીઓ ફોરહમંદીથી વટાવી દઈશું.”

બરટનની આંખો રોઝની આંખો સાથે મળી, રોઝના ઓઠ ધુળ્યા.

“તમારી મારા તરફની અનહદ લાગણી માટે હું તમારી અત્યંત આભારી છું. પણ તમે એક તદ્દન અજાણ્યા ગૃહસ્થ હોવા છતાં મારે માટે આટલી બધી તકલીફ શા માટે ઉઠાવો છો ?”

“કારણ કે હું તમને અને હેરીકને સુખી થયલાં જોવા માગું છું.” બરટન રોઝને શાંતિ આપતો બોલ્યો : “તમે બંને એક બીજાને

સાચા પ્યારથી ચાહો છો. તમારા સુખમાં એક આડખીતી ઉભી થઇ છે તે દુર કરવાની જરૂર છે. વરડનને ફાંસીની સગ્ન થશે એટલે તમારો રસ્તો સરલ થઇ જશે.”

“હશે પણ તમે મારી સ્થિતિ જોના નથી ? હું જોનના ઘરમાં, જોનના પગાર ખાતા નોકર ચાકરો પર શી રીતે સરદારી બજાવી શકું ? જો આ ઘરમાં હું ફરીથી ભોજન કરું તો મારા જેવી નાપાક બસા ખીજી કંઈ ગણાશે ?”

“તમારો વિચાર જોનના ઘરમાં નજ રહેવાનો હોય તો બલે; પણ—”

“પણ શું ?”

“એ વાતની જોનને ખબર પડવી જોઈએ; જોન હાલમાં માદ્રીડમાં છે. તેને આ કેસના બેદની કંઈ પણ ખબર પડવી ન જોઈએ, તમે ક્યાં જશો ?”

“મારી બહેનનું શહેરમાં નાનું ઘર છે હું તેમાં તેની સાથે રહી શકીશ.”

“વાર—તો પછી મારી સલાહ માનશો ?”

“હા—બોલો, મી. બરટન !”

“તમારી બહેનને વિશ્વાસમાં લઇ તેને સઘળી વાતથી વાકેફ કરો.”

“ નહિ. નહિ. મારાથી એ બની શકશે નહિ. એડીથ હજી નાદાન છે.”

“ જરા સહુર કરો. વરડન સાથેના તમારા આગલા લગ્નની તેને ખબર છે ?”

“ નહિ. તે વખતે તે તદ્દન નાદાન હતી અને હિંદમાં અમારા સગા સાથે રહેતી હતી. મારી માની આર્થિક વિટંબણાનો અંત લાવવા માટે મને વરડન સાથે ઉતાવળથી પરણાવવામાં આવી હતી. મી. વરડન શ્રીમંત હતા અને જો મારી મા મારો હાથ તેને સોંપે તો મારી માનું કરજ ચુકવી મારા નામ પર સારી રકમ વ્યાજે મુકવાનું તેણે વચન આપ્યું હતું. કમનસિબે તેણે આપેલા પૈસાની સારી વ્યવસ્થા થઇ ન હતી અને બધા પૈસા મારી માનું કરજ ચુકવવામાં ખલાસ થઇ ગયા હતા.”

અરટન થોડીવાર વિચારમાં પડ્યો.

“ જો વરડન તમને પોતાની પત્ની બનાવવા તે આટલો બધો આતુર હતો તો લગ્ન પછી તે તમને તરતજ શા માટે છોડી ગયો તે હું સમજી શકતો નથી.”

“ હું પણ તે સમજી શકતી નથી.” રોઝે જવાબ વાળ્યો. “લગ્ન ક્રિયા પુરી થઈ કે તરત, અમે દેવળમાંથી બહાર નીકળી ગાડીમાં બેસતાં હતાં એવામાં વરડન પર એક તાર આવ્યો હતો. એ તાર કોનો હતો અને તેમાં શું લખ્યું હતું તે હું જાણતી નથી. પણ ઘેર ગયા પછી દશજ મીનીટમાં હું કપડાં બદલતી હતી એવામાં તે

ગુમ થઇ ગયો. અને મારા જોન સાથેના લખને દિને તે મને વિક્ટોરીઆ સ્ટેશનપર અચાનક મળી ગયો ત્યાં સુધી મેં તેનું મ્હોં પણ જોયું ન હતું.”

“તમારા લખ કયે દિને ક્યા દેવળમાં થયા હતા તે મને કહી શકશો ?”

“આજથી પાંચ વરસ પહેલાં બુધવાર તા. ૧૫ મી જુનને દિને હું વરડનને પરણી હતી.”

ખરડને મગજમાં આ તારીખ નોંધ લીધા.

“અને દેવળ ?”

“નોર્થ શ્રીન્શલીમાં સેન્ટ ગેબ્રીએલ ચર્ચ.”

“વાર, હવે તમારી બહેનની વાત કરો. મીસ મેક્લેલને વહેલા મોડા બધી વાતની ખબર પડ્યા વિના રહેવાની નથી. તમે તેને કંઈ પણ ખુલાસો આપ્યા વિના આ ધર છોડી જઈ શકશો નહિ. તમારા કોઈ નોકરને રૂપેનમાં જોનના ઠેકાણાની ખબર છે ?”

“નહિ જોનનું ઠેકાણું ફક્ત હું જ જાણું છું.”

“હીક ત્યારે એ ઠેકાણું કોઈને આપતા ના. તમે નોકરોને એમજ જાણુવા દેજો કે તમે થોડા વખત માટે લંડનમાં રહેવા જાઓ છો. મીસ મેક્લેલને બધી વાત કહેવી પડશે અને તમારાં બહેન તમને આ આજ્ઞામાં ધણું કિમતી થઈ પડશે.”

“નહિ. નહિ મારાથી તેને એ વાત કહેવાશે નહિ.”

“તો હું તેને બધી વાત કહું?”

“તમારી મરજી પડે તેમ કરો.” રોઝે બધો વિશ્વાસ અરટનપર મેલી દીધો.

“નકામી ચિંતા ન કરો. સૌ સારા વાના થશે, આખો કેસ મારી આંગળીના ટેરવાપર છે અને થોડાજ દહાડામાં હું વરડનને કાયદાની સુગંધમાં ફસાવીશ.”

“તો તો જોન પાછો આવે તે પહેલાં વાત જાહેર થઈ જશે.”

“નહિ વરડન જે પશુ બોલશે તે પોલીસ શિવાય કોઈ પશુ જાણી શકશે નહિ. મારી જાણ પ્રમાણે હેરીક તા. ૨૪ મી એ પાછો આવવાનો છે—આજે સાતમી તારીખ છે. આપણી પાસે ધણી વખત છે. પશુ તે જોવો શહેરમાં પાછો આવે કે તમારે તેને મળવું પડશે.”

“ક્યાં? લંડનમાં?”

“નહિ. અહિંયા તે પાછો ફરે ત્યારે તમારે અહિંજ તેનું સ્વાગત કરવું જોઈશે. તમે તા. ૨૨ મીએ અહિં આવી રહેજો અને મને લંડનમાંનું તમારું ઠેકાણું આપી રાખજો.” અરટને કહ્યું.

રોઝે તરતજ તેને ઠેકાણું લખી આપ્યું.

“હવે તમે હિંમત રાખો. મારા જીવમાં જીવ છે ત્યાં સુધી કોઈ પશુ તમારા સુખમાં નડતર નાખી શકશે નહિ.” અરટને રોઝને વધુ હિંમત આપી.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

પ્રેમાંકુર.

“ તમે મારા વચનપર વિશ્વાસ રાખો. તમારા પતિ જેવા તેવા નથી, તેની શક્તિ તમને કટોકટ વખતે જણાશે. ચાલો, હવે હું રત્ન લઈ લઈશ. સુર્યાસ્ત થઈ ગયો છે-અંધાર થવા આવ્યું છે અને આ ગામથી હું અજાણ્યો છું તેથી જો તમારા બહેન મીસ મેક્લવેલ સ્ટેશન સુધી મને રસ્તો બતાવવા આવશે તો હું તમારો આભારી થઈશ.” બરટને એડીથને સાથે લેવાની વાત એવી સહાઈથી કરી કે રોઝને તે ગમી ગઈ. જોન સિવાય સ્ત્રીઓ તરફ આટલી મમતા બતાવનારો બીજો પુરુષ બરટનજ હોય એમ રોઝને લાગ્યું. તે શીકડું હતી.

“ હા. એડીથ ખુશીથી તમારી સાથે આવશે.” તેણે જવાબ વાળ્યો.

બન્ને દિવાનખાનામાંથી બહાર નીકળ્યા. રોઝની પાછળ પાછળ બરટન બગીચામાં ગયો. ત્યાં એડીથ પુલો સાથે રમત કરતી જોવા હતી. બરટન તેને વ્હાલની નજરે જોઈ રહ્યો. ચાર આંખો મળી. એડીથના ગાલપર રતાસ આવી-તેની આંખો જરા નીચી ઢળી અને પછી તેના ઓઠપર મધુર સ્મિત ફરક્યું. બરટનને આ પળે પોતાનું જીવન બન્યું લાગ્યું. તેના જીવનનો સુવર્ણ યુગ શરૂ થતો હોય એવો તેને લાગ્યો થયો.

“ એડીથ ડીઅર ! તું મી. બરટનને રેશન સુધી મૂકી આવશે ? ”

“ હા. ધણીજ ખુશીથી.” મધુરી એડીથે રૂપેરી ધંટડી વગાડી :
“ હું હમણાંજ કોટ પહેરી આવું છું. કહી તે હરણીની પેઠે કોટ લેવા ઘરમાં દોડી મઘ.

“ મી. બરટન ! આજે તમે મને એવા મહાન આભાર નીચે મૂકો છો કે જેનો બદલો હું કદી વાળી શકીશ નહિ.” રોઝ ધીમેથી બોલી.

“ તમે એવું ના બોલો. એમાં આભાર જેવું કંઈ નથી. સારું થયું કે હું તમને મળવા આવ્યો ને તમારી ચીંતા ઓછી કરી શક્યો. હવે આનંદી બનો-ગભરાવાની કંઈ જરૂર નથી-હિંમત રાખો હું તમારે માટે મારી સઘળી શક્તિ ખર્ચી નાખીશ. સાહેબજી !

રોઝે આભારની લાગણીથી તેની સાથે શેકહેડ કરી અને એજ વખતે એડીથ કોટ પહેરી ત્યાં આવી પહોંચી.

“ ચાલો મી. બરટન ! તમારી ટ્રેનને હજી કેટલીવાર છે ? આપણે દુકાને રસ્તે ત્રણ સાઠ ત્રણ માઇલ જવાનું છે. ગુડ બાય રોઝ ! ”
કહી એડીથ બરટનનો હાથ પકડી રસ્તે પડી.

બન્ને થોડીવાર ગુપચુપ ચાલ્યાં. એડીથનો નાબુક હાથ બરટનના હાથમાં હતો. તેની છાતી પ્રેમના પ્રથમ ઉચ્છવાસોથી ધડકતી હતી. પણ થોડીવારમાંજ તે પ્રેમાવેશને દાબી દઇ બોલ્યો : “ મીસ મેક્લેવેલ ! ચમકતા ના. મારે તમારી બહેન વિષે તમને થોડીક વાત કરવી છે.”

“ શું ? રોજ વિષે ? ત્યારે તમે આટલો વખત ડીટેક્ટીવ તરીકે જ વાત કરતા હતા ?” એડીથની આંખોમાંના ધિક્કારથી તેની ખુશ્ખુશરતી વધી ગઈ.

“ મેં તમારા બહેનને જરાપણ સતાવ્યા નથી. ઉલટો હું તેમને મદદ કરવા તૈયાર છું મેકવેન અને ઝોવર વિષે રોજે તમને જેટલી ખાત કરી હોય તેના કરતાં આ કિસ્સાનો બેદ ઉડો છે.”

“ ખરેખર ?”

“ હા.”

“ બોલો, જલદી બોલો. શું રોજ ભયમાં છે ?”

“ ભય તો છે. પણ હું નષ્ટ કરવા માગું છું. તમારી બહેન ખુનની રાતે વરડનને મળી હતી.”

એડીથે ભવાં ચઢાવ્યાં.

“ વરડન !” એ નામ મેં સાંભળેલું લાગે છે. જ્યારે હું તદ્દન નાદાન હતી ત્યારે મેં એ નામ ધણીવાર સાંભળ્યું હતું. એમ મને લાગે છે, પણ એ વાતને હું બ્રમણા સમજતી હતી. રોજને તેની સાથે શો સંબંધ હતો ?” એડીથની આતૂરતા અને ફીકર વધવા લાગી. બરડન તેની છેક પાસે પાસે ચાલતો હતો.

“ મીસ મેક્સવેલ ! વિધાતાની ફૂર રમતનો ભોગ થયેલી એક ભલી સ્ત્રીની કર્ણ કથની ધણી લાંબી છે. હું તમને હમણાં જ વાત કહેવા માગું છું તે સાંભળી તમે નકામા ગભરાતા નહિ, મને તમારી

મદદની ખાસ જરૂર છે તેથીજ હું તમને એ વાત કહું છું. અજબ જેવી વાત એ છે કે તમારી સાથે એ ચાર કલાક પહેલાંજ પીછાન થઈ છે; અને એટલામાં તો મારા જીવનના સૌથી બીકટ કાર્યમાં હું તમારી મદદ માગવા તૈયાર થયો છું.” બરડને માનભર્યા અવાજે મૂળ વાતની પ્રસ્તાવના કરી.

“હું તમને શી રીતે મદદ કરી શકું?” એડીથે પૂછ્યું.

“તમારી બહેનની સામે જે આકૃત ઝઝૂમી રહી છે તે દરમ્યાન તમારી બહેનની સાથે રહીને તમારે મને મદદ કરવાની છે. ગરીબ આપડી રોઝ ! તેને તમારી મીડી દીલસોજીની અનિવાર્ય જરૂર છે.” બરડને જવાબ વાળ્યો.

“પણ વાત શી છે ? પ્રભુને ખાતર મને શંકામાં ના રાખો. હું રોઝને માટે મારો જન પણ આપવાને તૈયાર છું.” એડીથની કશ્લા-જનક આંખોએ બરડનની છાતી વીંધી નાખી.

“તમારી બહેન મોટી આશ્ચર્યમાં છે.” તેણે ધીમા સ્વરે બેદ ફેડવા માંડ્યોઃ “વરડનનું ખુન થયું તે રાતની પહેલાં રોઝ તેને ઓળખતી હતી.”

“શું ? જોન સાથે રોઝ પ્રેમમાં હતી ત્યારે ?”

“નહિ. વર્ષો પહેલાં કે જ્યારે રોઝ નાદાન છોકરી હતી. તમારી માની મરજીથી રોઝ વરડન સાથે પરણી હતી.”

“અરે ખુદા ! શું એ વાત ખરી છે ?”

“હા-તદન ખરી છે. વરડન રોઝને જે દીને પરણ્યો તેજ દીને તેને તજ ગયો હતો. બંને કદિ પતિપત્નિ તરીકે સાથે રહ્યાં નહોતા. રોઝે આ લક્ષ્મી બીના હેરીકને પણ કહી નહોતી. તમારી માતાના મરણ પછી એ લક્ષ્મી વાત રોઝ સિવાય કોઈ જાણતું નહોતું.”

“ગરીબ મારી રોઝ ! શું તેને જોનનો પ્રેમ ખોલી દેવાની બીક લાગી હશે કે તેણે તેનાથી આ વાત છુપી રાખી ?”

“હા એજ કારણસર તે મૌન રહી હતી. પ્રેમઘેલી રમણીઓ હંમેશા એમજ કરે છે. રોઝનો એમાં દોષ નથી, પણ તેની બૂલતું પરિણામ ખરાબ આવવાનો હવે જાય છે. એ જાય દુર કરવાની આપણી ફરજ છે.”

“આપણી ? તમે “આપણી” શબ્દપર શા માટે ભાર મેલો છે ?” એડીથની કુતુહલતા વધી.

“કારણ કે તમારી બહેનના ભાવી સુખનો આધાર તમારાપર ને મારાપર છે. વેસ્ટ મીન્સ્ટર ફ્લેટના ખુન સાથનો રોઝનો સંબંધ આકસ્મિક અને નિર્દોષ છે. પણ તેમાંથી ગંભીર પરિણામ આવવાનો સંભવ છે.”

“તમે એમ કહેવા માંગો છો કે રોઝપર પોતાના ઘણાં ખુન કરવાનો પૌલીશને શક છે ?”

“મને એવો શક નથી. પણ પ્રથમ રોઝ પર શક ગયો હતો. હજુ પણ એક જણને તેનાપર શક છે. પણ તેની નિર્દોષતાનો પુરાવો

શોધી કાઢ્યો છે. મેં એવી શોધ કરી છે કે જેનું ખુન થયું છે તે વરડનજ નથી.”

“ ત્યારે તે કાણુ હતો ? અને રોઝને તેની સાથે શો સંબંધ હતો ?”

“ મીસ મેક્લવેલ ! તમારા પહેલા સવાલનો જવાબ આપવાને હજુ હું અશક્ત છું. મારી એવી માન્યતા છે કે વરડને એ અબળણ્યા માણસનું ખુન કયું હતું.”

“ ત્યારે વરડન જીવતો છે ?”

“ હા. તે નાસતો ફરે છે. તેથીજ તમારી બહેનની પરિસ્થિતિ હતભાગી બને છે. જ્યાં સુધી વરડન જીવતો છે, જ્યાં સુધી આ કેસનો નિર્ણય થયો નથી ત્યાં સુધી રોઝ તેની કાયદાસર પત્નિ છે.”

“ ગરીબ મારી રોઝ ! આ વાત સાંભળતાંજ તે દીવાની થઇ જશે. વળી જોનપર પણ વજ્રાઘાત થશે.”

“ હું બંને માટે ત્રણોજ દીલગીર છું અને તેથીજ તમારી મદદ માગું છું.”

“ શું તમે મારી રોઝને બચાવી શકશો ?”

“ હા. પોલીસ એમ માને છે કે વરડનનું ખુન થયું છે પણ હું પુરવાર કરી આપીશ કે વરડન ખુન કરી નાસી ગયો છે. વરડનને ફેંટ પકડીને પરહેજ કરવાની મારામાં તાકાત છે. તે પકડાયો કે તરત ખુનના વાંક માટે ફાંસીએ લટકશે.”

“અને રોઝ તેના પંઝામાંથી મુક્ત થશે ?”

“હા.”

“જોન બધું જાણુશે ત્યારે તે રોઝની દયા ખાશે.”

“જરૂર.”

“રોઝે બધો એકરાર જોન પાસે કરી દેવો ?”

“હમણું નહિ. જોન સ્પેનમાં કમીશનમાં સરકારની સેવા બજાવવા ગયો છે તેના કામમાં ખલલ કરવાની જરૂર નથી. તે પાછો ફરે તે પહેલાં હું વરડનને વગર ભાડાની કોટડીમાં પુરવા માંગુ છું.

એડીથના જીગરમાં આશાના કિરણો પ્રગટવા લાગ્યાં.

“ત્યારે તે ક્યાં છે તે તમે જાણો છો ?”

બરટનના ઓઠપર સ્મિત ફરક્યું: “હમણું તો મને જરા પણ ખ્યાલ નથી, પણ મારી એક ચાવી છે જેથી હું તેને શોધી કાઢીશ.”

“પછી ?”

“પછી મી. હેરીકને બધી વાત કહી દેવી. જ્યારે વરડનને ફાંસીની સજા થશે ત્યારે હેરીક કાયદાને ખાતર ફરીથી રોઝ સાથે લગ્ન કરશે અને બંને એક બીજાના પ્રેમમાં સુખી થશે.”

“ઓહ ! મી. બરટન ! જો એમ થાય તો અમે તમારો આભાર કદિ ભુલીશું નહિ. હું તમારી જીવન પયત ઝાલિ ચઢ રહીશ.”

“મને આજ બપોર સુધી તમારી બહેનના સુખની ઝાઝી દરકાર ન હતી.” બરટન એડીથની નજરમાં નજર મીલાવી ધીમા પણ જરા કંપતા અવાજે બોલી: “દિલાસા અને મદદની રોઝને જરૂર હતી

કે જે તેને કોઈપણ આપી શકત. મારે મન તે એ જગતની સામાન્ય સ્ત્રી હતી. પણ હું તેને ત્યાંથી વિદાય થયો ત્યારે તેને સુખી કરવાની મેં દ્રઢ પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી...”

“ તમે આટલા બધા શાસ્ત્રી ફેરવાઇ ગયા ?”

“ તમારાથી.” બરટનથી બોલાઇ ગયું. એડીથ શરમથી નીચું જોઇ રહી: “ મેં તમને જોયા ત્યારથીજ મને લાગ્યું કે તમારા બહેનને સુખી કરવા માટે હું આભ અવનિ એક કરી નાખુ તો પણ કંઈજ નથી. મારો વિચાર જરા સ્વાર્થી છે તે હું કબુલ કરું છું. હું તમારી બહેનને આફતમાંથી મુક્ત કરી તમને સંતોષ આપવા આહું છું.”

“ રોઝનું સુખ તે મારુંજ સુખ છે.”

“ તો મીસ મેક્લેલ ! તમે મને સુખી કરવાની તક આપશો ?”

“ રોઝને તમે સુખી કરશો તો હું તમારી અહનિશ આભારી થઇ રહીશ.”

“ બસ ! એ ઇનામ મેળવવા માટે હું સાત સાગર પાર કરવાને તૈયાર છું.” સ્ટેશન નજીક આવી પૂગ્યું હતું. બરટને એડીથનો હાથ વ્હાલથી પોતાના હાથમાં લીધો હતો અને બંન્નેની છાતી ધડકતી હતી.

“ ત્યારે મીસ મેક્લેલ ! જ્યારે મારી ફરજ પૂરી થાય ત્યારે હું મારું ઇનામ લેવા આવું ?”

“ હા—” એડીથ ધીમેથી બોલી અને બરટન તેના કોમલ હાથપર ચુમી લઇ વિદાય થઇ ગયો.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

બે ડિક્ટીવો.

સ્ટીલ બરટન લંડન પાછો ફર્યો ત્યારે તદ્દન નવોજ માણસ થઈ ગયો. તે રોજને મળવા ગયો ત્યારે તે પોતાના મિત્ર મેકવેનને સહાય કરવાના ઇરાદાથી ગયો હતો. તે પાછો ફર્યો ત્યારે એડીથની બાદબીની મોહકતાને લીધે રોજનો વફાદાર મિત્ર થઈ ગયો હતો. તેણે રોજની નિર્દોષતા સિદ્ધ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી અને તેથી તેને મેકવેન સાથે ટંટો થશે તે ચોક્કસ હતું. એક દિવસમાં બરટન એટલો બધો બદલાઈ ગયો હતો કે તેનો ચહેરો જોઈને તેનો જુનો નોકર વીક્ટર અજબ થયો.

“તમને ગામડાની હવા ઘણીજ માફક આવે છે સાહેબ ! એક દિવસમાં તમે લાલ લાલ થઈ ગયા તો થોડા દહાડા રહો તો કેવા થાઓ ? મને પણ તમને જોઈને ગામ જવાનું મન થઈ જાય છે...”

“તારી મરજી હોય તો મહિના પછી ગામ જઈ આવજો. મેકવેનને ટેલીફોન કરીને કહે કે જેમ અને તેમ જલદીથી મને મળી જાય.

“લે, આ સોવરેન લે ને મઝા કર—” કહી બરટને વીક્ટર તરફ એક ગીની ફેંકી. તેનો સ્વભાવ ઉદાર હતો તે વીક્ટર જાણતો હતો. પણ આવો આવેશ ? પ્રકુલતા ?.....વીક્ટર મુંઝમાં હસતો હસતો બરટનના ઓરડાના દ્વાર બંધ કરી વિદાય થયો.

“આહ ! એડીથ ! તને બ્રહ્માએ પુરશદની વખતેજ ધડી હશે ! શું સૌંદર્ય ? કેવી મોહકતા ? કેવી દૈવી નિર્દોષતા ? આહ ! એ રમણિય રમાને જોયા પછી મારું જીવનજ બદલાઈ ગયું છે.....” બરટન એકલો પડી બબડવા લાગ્યો. તેની નજર સામે યુવાન, મુગ્ધ એડીથની મૂર્તિ તરવરી રહી હતી : “આહ ! એ મારી નજર સામેથી ખસતીજ નથી. તેને મારી બનાવવાને મારું જીગર તલસી રહ્યું છે. મેં એને શું પૂછ્યું હતું ? ‘હું તારા વિશ્વાસને પાત્ર થાઉં પછી તારી પાસે આવું ?’ મારા આ સવાલના જવાબમાં તેણે હસીને શરમથી હા પાડી હતી. હું પણ કેવો મુર્ખો ? રોજને હું નિર્દોષ પૂરવાર કરું તો તું મારી પત્ની થશે ? આ સવાલ મેં તેને શા માટે ન પૂછ્યો ? આહ ! એડીથ ! એડીથ ! તેં મને પાગલ કરી મૂક્યો છે...હવે મને જોન-ગરીબ બાપડા જોનની સ્થિતિ સમજાય છે. તે પોતાની પત્નીની કરણ કથા સાંભળતાં નિરાશ થઈ જશે. રોજ તેની ઘેરી છે ? હા અને ના ! તે રોજને કુંવારી કન્યા સમજી પરણ્યો. પણ તે તે સમયે બીજાનીજ પત્ની હતી. બેઉ બહેનો આરસપહાણની પૂતળી જેવી છે. હવે એ બેમાંથી કઈ વધારે મોહક છે તે હું નક્કી કરી શકતો નથી.....આહ ! હજી કમબખ્ત મેકવેન કેમ ન આવ્યો ?” પ્રેમીઓ હંમેશા અધીરા હોય છે. બરટન અગાઉ કદિ પ્રેમમાં પડ્યો નહોતો. એડીથે પહેલીવાર તેના યુવાન મગજને ચક્રાવી નાખ્યું હતું અને એડીથને ખાતર તે પોતાના જાનો જીગર દોસ્ત મેકવેનનો કદા વિરોધી થવાનો હતો.

થોડીવારમાં સ્કાટલેન્ડ યાડ'નો અભિમાની ડિટેક્ટીવ મેકવેન
બરટનના રૂમમાં દાખલ થયો. અને પોતાની હૅટ ટેબલ પર પછાડી
એક ખુરશી પર બેસી બોલ્યો: “વેલ, શી ખબર છે?”

“પહેલા સીગરેટ પીને જરા ઠંડો તો થા-” કહી બરટનને સીગરેટ
સળગાવી અને મેકવેનને સીગરેટની ડબ્બી આપી.

“મી. બરટન !...” મેકવેન સીગરેટનો ધુવે કાઢતો બોલ્યો : “હું
તારાથી ધરાઈ ગયો છું. મિત્રને મદદ કરવાની તારી રીત બહુ સારી
જણાય છે ! આટલા દિવસ વહીગ યા છતાં તે કંઈ ઉકાળ્યું નહિ !”

બરટન ખંધું હસ્યો.

“ધીરો પડ ચાલ્સ ! સાંભળ, મેં એવી શોધ કરી છે કે જે
જાણી તને વજાઘાત થશે, મેં આ કેસ હાથમાં લીધો ત્યારે મને
કંઈજ ખબર નહોતી. હવે ? હવે હું શું જોઉં છું?”

“તારે જોવું હોય તે જોયા કર; પણ જ્યાં સુધી હું મીસીસ
હેરીકને પરહેજ કરું નહીં ત્યાં સુધી મને એન પડવાનું નથી.”

“ચાલ્સ ! મેકવેન ! તું સ્ત્રીઓને ઓળખે છે?”

“સ્ત્રીઓને હું નહિ ઓળખું ? અરે ! એ બધાઓને હું રગેરગ
ઓળખું છું. એક જાણી મને બનાવવા આવી હતી. પણ મેં તેને
દાદ ન આપી એ ખુબસુરત હતી એટલે તેને ગુસ્સે કરવાનું મારું
દીલ ન ચાલ્યું. પણ એ વાત જવા દે, તું શું કરી આવ્યો ?”

“મેં કંઈ એવું શોધી કાઢ્યું છે કે જે તને કિમતી થઈ પડશે અને તારી ઘણી મહેનત બચી જશે.”

“તે શું?”

“તેં બળતાળ ઘોડાપર બેસીંગ કરી છે.”

“અરટન! મારી પસંદગી મીસીસ હેરીક પર છે અને હંમેશા હું તેનીજ પાછળ ખાઈ પીને મંડી રહીશ.”

“જો સાંભળ! તું ધારે છે તે રીતે મીસીસ હેરીક આ કેસમાં સંડોવાયેલી નથી. તારી મરજી પડે તેમ ચકાવો દોર. પણ મીસીસ હેરીક બહારની બહાર રહેશે.”

“તને એમ લાગતું હશે!” સ્પષ્ટ અગાવ અતાવતો મેકવેન બોલ્યો: “તેણે નાજ નખરાં કરી તને પાણી પાણી કરી નાખ્યો હશે એટલે તું ગધેડો બની આવ્યો! અરટન! હું તને આટલો નરમ થોંસ જોવો નહોતો ધારતો. સાફ થયું કે હું તારા પર આધાર રાખી બેસી ન રહ્યો...”

અરટન હસ્યો: “તું હજી ખાત્રીથી માને છે કે રોઝે વરડનનું ખુન :યુ” હતું?”

“હા. દરરોજ તે વિષે મારી વધુ ખાત્રી થતી જાય છે. મારી વાત સાંભળ ને પછી સાંકળની કડીઓ મેળવી જો. વરડન અને મીસીસ હેરીક વચ્ચે કોઈ જાતનો ભેદી સંબંધ હતો. કદાચ વરડન રોઝનો કોઈ ગંભીર ભેદ જાણતો હશે અને તે જાહેર કરવાની તેણે

ધમકી આપી હશે. રોજ તરતની પરણેલી હતી-તેના ધણી પાસે પુષ્કળ પૈસા હતા. એટલે તેણે વરડનનું મ્હોં હંમેશને માટે બંધ કરવાનો રસ્તો લીધો. હવે સમજ પડી ? હું થોડાજ સમયમાં એ ખુબસુરત બલાના હાથમાં હાથકડી નાખીશ.”

બરડનના ઓઠ પર ફરીથી સ્થિત ફરકયું અને તે સ્થિર, ભેદક નજરે મેકવેનને જોઈ રહ્યો: “હવે તારે કંઈ કહેવાનું બાકી છે ?”

“નહિ. બોલ, હવે તું શું કહેવા માગે છે ?”

“સાંભળ-મીસીસ હેરીકે વરડનનું ખુન કચું” નથી.”

“ખોટી વાત.”

“નહિ. સાચી વાત.”

“તું સાબીત કરી શકશે ?”

“હા.”

“શી રીતે ?”

“કલોડ વરડન હજી જીવતો છે... ..”

“તું ગાંડો થયો છે ? તેને તો ક્યારનો દફનાવી દેવામાં આવ્યો અને અત્યારે તો તેની લાશ માટી સાથે માટી થઈ ગઈ હશે !” મેકવેન હસીને બોલ્યો.

“હું કહું છું કે વરડન જીવતો છે. પણ થોડા વખતમાં જ તે મોતને હવાલે થશે.” બરડને દૃઢ સ્વરે કહ્યું.

“તું શું કહેવા માગે છે?” મેકવેન મુઝાયો.

“જેનું ખૂન થયું હતું તે કોઈ બીજોજ માણસ હતો. તે કોણ હતો તેની મને ખબર નથી. તે વરડન જીવતો હતો તે વખતનો તેનો ફોટો જોયો છે?”

“નહિ. તેં જોયો છે?”

“હા. આજે બપોરેજ મેં તેનો ફોટો જોયો—”

“હશે, પણ ખુનની રાતે તે તેના ઓરડામાં હતો.”

“ખરી વાત; પણ તેનું ખૂન થયું નહોતું.”

“ત્યારે કોનું ખૂન થયું?”

“બીજનું. તે કોણ હતો તે હજી શોધી કાઢવાનું છે.”

“આ પરીઓની વાત તું ક્યાંથી લઈ આવ્યો?”

“દોસ્ત ! મારી વાત અલ્પવાક્ય જેવી સત્ય છે. મેં થોડા વખતમાં વરડનનો ધણો ઇતિહાસ મેળવ્યો છે. પહેલી વાત એ છે કે વરડન વર્ષોથી ચશ્મા પહેરતો હતો અને ચશ્મા વિના તેને કંઈ દેખાતું ન હતું. હવે મરનાર ચશ્મા પહેરતો હતો કે નહિ તે જાણવા માટે તેં તેના નાકની ઢાંડી તપાસી નહોતી—”

“શું મારી ભુલ થઈ હતી?” મેકવેનનો અવાજ ધોધરો થયો.

“હા. ધણીજ મોટી ભુલ. તને યાદ છે કે ખુનવાળા ઓરડામાંથી બાગેલા ચશ્માની જોડ મળી હતી?”

“હા.”

“પણુ તે મરનારના નાકપર બેસતા નહોતા.”

“એમ ?”

“હા. એ ચશ્મા મરનારના નાક કરતાં ઘણા મોટા હતા.”

“કદાચ એ ચશ્મા રોઝના હશે.”

“તેણે જીંદગીમાં કદિ ચશ્મા પહેર્યા નહોતા.”

“કોઈ બીજાના ચશ્મા પડી ગયા હશે.”

“નહિ. મારો મત એવો છે કે તે વરડનના હતા અને અત્યારે તે ચશ્મા વિના આંધળો ભીંત યઈ ફાંફાં મારતો હશે.” બરટને કહ્યું. મેકવેને ઓઠ ખીડ્યા.

“તું તો ગાંડો છે ! મારી જીલ થઈ છે એમ હું માનતો નથી. મીસીસ હેરીકેન્જ ખુન ક્યું” હતું અને હું તેની પાછળ પડવા માગું છું.”

“જો ચાલ્સ ! આ કેસમાં તારે આખર મેળવવી હોય તો તારો ધખારો છોડી દે અને મારી સલાહનો લાભ લે—”

સ્કોટલેન્ડ યાર્ડના ડિટેક્ટીવને બરટનના આ તાણાથી લાગી આવ્યું. “ તારી સલાહ મને કંઈ કામની નથી. કોઈ ત્રીજોજ માણસ આ નાટકમાં હતો તેની જરાપણુ સાબીતી નથી. શા માટે ત્રીજા માણસે આ બે જણના રસ્તામાં આવવું જોઈએ ?”

“ તે હું જાણતો નથી.”

“ ત્યારે મેં તને મુઝવ્યો છે.”

“ નહિ. એ ત્રીજા માણસનો વિચાર કરવાનો મને વખતજ મળ્યો નથી. જો તને મારી મફત સલાહ જોઈતી હોય તો આટલું યાદ રાખ એક પુરૂષનું ખુન થયું હતું. પણ તે વરડન નહોતો, વરડન તે વખતે ત્યાં હતો અને તેણે ખુન કયું હતું. વરડનને પકડી પાડ એટલે તને ગુનેહગાર મળી જશે.”

“ મીસીસ હેરીક ત્યાં હતી તેનો તું ઈનકાર કરે છે ?”

“ હું કશાનો ઈનકાર કરતો નથી.”

“ તારી પાસે રોઝના ડગલામાંથી ગુમ થયેલા બટનનો પુરાવો નથી.”

“ મને તેની દરકાર નથી. મેં તને જો ‘ ટીપ’ આપી છે તેથી તને લાભ થશે. પછી જેવી તારી મરજી.”

“ તારો મોટો આભાર ! પણ મને તારી ટીપની જરૂર નથી. મેં મારો રસ્તો નક્કી કર્યો છે અને તે મને મીસીસ હેરીક પાસે દોરી જાય છે.”

“ જોજો ! રસ્તે તું ભુલો પડશે.”

“ જોઈ લઈશું. હવે તું આ કેસ છોડી દે છે ને ?”

“ નહિ. હું વરડનની પાછળ પડું છું.”

“ તું તેને કદિ પકડી શકશે નહિ”

“ એમ ! હું બીટ મારીને કહું છું કે હું વરડનને પકડીશ.”

“ જો બરટન ! આપણે ખુલ્લા દીવે વાત કરીએ.” મેકવેન જરાવાર વિચાર કરી બોલ્યો “ મરનાર વરડન નહોતો એવી તારી વાત કદાચ ખરી હશે. ભાગેલા ચશ્મા અગત્યની સાબીતી છે. પણ ઉતાવળ અને આવેશમાં અમે તે પર પૂરતું ધ્યાન આપ્યું નથી. છતાં મારો મત એવો છે કે જો ત્યાં ત્રીજાન માણસનું ખુન થયું હોય તો તે મીસીસ હેરીકને કરેલું હોવું જોઈએ.”

“ તું મીસીસ હેરીકને જ શા માટે ગુનેહગાર માની બેઠો છે ?”

મેકવેનના ગાલપર લોહી ચઢી આવ્યું.

“ તે હું તને કહેવા માગતો નથી. મારી વિચારસર જુદી જાતની છે. મારે તને કહેવાનું હતું તેટલું કહ્યું. હવે તારે જોઈએ તેમ કર.”

“ ત્યારે આ કેસમાં હવે આપણે સાથે નથી.”

“ નહિ. તું તારે રસ્તે ને હું મારે રસ્તે ! મેં તારી મદદ માગી પણ તેં “ હીરો થોડે જામ આવ્યા” જેવું કયું. શીકર નહિ. હું તને પૂરવાર કરી આપીશ કે તારા જેવા ખાનગી ડિટેક્ટીવ કરતાં મારા જેવા ધંધાદારી ડિટેક્ટીવોન વધારે પ્રવીણ હોય છે.”

“ તું નકામું ગુમાન ન રાખ ચાલ્સ ! આ કેસમાં હું તને હંફાવીશ.”

“ તું મને હંફાવશે ? મને-પચીસ વર્ષના અનુભવી ડિટેક્ટીવને તું આજકાલનો જુવાનીઓ હંફાવશે ?” નહિ. નહિ. હું મીસીસ હેરીકને પરહેજ કરી તારી નજર સામે તેને ફાંસોએ મોકલીશ.

“ ઠીક છે. હવે સાંભળી લે ! મીસીસ હેરીકની નાહક સતામણી ના કરતો; નહિ તો હું તારો દુશ્મન થઈ જઈશ.”

મેકવેન ખડખડ હસી પડ્યો.

“ બીબું તેં રોઝના પતિ જોન હેરીકનો વિચાર ક્યો નથી.”

મેકવેન હેરીકનું નામ સાંભળી ગંભીર થયો. પણ તે સહેજમાં નમે એવો નહોતો.

“ જોન શું કરવાનો છે ? આવા કેસમાં પોલિસજ સત્તાશીલ ગણાય છે.”

“ પણ બચાવ પક્ષ તરફથી જોન હેરીક જેવો બેરીસ્ટર શું કહેશે તેનો પણ ખ્યાલ કરવાનોજ છે.”

“ ઠીક છે—પડશે તેવા દેવાશે સાહેબજી !” મેકવેન હેટ હાથમાં લઈ ઉભો થયો.

“ સાહેબજી !” બરટને તેને શેકહેંડ કરતાં કહ્યું : “ જો મારી મદદની જરૂર પડે તો મને ફોન કરજો.”

મેકવેન કંઈપણ બોલ્યા વિના વિદાય થઈ ગયો. રસ્તે જતાં તે વિચાર કરવા લાગ્યો :

“ ઠીકરા બરટન ! હું જેટલું જાણું છું તેટલું જો તું જાણતો હોત તો તું રોઝને નિર્દોષ સતી ન માની બેસત. અલબત્ત વરડનને બદલે બીજાજ માણસનું ખુન થવાની અને પેલા ચક્ષમાવાળી તારી માન્યતા ઉપયોગી છે અને તેનો હું ઘટતો લાલ લઈ લઈશ.”

રીજન્ટ સ્ટ્રીટમાં પોતાને ઘેર જઈ તેણે આ કેસનો આજ સુધીનો રિપોર્ટ લખવા માંડ્યો તેની ખાત્રી હતી કે રોઝ હેરીક તેની જાળમાં સપડાવાની અણી પર છે.

પ્રકરણ ૧૭ મું.

“ ગધેડા ! ”

બીજે દિને મેકવેન જરા મોડો ઉઠ્યો. બિછાનાનો ત્યાગ કર્યા પછી તેણે હંમેશા કરતાં વધારે કાળજીથી દાઢી કરી અને સારામાં સારા વસ્ત્રો પહેરી તે ઓશીસમાં ગયો. સ્કોટલેન્ડ યાડમાં મેકવેને આજે સૌથી સારો ડ્રેસ પહેર્યો હતો.

અગીઆરેક વાગ્યાને સુમારે તે ટેક્ષી ભાડે કરી મીસ એલીસ બ્રાઉનને ઘેર ગયો. એલીસ નરમ ઉશીકા પર માથું મૂકી એક સોફા પર પડી હતી. તેણે ઢીલો જીભ ગાળી પહેર્યો હતો અને તે તેની ભુરી આંખના રંગ સાથે આંખાદ મળતો આવતો હતો. મેકવેનને જોઈ તે ઉભી ન થઈ પણ સોફા પર બેઠાબેઠાજ તેણે ડિટેક્ટીવ તરફ પોતાનો નાબુક હાથ લંબાવ્યો તેના મુઠામાં અરધી પીધેલી સિગરેટ પડી હતી. મેકવેન આવતાં તેણે પોતાના હાથમાંની નવલકથા ગાલીચા પર ફેંકી અને ડિટેક્ટીવને ખુરશી પર બેસવાની ઇસારત કરી.

“ હું આમ પડી રહી છું તે માટે મને માફ કરજો.” તે કંટાળેલા અવાજે બોલી: “ મારી તબીબત આજે સારી નથી. કંઈ ગમતું નથી. તમે તમારા કેસની વાત કરો એટલે મને કંઈક ગમત પડે—”

મેકવેન આ શબ્દો સાંભળી મલકાઈ ગયો એલીસનું સુંદર શરીર રેશમના પાતળા ગાઉનમાંથી અસ્પષ્ટ દેખાતું હતું અને મેકવેન આ જોખનવતીને એકીટસે જોઈ રહ્યો.

“ ગઈ વખતે હું તમને મળ્યો ત્યારે મેં તમને કંઈક નારાજ કર્યા હતા તે માટે હું ક્ષમા માગવા આવ્યો છું—” મેકવેન હસીને બોલ્યો: “ તમારી સખીની વાત જાણવાને તમે આતુર હશો.”

“ આહ ! ગરીબ મિસીસ હેરીક ! એ કેસ મીસીસ હેરીક માટે કેવું રૂપ લેશે ?”

મેકવેને એલીસની આંખમાં પ્રગટ સહાનુભુતિ જોઈ.

“ જેવું હું ધારું તેવું—” મેકવેને જવાબ આપ્યો: “ બુઝો, હું તમને હવે અજાણ્યા લેખતો નથી તેથી એક મિત્ર તરીકે ખાનગીમાં કહું છું કે મિસીસ હેરીક આ કેસમાં જે ભાગ ભજવ્યો છે તે મને પસંદ નથી. તમે પણ જરા વધારે સાવચેત રહ્યાં હોત તો સારું થાત. હું તમને દોષ દેતો નથી. પોતાની સખીનો પક્ષ લેનાર અથવા તેને બચાવવાની કોશિષ કરનાર સ્ત્રીને હું દોષ દેતો નથી. પણ તમે પોતે પણ કબુલ કરશો કે મિસીસ હેરીક કેટલાંક કામઘણાં અવિચારીપણે કર્યાં છે અને તેનું પરિણામ શું આવશે તે હું સમજી શકતો નથી.”

એલીસની બ્રકુટિ સંકોચાઈ અને તેની બધી આંખોમાં આશ્રયની છાયા આવી.

“ તમે શું કહેવા માગો છો મી. મેકવેન ? તમે સ્કોટલેન્ડ યાડના પ્રતિનિધિઓ અજળ જોવી શોધક શક્તિ ધરાવો છો મને લાગે છે કે હથ્થર ડિટેક્ટીવના મગજમાં એક સામટા અરધો ડઝન મગજ ભરતો હશે. રોએ શું કયું હતું ! તમે શું શોધી કાઢ્યું છે તે તો મને કહો.”

મેકવેનની ખાત્રી થઈ કે હવે એલીસ તેની વાતમાં અજબ રસ લેવા લાગી છે.

“મીસ બ્રાઉન !-” ડિટેક્ટીવ બોલ્યો: “પહેલી વાત તો એ છે કે તમે તમારી સખીની વાત છુપાવવા માટે ગમે તેટલી કાશેષ કરવા છતાં તે ખુનની રાતે મી. વરડનના ઓરડામાં ગમ્મ હતી અને ત્યાંથી તમારે ત્યાં આવી હતી એ વાત અમે શોધી કાઢી છે.”

અત્યાર મુઘી એલીસ સોફા પર આડી પડી હતી તે એકદમ બેઠી થઈ અજબ ચાલાકીથી તેણે પોતાના હાથપરથી ગાઉનનો છેડો ખસેડી નાખ્યો અને તેના ગોળ-ભરાઉ માંસરૂ હાથ જોઈને મેકવેનની આંખમાં કામની ખુમારી આવવા લાગી.

“તમને એ ખબર પડી ગઈ ?” તેની આંખમાં જરા ભયની લાગણી હતી: “શું તમે મને પણ મુશ્કેલીમાં નાખવા માગો છો ?”

મેકવેન હસ્યો: “જો આખા કેસનો આધાર તમારીજ જખાની પર હોત તો તમને સંડોવવાને બદલે આ કેસજ હું પડતો મેલત. મીસ બ્રાઉન ! હું તમને જરા પણ સતાવવા માગતો નથી. ઉલટું આજે હું તમને ચેતાવવા માટે અહિં આવ્યો છું. તમે જાણો છો કે એક એ વાત તમે એવી કહી છે કે જો હું તમને બચાવી નહિ લઉં તો તમે જરૂર આક્રમકમાં ફસી પડો.”

“એમ !-” એલીસ પહેલીવાર ખરેખરી ગભરાઈ.

“મારા સાર્થી હોલ્કરે સોધી કાઢ્યું છે કે મીસીસ હેરીક તમારે ત્યાં ક્યારે આવી તે વિષે તમે મને જે કહ્યું હતું તે સાચું નહોતું. પેલી હેટપીન વિષે પણ તમે અમારી આંખમાં ધુળ નાખી હતી. તમે સમજી સકશો કે એક વાર એક સ્ત્રીપર પોલિસને શક ગયા પછી અમે ભૂતની પેઠે તેની પાછળ લાગીએ છીએ.”

એલીસનો ચહેરો લયને લીધે સફેદ થઈ ગયો. તેની છાતી જોસથી ધબકવા લાગી. મેકવેનના દીલમાં આશાનાં કિરણ જનમ્યા કેટલીક સ્ત્રીઓ આભાર નીચે આવે છે ત્યારેજ પ્રેમમાં પડે છે તે મેકવેન જાણતો હતો.

“તમે મારા પર વિશ્વાસ રાખો. હોલ્કર તમને હેરાન કરવા માગતો હતો. પણ મેં તેને દાખી દીધો છે. મારા જેવો અધિકારી આવી વખતે શું કરી શકે છે તેની એ સાખીતી છે.”

એલીસે છુટકારાનો દમ લીધો અને ફરીથી તે સોફાપર પડી.

“આહ ! હું તમારી ધણીજ આભારી છું.” રૂપેરી ઘંટડી જેવા અવાજે તે બોલી. મેકવેનનું માથું ફરવા લાગ્યું. આખું વાતાવરણ જનદુષ્ટ થઈ ગયું હતું.

“હું તમારે માટે ગમે તે કરવાને તૈયાર છું.” મેકવેન એલીસની પાસે પુરશી ખેંચી તેના ઉત્તર ઉરજ પર નયન ઠેરવી બોલ્યો : આજ સુધી કોઈ પણ સુંદરીને મેં મારા બેઠ કહ્યા નથી. આજે તમને પહેલીવાર આ બેઠી નાટકના પરદા પાછળ શું ખેલ ખેલાઈ રહ્યા છે તે હું કહેવા માગું છું.”

“ડિટેક્ટીવો હંમેશાં મને છંદ્ર કરી નાખે છે. જુઓ, હમણાંજ હું ડિટેક્ટીવ વારતા વાંચતી હતી. તમે ધણાજ હુશિયાર છો !” એલીસ અર્ધ ખીડેલા નયને બખડી.

“મેં શું શોધી કાઢ્યું હશે ? કલ્પના કરો જોઈ-”

“તમેજ કહેાને ! મને તો કંઈ સમજ પડતી નથી.”

“સાંભળો ત્યારે ! જે માણસનું ખૂન થયું છે તે વરડન હતોજ નહિ.”

“વરડન નહોતો ?” એલીસ ચમકી : “ત્યારે શું મી. વરડન જીવતો છે ?”

ડિટેક્ટીવ મેકવેનનું રંતું પણ ફરકયું નહિ. તેની ગોળી આપ્પાદ લાગી હતી.

“હા. વરડન હજી જીવતો છે. પણ મીસ બ્રાઉન ! તમે એ જાણીને આટલાં બધાં અજબ શા માટે થાઓ છો ?”

એલીસ પાછી બેઠી થઈ અને તે ડિટેક્ટીવ તરફ અવિશ્વાસની નજરે જોઈ રહી : “કંઈ નહિ ! તમારી વાતજ ભલભલાને અજબ કરનારી છે,” એલીસે મેકવેનને છેતરવાની કાશેપ કરી પણ મેકવેન તેના માથાનો હતો.

“તમે જાણો છો કે મીસીસ હેરીક નાદાન છોકરી હતી ત્યારે ક્લોડ વરડનને પરણી હતી. આ વાત તમે પ્રથમથી જાણતાં હતાં છતાં તમે તે જાણીજોઈને મારાથી ધુપી રાખી હતી.”

એલીસ સમજે કે તે જળમાં સપડાઇ ગઇ આ માણસ વરડન અને રોઝનો આખો ઇતિહાસ જાણતો હતો એમ તેને લાગ્યું. હવે તે પોતાનો બચાવ કરવા તૈયાર થઇ.

“હા. હું એ વાત જાણતી હતી. પણ તે તમને ઉપયોગી થઇ પડશે એમ મને લાગ્યું નહોતું.” તે શાંત અદ્યથી બોલી.

હવે ડિટેક્ટીવને લાગ મળ્યો અને તેણે તેનો તરત લાલ લીધો. તે એલીસ તરફ તીક્ષ્ણ નજર કરી બોલી ઉઠ્યો: ‘મીસ બ્રાઉન ! રોઝ હેરીક અને તેના જીવન સાથે તમને કંઇજ સંબંધ નહોતો તો પછી ખુનને બીજે દિને તમે ફેક્ટોરિમાં વ્હાઈટ રોડ હોટલમાં જોન હેરીકને ટેલીફોનથી શા માટે કહ્યું હતું કે ત્રેન ચૂકી ગયા પછી રોઝ તમારે ત્યાં આવી તેની વચ્ચે તે ક્યાં ગઇ હતી અને તેણે શું કયું’ હતું તે તેણે પોતાની પત્નીને પૂછી લેવું ?.....”

“તમે મને ફસાવવા માગે છો ?” બહારથી પોતાનો ભય જરાપણ બતાવ્યા વિના એલીસે ગુસ્સાભરી શાંતિથી પૂછ્યું. તેના દીક્ષમાં આવેશની આગ લાગી હતી. પણ તેના ચહેરા પર જરાપણ પરિવર્તન થયું નહિ. મેકવેન પોતાની વિજયી પળમાં તે કંઇ જાતની સ્ત્રીની સામે બેઠો હતો તે જુલો ગયો.

“મારા સવાલનો જવાબ આપો.” તેણે સત્તા બતાવી.

“હું દિલગીર છું કે તમે મારી ધારણાથી જુદીજ જાતના માણસ છો. મારા મિત્ર તરિકે મેં તમને આવકાર આપ્યો. પણ નહિ. તમે લાગણીહીન અધિકારી છો.....”

મેકવેનનો આશાનો મિત્રારો તુટી પડવાની અણીપર આવ્યો. એલીસ તેની સામે ઉઘાડે માથે બેઠી હતી અને તેના જાંઘ અવધવો મેકવેનની નજર સામે તરી રહ્યાં હતાં. અચાનક મેકવેન છેલ્લે પાટલે બેઠો: “જુઓ, હું પહેલીવાર અહિં આવ્યો ત્યારે તમારા માટે મને જરાપણ લાગણી નહોતી. શકમંદ માણસોની ટીપમાં આવતી સામાન્ય સ્ત્રી કરતાં તમે મારે મન જરાપણ વધારે ન હતાં. તમારા જવાબથી મને સંતોષ થયો નહોતો તેથી તમારી પાછળ જસુસી કરવા માટે મેં મારા મદદનીશને મેલ્યો હતો.”

“મારી હીઝચાલ તપાસવા?”

“હા. મારો મદદનીશ હોલ્કર પડછાંયાની પેઠે તમારી પાછળ પડ્યો હતો. સેન્ટ લીઓનાડસના જાહેર ટેલીફોન પર તમે ગયાં અને ત્યાંથી જોન હેરીકના કાનમાં ઝેર રેડ્યું તે હોલ્કર જાણ્યો હતો. તમે કોને ફોન કર્યો તેનો નંબર તે જાણી શક્યો પણ કમનસિબે તમે શી વાતચીત કરી હતી તેની તેને ખબર પડી નહોતી. એ તુટી મેં પુરી કરી. હું જાતે ફોનકરટોન ગયો અને બીજા પાસેથી વાત કઢાવવાની અમારી રીત પ્રમાણે તમે જોનને શું કહ્યું હતું તેની શબ્દે શબ્દ માહિતિ મેળવી.”

“ખોટી વાત—” એલીસ મોત જેવી શીઝી પડી બબડી.

“નહિ. સાચી વાત. તમે પહેલા ફોનકરટોનના વ્હાઇટ રોક હોટલનો નંબર આપ્યો. નંબર મળતાં તમે જોનને ફોન પર બોલાવ્યો અને એક દ્વિતચિંતક તરિકે રોઝ વિક્ટોરીઆ સ્ટેશન પર તેનાથી છુટી પડી

પછી તેણે શું કયું” હતું તે તેને પૂછી જોવા માટે તમે જોનને વિનંતી કરી. ખરી વાત કે નહિ ?

કેટલીકવાર સુધી એલીસ ગુપચુપ ખેસી રહી. તેની આંખો ખંધ હતી. તેનો ચહેરો રૂની પૂણી જેવો સફેદ થઇ ગયો હતો. મેકવેનને લાગ્યું કે તે બેભાન થઇ જશે. એલીસનું કંઈ પણ વદન જોઇ ડિટેક્ટીવ પીગણી ગયો. તે તેની છોક નજીક ગયો અને હિમ્મતથી તેણે પોતાના હાથમાં એલીસનો નાભુક હાથ લીધો. એલીસ ચૂપ ખેસી રહી. તેના નાભુક હાથના સ્પર્શથી મેકવેનની નાડીમાંથી જોસખંધ લોહી વહેવા લાગ્યું.

“તમે ગભરાઓ ના-તમારો બેદ મારા શિવાય કોઇ જાણવાનું નથી.” તે તેને પટાવવા લાગ્યો: “તરતની પરણેલી નવોદાના પતિના કાનમાં ઝેર રેડવામાં તમે મૂખાંધ કરી હતી એટલું તો તમેય કબુલ કરશો.”

એલીસે પોયણીના પાન જેવાં નયન ઉઘાડ્યાં: “શું કરવું તે મને સુઝતું નથી. મેં જોનને તેની પત્નિ સામે ઉશ્કર્યો હતો એ વાતની તેને જાણ થશે તો મારી આખરની ધુળધાણી થઇ જશે.”

“તેટલા માટેજ મેં તમને એ વાત કહી છે કે જેથી ફરીથી તમે એવી મૂખાંધ નહિ કરો. વળી બધી હકીકત જાહેરમાં આવી જાય તો કેવા ભયંકર તર્કો થાય તે તમે જાણો છો ? હેરીકનો સ્ત્રી તમારે ત્યાં આવી હતી. તેણે તમારા પર વિશ્વાસ મૂકી સઘળી વાત કરી. તેની કંઈ કથાથી તમારું હૃદય પીગણી મયું અને તમે તેના ગુન્ધાનાં ચિન્હો નાભુક કરવા માટે બનતું કયું”. ખરુંને ?

“હવે એ વાત જવા દો. મને દુઃખ થાય છે. મેં બધું રોઝને ખાતર ક્યું” હવું. પણ જ્યારે મને જણાયું કે તે જોનને પરણી ગઈ..” તે અટકી. મેકવેનના કાન ઉંચા થયા.

“ત્યારે તમને એકવાર જોનના પ્રેમની આશા હતી?”

“હા.” દુઃખદ સ્વરે એલીસ બોલી: “હું જોન પાછળ પાગલ થઈ હતી. તે રોઝને પરણી ગયો તે જાણીને હું ધણીજ ગુસ્સે થઈ હતી. ઓ પ્રભુ! કેવી વિચિત્રતા? આજે રોઝ જોનની સેક્રેટરી હતી અને કાલે તેની પત્ની થઈ ગઈ...”

“અને હવે રોઝ કોની બેરી છે તે કોઈ કહી શકશે?” મેકવેન હસ્યો.

“તમે કહો છો તેમ જો વરડન જીવતો હોય તો તે વરડનની સ્ત્રી છે.”

“મારી તે વિષે ખાત્રો નથી. વરડને તેને તજ દીધી હતી એટલે કાયદાની નજરે રોઝ સ્વતંત્ર છે. તમે જાણો છો કે લગ્નને દિનેજ વરડન રોઝને તજ ગયો હતો!”

એલીસ થરથર ધ્રુજવા લાગી.

“રોઝ કલોડ વરડનને પરણી હતી તે તમને કાણે કલ્યું?”

“હમણાં તમે પોતેજ બોલ્યાં કે જો વરડન જીવતો હોય તો રોઝ વરડનની સ્ત્રી છે પણ તે પહેલાંથી મને એ વાતની ખબર હતી. અરટન ધારે છે તેટલો હું ઉત્કુષ્ટ નથી.”

“ બરટન કોણ ? ”

“ તે એક ખાનગી ડિટેક્ટીવ છે અને આ કેસમાં રસ લે છે. બરટનનું નામ સાંભળી તમે અજ્ઞ થાઓ છો ? ”

“ હા. હું હમણાંજ એક ડિટેક્ટીવ વારતા વાંચતી હતી તે બરટન નામના લેખકે લખેલી છે. આખી વારતા અજ્ઞ ચાતુર્યથી ભરપૂર છે. એજ બરટનની તમે વાત કરો છો ? ”

“ હા. તે ઘણો હુશીઆર છે પણ આ કેસમાં તેની ભાજ પાકવાની નથી. મીસીસ હેરીક જોન હેરીકની પત્ની થઇ તે પહેલાં પરણેલી હતી એ વાત ફક્ત હું જ જાણું છું. ”

“ મી. મેકવેન ! તમે એમ ધારો છો કે સ્ટીલ બરટન આ કેસમાં પ્રધાન ભાગ ભજવશે ? ”

“ નહિ. તે આવા કેસમાં નકામો છે. આ કેસની રૂપરેખા પણ તે દોરી શકતો નથી. પણ એક મુદ્દા પર તે ઘણો મજબૂત છે. ”

“ શો ? ”

“ મીસીસ હેરીકને તે ખુની માનવાની સાફ ના પાડે છે. ”

“ તેનામાં જરાપણ અકલ હોય એમ લાગતું નથી. ” એલીસ મેકવેનને સીગરેટ આપતી બોલી: “ હવે હું તમારી સાથે ખુલા દીલથી વાત કરીશ. કેમકે હું તમને મારા ખાસ મિત્ર માનું છું. રોઝ વરડનને પરણી હતી. તમારા મિત્ર બરટનને આ વાતની ખબર પડશે ત્યારે તે પણ આપણા મતને મળતો થશે. વરડન જેવા કુર

અને લાગણી હીન પતિને દૂર કરી પોતાનો માર્ગ મોકળો કરવાને રોજ તૈયાર થાય તે તદ્દન સંભવિત છે.”

“હા. પણ જરૂર કહે છે તે વાત જો ખરી હોય તો એ બિચારીનો હેતુ પાર ન પડ્યો.....”

“કેમ ?”

“અંધારામાં તેણે ભૂલથી ભળતાજ માણસને મારી નાખ્યો. તેની સામે ભયંકર પુરાવા ભેગા થઈ ગયા છે. સાંભળો, હેરીક સાથે રોજના લગ્ન થયા તેજ દિને તેને ખબર પડી કે તેનો પહેલો ધણી જીવતો છે અને લંડનમાં છે. કાંઈપણ રીતે તેણે વરડનનું ઠેકાણું મેળવ્યું હશે. કદાચ વરડને છાપામાં રોજના લગ્નની ખીના વાંચીને તેને પોતાના રૂમ પર મળવા બોલાવી હશે. રોજ તેને મળવા મઠ અને તેથી તે સ્ટેશન પર જોનથી છુટી પડી ત્રેન ચૂકી ગઈ.....”

“હા. પછી ?” એલીસ ધ્રુજ.

“જ્યારે રોજ વરડનના રૂમ પર ગઈ ત્યારે ત્યાં અંધારું હતું. બોરડામાં એક પુરૂષ હતો. કદાચ તે વરડન નહિ પણ હોય. રોજ અચાનક છેલ્લે પાટલે બેઠી અને તેણે હેટપીન પેલા માણસને બોકી દીધી. આહ ! મને તો આખો કેસ દીવા જેવો સ્પષ્ટ દેખાય છે.....”

“અને તે પછી—તે પછી તે પોતાનો ગુન્હો સંતાડવા મારે ત્યાં આવી ?” એલીસ બબડી.

“હા. “એલીબી”* પૂરવાર કરવાની આશાથી તે અહિં આવી.” મેકવેન ગંભીર થયો: “અને હવે તમારી સ્થિતિ બચાંકર થાય છે. ગભરાઓ ના. હું હંમેશાં તમારે પડખે રહીશ અને તમારા અવિચારી કૃત્યના ખરાબ પરિણામમાંથી તમને બચાવી લઉંશ. પણ પોલીસની આંખમાં ધુળ નાખવામાં તમે ગંભીર ખતા ખાધી હતી.”

‘હું શું કરું?’ એલીસ બોલી: રોજ મારી સખી હતી. મેં તેની કહાણી સાચી માની. દરેક ચીજ તેની વિરુદ્ધ જતી હતી. આવી વખતે હું મારી સખીને બચાવવા તૈયાર થઈ હતી. મી. મેકવેન ! તમે સત્તાશીલ અધિકારી છો—પોલીસમાં તમારી લાગવજ છે. તમે આ ગોઝારા કેસમાંથી મારું નામ દુર રાખી શકશો ?”

“હું તમને બચાવવા માટે ગમે તે કરીશ.” મેકવેન આવેશમાં આવ્યો: “માસ ડાઉન ! તમને જોયાં ત્યારથી હું ભાન ભુલી ગયો છું. તમે ઘણાંજ ખુબસુરત છો અને હું સૌન્દર્યનો આંધળો પૂનર્ગી છું. જો હું તમને બચાવી લઉં તો તમે મારો વિચાર કરશો ?”

એલીસે શરમથી નેત્રો નીચાં ઢાળી દીધાં. થોડી પળ પછી તે બોલી: “આ આદત આવી ત્યારથી તમે મારા મિત્ર થયા છો. તમારો આભાર હું દિ ભુલીશ નહિ. એકવાર હું જોન હેરીક પાછળ ઘેલી થઈ હતી. પણ હવે જોન પારકા થયો. મારે મન તે કાઢી નથી. હવે હું સ્વતંત્ર છું. પણ જો આ કેસમાંથી તદ્દન સલામત બચાવી લઉં તો તમે મારાં થશો ?” કહી મેકવેન ભાન ભુલ્યો અને તેણે જવાબની રાહ જોયા વિના એલીસને જોરથી બાથમાં લઈ તેના બિંબાધર પર ચુંબનોનો વરસાદ વરસાવવા માંડ્યો.

*“એલીબી” એટલે ગુન્હો થયો તે સમયે ગુન્હાવાળી જગ્યાએ નહિ પણ પોતે બીજી જગ્યાએ હતી એવી સાબીતી આપવી તે.

“મી. મેકવેન !...” મેકવેનની બાથમાંથી છુટી થઈ એલીસ બોલી “શાંત થાઓ. હમણાં બાન ભુતવાનો સમય નથી. આ કેસનો અંત કેમ આવશે ?”

‘એકજ રીતે. મીસીસ હેરીકને ખુનના વાંક માટે અદાલતમાં ઉભી કરવી પડશે.”

“અને તમે મને નિર્લેપ રાખી શકશો ?”

“હા. મોટા જોખમે તેમ થઈ શકશે.”

“મારે માટે તમે તેવું જોખમ ખેડશો ?”

“હા. પણ હું વિચાર કરીને તમને છેવટનો જવાબ આપીશ. ઉતાવળથી બાજી બગડી જવાનો ભય છે. હું આવતે અઠવાડીએ તમને મળીશ અને તેટલામાં શું થાય છે તે પરથી આપણે આપણા પ્લાન નક્કી કરીશું. બરતને જે દિશા નક્કી કરી છે તેજ દિશાએ તે જશે તો મને મીસીસ હેરીકને પરહેજ કરવાની ફરજ પડશે.

એલીસના ઓઠ પર સ્મિત ફરક્યું.

“જો તમને મારી જરાપણ કિંમત હોય તો શું કરવું તે મેં તમને કહી દીધું છે.”

“હું તે કદિ ભુલીશ નહિ-જ્હાલી !” મેકવેન બોલ્યો અને એલીસને ચુંબન કરી તે વિદાય થયો. તેનાં પગલાંનો અવાજ બંધ થયા પછી એલીસ બબડી ! “ગંધેડો ! પહેલા નંબરનો ગંધેડો ! ઓ ખુદા ! મામલો આટલી દહે જશે એવો મને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ નહોતો.....”

પ્રકરણ ૧૮ મું.

વરડન પકડાયો.

રટીલ બરડનની સલાહથી સાતેક દિવસથી રોજ પોતાની બહેન એડીથ સાથે લંડનમાં બેઝવોટરમાંના ફ્લેટમાં રહેવા આવી હતી. મામડાંના તેઓના ધરના ઠેકાણાપરજ સઘળા ટપાલ આવતી અને ત્યાંથી સઘળાં પત્રો લંડન મોકલવાની પોસ્ટ ઓફીસ સાથે એડીથે મોકલવણુ કરી હતી. એડીથને માથે મોટી જવાબદારી આવી પડી હતી. દરરોજ રહવારે તે દુઃખી રોજને જોતી અને અજબ સંજોગોના બોમ અઘ પહેલી પોતાની નિર્દોષ બહેનને દિલાસો આપતી. રોજ દિવસે દિવસે નબળી થતી જતી હતી. તેના માલપરની ગુલાબી રતાશ ઉડી ગઈ હતી અને તેનો ચહેરો લોહી વિનાનો સફેદ થઈ ગયો હતો. તેની આંખો ચાલુ ચિંતા અને રૂઢનથી ઉંડી ઉતરી ગઈ હતી. હજુએ બિચારીની આફત પૂરી થઈ નહોતી. હજુ તેના બહાલા પતિ જોન સમક્ષ તેને ભયંકર એકરાર કરવાનો હતો અને તે સમયે બંને પ્રેમીઓના જીવર પર વજ્રાઘાત થવાનો હતો. હજુ થોડો સમય દુનિયાની નજરે રોજને હેરીકની પત્નીનું પાત્ર ભજવવાનું હતું. જોને તેને પોતાના સઘળા પત્રો ખોલવાની રજા આપી હતી અને જો કંઈ તાકીદનું કામ હોય તો તેના પર માદ્રીડ ખાતે તાર કરવાની સુચના કરી હતી.

આજે સઘળા પત્રો સાથે એક નનાર્મો પત્ર આવ્યો. રોજ તે વાંચતાંજ થયરી ગઈ. તેની આંખે અંધારા આવ્યા. એડીથ સમજી

ગઘ કે આ પત્ર કંઈ નવી આફત લાગ્યો છે. તેણે રોઝના હાથમાંથી કવર લઈ લીધું. કવર પર “જેન હેરીક એસ્કવાયર મેનર લાઉસ, લુકડ” તું કેટલાં હતું અને ટપાલીએ તે છેકડીને લાંડનનું શીરનામું લખ્યું હતું.

ઝેડીથ આ પત્ર વાંચી અજબ થઈ. તે નીચે મુજબ હતો:

“હવે વખત આવી લાગ્યો છે કે જ્યારે મારાથી વધુવાર મૈન રહી શકાય તેમ નથી. હું જે ભયંકર વાત જાણું છું તેથી મારું જીવન મને કંપે છે. ક્યોડ વરડનના ઓરડામાંથી જે માણસની દારૂ મળી આવી હતી તેનું તમારી એ પત્ની ખુન કયું” હતું. હું તમને મળીને સધળો ખુલાસો કરું ત્યાં સુધી આ વાત કોઈને કહેતા નહિ.”

આ પત્ર પર કોઈની સહી નહોતી તેમ તે ક્યાંથી આવ્યો હતો તેનું ટેકાણું પણ નહોતું.

રોઝ આ પત્ર વાંચી અત્યંત ગભરાઈ ગઈ.

“ઓ રામ ! મારું શું થશે ? આનો અંત શો આવશે ? મેં મુખીએ જેનને પ્રથમથીજ મારી કરમકથા કહી દીધી હોત તો આ વખત ન આવત. હવે લોકો કહેશે કે મારા હાથ લોહીથી રંગાયલા છે—હું ખુની છું. પણ એ વાત સાચી નથી. પ્રભુ સાક્ષી છે કે હું નિર્દોષ છું. મારો જેન મારી વાત માનશે.”

“જેન તું કહેશે તે બધું માનશે.” તેના ગળાની આસપાસ હાથ નાખી ઝેડીથ બોલી: “તારી સ્થિતિ કવી હતી તે જેન જાણશે

ત્યારે તે તારી દયા ખાશે. આ કાગળની ચિંતા ન કર. કોમ હીય-કારાનું આ કામ છે; નહિ તો કાગળ લખનારે નીચે સહી કરી હોત. આવા નનામા કાગળનો કાંઈ અર્થજ નથી.”

રોઝ આફતમાં એટલી બધી ગુંગળાઈ ગઈ હતી કે નાની બહેનના દિલાસાથી શાંત થઈ નહિ.

“આપણે આ કાગળ પોલીસને આપી દઈએ તો કેમ ? બહેતર છે કે હું હમણાંજ બધી વાત પોલિસને કહી દઉં. કદાચ એ લોકો જોન પાછો આવે તે પહેલાં મને ખૂનના વાંક માટે પરહેજ કરે . ”

“નહિ. નહિ. એમ કરવાની કંઈ જરૂર નથી. આ કાગળ ધણો ઉપયોગી છે, તે પરથી જણાય છે કે કોઈ પરદા પાછળથી તારી વિરુદ્ધ કાવત્રું કરે છે. ચાલ, નારતો કરી લે, તું ખાશે નહિ તો માંદી પડશે, હું આ કાગળ મી. અરટન પાસે લઈ જઈશ.”

દશ વાગે એડીથે અરટનના બારણાની ઘંટડી વગાડી, તરતજ નોકર તેને દિવાનખાનામાં લઈ ગયો. અરટન ખુરશી પર બેસી અનેક કાગળો સાયંટીશીક યંત્રોથી તપાસતો હતો. એડીથને જોતાંજ તે ઉભો થઈ ગયો અને પોતાની યુવાન માથાકને વ્હાલથી શેકહેંડ કરી તેણે તેને ખુરશી પર બેસાડી.

“કેમ ! તમારા બહેન મઝામાં છેને ?” અરટન મોઝલા સ્વરે બોલ્યો, એડીથે આવા રંગીલા સ્વભાવની આશા રાખી નહોતી રોઝના દુઃખે તે અધમુઘ થઈ ગઈ હતી. એટલે અરટનના સવાલનો જવાબ

ખાઇ જઇ તેણે કહ્યું: “હું તમને એક વિચિત્ર કાગળ આપવા આવી છું. મેનરમાંથી આજે સવારે એક નનામો પત્ર મળ્યો છે તેમાં રોઝ પર તદ્દન જીરો ફેર આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે, લો—” કહી એડીથે પેલો કાગળ જરટનના હાથમાં મૂક્યો.

“મીસ મેક્લેસ ! આ કાગળ ધણોજ કિંમતી છે.” કવર અને કાગળ સંભાળથી તપાસી તે યુવાન ડિટેક્ટીવ બોલ્યો: “મીસીસ હેરીક આ અક્ષર ઓળખે છે?”

“નહિ. તેણે કદિ આવા અક્ષર જોયા નથી.”

“આ કાગળ ઓક્ષફર્ડથી પોષ્ટ થયો છે. યાં મીસીસ હેરીકના કાંઈ મિત્રો યા ઓળખીતા છે?”

“નહિ. મી. હેરીક ઓક્ષફર્ડમાં ભણતા હતા એટલે તેમના મિત્રો ત્યાં હશે. પણ રોઝ તેમને ઓળખતી નથી. રોઝ જાંઠગીમાં કદિ ઓક્ષફર્ડ મઠ નથી.”

“આ પત્રને મીસીસ હેરીક ગંભીર લેખે છે?”

“હારતો !”

“મી. હેરીક પર આ પત્ર લખાયો છે. હજી રોઝ જોનના સંબંધના પત્રો બોલે છે?”

“હા. તમારા કહેવા પ્રમાણે જાણે કંઈજ ન બન્યું હોય તેમ તે વર્તે છે. અમે લંડન આવ્યા છીએ તેની જોનને ખબર આપવામાં આવી નથી.”

“શાઆશ ! મેં જાણી જોઈને તમને શહેરમાં આવવાની સલાહ આપી છે. ગામડાંના બંગલામાં રોકાઈ હેરીક સાથેના હનીમુનની વારંવાર યાદ આવત અને હાલના સંજોગોમાં તેને તેથી વધારે દુઃખ થાત જ્યારે રોક ફરીથી પોતાના બંગલામાં જશે ત્યારે મિસીસ હેરીક તરિફે જશે. મેં તમને તે માટે વચન આપ્યું છે અને આજે ફરીથી રોકને નિર્દોષ સિદ્ધ કરવાનું હું વચન આપું છું.”

એડીથના દીલમાં નવી નવી આશા ઉત્પન્ન થઈ.

“મી. બરટન ! તમે જે જાણતા હો તે બધું મને કહી દો એમ તમને કહેવાની મને લાલચ થઈ આવે છે...” એડીથના વદનપર અજોય હાસ્ય ચમક્યું.

બરટન તેને જાણથી જોઈ રહ્યો હતો. આ કેસ પાછળ તેણે રાત દિવસ જોહમત લીધી હતી પણ પોતાના સ્વપ્નનાં પરીને પોતાની નજર સામે બેઠેલી જોઈને તે સમજી શકે નહોતો.

“તમે તમારું વચન ભૂલી ગયાં છો ?” જરા આવેશથી ધ્રુજતા અવાજે બરટન પૂછ્યું.

“હું કદિ મારું વચન તોડીશ નહિ.”

બરટનના વદનપર આનંદની ચમક આવી.

“ત્યારે સાંભળો. આ બેદી કેસના સમજા બેદો ધીમે ધીમે સ્પષ્ટ થતા જાય છે. તમને હું જે કહું છું તે રોકને ના કહેતા. હું તમને મળીને લંડન આવ્યો ત્યારે કેસોડ વરડનને શોધી

કાઢવાનો મેં નિશ્ચય કર્યો હતો. આ પળે તે મારા પંજામાં સપડાવાની આણીપર છે.”

“ પણ તમે તો અહિં-મારી પાસે છો.” જાણે તેની વાત ન માની શકાતી હોય તેમ એડીથ ગાળુગણી.

“ ખરું પણ મેં વરડનને એક પણ પાણુ નજરની બહાર જવા દીધું નથી. ચરમાની ભાગેલી જોડ ઘણી કિંમતી થઈ પડશે એમ મેં તમારી બહેનને કહ્યું હતું અને મારી માન્યતા સાચી નીવડી છે. એ ભાગેલા ચરમા વરડનનાજ હતા અને થોડા સમયમાં હું તેને ગીરફતાર કરાવીશ.”

“ ખરેખર ?” એડીથ મલકાઈ.

“ ખરેખર લાંડનમાં આવતાંજ હારલી સ્ટ્રીટમાંના એક પ્રખ્યાત ચરમાવાળાને મેં પેલા તુટેલા ચરમા બતાવ્યા. તેણે તે તપાસીને કહ્યું કે “ આવા ચરમા લાખમાં એકજ માણુસ પહેરે છે. એવા ચરમા જવલ્લેજ બતાવવામાં આવે છે એટલે તે કાણે બતાવ્યા હશે તે શોધી કાઢવામાં મુશ્કેલી નડશે નહિ.” આ વાત સાંભળી હું ખુશાલીથી ગાંઠા થઈ ગયો.”

“ પણ તેથી વરડન તમારા હાથમાં શી રીતે આવ્યો ?”

“ સાંભળો તો ખરા. ચરમાવાળાએ મને બખર આપી કે ફ્રેમ પર અંગ્રેજ પેટીનું નામ છે પણ આવા ચરમા ઈંગ્લેન્ડમાં બનતા નથી. લગાઈ પહેલાં લીપઝીગમાં એક જરમન પેટી આવા ચરમા

બનાવતી હતી. પણ તે પછી આપણા સાયંટીસ્ટો ધણી આગળ વધ્યા છે અને હવે એક અંગ્રેજ પેટ્રી સંઘળી જાતના ચશ્મા બનાવે છે.”

“ પણ ચશ્માની નવી જોડ માટે વરડન એ પેટ્રીમાં જશે ખરો ?”

“ હા. તમને યાદ હશે કે તમારી બહેનનાં કહેવા મુજબ ચશ્મા વિના વરડનને કંઈ દેખાતું નથી તેની પાસે યીજી ચશ્માની જોડ હશે પણ તે પોતાનો ઓરડો ઉતાવળમાં છોડી ગયો હતો અને નાસી જતી વખતે પૈસા અને મરનારનાં કપડાં શિવાય કંઈ સાથે લઈ ગયો નહોતો. આથી તેને નવા ચશ્માની અનિવાર્ય જરૂર પડી હતી. થોડો વખત તો તે સંતાઈ રહ્યા પણ તે પછી તે સ્નાન્ડમાં એક ચશ્માવાળાની દુકાને ગયો અને ત્યાં પોતાના નંબરના ચશ્મા બનાવી આપવા માટે તેણે ગમે તે કિસ્મત આપવાની ખુશી બતાવી.....”

“ તે તે દુકાને ચશ્મા લેવા ગયો હશે.”

“ હા. પણ તે વખતે ચશ્મા તૈયાર નહોતા. તે પછી હું તે દુકાનદારને મળ્યો અને તપાસ કરતાં તેણે આ ચશ્માનો ઓર્ડર આપનારનું જે વર્ણન કયું તે વરડનને મળતું આવે છે. હવે જો કંઈ અણુધારી આજ્ઞાત ન આવે તો થોડા સમયમાં હું વરડનને પોલીસને હવાલે કરીશ.”

“ પછી ?”

“ પછી તેની ખુનના આરોપ માટે તપાસ ચાલશે અને તેને સજા થશે. એટલે તમારી બહેન તેના પંજામાંથી છુટી જશે.”

“ તમે જોનને ભુલ્યો જાઓ છે. મી. અરટન ! તમે ધારો છે કે તે રોજને માફ કરશે ?”

“ હા. કોઈપણ પુરુષનો સાચો પ્રેમ તેની પ્રીયતમાની અવિચારી ભુલથી નષ્ટ થતો નથી. રોજે પોતાની ભુલનું પૂરતું પ્રાયશ્ચિત્ત કયું છે.”

થોડીવાર એડીથ તેને ટીકી રહી. હવે તેની સઘળી આશા આ મોહક યુવાનમાં કેન્દ્રસ્થ થઈ હતી.

“ આ નનામા કાગળનું તમે શું કરશો ?”

“ એ ધણો કામનો છે. હમણાં એ મારી પાસે રહેવા દો.”

આ સમય ટેલીફોનની ધંટડી વાગી. અરટને રીસીવર હાથમાં લીધું. “ હા. હું અરટન છું—હં—અરાઅર—બાર—વાગે—વાર સાહેબજી !...”

“ જો કાંઈ જાણુવા જોગ હશે તો હું તમને ખબર આપીશ.” રીસીવર છોડી દઈ અરટને એડીથને કહ્યું : “ તે દરમ્યાન રોજને વિશેષ હિંમત આપજો. હું તેને નિર્દોષ પુરવાર કરીશ ત્યારેજ જાંપીશ.”

“ તમારો આભાર, મી. અરટન !”

એડીથ બરટનની રગ્ગ લઈ વિદાય થઈ. બરટન બારીમાંથી રરતાપરથી જતી એડીથને જોઈ રહ્યો: “આ સુંદરી એક દીવસ મારી પત્નિ થશે.” તે બબડ્યો.

એડીથ અદ્રશ્ય થઈ.

“સ્કોટલૅન્ડ યાડ' પ્લીઝ ! . . .” ફરીથી બરટન ફોન પર ગયો: “તમે યાડ'માંથી વાત કરો છો કે? મારે ડીરેક્ટ્રીવ સારજન્ટ મેકવેનનું કામ છે.. કાણુ મેકવેન કે? હા-હું સ્ટ્રીલ બરટન છું...તું એકલોજ છે?”

“હા. તદ્દન એકલો છું.”

“હીક ત્યારે તું એકદમ મારી પાસે આવ.”

“ક્યાં? તારે ત્યાં?”

“નહિ. ચેરીંગ ક્રોસ સ્ટેશનના નાકા પર સ્કાન્ડમાં ‘વીલીઅસ’ સ્વીટને નાકે બરાબર બારમાં વીશ કમે આવી પહોંચ. પણ તે પહેલાં સર એડવર્ડ પોનશનથીને મળી આવજે.

“ચીકને મળી આવું? કેમ?”

“મને પરહેજગારીનું વોરન્ટ જોઈએ છે.”

“કોને માટે?”

“કોનો વરડન માટે. બરાબર બાર વાગે તે સ્કાન્ડમાંની એક દુકાને આવવાનો છે”

“તું ગાંડો થયો છે?”

“હા. હું કલોડને પકડવાને ગાંડો થયો છું.”

“તેની સામે પુરાવા શા છે?” મેકવેને પુછ્યું.”

અરટનને ગુસ્સો ઉપજ્યો.

“તું ચાંપતો ના થા. ચાલ્સ! વરડન નિર્દોષ હોય તો તે ખુનવાળી રાતે નાસી શા માટે ગયો?”

“તું જોને પકડવા માગે છે તે વરડનજ છે તેની શી ખાત્રી?”

“મારી પાસે અતૂટ પુરાવો છે.”

“મને તો રોઝજ ખુની જણાય છે.”

“તું રોઝનું નામજ ભૂલી ગયો.”

“મને તારી વાત ગમતી નથી.”

હવે અરટનની ધીરજ ખુટી.

“જો મેકવેન! આપણી ખુની દોરતીને લીધે આ ખુનીને પકડવાની હું તને તક આપું છું. તું કહેતો હતો કે જો આ ખુની પકડવામાં તું ફતેહમંદ થાય તો તને રીવીઝનલ ઇન્સપેક્ટરની પદવી મળશે. હું તને એ તક આપું છું. તારી મરજમાં આવે તેમ કર. જો તું ના પાડે તો હું જતો ચાઉં છું. તારામાં આવીશ ને ચીફ કમીશનર પાસેથી વોરંટ લઈ જઈશ.”

“જરા થોભ મને વિચાર કરવા દે.”

“વિચાર કરવાનો વખતજ ક્યાં છે ? અગીઆર તો વાગી ગયેલું બેસી જશે તો પાંજરામાંથી પક્ષી ઉડી જશે અને બધી જ બરબાદ જશે. હું સીધો ટેક્ષીમાં નીકળું છું ને જો તું વખતસર આવી પુગ્યો તો હું યાડમાં આવીશ ને તું વા ખાતો રહી - સમજ્યો ?”

“સમજ્યો પણ જો આ કેસની કીર્તિ તું મને આપવાનો તો પછી તારું શું ?”

“મારી શીકર નહિ. હું રાજી ખુશીથી મારી શોધનો બાલ આપું છું. ચીફ સમક્ષ મેં તને કહેલી બધી હકીકત રજુ કરજે, : વોરંટ મેળવવામાં વાંધો નહિ આવે...આલ, સાહેબજી !”

ટેલીફોન છોડી બરતને હાથકડી અને રીવોલ્વર ગળવામાં ન અને તે ટેક્ષીમાં બેસી આન્ડ તરફ ઉપડી ગયો. મેકવેન તેની જોતો ઉભો હતો પણ તે ગભરાયલો લાગતો હતો.

“ગભરા ના.” બરતને આનંદિત ચહેરે કહ્યું : “ખુન ગમે કયું” હોય પણ વરડનને પકડ્યા વિના આપણો છુટકો નથી.”

“પણ એ વરડનજ છે તેની સાબીતી ?”

“તેની સાબીતી એ કે દુકાનઘરને મેં જે ફોટો બતાવ્યો તેજ માણસ તેને ચક્ષમા બનાવવાનું સોંપી ગયો છે એમ તે કહે જો બારમાં ત્રણ કમ છે. આ સામી દુકાને વરડન આવવાનો છે.

બરડન વરડનને પકડવાને ઐટલો બધો આતુર થઈ ગયો હતો કે તે મેકવેનના ચહેરા પરની ચિંતા જોઈ શક્યો નહિ. વરડનને બદલે ભળતાજ માણસને પરહેજ કરવાની શક્યતાથી નહિ પણ કોઈ બીજાજ કારણસર મેકવેન ભયગ્રસ્ત થયો હતો.

રસ્તામાંથી અનેક રાહદારીઓ પસાર થતા હતા. અંતે એક લાંબા માણસને કુટપાથ પરથી આવતો જોઈ બરડન સાવધાન થયો. તે ઘણીજ સંભાળથી ડગલા ભરતો ચરમાની દુકાન તરફ જતો હતો. બરડન તરતજ પાછળથી તેની પાસે જઈ પુગ્યો અને તેના ખભા પર હાથ મૂકી બોલ્યો:

“તમારું નામ કલોડ વરડન છે?”

“હા.” વરડને જવાબ આપ્યો.

મેકવેન હવે આગળ આવ્યો તે બોલ્યો:

“કલોડ વરડન ! તા. ૧૫ મી જુનની રાતે એક નામ નહિ જણાયલા સખસનું ખુન કરવાના આરોપ માટે તમને પકડવાનું મારી પાસે વોરંટ છે અને હું તમને ચેતવણી આપું છું કે તમે જે કંઈ બોલશો તે લખી લેવામાં આવશે અને પાછળથી તમારી સામે પુરાવા તરિકે રજુ કરવામાં આવશે.”

પ્રકરણ ૧૯ મું.

પ્રતિજ્ઞા.

વરડને પોતાની આસપાસ ત્વરિત નજર ફેરવી. તેની સામે અશ્માવાળાની દુકાન હતી. તેની પાસે સ્ટ્રોટલેંડ યાડનો ડિટેક્ટીવ હતો અને તેની પાછળ જીવાન બરટન ઉભો હતો. આ બે જાણુને થાપ આપીને નાસી જવાનું વરડન માટે અશક્ય હતું. વરડને ભયથી નિશ્વાસ નાખ્યો.

“ મને ધાસ્તીજ હતી કે વહેલાં મોડા હું પકડાઈ જઈશ.” તે ઝોહ કરડતો બખડ્યો: “ મેં લંડનમાંથી નાસી જવાની ઘણી કોશિષ કરી પણ બધા સ્ટેશન પર પોલીસની નજર હતી. સાઈં થયું કે હું પકડાઈ ગયો. હવે મારી ચિંતા દુર થઈ. હું તદ્દન નિર્દોષ છું”

મેડ્રેવેને લવાં ચઢાવ્યાં: “ તમે જે બોલો છો તેની સંભાળ રાખો આ બધા શબ્દો તમારી સામે પુરાવા રૂપે રજુ થશે. મેં તમને પ્રથમથીજ તે માટે ચેતવણી આપી છે.”

સ્ત્રીજ બરટને આ સમયે એક ટેક્ષી બોલાવી તે ક્લોડ વરડન ચહેરાનું આગ્રિકીથી નિરીક્ષણ કરી રહ્યો હતો. ક્લોડના ચહેરા પર અગ્નયમી, ભય, ચિંતા અને છુટકારાની મિશ્રીત લાગણી છવાઈ હતી

“ હું નિર્દોષ છું-તદ્દન નિર્દોષ છું,” વરડન પાછો બખડે “ મારી સામે પ્રબળ પુરાવા દેખાતા હશે. પણ મેં કોઈનું ખુન કર્યું નથી. મારી જીંદગીમાં મેં કદિ લોહી રેડ્યું નથી.”

મેકવેને ટુંકાક્ષરી લીપિમાં આ બધું ટપકાવી લઈ સ્ટીલ બરતનને પુછ્યું: “એના ચશ્માનું શું કરવું છે?”

“એને ચશ્મા લઈ લેવા દો અને ચશ્માવાળાને કહો કે તેને સાક્ષી તરિકે રજુ થવું પડશે. વરડન ચશ્મા વિના દેખી શકતો નથી.”

થોડી મિનિટમાં બધો તમાશો પુરો થયો. વરડને ચશ્માવાળાને ત્યાંથી ચશ્મા લીધા. લોકોનું જરા પણ ધ્યાન ખેંચ્યા વિના મેકવેન અને બરતને તેને ગીરફતાર કર્યો હતો. પોલિસ સ્ટેશન પર જઈ વરડન પર ખુનનો આરોપ મેલવામાં આવ્યો. પણ કોઈપણ છાપાને આ વાતની ખબર પડી નહિ. પોલિસે વધુ તપાસ કરવા માટે વરડનને પોતાના કબજામાં રાખવા માટે મુદત મેળવી.

જ્યારે આ બનાવ બન્યો ત્યારે ઇન્ટર નેશનલ કમીશનમાંનું જેન હેરીકનું કામ પુરું થયું. તે તરતજ લંડન આવવા ઉપડ્યો અને સાંજે પાંચેક વાગે લંડન આવી પુગ્યો. તેના મનમાં એકજ વિચાર ઘેળાતો હતો અને તે જેમ બને તેમ જલદી પોતાની વહાલી રોઝને મળવાનો હતો. પણ સેન્ટ પાન્ક્રાસ આગળ તે નિરાશ થયો. છ વાગાની ફાસ્ટ ટ્રેન ઉપડી ગઈ હતી અને આઠ વાગા સુધી બીજી ટ્રેન નહોતી. તેની પાસે બે કલાક હતા એટલે તે પોતાના કાગળો મૂકવાને મીડલ ટેમ્પલમાં પોતાની ચેમ્બરસમાં ગયો. તેના ગેરહાજરીમાં કામનો બોજો વધી ગયો હતો. પણ તેના કારકુને તે વિષે વાત કરી નહિ. જેનને જોતાંજ કારકુને અંગત વાત ઉપાડી: “સાહેબ, મારે તમને એક અશુભ સમાચાર આપવાના છે. બે કલાક પહેલાં.....”

“શું મારી પત્નીને કંઈ થયું છે?” જોન ચિંતાતુર થયો.

“નહિ સાહેબ!” કારકુને જવાબ વાળ્યો: “મી. રોબર્ટ્સના નોકરે ફેન કરી ખબર આપી છે કે મી. રોબર્ટ્સ ગંભીર માંદગીના ભોગ થઈ પડ્યા છે, કોઈ કોઈ વાર તેમને સન્નિપાન થઈ જાય છે અને જ્યારે હોંસમાં આવે છે ત્યારે તમનેજ યાદ કર્યા કરે છે.”

“અરે રામ!” જોન દુઃખી થઈ બોલ્યો: “રોબર્ટ્સ મારા મુરખી છે. તેમની મહેરબાનીથી હું આ દરજ્જે પહોંચ્યો છું. મેરીસ મી. રોબર્ટ્સ મને શા માટે બોલાવે છે તે તું જાણે છે?”

“નહિ સાહેબ! મી. રોબર્ટ્સના નોકરના કહેવા પરથી એમ લાગે છે કે કોઈ કેસ વિષે તમારું કામ છે. મી. રોબર્ટ્સ થોડા વખતથી જીવતોડ મહેનત કરતા હતા અને હૃદયદારની જેલમતથીજ તે પટકાઈ પડ્યા છે.”

“અફસોસ! મી. રોબર્ટ્સના જેવી સખત મહેનત કરનાર કોઈ પણ ધારાશાસ્ત્રી નથી.” જોને નિસાસો નાખ્યો.

“તેમની હાલત ગંભીર લાગે છે. આજે સાડા પાંચેક વાગ્યાને મુમારે એક સ્પેશીઆલીસ્ટે ફેન કરી તમે આવ્યા છો કે નહિ તેની તપાસ કરી હતી.”

“શું? રોબર્ટ્સ એટલા બધા બીમાર છે?”

“હા. સાહેબ! મેં સ્પેશીઆલીસ્ટને કહ્યું હતું કે તમે આજે આવવાના છો પણ આવનાંની સાથેજ તમે ઘેર જશો.”

“હા. મારી રોઝને મળવાને હું ઘણોજ આતુર છું. મોરીસ ! રોઝને ફ્રેનચી બબર આપ કે મને ઘેર આવતાં મોકું થશે.”

“ટેલીફોન લાઇન બગડી ગઈ છે સાહેબ !”

“ત્યારે આ તાર મોકલી દે. હું બનતાં સુધી રાતે આઠ વાગ્યાની ટ્રેનમાં જઈ પુગીશ. રોબર્ટસ મારા વડીલ છે અને તેમને મળ્યા વિના મારાથી ઘેર જવાય તેમ નથી.”

મોરીસ તાર લઈ ચાલ્યો ગયો અને જોન ઝોકલો પડ્યો. દશ વર્ષમાં તે ઈંગ્લીશ આરમાં પહેલા નંબરના ધારાશાસ્ત્રી તરિક પ્રખ્યાત થયો હતો. રોબર્ટસે તેને આગળ વધાર્યો હતો અને તે જોનને ક્યા ખાસ કામસર મળવા માગતો હશે તે જાણવાને તે ઉત્કંઠીત થયો હતો. જોનમાં સ્વાર્થનો છાંટો પણ નહોતો. તે રોઝને મળવાને અત્યંત આતુર હતો. હનીમુન પછી પાતાની નવપરણિત પત્નીથી વિખુટાં પડતાં તેને લાગી આવ્યું હતું. પણ રાજ્ય તરફથી ફરજ બજવવા માટેજ તેણે કમીશનમાં સેવા બજવવાની હા પાડી હતી. રોઝનું મધુર મુખ્યું તેની નજર સામે તરવરી રહ્યું હતું. આવી મનોદશામાં તે રોબર્ટસને ઘેર પહોંચ્યો, ત્યાં જતાંજ એક નોકરે ગંભીર ચહેરે તેને આવકાર આપ્યો. રોબર્ટસના નોકરે પણ પોતાના શેઠને એટલો બધો ચાહતા હતા કે તેની ગંભીર બીમારી જોઈ તેઓ નિરાશ થઈ ગયા હતા.

“તમે ઉપર જાઓ તે પહેલાં ડોક્ટર તમને મળવા માગે છે, સાહેબ !” રોબર્ટસના નોકરે જોનને કહ્યું.

“મી. રોબર્ટ્સની તબીબત ઘણી ખરાબ છે ?”

“હા. સાહેબ ! તેમના મગજ પર તાવ ચઢી ગયો છે. હું હમણાંજ ડોક્ટરને બોલાવું છું.”

જેન ગંભીર વિચારમાં ગીરફતાર થઇ લાયબ્રેરી રૂમમાં બેઠો. રોબર્ટ્સે તેને આજ રૂમમાં વફાલાતની તાલીમ આપી હતી અને જેન એ વૃદ્ધ વફાલને પોતાના પિતા જેવો આહતો હતો. થોડીવારમાં ડોક્ટર રૂમમાં આવ્યો અને ગંભીર અદાથી જેન સાથે શેકહેંડ કરી બોલ્યો: “મી. હેરીક ! ઇશ્વરેજ તમને વખતસર મોકલી આપ્યા. હવે કદાચ મી. રોબર્ટ્સના મગજ પરનો બોળો હલકો થશે.....”

“હું રોબર્ટ્સને માટે ગમે તે કરવાને તૈયાર છું. મને નોકરે કહ્યું છે કે મગજનો તાવ છે.”

“હા. મેં ત્રણ મહીનાપર એમને સંપૂર્ણ આરામ લેવાની સલાહ આપી હતી; પણ માન્યું નહિ અને જ્યારે તેમને આરામ લેવાની અનિવાર્ય જરૂર હતી ત્યારેજ તેમણે એક ઘણાજ બીકટ કેસ હાથમાં લીધો.” ડોક્ટરે કહ્યું.

“શાનો ?”

“ખુનનો. મી. રોબર્ટ્સે એક ખુનના આરોપીનો બચાવ કરવાનું માથે લીધું છે કે જેને તે તદ્દન નિર્દોષ માને છે. પોલિસ ફાણુ જાણે કેમ જલદીથી કેસ ચલાવવા માગે છે. રોબર્ટ્સને એમ લાગે છે કે

જો તે જાતે બચાવ નહિ કરે તો આરોપી ફાંસીને લાકડે લટકશે, એક નિર્દોષ માણસ મોતની સજા પામે એ વિચારજ લયંકર છે. મી. રોબર્ટ્સ ખાત્રીથી કહે છે કે તમારા સિવાય બીજો કોઈપણ બેરીસ્ટર આરોપીને બચાવી શકે તેમ નથી.”

પોતાના વડીલના પોતાનાપરના આવા અખંડ વિશ્વાસથી જોન મગર થયો. “ ઇશ્વર કરે ને હું તેમના વિશ્વાસને પાત્ર થાઉં.”

“ મી. હેરીક ! હું મારા દર્દીના કલ્યાણ માટેજ આ વાત કહું છું, જ્યારે જ્યારે તે જાનમાં આવે છે ત્યારે તમને બોલાવવાની માંગણી કરે છે. તમે પરદેશ ગયા છો એમ અમે કહ્યું ત્યારે તેમણે કહ્યું કે “ કંઈ શીકર નહિ. હું જોનને બોલાવું છું એમ જાણતાંજ તે ગમે ત્યાંથી આવી પુગશે.”

“ ખરી વાત છે. મી. રોબર્ટ્સને માટે હું દુનિયાના બીજા નાકાપરથી પણ દોડતો આવી પુગત.”

“ આજે બપોરે રોબર્ટ્સની હાલત ઘણી ગંભીર હતી, આંખ ઉઘાડતાંજ તેમણે પુછ્યું કે : “ મી. હેરીક મારા સંદેશાનો જવાબ આપ્યો કે ?” મેં વખત વિચારી મારીજ મરજીથી હા પાડી દીધી.”

“ તમે ઘણું સારું ક્યું” ડોક્ટર ! તમારી સમયસુચકતા માટે હું તમારો આભાર માનું છું. મારા કારકુને ખબર આપી કે હું સીધો અહિં આવ્યો છું.”

“તમારે વધારે વાત કરવાની જરૂર નથી. મી. રોબર્ટ્સને એટલું જ કહેજો કે તમે તેણે હાથમાં લીધેલો કેસ પુરો કરશો. એટલાથી જ તેમના મગજને રાહત મળશે.”

બે મીનીટ પછી ડોક્ટર જોનને દર્દીના ઓરડામાં લઈ ગયો. મી. રોબર્ટ્સ બીજાનામાં મોત જેવો શીકકો થઈ પડ્યો હતો. છતાં જોનને જોઈ તે જરા હસ્યો. તેની ફાટેલી આંખમાં અજબ તેજ આવ્યું. તેણે પોતાનો હાર્ડપંજર જેવો હાથ લાંબો કર્યો. જોને લાગણીથી તેનો હાથ પકડ્યો. અને બીજાના પાસે ખુરશી લઈ બેઠો.

“જોન ! તું આવ્યા દીકરા !...” રોબર્ટ્સ બોલ્યો અને તે પછી જાણે પોતાની વિચારશક્તિ સતેજ કરતો હોયની તેમ તે મૈન પડી રહ્યા.

“તમે મને બોલાવો છો એવી ખબર પડતાં જ હું અહિં દોડી આવ્યો છું. હવે શીકર ન કરો. સૌ સારા વાના થશે.” જોને દરદીને શાંતિ આપી.

“જોન ! પોલીસ ભળતાજ માણસને પકડી લાવી છે. મેં જે માણસનો કેસ હાથમાં લીધો છે તેની વિરૂધ્ધ ગંભીરે તેવા પુરાવા હોય પણ તે નિર્દોષ છે. પણ તેની નિર્દોષતા સિદ્ધ રકવા માટે સખત લડત ચલાવવી પડશે. સાંભળો છો જોન ? તાજ તરફથી સર હેન્રી કેસ ચલાવનાર છે અને તે મારો વિરોધી છે. આ કેસમાં મેં તેને હરાવ્યો હોત. પણ અફસોસ ! હું મોતને કિનારે જઈ પુગ્યો છું...”

“હું તમારા તરફથી આરોપીનો બચાવ કરીશ.” જોન દરદી રોબર્ટ્સનો હાથ ધીમેથી દાબી બોલ્યો.

“ફક્ત તારાપરજ મને વિશ્વાસ છે દીકરા ! સર હેન્રીની સામે થવાની બીજા કોઈ વકીલમાં શક્તિ નથી. જોન ! મારે ખાતર—આપણી મૈત્રીને ખાતર તું આ કેસ હાથમાં લેશે ?”

“જરૂર—હું એ કેસ હાથમાં લઉંશ.”

“જોન ! સંજોગો આપણી વિરુદ્ધ છે. મેથ્યુઝને મળજો. તેની પાસે બધા દસ્તાવેજો છે. જોન ! હું જીવતો હોત તો જેવી રીતે લડત તેવી રીતે મારા કુળ તરફથી લડજો. એક નિર્દોષ માણસ ફાંસીએ લટકવો નહિ જોઈએ.”

“મી. રોબર્ટ્સ એક નિર્દોષ માણસ મારી લુલથી ફાંસીએ લટકશે નહિ તેની હું ખાત્રી આપું છું.”

“એ ખુનનો કેસ છે—સાંભળો છે કે જોન ! ખુનનો કેસ છે. આ રમ ધણો ઠંડો થઈ ગયો છે....અતી યુઝાઈ ગઈ છે....મારી આંખે અંધારા આવે છે. જોન ! દીકરા ! તું મારા કુળને રવડાવી નહિ મારેને ?”

“નહિ. હું વચન આપું છું કે તેને બચાવવા હું મારી સઘળી શક્તિ વેડી નાંખીશ.”

“શાબાશ ! ઇશ્વર તારું ભલું કરશે.” કહી રોબર્ટસે આંખ મીંચી લીધી. ડોક્ટર આ વખતે ત્યાં આવી પુગ્યો અને તેણે જ્નેનને વિદાય થવાની ઇસારત કરી.

“તમે હવે જાઓ, મી. હેરીક ! મી. રોબર્ટસ ઉંઘમાં પડ્યા છે. કદાચ એ મોતની લાંબી ઉંઘ હોય या જીવનની નીંદ્રા હોય. મેથ્યુઝને મળજો—મેથ્યુઝ રોબર્ટસનો કારકુન છે. સઘળા દસ્તાવેજો તે તમારી ચેમ્બરસમાં મોકલી આપશે.”

“નહિ. સઘળા પેપર્સ લુફ્ટ મોકલજો. ત્યાં મને શાંતિ મળશે. મેથ્યુઝ બધું જાણે છે ને ?”

“હા. તેને બધી ખબર છે. હવે પધારો. પ્રભુ તમારું કલ્યાણ કરશે. તમે મી. રોબર્ટસને બચાવવા બનતું કયું છે.”

જ્નેને કાનો બચાવ કરવાનું માથે લીધું હતું તેનો તેને ખ્યાલ પણ નહોતો. પોતાના વડીલના આત્માને શાંતિ આપવા માટે તેણે એક તદ્દન અજાણ્યા માણસને બચાવવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી અને તે પછી તેનું હૃદય તેની પત્નીને મળવાને અધીરું થયું.

અકરણ ૨૦ મું.

રોઝનો એકરાર.

દિવાનખાનામાં સગડી સળગતી નહોતી. બહાર બહુ ઓછો પવન હતો છતાં રૂમમાં ધણી ગરમી હતી. એડીથે જોન ઘેર આવે ત્યારે તેને આવકાર આપવા માટે ચાંદીના વાઝમાં સુંદર પુષ્પો ગોઠવ્યા હતા, પણ એક ખુરશી પર બેઠેલી દુઃખી રોઝને જોઈને એ પુષ્પો પણ કરમાવા લાગ્યાં હતાં. નોકરોની સામે રખેને તે હિંમત છોડી રડી દે એવા ભયથી રોઝ જોનને આવકાર આપવા ઓટલા પર ઉભી રહી નહોતી. આજે તેનો વ્હાલો જોન આવવાનો હતો. એક એક મિનિટ તેને યુગયુગ જેવડી લાંબી લાગતી હતી. અંતે તે આવ્યો. તેનો સામાન નોકરો ધરમાં લાવ્યા. જોને બહારથીજ રોઝને ખુમ પાડી. ઓટલા વિયોગ પછી તે ઘેર આવ્યો ત્યારે રોઝ તેને સ્પર્શ આવકાર આપવાને ઓટલા પર ઉભી નહોતી તેથી જોનને અન્યથા ઉપજી. રખેને રોઝ ખીમાર હશે એવો તેને ભય ઉપજ્યો તે સીધો દિવાનખાનામાં દોડી ગયો.

“રોઝ ! વ્હાલી ! હું તને શોધું છું. ને તું તો અહિં ભરાઈ બેઠી છે ?” જોન હર્ષથી ઉભરાતી છાતીએ બોલ્યો. પણ ખીજીજ પળે તેનું હાસ્ય ઉડી ગયું. રોઝ દિવાનખાનાની મધ્યમાં પત્થરની પૃતળી જેવી ઉભી હતી. તેની આંખોમાં આંસુ હતાં. બેઉ હાથ લાંબા કરી તે જોનની માફી માગતી હતી. આ વિચિત્ર દેખાવ જોઈ જોનને

કંઈ કંઈ થઈ ગયું. તે તેની પાસે ગયો અને તેણે વ્હાલથી રોઝતો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો.

“ જોન !—” રોઝ મૃત્યુ જેવા ધીમા સ્વરે બબડી: “ મને માફ કરો-મારા પર દયા કરો વ્હાલા ! મારો એક એક બોલ તમને વજ્રવાત જેવો લાગશે. પણ તમારા દરીઆવ દીલથી મને ક્ષમા કરજો. જોન ! હું તમારી પત્ની નથી.

જોન બાહોશ બેરીસ્ટર હતો. પણ આ સમયે તે વાચા ગુમાવી બેઠો. તે બેબાકજો થઈ ફાટી આંખે રોઝને જોઈ રહ્યો.

“ રોઝ ! તું શું બકે છે ? તું ભાનમાં છે ? તું-તું-મારી પ્રેમી નથી ? એ શું બકે છે ? તારા પત્રો પ્રેમથી છલબલ થતા હતા... આજે તને શું થયું છે ? તું બીમાર છે ?..” તેણે પોતાનું કપાળ દાબ્યું: “ હું જે સાંભળું છું તે સાચું છે ?”

“ જોન ! મારી સ્થિતિ ભયંકર છે. પણ તમારી મનોદક્ષા તેથી હજાર ઘણી દુઃખદાયી થશે. તમે ગયા ત્યારથી મેં મારી જાતને તમારી સ્થિતિમાં મુકી વિચાર કરી જોયો છે. આહ ! તમને જરાપણ દુઃખ દેવા કરતાં હું મારો જીન આપવાનું બેહતર સમજું છું. પણ હું શું કરું ? મારાથી હવે વધુવાર મૌન રહી શકાય તેમ નથી.”

હેરીકને હવે ભાન થયું કે મામલો ગંભીર છે. તે પરદેશ ગયો હતો તેટલામાં રોઝ બીજાના પ્રેમમાં પડી હોય તે અશક્ય હતું આવો વિચાર તેના મનમાં એક પણ પણ ન ટક્યો. રોઝ કંઈ

આફતમાં આવી પડી હતી. તેની આંખોમાં કારમા દુઃખની સ્પષ્ટ છાપ હતી.

“એસી જ અને મને શાંતિથી બધી વાત કર રોઝ !” જોન લાગણીથી તેને એક ખુરશી પર બેસાડી તેના માથાપર હાથ ફેરવતો બોલ્યો: “તારી વાત મને સમજતી નથી. તું દુઃખથી થરથરી રહી છે....”

“નહિ જોન ! મને મારા દુઃખનો ખ્યાલ નથી.” રોઝે કહ્યું.

“જો મારા મૌનથી તમે સુખી થતા હોય તો જીવન સુધી હું મુગી થઈ રહેત. પણ નહિ. મારે તમને બધી વાતથી માહિતગાર કરવાજ જોઈએ.”

“રોઝ ! મારી વહાલી રોઝ ! તેં કંઈ ખોટું કયું હોય એમ હું માનતો નથી. ગમે તે થયું હોય પણ તેમાં તું દોષિત નહિ હોય એવી મારી ખાત્રી છે. અલબત્ત, તને દુઃખ થતું હશે પણ પ્રેમના કિંમતજ દુઃખની વખતે થાય છે.”

“મેં જો કયું છે તે તમારા પ્રેમને ખાતર કયું છે.” રોઝે જવાબ આપ્યો: “હું મારી ભૂલ માટે બહાનું શોધતી નથી. મને મારા પતિ ગુમાવી દેવાની બીક લાગી હતી.”

જોન કંઈ બોલ્યો નહિ. હજી આ કેકડું તે ઉકેલી શક્યો નહોતો.

“પ્રેમ માણસને હિંમત આપે છે તેવીજ રીતે હીચકારા પણ બનાવે છે.” રોઝે આગળ ચલાવ્યું: “તમે મને ચાહો છો તે જાણ્યા

પછી મને તમારા પ્રેમે હીચકારી બનાવી હતી. જ્ઞેન ! તેજ વખતે મારે તમને મારા ભૂતકાળની . ”

જ્ઞેને નજરનીચી ઢાળી દીધી તેના કપાળ પર પ્રસ્વેદના બિંદુ આઝયા.

“તેં જીંદગીની શરૂઆતમાં કંઈ-” તે વાક્ય પૂરું કરી શક્યો નહિ.

“નહિ. જ્હાલા ! મેં કંઈ પાપ કયું નથી.” રોઝ તરત બોલી ઉઠી: “હું પાંચ વર્ષ પહેલાં બીજા પુરૂષને પરણી હતી. તે મને લગ્નને દિનેજ છોડી ગયો હતો. અમે ફરી કદિ મળ્યા નહોતા. મારી માએ મને કહ્યું હતું કે તે મરી ગયો છે. જ્હાલા ! મેં તમને આ જાતનો અન્યાય કર્યો છે...”

“પણ તેથી તું મારી પત્ની શા માટે ન ગણાય ?” હેરીક પૂછ્યું: “શું હું એવો હલકા મનનો છું કે મારી નાદાન પત્નીની આવી નજીવી ભૂલ માફ નહિ કરું ? રોઝ ! તેં એ વાત કંઈ કારણસર છુપી રાખી હશે પણ તેથી મારા પ્રેમ પર કંઈ અસર થતી નથી...”

“સાંભળો જ્હાલા !” તેણે જ્ઞેનના ખભા પર હાથ મૂક્યો: “તમારા પ્રેમમાં હું પાગલ થઈ હતી. જ્યારે તમે તમારો પ્રેમ અનંત કર્યો ત્યારે રખેને હું પરણેલી છું એ વાત જાણી તમે મને છોડી દો એવા ખ્યાલથી હું કંઈ ન બોલી. મને તમારો પ્રેમ

ગુમાવવાની બીક લાગી હતી. હું મારા સ્વાર્થી આનંદને ટકાવી રાખવા તૈયાર થઈ આ માણસને હું તદ્દન નાદાન છોડરી હતી ત્યારે પરણી હતી. મારી માની એવી ઇચ્છા હતી. તમને ગુમાવવાના ભયથી તથા મારી માતાનું કૃત્ય બૂલી જવાના હેતુથી હું કંઈ ન બોલી. પણ એ મૌનને લીધે મારા પર દુઃખના ઝાડ ઉગશે તેની મને સ્વપ્ને પણ કલ્પના નહોતી.”

હેરીકે રોઝની કમ્બર પર હાથ નાખ્યો.

“જે આંખોએ આ પૃથ્વીને મારે માટે સ્વર્ગમાં ફેરવી નાખી હતી તે આંખોમાં હજી જેવો ને તેવો અગાધ પ્રેમ મને જણાય છે બહાલી ! રોઝ ! હું તારોજ છું-હંમેશા માટે તારોજ”

“હજી તમે પુરી વાત જાણતા નથી. જે માણસને હું લેશ માત્ર ચાહતી નહોતી તેની સાથે નાદાન વયમાં થયેલા મારા લગ્નથી તમને વજાઘાત થશે એ ખ્યાલજ મને કમકમાટ ઉપજાવે છે. મારી મા પૈસાની તંગીમાં હતી. આ માણસે મારી માને કહ્યું કે જો હું તેને પરણું તો તે બધું કરજ ચુકવી દેશે મેં હા પાડી. તેણે અમારું કરજ ચુકવી દીધું અને ...હું...તેની પત્ની થઈ...”

“તમે કદિ સાથે રહ્યાં હતાં ?”

“નહિ. ચર્ચમાં લગ્ન થયા પછી તરતજ તે મને છોડી ગયો...”

“અને તું તેને ફરીથી કદિ મળી નથી ?”

“મળી છું...” રોઝ રડતી રડતી બોલી: “આપણા લગ્ન થયા ત્યારથી મેં તમને છેતર્યા છે. તે રાતે હું ટ્રેન ચુકી ગઈ હતી

એ વાત ખરી છે; પણ હું સીધી એલીસને ત્યાં ગઈ હતી એ વાત સાચી નથી. ઓ પ્રભુ! મને માફ કરજો. જોન! તમે પણ મને માફ કરજો. હું ખુનની રાતે મારા આગલા પતિને ત્યાં ગઈ હતી...”

જોન ચમક્યો. તેના હૃદયપર ભયંકર આઘાત થયો. પણ આજ સમયે તેને શાંતિ અને સમયની ખાસ જરૂર હતી. તેણે પોતાના દીકરાનું દુઃખ દાખી દીધું. અને રોજ તરફ મમતાભરી નજરે જોઈ કહ્યું: “રોજ! આ ઘણી ગંભીર વાત છે. મારી સામે પોલિસે તને આ વિષે પરપુછ કરી હતી ત્યારે તું જરાપણ અસત્ય બોલી હશે એવો મને ખ્યાલ પણ નહોતો હું બધી વાત જાણ્યા વિના તારો ન્યાય કરવા માગતો નથી. તું ત્યાં શા માટે ગઈ હતી અને ત્યાં ગયા પછી શું બન્યું હતું?”

જોનની શાંત મુદ્રા જોઈ રોજને હિંમત આવી.

“તમને યાદ હશે કે તમે છાપાં લેવા માટે મને ‘પ્લેટફોર્મ’ પર છોડી ગયા હતા. હું તમારી રાહ જોતી ઉભી હતી એવામાં એક માણસ મારી પાસે આવ્યો. અને તે પાંચ વપ પહેલાંનો મારો પતિ મી. વરડન હતો.....”

“વરડન? એજ માણસનું ખુન થયું હતું ને?” હેરીકેના ચહેરાપર ભયની છાયા આવી.

“જો તે મરી ગયો હોત તો સાફ થાત—” જોનની નજર સાથે હિંમતથી પોતાની નજર મીલાવી રોજ બોલી: “પણ તે મરી નથ

મથો. પોલીસની ગંભીર ભુલ થઈ હતી. કલોડ વરડનનું નહિ પણ કોઈ ભગતાજ માણસનું ખુન થયું છે. તમે પરદેશમાં હતા ત્યારે મારા પર કંઈ વીતવાની બાકી રહી નથી. તમારા કર્તવ્યમાં ખલલ નડે એવા ખ્યાલથી મેં તમને કંઈ જણાવ્યું નહોતું.....”

“વરડન હજી જીવતા છે; એટલે તું...”

“મહેરબાની કરી એ શબ્દો તમે ન ઉચ્ચારતા; નહિ તો હું જીવતી મરી જાશ...”

“આહ ! મારી ગરીબડી રોજ ! તું હંમેશ મારોજ ખ્યાલ કર્યા કરે છે. પંથુ વ્હાલી ! અત્યારે તને દિલાસાની જરૂર છે, તારો અનહદ પ્રેમ હું કંઈ જુલી શકીશ નહિ.”

“એટલા માટેજ મારી સ્થિતિ વધારે બયંકર થાય છે. વ્હાલા ! મારે ખાતર તમારું નામ આ કેસમાં સંડોવાશે અને તમારી કિતિને કલંક લાગશે.”

“મારી કિતિ ! રોજ ! તું શુ એમ સમજે છે કે તારા પ્રેમ કરતાં હું મારી કિતિને વધારે કિંમતી ગણું છું ? નહિ-વ્હાલી ! મારો પ્રેમ એ જાતનો નથી. તારી પરિસ્થિતિ બયભરી છે. પણ હવે આપણુ બંનેએ સાથે મળીને સામનો કરવાનો છે. રોજ ! વ્હાલી ! ખાત્રીથી માનજો કે હું હંમેશા તારે પડખે ઉભો રહીશ...”

જોન નિશ્ચિત સ્વરે બોલ્યો.

“ નહિ નહિ. જોન ! તમે મને જવા દો—હું તમારા માર્ગમાંથી ચાલી જઈશ. મને માફ કરજો. મેં તમને મહાન અન્યાય કર્યો છે.”

“ હવે તને માફ કરવાનો સવાલ જ નથી. હવે તો તને અચાવવાનો સવાલ છે, વહાલી ! શાંત થા. અને હું તારો અચાવ કરી શકું તે માટે મને અથથી ધતિ સુધીની વિગતવાર વાત કર. વિકટોરીયા પ્રેશનપર વરડન તને મળ્યો તે પછી શું થયું ?”

“ હું તમને છેતરવા માંગતી નહોતી.” રોઝે શાંતિથી જવાબ આપ્યો: “ મેં વરડનને તરતજ કહી દીધું કે તેને મુએલો ધારીને હું તેજ દીને પરણી હતી. તેણે મારા તરફ સહાનુભુતી બતાવી. અને તમારા નામને બદલે ન લાગે તે માટે તેણે વાત કરવા માંડી. અમે પાંચત્રીસમાં રોકાયેલા હતા. એટલામાં ત્રેન ઉપડી મેં તમારી પાસે આવવા કોશિષ કરી. પણ તમે ત્રેનના ફુટબોર્ડ પર ચડી ગયા અને હું વરડન સાથે એકલી પડી—”

“ હં. પછી તેને તને પોતાને ઘેર આવવા કહ્યું.....”

“ હા, તમારી સાથેના મારા લગ્નથી ઉભી થયેલી મુશ્કેલીનો શી રીતે તોડ કાઢવો તે વિષે મસલત ચલાવવા તેણે મને પોતાના ઘેર આવવા વિનંતી કરી. મેં તેના પર વિશ્વાસ મુક્યો. તેણે મને કહ્યું કે તે મને લગ્નને બીજે દીને તજી ગયો હતો એટલે કોર્ટ મને સંકલ્પથી પ્રથમ લગ્નના અંધનમાંથી મુક્ત કરશે.”

“ ઝોલર અને મેકવેન જે તારની તપાસ કરવા આવ્યા હતા તે કાણે મુક્યો હતો ?”

“ મેંજ . . . ”

“ પણ તારની કામની પાછળ વરડનનું દેકાણું હતું.....”

“ હું એ રહસ્યનો ખુલાસો કરી શકતી નથી. મેકવેને મને એ વિષે સવાલ પુછ્યો ત્યારે મેં જે કહ્યું હતું તે તદ્દન સાચુ હતું... ”

“ હવે તું શાંત થા ! રોઝ ! હું તારો દોષ કાઢતો નથી. તું મારી છે અને મારીજ રહેશે. જગતની કાષ્ટપણ શક્તિ આપણને છુટા પાડી શકશે નહિ.”

“ બહાલા ! તમારા શબ્દો મને હિમ્મત આપે છે, આ શબ્દો તમારાં મ્હોંમાંથી સાંભળતાં મને જે આનંદ થાય છે તે જોતાં આ આશ્વત્તામાં પણ મને સુખદ લાગે છે.”

“ હવે તારું રક્ષણ કેમ કરવું તેનોજ મારે વિચાર કરવાનો છે. તાર મુક્યા પછી તું વરડન સાથે તેને ઘેર ગઇ. પછી શું થયું ?”

“ ત્યાં ગયા પછી તેણે પોતાની જાત બતાવી, તે મને એવી નજરે ટીકી રહ્યો કે હું ગભરાઈ ગઇ. પછી અચાનક તેની મતિ બદલાઈ, તેણે મારા પતિ હોવાનો દાવો કર્યો હું ગભરાઈ અને બારણા તરફ નાસી ગઇ. તેણે મને અટકાવવાની કોશીષ કરી, પણ હું તેના હાથમાંથી છટકી પાગલની પેઠે દાદર ઉતરી હું દમ ખાતીજરા થોભી. એટલામાં મેં એક ચીસ સાંભળી એટલે હું રસ્તામાં નાસી ગઇ. ઓ જોન ! આ ભયંકર પળો હું કદિ ભુલી શકીશ નહિ...”

“શીકર ન કર.” જોન તેને દીક્ષાસો દેતો બોલ્યો: “હવે વરડન તને હાનિ કરી શકશે નહિ. હું તારું રક્ષણ કરનારો એકો છું... વારં પછી?”

“પછી હું એલીસને ત્યાં ગઈ.”

“ઓહ! એલીસ! એ છોકરી લલી છે. પણ જરા તરંગી અને બેજવાબદાર છે. તેણે તારા પ્રત્યે મમતા બતાવી હતી?”

“ધણીજી. મેં તેને સઘળી વાત કરી. તેણે આખી રાત મારી સંભાળ લીધી. તે ધણીજી પ્રેમાળ છે. વ્હાલા! મેં તેની સલાહ માગી

“તેણે શી સલાહ આપી?”

“હાપામાં ખુનની હકીકત વાંચતાંજ મારી સ્થિતિ લયભરી હતી એમ અમને બંનેને લાગ્યું એલીસે તમારે-માટે તમારી પ્રતિષ્ઠાને કલંકીત થતી અટકાવવા માટે મને મૌન રહેવાની સલાહ આપી. એ સિવાય બીજો રસ્તોજ નથી. વરડન મરી ગયો હતો અને હું તેની પરણેતર હતી છતાં તેના મરણ પછી સ્વતંત્ર થઈ હતી.....”

“તું થોડા વખત પર કહેતી હતી કે વરડન હજી જીવતો છે અને તે છુટો ફરે છે.”

“થોડા સમયપર તે છુટો ફરતો હતો, પણ હવે તે ગીરફતાર થયો છે. મારે તમને એક બીજી વાત કરવાની છે. મી. સ્ટીલ બર-ડન નામના એક યુવાન ડિટેક્ટીવ આ કેસમાં રસ લે છે..’

“ સ્ટીવ બરટન ? મને યાદ છે કે તે ઓક્સફર્ડમાં મારી સાથે બચ્ચુતો હતો.”

“ હા. એજ મી. સ્ટીવ બરટન ! તે તમને ઓળખે છે. મી. બરટને મને કિંમતી મદદ કરી છે. ખુનની રાત પછી પોલીસે હાંઓ વખત સુધી મને હેરાન કરી હતી...”

“ તને હેરાન કરી હતી ? શી રીતે ?”

“ તમે નહોતા ત્યારે મેકવેન ચાલુ આવ્યા કરતો હતો, તેણે કેટલીક શોધ કરી છે. મારા મુસાફરીના ડગલાનું એક બટન તેને મળ્યું છે કે જે હું વરડનના ઓરડામાંથી બહાર નીકળી ત્યારે તુટી ગયું હોવું જોઈએ.”

“ આહ ! કંઈ સાચું ચિન્હ નથી-વારું, બરટને શું કયું ?”

“ તે વિચિત્ર તકશાસ્ત્ર લઈ આવ્યો. તેણે મને કહ્યું કે જે માણસનું ખુન થયું છે તે માણસ વરડન છેજ નહિ. પછી તેણે મને મરનારનો ફોટો બતાવ્યો. તે વરડન નહોતો.”

“ એટલે તને પરણનાર માણસ જીવતો છે અને હજી તને હેરાન કરી શકે એમ છે.”

“ નહિ. પોલીસે તેને પરદેજ કર્યો છે અને ખુનના વાંક માટે તેની તપાસ ચાલનાર છે.”

હેરીક આવેશને લીધે ધીમેથી ઉભો થયો.

“ ત્યારે તો બધી બીના અદાલતમાં બહાર આવશે.”

“ હા. બધું બહાર આવશે.” રોઝે નિસાસો નાખી કહ્યું:
 “ કાંઈ પણ છુપું રખાશે નહિ. જોન ! તમને અન્યાય કર્યા સિવાય
 હું તદ્દન નિર્દોષ છું. સ્ટ્રીલ બરતને મને બચાવના કસમ લીધા છે.
 એકવાર મને ખુનના આરોપ માટે ગીરફતાર કરવામાં આવે એવો
 સંભવ હતો. પણ બરતને પોતાની બાહોશીથી મારા પરનો શક દૂર
 કર્યો છે. બરતને મને કહ્યું કે મને પકડવાનું વૉરંટ મેળવી શકાય
 તેટલા પુરાવા ભેગા કરવાને મેકવેન રાત દિવસ મહેનત કરતો હતો;
 તેની બાજુ ઉંધી વળી છે. બરતને સ્કોટલેન્ડ યાત્રાના સત્તાવાળાઓની
 ખાત્રી કરી આપી છે કે ખુની કોઈ સ્ત્રી નથી; પણ પુરૂષ છે, વળી
 તેણે બતાવી આપ્યું છે કે વરડન મરનારના કપડાં પહેરી નાસી
 ગયો હતો.

“ શાખાશ ! બરતને કમાલ કરી. તેણે વરડનને શી રીતે પકડ્યો ?”

“ મને બધી ખબર નથી. બરતન પાસે ખુનવાળા ઓરડામાંથી
 મળેલા ચશ્માની જોડ હતી. તે પરથી તેણે એક ચશ્માવાળાની
 દુકાનેથી વરડનને પરહેજ કરવ્યો હતો.”

“ વરડન ગુન્હો કમુલ કરે છે ?”

“ નહિ. તે કસમથી પોતાને નિર્દોષ જાહેર કરે છે. બરતને મને
 જે વાત કરી છે તે પરથી જણાય છે કે કલોડ વરડન કહે છે કે
 તે જમીને પોતાને ઘેર એકલો જ ગયો હતો અને અંધારામાં બત્તીની

સ્વીચ શોધતાં એક પડદા પાછળથી તેને મરનારની લાશ મળી આવી હતી. મરનારની છાતીમાં હેટપીન ભોંકવામાં આવી હતી. કે જે હેટપીન તે દિને મારી હેટમાં હતી”

“કમળખતી ! સાફ થયું કે વરડન સાથેનો તારો સંબંધ માલુમ પડ્યો નથી.”

“મેં કલોડના ઓરડામાંજ મારી હેટપીન ગુમાવી હતી એટલે મને પણ સાથે સંડોવવામાં આવત; પણ કલોડે કદિ મારું નામ દીધું નથી.”

“તે મરનાર વિષે શું કહે છે ?”

“તે કબુલ કરે છે કે મરનારને તે ઓળખતો હતો અને બન્ને વચ્ચે તકરાર હતી. મરનાર દક્ષીણ અમેરીકાનો રહીશ હતો અને કલોડ પાસે નીકળતા પૈસા વસુલ કરવા માટે તે છેક ચીલીથી લાંડન આવ્યો હતો. ખુબ પહેલાં એક બે દિવસ અગાઉ તે લાંડન આવી પુર્યો હતો. મને લાગે છે કે કલોડને પોતાની હાલત જાણવાથી તેણે પોતાનું ખુન થયું છે એમ બનાવવામાં સલામતી જોઈ હતી.”

“તેણે એવો દેખાવ શી રીતે કર્યો ?”

“મરનારના કપડાં પોતે પહેરી લઈને તે પછી તે ઘર છોડી ગયો અને બરટન અને મેકવેને તેને પરહેજ કર્યો ત્યાં સુધી તે કાઢતી નજરે પડ્યો નહોતો.”

હેરીક ઓરડામાં અશાંત મને આંટા મારતો હતો. રોએ કહેલી દરેક વિગત તેના મગજમાં લખાઈ ગઈ હતી. તે રોજની સામે મોટી આફત ઝડપતી જોતો હતો.

“ થોડા વખતમાં વરડનની તપાસ શરૂ થશે. તું તેની વાત માને છે ? ”

“ હા. જોન ! હું તેની વાત માનું છું. મારી તેના તરફ જરાપણ મમતા નથી પણ તે કોઈનું ખુન કરે એવો નિશ્ચય નથી.”

“ બરડન શું ધારે છે ? ”

“ પહેલાં તે તેને ગુનેહગાર ધારતો હતો અને તેથીજ તે તેને પરહેજ કરવાને આવતો હતો; કારણ કે વરડન ગીરફતાર થાય તો તેને ફાંસીની સજા થશે અને હું ફરીથી તમારી સાથે સુખી થઈશ એમ તે માનતો હતો.”

“ સમજ્યો ! હવે બરડનને મારા બહાવા જેવું કંઈ બન્યું છે ? ”

“ મને એવું ખબર નથી, પોલીસને જે જાણની ખબર નથી એવી કોઈ હામિતતી તે તપાસ ચલાવે છે.....”

“ પોલીસથી કુશી તપાસ ? ત્યારે પોલીસનો મત શું છે ? ”

“ પોલીસ તે કોણને ફાંસીની સજાને જોઈ રહી છે. મી. મેકવેને મારે માટે કોઈ સઘળી સજા ધુળમાં ફેંકી દીધી છે અને કોણને ગુનેહગાર ઠરાવવા માટે તેણે મરનાર અને કોણ વચ્ચે પૈસાનો લેવડ દેવડનો સંબંધ હતો, બન્નેને પૈસા સંબંધી તકરાર

થઈ હતી, બન્નેની દુઃખનાવટની યીજ્ઞાએને ખબર હતી અને જો મરનાર ગોઠડવીન તેને વધુ સતાવશે તો તે તેને પૂરો કરી નાખશે એમ કલોડ એકવાર ગુસ્સામાં બોલી ગયો હતો. આ બધી વાત રજુ કરી મી. મેકવેન કહે છે કે તે જરૂર ફાંસીએ જશે.”

“ અને છતાં તે નિર્દોષ પણ હોય—”

“ જો તે નિર્દોષ સાબીત થશે તો તે છુટો થશે અને.....”

“ તારો પતિ હોવાનો દાવો કરશે. ’ જોને કડવાશથી વાક્ય પુરું થયું: એ પ્રભુ ! બહાલી ! પહેલાથીજ મેં આ આફત આવતી અટકાવી હોત.”

“ બહાલા ! એ બધા મારો વાંક છે. આપણું સુખ પુરું થયું. હું ફરીથી કદિ સુખી થઈશ નહિ” રોઝની મનોહર આંખમાંથી બોર બોર જેવડા આંસુ પડતા હતા. જોન દાંત કચકચાવી રહ્યો. રોઝ આ સમયે તેને અગાઉ કરતાં પણ વધારે બહાલી લાગી. તે વકીલ તરીકેની પોતાની સઘળી શક્તિ કલોડ વરડનની વિરુદ્ધ વાપરવાને તૈયાર થયો.

“ જો તાજના વકીલ તરિકે મને રોકવામાં આવ્યો હોત તો આ બદમાસને ગુનેહગાર ઠરાવ્યા વિના હું જરૂર પત નહિ.....”

તેનો અચાનક ભયંકર નિશ્ચય સાંભળી રોઝ ડરી.

“ પણ જોન ! એ નિર્દોષ પણ હોય. ધારો કે તેણે આ નીચ કામ ન કર્યું હોય, ધારો કે એકવાર મારી સામે વિરોધી સંજોગો ઉભા થયા હતા તેવીજ રીતે એની વિરુદ્ધ પણ થયા હોય તો તમે...”

“એણે મારી ને તારી જીંદગી પાથમાલ કરી છે.” જોન બોલ્યો: “હું ઈચ્છુ છું કે એ જલદી મરી જાય.”

“એમ ન બોલો, એણે મારી સાથે ખરાબ વર્તન ચલાવ્યું હતું તેજ રીતે મેં તમારી સાથે ખરાબ વર્તણુંક ચલાવી હતી. મારેજ બધું સહન કરવું જોઈએ.”

“તારે શા માટે સહન કરવું જોઈએ? તેં શું ઓછું સહન ક્યું છે? રોઝ! તારા પરનો મારો પ્રેમ અચળ છે. હું આજે મરી જઈં યા પચાસ વર્ષ પછી મરી જઈં પણ હું તારાજ નામનો જાપ જપ્યા કરીશ. જો કે કલોડ વરડને આપણને છુટા પાડ્યા છે, જો કે એક દીવસ તે તારા પતિ તરિકેનો દાવો કરે એ સંભવિત છે. પણ તેથી આપણો પ્રેમ તુટવાનો નથી. પોલિસ લાગણીહીન અને કુર હોય છે. કલોડને અનેક રીતે સતાવીને તેની પાસેથી સઘળા હકીકત કઢાવમાં આવશે. આપણી બંનેની કશું પ્રેમકથા જાહેરમાં આવ્યા વિના રહેવાની નથી.”

“કલોડ પોતાની વાતને વળગી રહેશે એમ તમે માનતા નથી?”

“નહિ. વહેલા મોડા બધી વાત વિગતવાર બહાર આવશે. મેકવેન રાતદિવસ નકામી મહેનત કરતો નથી. તું વરડનના રૂમપર ગઇ હતી તે તે જાણતો હશે. તારા કોટના બટન જેવી નજીવી વસ્તુ પણ તેને ઉપયોગી થઇ પડશે.”

“ ખુનને બીજે દિને તે મને બટન વિષે હોટલમાં પૂછવા આવ્યો હતો ત્યારે તેણે ખુલ્લી રીતે હું કલોડના રૂમમાં હતી એવો આક્ષેપ મેલ્યો હતો.”

“કેસ ઘણોજ ગંભીર છે. તું પહેલાંથી કેમ ન બોલી ?”

“થયું તે થયું, કલોડને પોતાના કામનો પાછળથી પરતાવો થયો હશે; નહિ તો તે મને બચાવવાની કોશિષ કરત નહિ.”

“કબુલ કયું” ! આ આખા ભયંકર નાટકમાં એ કંગાળ માણસે તારું નામ દીધું નથી એ પ્રવેશજ સુંદર લાગે છે. તેની કોશિષ નકામી છે: છતાં હું તેના વતનની પ્રશંસા કરું છું. હવે સ્ટીલ બરટન આ કેસમાં શા માટે પડ્યો તે મને કહે.”

“પહેલાં તો તે મેકવેનને મદદ કરવા તૈયાર થયો હતો. મેકવેન આ કેસમાં ગુંચવાવાથી તેણે મી. બરટનની મદદ માગી. પણ અહિં આવ્યા પછી મી. બરટન આપણી એડીથ પર મોહી પડ્યા છે અને તેથી મારી નિર્દોષતા સિધ્ધ કરવાની તેમણે પ્રતિજ્ઞા લીધી છે. એડીથ અને બરટન એક બીજા પર મુગ્ધ છે અને એડીથજ આ કેસપર દેખરેખ રાખે છે. જોન ! હું એટલે બધી ગભરાઇ ગઈ હતી કે આ કેસનું નામ દેવાની પણ મારામાં હિંમત નહોતી. આશ્ચર્ય એક મહિનાની વાતપર તમારે નામે એક નનામો પત્ર આવ્યો હતો. તેમાંની હકીકતથી હું એટલી બધી ગભરાઇ હતી કે તે લખને મેં એડીથને મી. બરટન પાસે મોકલી હતી....”

“આહ ! એ કાગળમાં એવું શું હતું ?”

“એ નનામા પત્રમાં મેં મારા ધણીનું જીન ક્યુ” હતું એવો આક્ષેપ હતો.”

“રોઝ !” જોન અજબ થઇ ગયો: “તારી સામે કોઈને દુશ્મની હશે ?” અચાનક ફેક્ટોરના હોટલમાં જોનને ટેલીફોન પર મળેલા નનામા સંદેશાની યાદ આવી. તેનો ચહેરો વધારે ગંભીર થયો.

“મારે તો દુનિયામાં કોઈ દુશ્મન નથી.” રોઝે જવાબ આપ્યો.

“કાગળમાંના અક્ષર સ્ત્રીના હતા પુરૂષના ?”

“સ્ત્રીના.”

જોન પાછો વિચારમાં પડ્યો. ટેલીફોન પર તેની સાથે વાત કરનારનો અવાજ પણ સ્ત્રીના જેવો હતો.

“આ નનામો પત્ર ક્યાંથી પોપ્ટ થયો હતો ?”

“ઓક્સફર્ડથી.”

“ઓક્સફર્ડમાં તું કોઈને ઓળખે છે ?”

“કોઈને પણ નહિ.”

“એ કાગળ ક્યાં છે ?”

“મી. યરટન પાસે.”

“મને યરટનનું ઠેકાણું આપ.”

રોઝે બરડનનું શીરનામું લખી આપ્યું. જોન રોઝને જોઈ અત્યંત દુઃખી થતો હતો. તેને લાગ્યું કે હવે વિદાયની ઘડી આવી પુગી છે. રોઝ તે સમજી ગઈ.

“કલોડ જીવતો હોવાની ખબર મળતાંજ હું અહિંથી ચાલી ગઈ હતી.” તેણે કહ્યું: “લંડનમાં એડીથ સાથે હું રહેતી હતી. નોકરોને કંઈ પણ શક નથી. નોકરો કંઈ અફવા ન ઉડાવે તે માટે અમે આજે અહિં આવ્યાં હતાં.”

“કલોડની તપાસ પૂરી થાય ત્યાં સુધી તું એડીથ સાથે શહેરમાં રહેવા માગે છે?”

“હા. એડીથ મારી રાહ જુએ છે.” રોઝ કુંસકે કુંસકે રોવા લાગી.

“રોઝ ! મારાપર તને વિશ્વાસ છે?”

“સંપૂર્ણ ! પણ એક બીજો માણસ આપણી વચ્ચે છે.”

“પ્રભુપર વિશ્વાસ રાખ. જે ઈશ્વરનું ધાયુ” હશે તે થશે. કલોડ વરડનની છંદગી પ્રભુના હાથમાં છે.

“હું પણ તારી સાથે લંડન આવું છું. મી. રોબર્ટ્સે મરણપથારી પરથી મને એક કેસ સોંપ્યો છે. અજબ જેવું છે કે એ પણ ખૂનનો કેસ છે. એ કેસને લીધે પણ મારે લંડનમાં રોકાવું પડશે. હું કલબમાં રહીશ. તું ઘેર રહેજે. જ્યાં સુધી અદાલતમાં સઘળી હકીકત જાહેર થાય નહિ ત્યાં સુધી આપણો ભેદ કાઢીને માલુમ પડવો ન જોઈએ.” જોન ઉભો થયો. એજ સમયે તેનો નોકર અંદર આવી ખોલ્યો.

“સાહેબ ! મી. મેથ્યુઝ નામના એક ગૃહસ્થ તમને અગત્યના કામસર મળવા માગે છે. મેં તેમને લાયબ્રેરીમાં બેસાડ્યા છે.”

“મેથ્યુઝ ! રોબર્ટસનો કારકુન ? જા-હું હમણાંજ આવું છું-”
નોકર ગયો: “રોઝ ! તું તૈયાર થા. હું મેથ્યુઝને મળી કેસની વિગત
જાણી લઉં.”

જોન લાયબ્રેરીમાં ગયો. મેથ્યુઝને જોઇ તેણે જરા હસવાની
નિષ્ફળ કોશિષ કરી.

“સાહેબ ! સ્પેનથી આવતાંની સાથે તમને તકલીફ આપવા માટે
હું દિલ્લગીર છું.” મેથ્યુઝ બોલ્યો.

“તેની કંઈ શીકર નહિ. ડોક્ટરે મને બધી વાત કહી છે. મારા
વડીલ તરફની ફરજ બજાવવાને હું તૈયાર છું. મી. રોબર્ટસે કેટલો
કેસ તૈયાર કર્યો છે ?” જોને એક ખુરશીપર બેસી પૂછ્યું.

“ઘણો થોડો. હજુ ઘણું કામ બાકી છે. અને મારો
મત પૂછો...”

“બોલ—”

“તો મને આ કેસના રંગ ઢંગ સારા લાગતા નથી. કોઈ
દૈવી ચમત્કારથીજ આરોપી બચી શકશે.”

“ત્યારે મી. રોબર્ટસ મારી પાસે ચમત્કાર કરાવવા માગે છે ?”

“તેમને તમારા પર અથાગ શ્રદ્ધા છે.”

“વાર-પક્ષકારો કેાણુ છે ?”

“તાજ વિરૂધ્ધ કલોઠ અરનેસ્ટ વરડન—” મેથ્યુઝ જરા પથ્થુ
આવેશ વિના બોલ્યો પથ્થુ તેના પાંચ શબ્દોએ જોન હેરીક પર
ભયંકર વીજળી તોડી પાડી !

પ્રકરણ ૨૧ મું.

જોન કેસ તપાસે છે.

કેસનું નામ ઉચ્ચારતાંજ પોતાના આવેશ અને અન્યથાને દાખી દેવાની હેરીફે જરૂર જોઈ. હજુ તેના ધરમાં તેની વ્હાલી રોઝ હતી. તે તેની ઐરી હતી કે વરડનની તે હજુ નફી નહોતું. અને તે રોઝટ' સમક્ષ આજ માણસને બચાવવાનું ગંભીર વચન આપી આવ્યો હતો.

“એસ, મેથ્યુઝ ! લે, આ સીગાર પી. આ કેસનો આપણે સંભાળથી વીચાર કરવાનો છે. આરોપીએ કંઈ સ્ટેટમેન્ટ કયું” છે ?”

બહારથી તેનો દેખાવ શાંત હતો પણ એના જીગરમાં જ્વાળા-મુખી ધીખતો હતો. તેના વડીલ મિત્રે તેને અન્યથાતાં એવા માણસનો બચાવ સોંપ્યો હતો કે જે માણસ તેનીજ સ્ત્રીને વર્ષો પહેલાં પરણ્યો હતો. એક બાજુ તેના મરનાર મિત્ર રોઝટ'સ તરફની પવિત્ર ફરજ હતી અને બીજી બાજુ રોઝનો પ્રેમ હતો. જે તે વરડનને બચાવે તો રોઝ તેના હાથમાંથી ચાલી જાય અને જે રોઝને બચાવવા જાય તો તેના વચનનો ભંગ થાય. જોનની હાલત સુડી વચ્ચેના સોપારી જેવી હતી.

“આ સ્ટેટમેન્ટ ઘણું સ્પષ્ટ અને પ્રમાણિક લાગે છે.” જોન સ્ટેટમેન્ટ વાંચી બોલ્યો : “સરકાર પક્ષ તેને કેવું લેખે છે તે જાણવા-જોગ થઈ પડશે.”

મેથ્યુઝે શરમાતાં શરમાતાં સીગાર સળગાવી.

“ પોલીસની જેલમતને પ્રતાપે તાજનો વઝીલ એમ માને છે કે આરોપીનું આવી બન્યું છે. મી. રૉબર્ટ્સ કહે છે કે આરોપીને બચાવવા માટે આલ અવનિ એક કરી નાખવા પડશે અને આખા આરમાંથી તમારા શિવાય બીજો કોઇપણ એ કામ કરી શકે તેમ નથી.’

જેન જેમ તેમ હસ્યો.

“ હજુ કેસને કેટલા દહાડા છે ?”

“ દશ. તમે રાત દિવસ કામ કરશો તોજ લાગ્યે કેસ પૂરો કરી શકશો.”

“ એમ !” જેન બબડ્યો. તેની નજર વરડનના સ્ટેટમેન્ટ પર હતી. તેણે તેમાં રોઝનું બીલકુલ નામ દીધું નહોતું. આરોપીને માટે આ કારણસર જેનને લાગણી ઉપજી. જે તેણે રોઝનું નામ દીધું હોત તો રોઝની સાક્ષી તેને ઉપયોગી થઇ પડત. પણ તેણે તેમ કયું નહોતું.

“ મેથ્યુઝ ! તું જરા થોભ હું આજે રાતે મારી સ્ત્રી સાથે લંડન જવાનો હતો. પણ આપણે અહિંઆજ કેસની પ્રાથમિક તૈયારી કરીએ તો સારું.” કહી જેન રોઝને મળવા ગયો. રોઝ મુસાફરી માટે તૈયાર થઇ હતી અને તેની પાસે એડીથ હતી.

“ વેલ એડીથ ! તું આવી ?” જેન પોતાની નાની સાળીને સુબન કરી બોલ્યો : “રોઝે તને બધી વાત કરી હશે. મેં એને સમજાવ્યું છે કે એને થોડા દહાડાજ જુદાં રહેવું પડશે. આખરે સૌ રૂડાં વાનાં થશે.”

“સૌ સાઈ થશે જોન ! તમે અને રોઝ એક બીજાં માટેજ સરળયા છે. તમારા જેવા પ્રેમીઓને ઇશ્વર કદિ વિખુટાં પાડતો નથી. વળી મી. બરટને આ કેસ હાથમાં લીધો છે. તેમનાપર મને અખંડ વિશ્વાસ છે. તે આરોપીને સજા કરાવ્યા વિના રહેવાના નથી.” એડીથ બોલી. બરટનનું નામ સાંભળતાં તેના ગાલપર સરમના શેરડા પડ્યા.

જોન વિચારમાં પડ્યો. એક નિપુણ ડિટેક્ટીવ તેનાજ કુળને ફાંસીએ લટકાવવાને શ્રમ લેતો હતો જ્યારે તેણે તેને બચાવવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી.

“રોઝ ! વહાલી ! હું આજે રાતે તારી સાથે આવી સફાઈ નહિ. મેથ્યુઝ મી. રોબર્ટસના એક અગત્યના કેસના કાગળીઆ લઈ આવ્યો છે. અને મારી સલાહની તેઓને તાકીદની જરૂર છે..”

“તમે વકીલોને તે કંઈ લાગણી છે કે નહિ ? ” એડીથ મસ્તીભર્યો હપકો આપતી બોલી : “હજી તો તમે આજે આવ્યા એટલામાં...”

“મી. રોબર્ટસને લીધેજ આજે હું પ્રતિજ્ઞિત થયો છું એડીથ.” જોન બોલ્યો; “તે ઘણા બીમાર છે. અને મેં તેમના કેસ હાથમાં લીધો છે. એટલે એક બે દિવસમાં હું લંડન આવી પુગીશ.”

“મી. બરટન તમને મળવાને આતુર છે. એલેક્ઝાન્ડરમાં તે તમારી સાથે હતા. શું તમારો કેસ અગત્યનો છે ?”

“વણોજ અગત્યનો અને તાકીદનો કેસ છે. ચાલ, રોજ ! સાહેબજી !” તેણે વ્હાલથી પોતાની પત્નિ સાથે શૈકહેંડ કરી. તેના હસ્તના સ્પર્શથી રોજમાં વધારે હિંમત આવી.

બીજી બે ચાર મીનીટમાં રોજ એડીથ સાથે મોટરમાં બેસી સ્ટેશનપર ગયા ઉપડી ગઇ. અને જોન લાયબ્રેરીમાં પાછો આવ્યો, મેથ્યુઝ ધુમાડાના ગોટે ગોટા કાઢતો શાંતિથી બેઠો હતો. ટેબલપર વરડનના કેસના કાગળીઆ ગોઠવેલા હતા.

“એક પક્ષ તરફની સાબીતી અને માહિતિના દરેક કાગળીઆ મેં અહીં મુક્યા છે.” મેથ્યુઝે જોનને કેસ સમજાવવા માંડ્યો: “આરોપીનો મુખ્ય અચ્ચાવ એ છે કે તે એકલો પોતાને ધેર ગયો ત્યારે પરદા પાછળથી મરનારની લાશ મળી આવી હતી.”

“મરનારનું નામ શું છે ?”

“ગોલ્ડવીન ! આરોપીને તેની સાથે સંબંધ હતો. તેની હકીકત તમને “બી” દસ્તાવેજમાં મળશે. વરડન તેની સાથેની દુશ્મનાવટ ક'મુલ્ક રાખે છે. મરનાર સાથે તેને દક્ષિણ અમેરીકામાં વારંવાર તકરાર થઇ હતી તેની વિગતો આપે છે અને ગ્રાહ્યાર તેણે ગુસ્સે થઇ કલબના દાદરપરથી લાત મારી નીચે ફેંકી દીધો એ વાત પણ આરોપીએ પોતે કહી છે. હવે મી. રોબર્ટ્સની પ્રથમ કલ્પના એવી હતી કે ખુનની રાતે ગોલ્ડવીન પોતાના પૈસા માગવા અથવા વેર લેવા વરડનને ત્યાં ગયો હતો અને બન્ને વચ્ચે મારામારી થઇ હતી. મારામારી દરમિયાન વરડનને મારી નાખવા માટે તેણે હેટપીન મારી હતી. પણ એવામાં તે પડી ગયો અને તેનું હથિયાર તેની છાતીમાંજ બોંકાઈ ગયું.....”

“આ બધાનો વરડન ધનકાર કરે છે.”

“હા. મી. રોબર્ટ્સ સમક્ષ તેણે જે સ્ટેટમેન્ટ કયું હતું તે ફેરવવાની તેણે સાફ ના પાડી છે. તે કસમથી કહે છે કે તે રૂમમાં ગયો ત્યારે ગોલ્ડવીન મરીજ ગયેલો હતો. અને તેના પરજ ખુનનો શક જવાનો સંભવ હોવાથી તે ગભરાઇને મરનારનાં કપડાં પહેરી નાસી ગયો હતો.”

“આ માણસનો બચાવ કરવો મુશ્કેલ થઈ પડશે. ટુંકમાં કેસની વિગત આવી છે. વરડન મરનાર સાથેની દુશ્મની કબુલ કરે છે પણ તે મરનારનો કરજદાર નહોતો તે પૂરવાર કરી શકતો નથી. મરનારને પોતાના રસ્તામાંથી દુર કરવા માટે વરડનને સંગીન કારણ હતું તે પણ તે ખોટું પાડી શકે એમ નથી.”

“હા...”

“વળી મરનાર ગોલ્ડવીન એટલો બધો નિશ્ચિત મનનો જણાય છે કે વરડન સાથેનો હિસાબ ચૂકતે કરવા તે આટલાંટિક મહાસાગર ઓળંગી આ દેશમાં આવે છે...”

“ખરી વાત સાહેબ!”

“બન્ને જણની અહિં મુલાકાત થાય છે અને વધુ તકરાર થાય છે.”

“હા.”

“પછી ગોલ્ડવીન વરડનને ત્યાં જાય છે અને બન્નેનો મેળાપ થયો નહોતો એમ આરોપી સિદ્ધ કરી શકતો નથી. વખત સંબંધી તે ઘણો અચોક્કસ છે. મી. રોબર્ટ્સે પોલિસ પાસેથી મેળવેલી નજીવી ખબર પરથી જણાય છે કે એક ચીસ સંભળાઇ હતી. એ ચીસ

દુઃખ, ભય અથવા અજ્ઞયખીની હોય તે સંભવિત છે. ઉપલા માળના એક બાકુતે એ ચીસ સાંભળી હતી. પણ કમનસિમે તે પણ ચોકસ સમય કહી શકતો નથી. હવે વરડન જો એમ પૂરવાર કરે કે એ ચીસ પડી ત્યારે તે પોતાના ઓરડામાં નહોતો તો તે કદાચ બચી શકે...”

“એમ થઈ શકે એમ નથી. સાંજે તે વિક્ટોરીઆ સ્ટેશનપર જવાનું કબુલ કરે છે. તે પછી તે ધીમે ધીમે ચાલતો ઘેર ગયો હતો અને અંધારામાં ગોહડવીનની લાશ સાથે અથડાયો હતો...” મેથ્યુએ કહ્યું.

હેરીક સ્થિર થઈ ગયો. આરોપીની આ વાત જુઠી હતી. રોડને ખાતર તેણે તેની સાથેની મુલાકાત ધ્રુપાવી હતી. પોતાની એક વારની પરણેતરને ખાતર આરોપી જુઠું બોલ્યો હતો અને તેથી આખો કેસ ફરી ગયો હતો. જોનને લાગ્યું કે તેની અસાધારણ શક્તિ પણ આ હતભાગીને ભાગ્યેજ બચાવી શકશે.

“કાલે તમારે લંડન આવવું પડશે, સાહેબ !”

“હા. વખત ઘણો થોડો છે અને હજુ મારે આરોપી તથા સાક્ષીઓને મળવાનું છે. મેથ્યુઝ ! હું જેમ જેમ વિચાર કરું છું તેમ તેમ કેસ ગંભીર થતો જાય છે. એક પળે મને લાગે છે કે વરડન ગુનેહગાર છે જ્યારે બીજી પળે કંઈક એવી પ્રેરણા થાય છે કે તે નિર્દોષ છે. આ બધા કાગળીઆ મારીચેમ્પરસમાં મોકલી આપજો.”

“વારું સાહેબ !”

પ્રકરણ ૨૨ મું.

ગેબી મદદ.

આ ભયંકર ખૂન કેસની વિગત છાપામાં પ્રગટ થવા લાગી. અને પ્રજામાં જાતજાતની ચર્ચા થવા લાગી. આ કેસ દેશમાં અજબ “સેનસેશન” મચાવશે એવી અફવા ફેલાઈ રહી. સ્ટીલ અરટનના આવેશનો પાર નહોતો. તેણે એક નિર્દોષ સ્ત્રીને બચાવવા માટે વરડાને પકડાવ્યો હતો. વરડા ફાંસીએ જાય તોજ રોઝ જોન સાથે સુખી થાય એમ ધારીને તેણે વરડા સામે પ્રત્યક્ષ પુરાવા ભેગા કર્યા હતા. આજે સવારેજ તેણે મેકવેન સાથે સરકારી કેસ કેવી રીતે રજુ કરવો તે વિષે મસલત ચલાવી હતી. ચાલુ કામને લીધે તે હજી જોનને મળી શક્યો નહોતો. રાત દિવસ કામ કરવાથી તેની તબીબત પણ જરા લથડી હતી અને બપોરે બારેક વાગ્યાને સુમારે તેનો મદદનીશ ડોરમર તેના રૂમમાં દાખલ થયો ત્યારે અરટનનો કંટાળેલો ચહેરો જોઈ તેને ચિંતા થયા વિના રહી નહિ.

“હા...શ ! આખરે ફતેહ મળી—” પોતાની હેટ ટેબલ પર પછાડી ડોરમર ખુરશી પર બેસી બોલ્યો.

“શાની ફતેહ ? તું શા કામે ગયો હતો તે પણ હું જુલો ગયો છું.” અરટન બોલ્યો.

“જનરલ પોસ્ટ ઓફીસના ધુળવાળા કાગળીઆનો ઢગલો તપાસતાં, મારો તો દમ નીકળી ગયો સાહેબ ! સેન્ટ માર્ટીન-લ-ગ્રાંડ કંઈ

નાની સૂની જગ્યા નથી. કારકુનોને સમજવતાં મારા લોહીનું પાણી કરવું પડ્યું પણ અંતે મને જોઇતું ફોતરું મળી ગયું અને મેં પોષ્ટ મારતર જનરલની મંજૂરીથી તેનો ફોટો પાડી લીધો.....”

“શાનો ?”

“પાંચથી વધુ વર્ષ પહેલાં કલોડ વરડનના લગ્નને દિને તેને જે તાર મળ્યો હતો તેની અસલ નકલનો.” ડોરમરે જવાબ આપ્યો. બરટન કુદ્યો: “લાખો તારના ફારમમાં આ ફારમનો પણ પતો ન મળત. પણ નસિએ આપણને ચારી આપી. તારમાંના અક્ષર કોઈ સ્ત્રીના છે અને તેણે વરડનને રોઝ સાથેના લગ્ન રદ કરવાની ધમકી આપી છે.”

“તારમાં શું લખ્યું છે ?”

“હું લગ્ન કરવાની મના કરું છું. જે તમે લગ્ન કરશો તો તે રદ કરાવવા હું પગલાં લઉં.”

“શાબાશ ! ડોરમર ! આ તો કિમતી સાબીતી છે. એનો અર્થ શું થાય છે તે સમજો છે ?”

“એ કે રોઝ મેક્લવેલ સાથે વરડન પરણ્યો તે પહેલાં તે કોઈ બીજી સ્ત્રીને પરણેલો હતો. પણ વરડન જીલ ખોલે નહિ ત્યાં સુધી આપણે કંઈ પૂરવાર કરી શકીશું નહિ.....”

“અગર તો આ તાર મુકનારી સ્ત્રીને શોધી કાઢવી પડશે.” બરટને કહ્યું.

“હા. જે પોષ્ટ ઓફીસમાંથી તાર મોકલ્યો હતો ત્યાંની પોષ્ટ મીસ્ટ્રેસને હું મળી આવ્યો છું. પાંચ વર્ષ પછી તાર મોકનારનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે પણ આ તારની વિચિત્ર ભાષા જોઈને પોસ્ટ મિસ્ટ્રેસે તે સ્ત્રી પર ખાસ ધ્યાન આપ્યું હતું. તે કહે છે કે આ તાર મેલનાર સ્ત્રી ખુબસુરત, લાંબી અને સુસજ્જિત હતી. તે વખતે તેની હિમ્મત ભાગ્યે જાવીસ ત્રેવીસ વર્ષની હશે. અસલ તારનો ફોટો આ કવરમાં છે.” ડોરમરે ખુલાસો કર્યો.

બરતને કવરમાંથી તારનો ફોટો ઢાઢી તપાસી જોયો. અચાનક તેનાથી ખુશાલીની બુમ મરાઈ ગઈ.

“ડોરમર ! દોરત ! આ અક્ષર તો જોન પર નનામો કાગળ લખનારી સ્ત્રીનાજ છે. લાવ, તીજેરીમાંથી તે કાગળ કાઢ-આપણે ખાત્રી કરી લઈએ.”

ડોરમરે તીજેરીમાંથી પેલો નનામો કાગળ કાઢી બરતનને આપ્યો.

“ગુડ ગોડ ! આ બેડ અક્ષર સરખાજ છે. ડોરમર ! હવે આ બેડી સ્ત્રીને શોધ્યા વિના છુટકોજ નથી. કદાચ આખો કેસ બદલાઈ જશે. આ બદમાસ સ્ત્રીએ જોન પર નનામો કાગળ લખીને મિસીસ હેરીકપર પુનનો આરોપ મુક્યો હતો. પણ આપણે તેને પરદા પાછળથી બહાર ખેંચી લાવીશું.”

“શી રીતે ?”

“આ નનામા કાગળમાં તે જોનને કહે છે કે “ મને મળજો

અને હું ખુલાસો કરીશ.” એટલે જોન તેના અક્ષર ઓળખે છે એવું સુચન નથી થતું ?”

“શી રીતે ?”

“કાગળની નીચે સહી નથી તેથી. કાગળમાં મળવાનો સમય અને સ્થાન પણ લખ્યા નથી એટલે આ પત્ર લખનારી સમજે છે કે હેરીક તેના અક્ષર ઓળખી કાઢી તેને મળવા આવશે.”

“મી. હેરીક પોતાની સ્ત્રી સામે ભયંકર આક્ષેપ મૂકનારને મળવા જાય એ સંભવિત નથી.”

“હા. પણ જોને આ પત્ર હજી જોયોજ નથી. મિસીસ હેરીકે કદાચ તેને એ વિષે વાત કરી હશે. હવે જો ! આ કાગળને એવી રીતે વાળ કે જોન આખો પત્ર વાંચી શકે નહિ. તેને એટલુંજ પૂછી આવ કે તે આ અક્ષર ઓળખે છે કે ? જો તે હા પાડે તો તેને કહેજે કે તે યરટને ઘણી અગત્યની શોધ કરી છે. હું તેને પાછળથી મળીશ”

કોરમર હેટ પહોંરી તરત કામે નીકળી પડ્યો. અરધા કલાકમાં તે પાછો આવ્યો અને યરટનને તેણે એક કવર આપ્યું. એ કવરમાં પેલા નનામા કાગળની સાથે એક કાગળની સ્લીપ હતી અને તે પર નીચેનું નામ જોને લખી આપ્યું હતું.

મિસ એલીસ બ્રાઉન

એલમોરા

કોનોટ ગાર્ડન્સ

બરટન અજબ થયો. તેનો થાક હવામાં ઉડી ગયો અને તે ડોરમર તરફ જોઇ બોલ્યો “એલીસ બ્રાઉન ! મેકવેન જે સ્ત્રીની વાત કરતો હતો તે-હેરીક અને રોઝની મિત્ર ! ખુનની રાતે રોઝ આજ સ્ત્રીને ત્યાં ગઈ હતી. ડોરમર ! તું બેદ સમજે છે કે ? એક નિર્દોષ જણાતી સ્ત્રી મિત્રતાના સાથે નીચે શયતાની રમત રમી રહી હતી ? જા-મેકવેનને ટેલીફોન કર ને તેને તરત મારી પાસે આવવાનું કહે-”

આ વખતે તેનો નોકર વિક્ટર અંદર આવી બોલ્યો : “ સાહેબ ! એક ગૃહસ્થ તમને અગત્યના કામસર મળવા માગે છે.”

“ હું આજે કોઈને મળી શકું એમ નથી.”

“ મેં એ ગૃહસ્થને પહેલાંથીજ કહ્યું કે તમે ધણા કામમાં છો. પણ તે કહે છે કે તે તમને છાપામાં જે ખુન કેસની વીગત આવે છે તે વિષે કંઈ ખબર આપવા માગે છે.”

“ આ નવો ઘડાકો વળો શો છે ?-જા તેને અંદર બોલાવ-ડોરમર ! તું મેકવેનને ફોન કરી અહિં આવવા કહે...”

બે ત્રણ મીનીટમાં વીક્ટર એક યુવાન ખલાસીને અંદર મૂકી ગયો, બરટને તેને શેકહેંડ કરી ખુરશી પર બેસવાની વિનંતી કરી કહ્યું : “ બોલો, સાહેબ ! શું ખબર છે ?”

“ માર્શ નામ હોટસન છે અને હું એક સ્ટીમર પર સેકન્ડ મેટ છું. ગઈ રાતેજ હું લાંડન આવ્યો. આજે રહવારે મેં છાપામાં વાંચ્યું કે બે દિવસ પછી વેસ્ટમીન્સ્ટર ખુન કેસની તપાસ ચાલનાર

છે. અને તે વિષે ઉપયોગી માહિતિ આપવા હું તમારી પાસે આવ્યો છું.”

“પોલીસ પાસે જવાને બદલે તમે મારી પાસે કેમ આવ્યા તે કહેશો ?”

“જરૂર-” હોટસને સરળતાથી જવાબ આપ્યો.

“આરોપીને પકડવાના અહેવાલમાં ‘ટેલીગ્રાફ’ પત્રમાં તમારું નામ પ્રગટ થયું છે. મારી સ્ટીમર આવતે અઠવાડિયે ઉપડી જનાર છે. જો હું પોલીસ પાસે જાત તો તે મને રોકી રાખત અને મારા જેવા ગરીબ માણસની રોજી જાત. તમારી પાસે આવવામાં મારો હેતુ એ છે કે તમે કદાચ કોઈ વકીલ સમક્ષ મારો એકરાર નોંધાવી લેશો કે જેથી મને કોર્ટમાં હાજર થવાની ફરજ નહિ પડે.

“આ ખુન વિષે તમે અગત્યની માહિતિ આપી શકશો ?”

“હા, હું એમ ધારું છું. હું કેસની છાપામાં આવતી વિગતો સંભાળ પૂર્વક વાંચતો આવ્યો છું અને મને લાગે છે કે પોલીસે ગંભીર ભુલ કરી છે.”

“શું ?” બરટન ટટાર થયો.

“પોલીસે વરડન પર ખૂનનો આરોપ મેલ્યો છે અને તે માટે તેની તપાસ ચાલનાર છે.” હોટસને કહ્યું: “મારો મત એવો છે કે આરોપી મારા ને તમારા જેટલોજ નિર્દોષ છે.”

“વરડન નિર્દોષ છે ? મી. હોટસન ! જો વરડન નિર્દોષ હોય તો પછી ગોલ્ડવીનનું ખુન કરનાર કોણ છે ?”

“હું સંગીન કારણ વિના કોઈ વાત કરું એવો માણસ નથી. તમે મારી વાત સાંભળી લેશો ત્યારે તમે મારા મત સાથે મળતા થશો કે ખુની કલોડ વરડન નથી પણ એક સ્ત્રી છે.”

“તમે જે કહો છો તેની ગંભીરતાનું તમને જ્ઞાન છે ?” ડીટેક્ટીવે લખવાના કાગળ પાસે ખેંચી પૂછ્યું.

“હા સાહેબ ! હું જાણું છું કે પરમ દીને એક માણસની ખુનના વાંક માટે તપાસ શરૂ થનાર છે.” તે જવાબ ખલાસીએ કહ્યું : “વેસ્ટમીનીસ્ટરમાં સેન્ટ મથ્યુઝ મેનશનમાં નં. ૬૭ના ફ્લેટમાં આ ગુન્હો થયો હતો, ખુનની રાતે હું તે મકાનમાં હતો. અને મેં ત્યાં જે જોયું હતું તે પરથી મને મામલો શંકાશીલ જણાયો હતો.”

“વેલ—”

“હું ખીજે દીને સહવારે સ્ટીમરમાં ઉપડી જવાનો હતો. જે ત્રણ કલાકની મને નવરાશ હતી. એટલે એજ મેનશનમાં ત્રીજે માળે રહેતા મારા એક આર્ટીસ્ટ મિત્રને હું મળવા ગયો હતો. તેના પ્યારણા બંધ હતા. જે ત્રણવાર દ્વાર ઠોકવા છતાં કાંઈ જવાબ નહિ મળવાથી હું નીચે ઉતર્યો. નીચે ઉતરતાંજ નં. ૬૭ના ઓરડાનું પ્યારણું ધીમેથી ઉઘાડી એક સ્ત્રી બહાર આવી.....”,

બરટન ગુપચુપ ટુંકાક્ષરી લીપિમાં ખલાસીની વાત લખી લેતો હતો.

“તે સ્ત્રી મારી નજર સામે દાદર ઉતરી ગઈ—”

“તેનો ચહેરો તમે જોયો હતો ?”

“નહિ. તેણે જોગણના જેવો કાળો પોષાક પહેર્યો હતો.”

“તમે તેને ઓળખી શકશો?”

“નહિ. મેં તેનો ચહેરો જોયોજ નહોતો.”

“તે ટુંકી હતી કે લાંબી?”

“લાંબી—”

“યુવાન હતી કે વૃદ્ધ?”

“યુવાન-વધુમાં વધુ ૨૮-૨૯ વર્ષની—”

“તે તમે શા પરથી કહો છો?”

“તેની ચાલ પરથી. તે આધેડ સ્ત્રી પેઠે ચાલતી નહોતી, તેની ટટાર ચાલજ મને વિચીત્ર લાગી હતી.”

“કેમ?”

“કારણ કે જોગણુ હંમેશા નીચું મોં રાખી, એક હાથે છાતી પર લટકતા કોસ સાથે રમત કરતી ચાલે છે.....”

“અને આ સ્ત્રી?—”

“મેં તેના હાથ જોયા નહોતા. તેના હાથ ઝબ્બા નીચે ઢંકાયેલા હતા; તે રસ્તાપર ગઈ ત્યારે હું તેની પાછળ હતો. એ પળે જો તે લપસી પડી ન હોત તો હું તેના તરફ વધુ ધ્યાન ન આપત. કુટપાથપર પગ મૂકતાં તેનો પગ લપસી ગયો તેથી તેનો કાળો ઝબ્બો જરા ઊંચો થઈ ગયો. પાસેજ એક ફાનસ હતું અને તેના પ્રકાશમાં ઝબ્બાની નીચે મેં તેના રેશમી વસ્ત્રો તથા બહુ મોળા જોયા હતા—”

“જોગણુ આવો વિચીત્ર પોષાક પહેરતી નથી.”

“હા, તેથીજ મારી કુતુહલતા વધી ગઇ અને મને કાંઈ કામ નહિ હોવાથી મેં તેની પાછળ પડવાનો વિચાર કર્યો.”

“જરા સજીવ કરો. મી. હોટસન ! તમારો એક એક શબ્દ કિંમતિ છે. એક માણસની જીંદગીનો તમારા એકરારપર આધાર છે, આ બનાવ બન્યો ત્યારે કેટલા વાગ્યા હતા ?”

“મને બરાબર યાદ નથી પણ સવા સાત કે સાડા સાત થયા હશે.”

“તમારા મિત્રને મળવાનો સમય તમે નક્કી કર્યો નહોતો ?”

“નહિ હું આણુધાર્યોજ મળવા ગયો હતો.”

“નં. ૬૭ના ઓરડા પાસે જતી વખતે તમે કંઈ અવાજ સાંભળ્યો હતો ?”

“જરા પણ નહિ.”

“કોઈ જાતની ચીસ, ઝુમ્મ યા મારામારીનો અવાજ ?”

“નહિ.”

“તમારા મિત્રના બારણા ટોકતા તમે કેટલીવાર થોભ્યા હતા ?”

“બે મીનીટ-વધુમાં વધુ ત્રણ-”

“અને રેશમી વસ્ત્રો અને રેશમી મોજા પર જોગણનો ઝબ્બો પહેરનારી સ્ત્રીને જોઈને તમે તેની પાછળ પડવાનો વિચાર કર્યો હતો ?”

“હા. મારી કુતુહલતા એટલી બધી વધી પડી હતી કે તેનો ચહેરો જોવા માટે હું એકવાર તેની આગળ ગયો હતો.”

“તમે તેનો ચહેરો જોઈ શક્યા ?”

“નહિ. તેણે મ્હોંપર બળી પહેરી હતી. હું તેની હડપચી જોઈ શક્યો હતો. તે નાબુક, ગોળ અને જવાન સ્ત્રીના જેવી હતી. એ સિવાય મેં તેનો ચહેરો જોયો નથી.”

“પછી શું થયું ?”

“પછી તે ઝડપથી થોડેક દુર ચાલી ગઈ—તે આમ તેમ નજર કરતી આગળ વધતી હતી, આખરે સ્ટેમ્ફડ’ સ્ટ્રીટની પાસે તેણે એક ભાડાની ટેક્ષી કરી અને તેમાં તે બેસી ગઈ.”

“સ્ટેમ્ફડ’ સ્ટ્રીટ ? એટલે વોટરલુના પુલ પાસે—”

“હા—હવે મારી જાણાસા ઘણીજ વધી ગઈ. કાંઈ જોગણુંને ટેક્ષીમાં સહેલ કરતી જોઈ નહોતી. જોગણો હંમેશાં પગે ચાલે છે. હું બીજી ટેક્ષીમાં તેની પાછળ પડવાના ધરાદાયી દોડ્યો. પણ કમનસિબે મને ટેક્ષી મળી નહિ. તેની ટેક્ષી વોટરલુ બ્રીજ પરથી સ્નાન્ડ તરફ ચાલી ગઈ અને તે મારી નજરેથી દુર થઈ ગઈ—”

“બસ ખલાસ ?”

“હા—”

“તમે આ બધી વાત કસમપૂર્વક કહેવાને તૈયાર છો ?”

“હા.”

બરતન બહારથી શાંત હતો પણ તેના જીગરમાં ઉથલ પાથલ થઈ રહી હતી. આ ખલાસીની જીભાનીથી તેની સઘળી મહેનત ધુળમાં મળતી હતી. પેલા નનામા પત્ર અને તારની અસલ નકલ મળતાંજ તેનું મન અરિથર થયું હતું. વરડન પરનો તેનો શક ઉડતો જતો હતો અને પેલી બેદી સ્ત્રીને પકડવાને આતુર થયો હતો. જો તેમ થાય તો પરિણામ શું આવે ? જો વરડન છુટી જાય તો તે પાંચ વર્ષ પહેલાં જે હતભાગી છોકરીને પરણ્યો હતો તેના પતિ તરિકેનો દાવો કરશે; પણ આ સમયે રોઝના સુખનો વિચાર કરવાનો નહોતો. રોઝને સુખી કરી તે એડીથનો સ્વર્ગમોંઘો પ્રેમ જીતવાનો હતો. પણ પોતાના સ્વાથ માટે એક નિર્દોષ માણસને ફાંસીએ મોકલવાની દુષ્ટતા તેનાથી થઈ શકે એમ હતુંજ નહિ.

“મી. હોટસન ! તમારી જીભાની મી. વરડન માટે ધણીજ અગત્યની છે તે તમને કહેવાની જરૂર નથી. પરમ દિને ખુનના આરોપનો જવાબ આપવા તે જ્યુરી સમક્ષ ખડો રહેશે. મને માફ કરજો. પણ મારી પાસે આવવાથી તમે તમારી ફરજમાંથી છુટા થતા નથી. તમારે વકીલ સમક્ષ સોગતપૂર્વક એકરાર કરવો પડશે. હું તે પોલીસ સત્તાવાળા સમક્ષ રજુ કરીશ અને જો બચાવ તરફથી તમારી સાક્ષીની જરૂર પડશે તો તમારે રોકાવું પડશે.”

હોટસન શીકરમાં પડ્યો: “સાહેબ ! હું ગરીબ માણસ છું.”

“તેની શીકર ના કરો. જો તમારા માલીકો તમને બદલો નહિ આપે તો હું આપીશ. લો, આ મારા વકીલ મી. ડેનરનનું

શીરનામું છે. તે તમારી એપીડેવીટ નોંધી લે કે મારી પાસે આવજો. વેલ, ડોરમર ! શી ખબર ?”

ખલાસી વિદાય થયો તેજ પળે બરટનનો મદદનીશ અંદર આવ્યો.

“મી. મેકબેન આજે ઓફિસમાં આગ્યા નથી. પણ તે આંકે કે તરત તેને અહિં આવવાનો સંદેશો મેં કહેવરાવ્યો છે.”

બરટને ઘડીઆળમાં જોયું.

“હીક છે. તે આવે તો બેસાડજે. હું જરા બહાર જઈ આવું.” એમ કહી તે બહાર નીકળ્યો અને ટેક્ષી બાડે કરી રોજ અને એડીથ જ્યાં રહેતી હતી તે મકાનમાં જઈ પુગ્યો. એડીથે તેને સરિમત આવકાર આપ્યો.

“મી. બરટન ! કંઈ નવી ખબર છે ?”

પોતાની પ્રિયતમાને નિરાશ કરતાં કોઈ પણ પુરુષને લાગી આવે છે. પણ બરટનનો નિશ્ચય અડગ હતો. કેદખાનાની એક અંધારી કોટડીમાં એક નિર્દોષ માણસ મોત અને જીવન વચ્ચે ઝોલા ખાતો હતો.

“હું તમારી બહેન સાથે થોડી વાતચીત કરવા માગું છું. પણ તમે તેને બોલાવો તે પહેલાં અહિં થું થયું છે તે મને કહો. તમે જે કહેશો તેની હું પોલીસને ખબર આપવાનો નથી. વરડને મૌન તોડયું ખરું ?”

“હા. જોને તેને એકરાર કરવાની ફરજ પાડી—” દુઃખી અવાજે એડીથે જવાબ આપ્યો : “જોને તેને સ્પષ્ટ કહી દીધું કે સત્ય હકી-

કત ક્યા વિના છુટકાજ નથી. કંઈ પણ હવે છુપું રખાશે નહિ. રાજને સાક્ષીના પિંજરામાં હાજર થવું પડશે.”

“અને તેના પહેલા લગ્નની વાત જાહેર થશે?”

“હા. જોન તેને વધુ દુઃખ નહિ થાય તેની કાળજી રાખશે. પણ હવે કંઈ છુપું રખાશે નહિ. રાજ ખુનને દિને કલાકને મળી હતી, તેને ત્યાં ગઈ હતી વિગેરે તમામ વાત ટાટમાં કહેવી પડશે.”

“અફસોસ ! જો વરડન છુટી જશે તો તે રાજપર દાવો કરશે નહિ. નહિ. મીસ મેક્લેલ ! હજુ આશા છે. જાઓ, તમારા બહેનને બોલાવો.”

એડીથ રાજને બોલાવી લાવી.

“મીસીસ હેરીક ! હિંમત રાખો—તમારે ખાતર અને તમારા પતિને ખાતર નિરાશ ન થાઓ.”

“એડીથે તમને જોનના નિર્ણયની વાત કરી હશે.”

“હા. એ શિવાય બીજો રસ્તોજ નથી. જોન જેવો કતવ્ય પરાયણ વકીલ ઇંગ્લંડમાં ભાગ્યેજ મળશે.”

“એવા પુરુષની પ્રેમપાત્રી થવા માટે હું મગર છું.”

“હવે મીસીસ હેરીક ! હું તમને એક બે સલાહ પૂછવા માગું છું.”

“તમે તો તાજના સાક્ષી થવાના છો.”

“હા. અજાળ જેવા સંજોગોને લીધે મારે તાજના સાક્ષી થવું પડશે. એક એવી વાત માલુમ પડી છે કે જે હું તમને કહી શકતો નથી. પણ તમે મને અત્યારે જે જવાબ આપશો તેના પર તમારા ભાવિ સુખનો આધાર છે.”

“મને જે પૂછવું હોય તે પૂછો.”

“મહેરબાની કરી ખુનની રાતના સઘળા બનાવો પાછા યાદ કરો, તમે વરડનનો ફ્લેટ છોડ્યા પછી શું કરવું અને ક્યાં જવું તે સ્પષ્ટ નહિ પડવાથી રસ્તામાં આમથી તેમ ભટક્યા હતા.....”

“હા. અને કોનોટ ગાર્ડન પાસે જતાં મને એલીસને ત્યાં જવાનું યાદ આવ્યું હતું. મારી પાસે સર સામાન નહિ હોવાથી હું હોટલમાં ગઈ નહોતી.”

“હવે બરાબર યાદ કરીને જવાબ આપજો. તમે એલીસને ત્યાં ગયા ત્યારે તે ઘેર હતી?”

“નહિ. તેની દાસીએ મને ઘરમાં બેસાડી હતી અને પછી એલીસ થોડીજ વારમાં આવી પુગી હતી.”

“તે ચાલતી આવી હતી?”

“નહિ. ટેક્ષીમાં આવી હતી?”

“તેણે તે વખતે કેવો પોષાક પહેર્યો હતો તે તમને યાદ છે?”

“હા. તેણે રેશમી ધવનીંગ ગાઉન પહેર્યો હતો.”

“અને તેના મોઝાં?”

“ખુ રંગના હતાં.”

“તેણે હેટ પહેરી હતી?”

“નહિ. તેણે માથાપર સ્કાર્ફ નાખ્યો હતો.”

“તે તદ્દન શાંત જણાતી હતી?”

“હા.”

“તેનાં વસ્ત્રો ફાટી ગયા હતા?”

“નહિ, પણ તેના બુટ કાદવથી ખરડાયલા હતા?”

“તે ક્યાં ગઇ હતી તે તેણે તમને કહ્યું હતું?”

“હા-ડીનર પાર્ટીમાં-”

“તે વખતે કેટલા વાગ્યા હતા?”

“લગભગ સાડા નવથી દશ.”

“ડીનર પાર્ટી આટલી જલદી ખતમ થતી નથી એમ તમને નહોતું લાગ્યું?”

“મને એવો વિચાર આવ્યો નહોતો. પણ તમે મને આવા સવાલ શા માટે પૂછો છો?”

“હું દિલ્લગીર છું કે તે હું તમને કહી શકતો નથી.”

“અર્ધા કલાક પછી બરટન પાછો પોતાની ઓશીસમાં જઇ પુગ્યો. મેકવેન તેને મળવા આવ્યો હતો. અને તેની રાહ જોતો લાયબ્રેરીમાં બેઠો હતો.

“વેલ સ્ટીલ ! પરમ દિને કેસ છે તે ખબર છે ને ?” મેકવેને
બરટન આવતાની સાથે વાત શરૂ કરી.

“હા. પણ ચાલ્સ ! આપણે બંનેએ ભયંકરમાં ભયંકર
ભૂલ કરી છે.” હું કહેજો બરટન બોલ્યો.

“શું ? જાણે બોંબ પડ્યો હોયની તેમ ખુરશીપરથી ઉભો
થઈ મેકવેને બરાડ્યો : “કેસને આગલે દહાડે તું મને આવી વાત
કરે છે ?”

“હા. ચાલ્સ ! આપણે ભગતાજ માણસને પકડ્યો છે. સંજોગો-
પરથી આપણે ઉંચે રસ્તે દોરવાયા હતા. પણ આપણી ભૂલ થઈ
છે. ખુની કોઈ સ્ત્રી છે.”

“હું તો માનતો નથી.”

“માન કે ના માન. પણ ખુની સ્ત્રી છે”

“નહિ. વરડનજ ફ્રાંસીએ જશે.”

“નહિ મારું ચાલશે તો હું કોઈ બીજાનેજ કેદી તરીકે હાજર
કરીશ.”

“કોને ?”

“મીઝ એલીસ કાઉન્ટને-”

“કદિ નહિ.” મેકવેનનાં ચહેરાં રૂની પુણી જેવો થઈ ગયો.

“શાંત થા. એલીસે ખુનની રાતે શું કયું હતું તેનો તેણે જવાબ
આપવો પડશે. વરડનનો શબ્દે શબ્દ મને સાચો લાગે છે.”

“દોસ્ત ! તું ગાંડો થઇ ગયો છે.” મેકવેન જેમ તેમ પોતાનો મનોબલ ધુમ્પવી બોલ્યો: “મીસ બ્રાઉનને આ કેસ સાથે શો સંબંધ છે ? ગોલ્ડવીન સાથે તેને પીછાનજ નહોતી. વળી આરોપી ~~જેમ~~ પ્રબલ પુરાવા પડ્યા છે. તેને મરનાર સાથે દુશ્મની હતી-વરડન તેને પોતાના માર્ગમાંથી દુર કરવા માંગતો હતો-તે ખુન કરી ખુનીના કપડાં પહેરી નાસી ગયો હતો અને આપણે તેને સપડાવ્યો ત્યાં સુધી તે સંતાઇ રહ્યો હતો, તે પોતાની નિર્દોષતા સાબીત કરી શકે એમ છેજ નહિ.”

“વરડન નિર્દોષતા સાબીત કરી શકતો નથી એટલે તે નિર્દોષ છે કે દોષિત તેની તને પરવા નથી એમજને ? આલ્સ ! તારી નિતિ મને પસંદ નથી.”

“હું હવે કોઇનું માનવાનો નથી. વરડનને આ ગુન્હા માટે જરૂર સબ્બ થશે. આ કેસથી મને શું લાભ થવાનો છે તે તું જાણે છે ?”

“એક નિર્દોષ માણસનો જન લેવરાવી તું ડીવીઝનલ ઇન્સ્પેક્ટર થશે.” બરટને તાણો માર્યો.

“હું એને છોડવાનો નથી. મીસ એલીસ બ્રાઉનને મેં જોયું છે. તે કોઇનો જન લે તે અશક્ય છે.”

“આલ્સ ! બધી વાત ભુલી જા. અને એલીસને પકડવાનું વોરંટ લઇ આવ.”

“અરે બહા માણસ ! તું બધા અધિકારીઓને મુખર્ષી સમજે છે ? આજે આને પકડવાનું વોરંટ લાવો અને કાલે બીજાને પકડવાનું લાવો એ શું ખાવાના ખેલ છે. એકવાર ભુલ થઇ તો બલે. એ ભુલનેજ વળગી રહેવામાં સાર છે.”

“મારું નીતિશાસ્ત્ર એવું નથી. જ્યારે એલીસ ગોદડવીનના ખુનના આરોપનો જવાબ આપવા કેદીના પીંજરામાં ઉભી રહેશે ત્યારે કલોડ વરડન મુખ્ય સાક્ષી થશે.”

“એલીસ સામે શા પુરાવા છે?”

“એક નહિ પણ અનેક છે. સાંભળ-પહેલી વાત-મીસ એલીસને ભુતકાળમાં કલોડ વરડન સાથે ‘કંઈ સંબંધ હતો. પાંચથી વધુ વર્ષ પહેલાં કલોડના મીસ રોઝ મેક્લેલ સાથેના લગ્નને દિને એ લગ્ન રદ કરવાની આજ્ઞા કરનારો તાર એલીસે રવાના કર્યો હતો.”

“હું એ માનતો નથી.”

“બીજી વાત—થોડા દિવસ પહેલાં આ બેદી સ્ત્રીએ જોન હેરીકપર એક નનામો પત્ર લખી તેમાં રોઝપર ખુનનો આરોપ મેલ્યો હતો.”

“તદન ગલત વાત—”

“ત્રીજી વાત:—ખુનને દિને સાંજે એલીસ વરડનના ફ્લેટમાં જોગણના વેષમાં ગઈ હતી અને કાળા ઝબ્બાની નીચે તેણે ધવનીંગ ગાઉન પહેર્યો હતો. મારો મુદ્દો એ છે કે તે વરડનનું ખુન કરવા તેને ત્યાં ગઈ હતી.”

“તે શા માટે વરડનનો જન લેવા તૈયાર થાય?”

“તે હમણાં હું જાણતો નથી. પણ થોડા વખતમાં.....”

“વાર-પછી?”

“તે ત્યાં ગઈ. ત્યાં વરડનને બદલે ગોદડવીન હતો. તેને ભુલથી વરડન સમજીને હેટપીન ભોંકી દીધી. મેક્લેન ! તારી મરજી પડે તો માન-મરજી પડે તો ના માન-પણ ખુનના આરોપ માટે કમનસિખ વરડન નહિ; પણ ખુબસુરત મિસ એલીસ બ્રાઉન કોર્ટમાં ખડી થશે...”

બરડને મક્કમતાથી કહ્યું.

પ્રકરણ ૨૩ મું.

મેકવેન હાર્યો ?

“ હવે શું કરવું ? ” બરટને ફેફલા બોલ્યો. મેકવેનના કપાળપર પસીનો વળ્યો અને તે જોરથી દમ લેવા લાગ્યો.

“ કરવાનું વળી શું ? જેમ અને તેમ જલદી મીસ બ્રાઉનને પકડવાનું વોરંટ લખ આવ.”

“ તું મને મુશ્કેલ સ્થિતિમાં મૂકે છે, સ્ટીલ ! એલીસ સામે તારા કયા પુરાવા ટકે છે તે હું સમજી શકતો નથી.”

“ મેં જે વાત કરી છે. તે જે સાચી હોય તો એલીસના કૃત્યોનો શો અર્થ થાય ? ”

“ પણ તારી વાત ટકવાની નથી.”

“ એમ ? જો, વરડન એમ કહે છે કે જ્યારે ખુન થયલું ધારવામાં આવે છે ત્યારે તે વિક્ટોરીઆ સ્ટેશન પર હતો. એ વાત ખરી છે. મિસીસ હેરીફે મારી સમક્ષ કબુલ કર્યું છે કે ફેક્ટોરિની એક્સપ્રેસ ઉપડી ગઈ તે પહેલાં વરડન તેને સ્ટેશન પર મળ્યો હતો.”

“ તેથી શું ? ”

“ જે વખતે વરડન રોઝ સાથે વાત કરતો હતો, જે વખતે રોઝ તાર મૂકવા મંદ્ર હતી તે વખતે એક તદ્દન અજાણ્યા સખસે એક સ્ત્રીને વરડનના ફ્લેટમાંથી બહાર નીકળતી જોઈ હતી અને તે

આ જોગણના વેષમાં જરા ભેદી રીતે વતીને એક ટેક્ષીમાં આવી ગઈ હતી.”

“ તે એલીસ હતી એમ તું સાખીત કરી શકશે નહિ.”

“ હું તે સાખીત કરી આપીશ. જોગણના ઝબ્બાની નીચે આ સ્ત્રીએ લાઇટ બ્લુ રંગનો ધવનીંગ ગાઉન અને બ્લુ રંગના રેશમી મોજાં પહેર્યાં હતા. મીસ બ્રાઉને ખુનની રાતે એવોજ પોપાક પહેર્યો હતો.”

“ શું એ ખરી વાત છે ?”

“ હા. તદ્દન ખરી વાત. મેં એ જણુ પાસેથી આ વાતની ખાત્રી કરી છે. હવે જો મીસ બ્રાઉન અખંડ “ એલીબી” સાખીત કરે તોજ તે ખરી શકશે. તેણે રોઝ સમક્ષ ડીનર પાર્ટીમાં જવાની વાત કરી હતી પણ ડીનર પાર્ટીમાંથી મહેમાનો રાતે નવ ને દશની વચ્ચે પાછા ફરે શકતાં નથી.”

“ તે જલદી આવી હશે.”

“ કબુલ. પણ પાર્ટીમાં જનારા જતી આવતી વખતે મોટરમાં જાય છે અને રસ્તામાં તેઓના છુટ કાદવવાળા થતા નથી.”

“ તને આ ખબર ક્યાંથી મળી ?”

“ એક ખત્રાસી પાસેથી. તે મને આજે સ્થુવારેજ મળ્યો હતો અને હમણાં તે મારા વકીલ સમક્ષ એશીડેવીટ નોંધાવતો હશે. જેનું સ્ટેટમેન્ટ હું કોર્ટમાં રજુ કરીશ.”

“વાર, પણ એટલા પરથી મીસ બ્રાઉનને પરહેજ કરી શકાય તેમ નથી. તારી પોતાની સાક્ષી મિસીસ હેરીક કહે છે કે તે ઘેર આવી ત્યારે ઇશનીંગ ડેસમાં હતી જ્યારે તારા ખલાસીએ જોયલી સ્ત્રીએ જોગણનો પોષાક પહેર્યો હતો.”

બરટન આ સાંભળી હર્યો: “લલા માણસ! રસ્તામાં જોગણનો વેષ ઉતારી નાખી તે કપડાં અંધારામાં વોટરલુ બ્રીજ પરથી નદિમાં નાખી દેતાં તેને કાણ અટકાવે તેમ હતું?”

“એલીસ પૂલ પર ગઇ હતી એમ કાણ કહે છે?”

“મને ખબર આપનાર ખલાસી. તે સોગન પર આ વાત જણાવે છે.”

“આ મુદ્દા બાબતે મેલ—”

“એ શિવાય પણ બીજા ઘણા મુદ્દા છે. શરૂઆતથી છેવટ સુધી મિસ બ્રાઉનને મિસીસ હેરીક સાથે વિશ્વાસઘાતી વર્તન ચલાવ્યું હતું. રોઝે તેને પોતાની મિત્ર માનવામાં ગંભીર ભુલ કરી હતી. એલીસે આ ભોળી સ્ત્રીને સઘળી વાત પોતાના પતિથી છુપાવવાની ભયંકર સલાહ આપીને તેના જીવનમાં ઝેર રેડ્યું હતું. હું રોઝને દોષ દઇ શકતો નથી. તે વખતે તે ભયથી દિવાની થઈ ગઇ હતી. પોતાના પ્રથમ લગ્નની વાત હેરીકથી છુપાવવામાંજ તેણે ભુલ કરી હતી. પણ તેના સંજોગો વિચિત્ર હતા. પોતાની દીકરીને વેચીને કરજમાંથી મુક્ત થનારી માતાના નામને તે બદનામ કરવા માગતી નહોતી...”

“ વરડનને મારી નાખવા માટે એલીસ કરતાં રોઝને વધારે પ્રયત્ન કરવું હતું.”

“ નહિ. વરડન તેને લમ્બને દિનેજ તજી ગયો હતો અને પાંચ વર્ષ સુધી તેનો પતો નહોતો એટલે કાયદાની નજરે રોઝ સ્વતંત્ર હતી.”

“ કાયદાની ખારીફીની તેને ખબર નહોતી; નહિ તો તેણે પોતાના ધણીને બધી વાત કહી હોત.”

“ નહિ. તું તેની ભયંકર સ્થિતિ યાદ રાખ. તે ખુનના ગુન્હા માટે તદ્દન નિર્દોષ છે એમ પૂરવાર કરનાર તેની પાસે કંઈ સાધન નહોતું. ખીજા હાથ પર મીસ બ્રાઉનને વરડન સાથે લુતકાળનો કંઈક સંબંધ હતો. એ સંબંધ કંઈ જાતનો હતો તેની હમણાં મને ખબર નથી. પણ પાછળથી તે માલુમ પડી જશે.”

“ તું એમ શા પરથી કહે છે ?”

“ જ્યારે વરડન નાદાન રોઝને પરણવાનો છે એવી તેને ખબર પડી ત્યારે તેણે એ લગ્ન કરવાની મના કરનારો તાર ક્યો હતો. તે પરથી કમનસિબે લગ્નક્રિયા થઈ રહ્યા પછી એ તાર મળ્યો. છતાં વરડન તે વાંચી એટલો બધો અભરાષ્ટ ગયો કે તે તરત ઇન્કાર છોડી ગયો. હવે ખીજી વાત સાંભળ. તેંજ મને કહ્યું હતું કે તે તારા મદદનીશ હોલકરને એલીસની પાછળ જામસુસી કરવા રોક્યો હતો ત્યારે એલીસ સેન્ટ લીઓનાડમાં ગ્રહેર ટેલીફોનપરથી કોઈ સાથે વાત કરવા ગઈ હતી. તેણે ફોનમાં કોની સાથે શી વાત કરી હતી તે હું બરાબર જાણું છું.”

“એમ ?”

“હા. તેણે ફાકરદોનના હોટલમાં જોન હેરીકને ટેલીફોનમાં પોતાનું નામ જણાવ્યા વિના રોજ ત્રેન ચુકી ગયા પછી તે ક્યાં ગઈ હતી અને તેણે શું કયું હતું તેની તપાસ કરવાની સુચના કરી હતી. શું આ કાય ફાઇ નિર્દોષ અને વિશ્વાસપાત્ર સખીનું હતું ? આ સમયે તે રોજની શુભેચ્છક હોવાનો દાવો કરતી હતી; પણ હુપી રીતે તે પતિ પત્નિને છુટા પાડવાનું કાવત્રું કરતી હતી.”

“પણ એમ કરવામાં તેનો હેતુ શો હતો ?”

“મારી માન્યતા એવી છે કે એલીસ હેરીકપર અથવા તેના પૈસાપર મોહી પડી હતી. હેરીક શ્રીમંત માણસ છે અને તેની ધીખતી પ્રેક્ટીસ ચાલે છે. મીસ બ્રાઉન જેવી ખરચાણુ અને મોહી સ્ત્રી માટે એ કંઈ જેવું તેવું પ્રલોભન નથી.”

“પણ હેરીક તો પરણેલો હતો.”

“હા. પણ રોજ જે સંજોગોનો ભોગ થઈ પડી હતી તેથી એલીસ ધણીધણીઆણીને છુટા પાડવાને આશાવંત બની હતી. રોજને પોતાના ધણીથી સઘળી વાત હુપાવવાની બચકર સલાહ આપ્યા પછી તેણે જોનના કાનમાં ઝેર રેડવાની કોશીષ કરી હતી. પણ એટલાથીજ તે નથી અટકી. પાછળથી તેને જોન ઓળખી શકે એવા અક્ષરે એક નનામો પત્ર લખીને તેને ખબર આપી હતી કે રોજે મરનારનું ખુન કયું હતું. આ વાત તદ્દન જુડી છે. રોજે કદી એલીસ સમક્ષ ગુન્હાનો એકરાર કર્યો નહોતો.

વરડનનો પોતાનો એકરાર એ વાત જુઠી ઠરાવે છે. પણ આટલુંજ પુરતું નથી. મારા મદદનીશ ડોરમરે કરેલી તપાસ પરથી માલુમ પડી ગયું છે કે વરડનના રોજ સાથેના લગ્નની મના કરનારો તાર કરનારી અને જોનપર નનામો પત્ર લખનારી સ્ત્રી કોઈજ નહિ પણ એલીસ આઉનજ હતી. જોલ, હવે તું આ ખુબસુરત બહાને ગુનેહગાર માને છે કે નહિ ?”

મેકવેનના દીલમાં લય ઉત્પન્ન થયો. તે આ સુંદર સ્ત્રીપર પાગલ થઈ પોતાની ફરજ જુલી ગયો હતો.

“સ્ટીલ ! હું હાર્યો. તારી વાત મને સાચી લાગે છે.” મેકવેન લાચારીથી બોલ્યો.

“વરડને રોજને ખરીદી તેની સાથે લગ્ન કરી તરત તજ દીધી હતી એટલે તેનાં પાપ ઓછાં નથી. છતાં તે ગોદડવીનના ખુન માટે નિર્દોષ છે. કોર્ટમાં જ્યારે ખરી હકીકત રજુ થશે ત્યારે માલુમ પડશે કે એલીસ આઉને વરડનને બદલે જુલથી એ કમનસિખ અમેરીકનને મારી નાખ્યો હતો.”

“પણ તેમાં કંઈ હેતુ હોવો જોઈએને ?”

“હેતુ બહો પ્રબળ છે. વરડને તેને કરેલા સાચા યાજ્ઞના અન્યાય માટે તે વેર લેવા તૈયાર થઈ હતી. તે પછી રોજ પ્રતિકુળ સંજોગોનો ભોગ થઈ પડી એટલે એલીસે શ્રીમંત જોનને પોતાની માયાની જાળમાં ફસાવવાનો રસ્તો સાફ થયેલો જોયો હતો.”

“પણ તું જુલો જાય છે કે જોન રોઝને દિવાનાની પેઠે ચાહતો હતો.” મેકવેને કહ્યું.

“હું કંઈજ જુલો જતો નથી, ચાહ્સ!” બરટને તરત જવાબ આપ્યો: “જોન રોઝને પ્રબળ પ્રેમથી ચાહતો હતો. તેથીજ એલીસ પોતાની નીચ સ્થિતિ અમલમાં મેલવા પ્રેરાઈ હતી. તેણે એવો વિચાર કર્યો હતો કે જો ધણી ધણીઆણીને છુટા પાડવાની તેની બાજુ નિષ્ફળ જશે તો તે બીજો દાવ અજમાવી જશે. નનામા કામળને અનુસરીને જો હેરીક એલીસ પાસે ગયો હોત તો રોઝ સાથેના લગ્ન રદ કરી પોતાને પરણવાની સરતે તેણે રોઝના ગુન્હાની વાત છાની રાખવાનું કહ્યું હતું” હોત અને રોઝને ખાતર જોન આવો આત્મભોગ આપવા જરૂર તૈયાર થાત. સારે નસિમે એલીસનો નનામો પત્ર પ્રથમ જોનના હાથમાં ગયો નહિ અને પાછળથી તેણે કમનસિખ વરડન પ્રત્યેની દુરજ બજાવવા માટે કંઈ પણ છુપું નહિ રાખવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. જા, હવે ડાહ્યા થા. અને ચીફ કમીશનર પાસેથી એલીસને પકડવાનું વોરંટ લઈ આવ. એલીસ ક્યાં છે તે તું જાણે છે ને?”

“મને તેના ઠેકાણાની ખબર છે.”

“તો જા-ફતેહ કર.”

મેકવેન કંઈ બોલ્યો નહિ. તે ગંભીર ચહેરે બહાર નીકળ્યો. તેની સામે પાયમાલી, નિંદા અને ધિક્કાર ડાળા ધુરકાવતા હતા. બરટનની એક એક શોષ તેની પાયમાલી નજીક લાવતી હતી. તેણે ટેફા બોલાવી. પણ તેમાં તે સ્કોટલેન્ડ યાડમાં ગયો નહિ. તેણે ટેફા લગતીજ દીશાએ હાંકવાનો હુકમ કર્યો.

૨૨૨

પ્રકરણ ૨૪ મું.

વરડન છુટયો.

અંતે વરડનની કોર્ટમાં તપાસ શરૂ થઈ. આ ચકચારભર્યા ખુન કેસે લાંડનની પ્રગ્ળને એટલી બધી ખળભળાવી હતી કે કેસ સાંભળવાને અદાલત ચીફાર ભરાઈ ગઈ હતી. એ દિવસ તપાસ ચાલી. બીજે દિને લોકો કેસનું પરિણામ જાણવાને એટલા બધા આતુર થઈ ગયા હતા કે અદાલતમાં જાણે બધા શ્વાસ રૂંધીને એકા હોયની તેવી ધોર શાંતિ પ્રસરી હતી. સરકારી વકીલે બચાવ પક્ષના સાક્ષીઓની નિર્દય ઉલટ તપાસ લીધી હતી અને રોઝની સ્થિતિ સાંથી દુઃખદાયી થઈ પડી હતી. જ્યારે એ બિચારીએ પોતાની કરણ કહાણી પુરી કરી ત્યારે અનેક પ્રેક્ષકોની આંખ અંધુભીની થઈ. એક સ્ત્રી ગભરાટથી ચીસ પાડી બેભાન થઈ ગઈ અને તેને પ્રેક્ષકોના ટોળામાંથી બહાર લઈ જવી પડી. તે પછી જોન હેરીક બચાવ કરવા ઉભો થયો હતો. અઢી કલાક સુધી તેણે એકધારી વાગ્ધારા છોડી સરકાર પક્ષની દલીલોના ચુરા કરવા માંડ્યા. નિષ્પક્ષપાતપણે સ્વાંતિથી પણ અસરકારક રીતે તેણે જરાપણુ લાગણીને વશ થયા વિના વરડનની નિર્દોષતા સિદ્ધ કરવા માટે પોતાની અસાધારણ શક્તિ વાપરવા માંડી. વરડનની મનોદશા વિચિત્ર થઈ ગઈ. તેનું આખું શરીર ધ્રુજતું હતું. આ યુવાન અને ઉમદા બેરીસ્ટરની બૈરી તેણે છીનવી લીધી હતી અને છતાં

વતનની સેના દીલપર ઉંડી અસર થઇ. અત્યાર સુધી ધણાખરા વરડનને મુનેહગારજ માનતા હતા. સાંજના પાંચ વાગ્યા અને પોતાના જુનીઅરના હાથમાંથી એક કાગળ લઇ લાપલુ આગળ ચલાવ્યું :

“માઇ લોડ અને જ્યુરીના ગૃહસ્થો ! હવે આરોપીની તરફેણમાં જતા એક ધણાજ અગત્યના મુદ્દા પર હું વિવેચન કરીશ. આ ખુન કરવામાં આરોપીનો કોઇ પણ હેતુ સિધ્ધ થયો નથી તે વિષે મેં કંઇક લંબાણથી વિવરણ કયું” છે. આરોપી પોતે સ્પષ્ટ કમુક્ત કરે છે કે નાણું પ્રકરણી બાબતમાં તેને મરનાર સાથે ખટપટ થઇ હતી. એકવાર વરડન ગોલ્ડવીનનો કરજદાર હતો તે વિષે કંઇ શક નથી. પણ આ હતભાગી માણસ દક્ષિણ અમેરિકા છોડી આવ્યો તે પહેલાં તેણે પોતાનું સઘળું કરજ ભરી દીધું હતું. પૈસાને ખાતર બન્ને વચ્ચે દુશ્મની થઇ ન હતી પણ આરોપીએ મરનારને દક્ષીણ અમેરીકામાં એક કલબમાં તેના દેશ બંધુઓની સામે લાત મારી દાદર પરથી ગબડાવી મેલ્યો હતો તેથી મરનારના દીલમાં વેરની જ્વાળા સળગી હતી. આવી મારામારીમાંથી કેવી લાગણી ઉત્પન્ન થાય ? આવી મારામારી કરનારા એકબીજાના દુશ્મન બને, બોલાચાલી કરી, કોઇ પર હાથો હાથ આવી જાય; પણ શું તેઓ એકબીજાના લોહી તરસ્યા અને તે બનવાજોગ છે ? મારા વિદ્વાન મિત્રે બન્ને વચ્ચેની દુશ્મનીપર હદ બહારનો ભાર મેલ્યો છે. પણ તે યોગ્ય નથી. એકવાર મરનાર ગોલ્ડવીને વરડન પાસે પૈસાની માગણી કરી હતી ત્યારે બન્ને હંમેશા કરતાં

વધારે તપી ગયા હતા. જો તે વખતે કોઇના દીક્ષમાં ખુન કરવાનો વિચાર હોત તો મરનાર વરડનને મારી નાખત અથવા મારી નાખવાની કોશિષ કરત. હું હિંમતથી કહું છું કે આ આખતમાં તાજનો મુદ્દો તદ્દન નબળો છે.

“જુલુસ્થા ! આરોપી સંપૂર્ણ નિર્દોષ છે તેની સૌથી પ્રત્યક્ સાંખીતી હવે હું રજુ કરીશ. ગઈ કાલે જ્યારે મી. બરટન સાક્ષી આપવા હાજર થયા ત્યારે તમે તેની જખાની પરથી સ્પષ્ટ સમજી શક્યા હશે કે છેક છેલ્લી ઘડીએ મળેલા મુદ્દા પરથી વરડન માર્ટેનો તેમનો મન બદલાઈ ગયો હતો. ખભારી હોટસને મીસ એલીસ આઉન સંબંધી જે વાત કરી હતી તે કોર્ટમાં રજુ કરવામાં આના છે. હોટસન વકીલની ઓફિસમાં રેટમેન્ટ નોંધાવ્યા પછી નજરે પડ્યો નહોતો તેથી તેની જખાની આધાર રાખવા લાયક નથી એમ બતાવવાની મારા વિદ્વાન મિત્રે કોશિષ કરી છે અને હું કબુલ કરું છું કે જો હોટસન ગુમ થઈ ગયો હોત તો આરોપી માટે તે કમનસિબ બનાવ ગણાત. હવે હું હોટસનની ગેરહાજરી વિષે ખુલાસો કરવાને શક્તિવાન છું. ગઈ કાલે સાંજે એ બસો ખલાસી સ્ટાન્ડમાં માર્ટર અકસ્માતનો ભોગ થયો હતો અને હમણાં તે ચેરીંગ ક્રોસની હોસ્પિટલમાં એમાન હાલતમાં પડ્યો છે. હવે તેનો પતો મળ્યો છે અને તેણે કહેલી હકીકતને ઉલટ તપાસમાં ટેકા મળ્યા છે એટલે તેનું રેટમેન્ટ કોર્ટે પુરાવા તરિકે માનવું જોઈએ.

“પણ આરોપી નિર્દોષ છે તે વિષેના મારા મુદ્દા અહિંજ અટકતા નથી. તમને યાદ હશે કે સ્ટીલ બરટને સ્કોટલેન્ડ યાર્ડના

ડીટેક્ટીવ સારગ્રંટ મેકવેન સાથે ગાઢ મસલત ચલાવી એલીસ આંતરને પકડવા માટે વોરંટ કઢાવવાની સલાહ આપી હતી. આ વોરંટ હાઈ કોર્ટવામાં આવ્યું નહોતું. શા માટે ? જયુરીના મૂલરથો ! એલીસ સામે વોરંટ કઢાવવામાં આવ્યું નહોતું તેનું કારણ એ છે કે મેકવેને પોતાના ઉપરી અધિકારીઓ પાસે વોરંટની માગણીજ કરી નહોતી. અગત્યે જ શોધ કરી હતી તેથી એલીસ ભયમાં આવી પડી હતી. આ જાને પકડવાને બદલે, તેને પરદેજ કરી એક નિર્દોષ માણસને ગ્યાવવાની ફરજ અગ્યવાને બદલે મેકવેન સીધા એલીસ પાસે ગયા હતા અને તેણે તેના પર જાહેરના ભયના વાદળા વિષે તેને ચેતાવી દીધી હતી.....”

આ વાત જાહેર થતાં કોર્ટમાં ભારી અગત્યથી ફેલાઈ રહી.

“મારા લોર્ડ ! અને જયુરીના મૂલરથો ! એક દેખિત સ્ત્રીને આવી ચેતવણી મળી ગય તો તેનું પરિણામ શું આવે તે તમને સમજાવવાની જરૂર છે ! જો એલીસને પરદેજ કરી હોત તો હું બીજા સાક્ષીઓ બોલાવીને પૂરવાર કરી આપત કે ડીટેક્ટીવ મેકવેન તેના મદીલા જોખનપર પામલ થયો હોત અને વિકારવશ થઈ તે પોતાની ફરજ ભુલી ગયો હોત. તેણે એલીસ આંતરને પોલીસના પંજામાંથી છટકી જવામાં મદદ કરી હતી.”

“તમે તમારા સાક્ષીઓ પહેલેથી કેમ ન બોલાવ્યા ?” સરકારી વકીલે ઉભા થઈ કહ્યું.

“જે નામદાર જન્મે જરૂરી લાગે તો હજુ પણ સાક્ષીઓ બોલાવી શકો.” જેને તરત જવાબ આપ્યો.

ન્યાયાધિશે ‘સરકારી વકીલના મુદ્દાપર ધ્યાન નાંહ આપવાથી જેને પોતાનું ભાવણ આગળ ચલાવ્યું:

“સરકાર પહેલ જઈ જેનાં આ વિષે પ્રકાશ પાડ્યો જેમનો હતો. એલીસ બ્રાઉન ડીક્ટેટીવ મેકવેન સાથે નાસી ગઈ છે. અન્ને લંડનથી નાસી ગયા છે અને હલથી ફીશીઆનીઆ જવા ઉપડી ગયા છે. શું આ માહિતિ કોટ અને જ્યુરીને આપવાની સરકાર પક્ષની ફરજ નહોતી? એલીસે પોતાના ચાર સાથે આ દેશ છોડી કાયદાની સુગંધમાંથી છટકી જવાની કોશિષ કરી છે તેજ અતાવે છે કે ફેદોના પાંજરામાં ઉમેલો કમનસિખ માણસ તદ્દન નિર્દોષ છે.

“ફોજદારી ગુન્હાઓની તવારીખમાં તાજ તરફથી આટલો નબળો કેસ કદિ રજુ થયો નથી. તમારી સામે જે પુરાવા રજુ કરવામાં આવ્યા છે તે પરથી સામાન્ય અકલનો માણસ પણ એવાજ મત પર આવી શકશે કે ગુનેહગાર આરોપી નથી; પણ એલીસ બ્રાઉન છે. ખુનની રાતે એલીસ વરડનના ફ્લેટ પર ગઈ હતી અને ત્યાં અંધારામાં તેણે વરડનને બદલે ગોલ્ડવીનને ઉમેલો જોયો હતો. તેનો ઈરાદો વરડનનું ખુન કરવાનો હતો. પણ તેને બદલે તેણે મરનારના

બોગ લીધો. નોકદાચ મરતી વખતે એ હાલમાં અમેરીકને ચીસ પાડી હતી અને તેથી એલીસને પોતાની ભુલ જાણાઈ હતી. એ ગુનેહગાર સ્ત્રીએ બતી કરી પોતાની ભુલ જોઈ હતી એટલે તે પરદાની પાછળ લાશને સંતાડી નાસી ગઈ હતી.

“સાક્ષી હોટસનની વાત ખરી છે તેનો હું ખાતે પુરાવો આપીશ. મી. બરટને જોગણના કપડાંનું એક બંડલ શોધી કાઢ્યું છે. ખૂન પછી ત્રીજે દિને થેમ્સ નદીગંથી વોટરૂલુ પુલની નીચેથી આ કપડાં મળી આવ્યા હતા તે સિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે.

“જે મિસ એલીસ બ્રાઉન નિર્દોષ હોય તો તે ડ્રાઈમાં આવીને શા માટે ખુલાસો કરતી નથી? જે સ્ત્રીએ તેના પર વિશ્વાસ મૂક્યો હતો તેને તેણે દગો દીધો હતો, તેણે પતિ પતિની જુદા પાડવાની કોશિશ કરી હતી અને આરંભથી અંત સુધી જુદાણાનો આશ્રય લઈ કાયદાને છેતરવાની બાજુ રચી હતી. આ બધાનો ખુલાસો તેની પાસે માગવાની પોલિસની ફરજ છે.

“મારા લોર્ડ અને જ્યુરીના ગૃહસ્થો! હવે મારી દુઃખદાયક ફરજનો અંત આવ્યો છે. જે માણસને કેટલાકો મારો કટો દુશ્મન

ધારે છે તેને માટે લડત ચલાવવાની ફરજ મારે માથે આવી હતી કેમકે આરોપી મારી પ્રિયતમાને અસહ્ય દુઃખ દેવામાં કારણભૂત થયો હતો. પણ મેં અદાલતથી કંઈજ છુપું રાખ્યું નથી. દુઃખ અને શોકથી ભરપૂર આ માનવ નાટકનો દરેક કિસ્સો નીડરતાથી નિર્ણયતાથી અને જરાપણ સંકેત વિના ખુલ્લો કરવામાં આવ્યો છે કે જેથી એક નિર્દોષ માણસ ખતી શકે. કૃષ્ણે મને આ વિકટ ફરજ બજાવવાની શક્તિ આપી તે માટે હું પ્રભુનો આભાર માનું છું અને જો તેમાં મને પ્રતેહ મળશે તો મારી મહેનત સફળ થયેલી મનાશે.”

ખલાસ ! જોન બારી દોડે એસી ગયો અને કેસનું પરિણામ જોવાને પોતાના ગુનીઅરને છોડી તે કોર્ટ રંગ છોડી ગયો.

જજે સમીંગ અપ કર્યા પછી જુરી રીટાયર થઈ અને અરધા કલાક પછી તેણે આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કર્યો. પ્રેક્ષકોએ જોન હેરીકની ફતેહ માટે હુરરેના પોકાર કરી કોર્ટ ગગનવી મુકી. વરડન તદ્દન છુટી ગયો.

પ્રકરણ ૨૫ મું.

કોની બેરી ?

જેન હેરીકે વરડને ખુનના આરોપમાંથી છોડાવ્યા એ વાત જાણી રોજ અંત એડીથને દુઃખ અને અગરનીની ભંગી લાગણી થઈ. જેન ભારી દાંત લેઆ પાંચ આવ્યા અને ત્રણ જાણ ગેભીર અંદરે સુપસુપ બેરી રહ્યા. એટલામાં ત્યાં વરડન આવી પુગેલા રોજ તેને બેઠા બસાડી.

“રોજ ! જેન ! મોં માફ કરો. મેં તમને ઘણેજ એ વાત કર્યો છે. રોજ ! તાન મારી સાથેના લગ્ન ગેરકાયદાસરના હતા. હું તે વખતે એલીસ આઉનને પરણેલો હતો... જેન ! રોજ ! મેં માફ કરે...” વરડન પચાત્યાપત્ની ખરી લાગણીથી બેસેલા.

આજ વખતે જરડન ત્યાં દોડતો આવ્યા અને વરડને બેઠક વિનાબ બેઠ્યા: “અલિનંદન જેન ! રોજ ! તમને દબાવે અલિનંદન” કહોડ વરડન એલીસ આઉનને પરણેલો હતો...”

“રડીલ ! મી વરડને લગણુંજ એ વાત અમને કરી” જેન હેરીકે બેઠ્યા: “એલીસ ક્યાં છે ?”

“એલીસ અને મેકવેન પકડાયા છે અને એડીથ પોતાના યુનાહનો એકરાર કર્યો છે.”

“ઓહ! રોઝ! ત્યારે તું હવે કોની ધૈરી છે તે વિષે તને કંઈ શક છે?” જોન રોઝ, તરફ પ્રેમાળ નજરે જોઈ બોલ્યો અને રોઝ સન્મિત તેની ગોદમાં દબાઈ.

વરડન વખત વિચારી ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો.

બરટન હવે એડીથની પાસે ગયો અને બહાલથી તેનો હાથ પકડી બોલ્યો: “એડીથ! તને એમ લાગે છે કે મેં મારી પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરી છે?”

“હા-” શરમથી નીચું જોઈ એડીથે જવાબ વાળ્યો અને તે ચાલી આપેલી મુતળાની પેઠે બરટનની છાતી પર પડી. બરટને બેના શિંબાધર પર સુખન કરી કહ્યું: “ત્યારે તું કોની ધૈરી થવાની તે પૂછવાની કંઈ જરૂર છે?”

જવાબમાં એડીથે બરટનને ગાઢ આલિંગન કર્યું.

વિલાસ ઓફીસ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલાં પુસ્તકો.

લંડન રાજ-રહસ્ય અથવા મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ	૩. આ.પા.
ઓફ લંડન-સચિત્ર. દરેક ભાગના	૦-૧૪-૦
૧૨ ભાગના કંપીટ સેટના	૧૦-૦-૦
પ્રેમનાં જાદુ યાને કામણગારી કાન્તા	૧-૦-૦
સ્નેહ સમાધિ-રતિલાલ કક્કરની અણુમોલ કૃતિ	૦-૮-૦
વિલાયતી ક્રાકશાસ્ત્ર-સચિત્ર-ભાગ પહેલો	૧-૮-૦
” ” ” ભાગ બીજો	૧-૮-૦
ધાધરાવાળી-રસથી છલકાતી મધુરી વારતા	૧-૦-૦
એગમ કે બલા ? યાને રંગીલી રાધા-અપ-ટુ-ડેટ નોવેલ	૨-૮-૦
ખુની કે જાદુગર ?-ડીટેક્ટીવ નોવેલ	૦-૧૨-૦
ચિત્રા અને માલીની-રવિન્દ્રનાથ ટાગોરની પ્રસાદી	૦ ૧૨ ૦
માયાની પૂતળીઓ-સચિત્ર	૧-૪-૦
રોઝા લામ્બર્ટ યાને પાદરીની પુત્રી એ ભાગના	૨-૦-૦
મસ્તીખોર માશુક	૦-૪-૦

બીજાં કેટલાંક અગત્યનાં પુસ્તકો.

જીવન રહસ્ય-૧૫૦ ચિત્રોનો અપ-ટુ-ડેટ ક્રાકશાસ્ત્ર...	
તેમજ બીજા અનેક વિષયોથી ભરપૂર ગ્રંથ	૭-૦-૦
ઉપા અને અરણ્ય-સુંદર આર્ટિસ્ટીક ચિત્રો સાથેનું	
અપ-ટુ-ડેટ આઇડીંગ સાથેનું સુંદર વાર્તાનું પુસ્તક	૩-૦-૦
રસ-ઝરણાં વારતાઓનો ભંડાર	૦-૬-૦
વ્યાજ ગણીત-વ્યાપારીઓ માટેનો અમૂલ્ય ગ્રંથ	૪-૦-૦
આનંદ લહરી-રસમય વારતાઓનું સુંદર પુસ્તક	૨-૮-૦
તે સીવાય બીજાં અનેક જાતનાં પુસ્તકો હમારે ત્યાંથી મળી શકશે.	
દરેક પુસ્તકોનું વી.પી. પો. જુદું. એક વખત ઓડર આપી ખાત્રી કરો.	
દરેક જાણીતા બુકસેલરો પાસેથી હમારાં પુસ્તકો મળી શકશે.	

વિલાસ ઓફીસ, ૧૮૧, અમરગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

વિલાસ-વારતાઓનું સુંદર માસીક નમુના માટે ૪) આનાની ટીકીટ મોકલો.

